

Zpřístupněné

JESKYNĚ 2015

ROČENKA SPRÁVY JESKYNÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Zpřístupněné

JESKYNĚ 2015

ROČENKA SPRÁVY JESKYNÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Obsah

ÚVOD

Úvodník (<i>Hromas</i>)	7
Základní údaje o organizaci SJ ČR (<i>Šimečková</i>)	9
Základní údaje o jeskyních a podzemních objektech SJ ČR (<i>Ouhřabka</i>)	10

SPRÁVY JESKYNÍ V ROCE 2015 – běžný provoz

Bozkovské dolomitové jeskyně (<i>Milka</i>)	12
Chýnovská jeskyně (<i>Drbal</i>)	13
Javoříčské jeskyně (<i>Koudelka</i>)	15
Jeskyně Na Pomezí (<i>Kubalák</i>)	16
Jeskyně Na Špičáku (<i>Vozábalová</i>)	17
Jeskyně Na Turoldu (<i>Kolařík</i>)	18
Koněpruské jeskyně (<i>Komaško</i>)	19
Mladečské jeskyně (<i>Coufalová</i>)	20
Zbrašovské aragonitové jeskyně (<i>Šimečková</i>)	21
Správa jeskyní Moravského krasu	
Jeskyně Balcarka (<i>Hebelková</i>)	22
Jeskyně Výpustek (<i>Dvořáček</i>)	23
Kateřinská jeskyně (<i>Plíšek</i>)	24
Punkevní jeskyně (<i>Pernica, Pavelka</i>)	25
Sloupsko-šošůvské jeskyně (<i>Hasoňová</i>)	26

KAŽDÝ JEN TU SVOU MÁ ZA JEDINOU – specifické činnosti nebo akce

Jak jsme z Chýnovské jeskyně vysílali do éteru (<i>Drbal</i>)	27
Javoříčské jeskyně – otevření nového provozního areálu (<i>Koudelka, Šišma</i>)	28
Stará budova Jeskyní Na Pomezí, konec jedné historie (<i>Kubalák</i>)	29
Jeskyně Na Špičáku slavila 130 let (<i>Vozábalová</i>)	30
Mladečské jeskyně – taktické cvičení HZS (<i>Coufalová</i>)	31
Horní patro Kateřinské jeskyně (<i>Panáčková</i>)	32
Prezentace jeskyně na veřejnosti aneb jak to děláme na Výpustku (<i>Dvořáček</i>)	33
Doušek betonu ve Zbrašovských aragonitových jeskyních (<i>Šimečková</i>)	34
Kvantitativní výzkum v Jeskyni Na Turoldu (<i>Oprailová</i>)	35
Výstavba nové provozní budovy u Punkevních jeskyní dokončena (<i>Hebelka</i>)	36
Záhady a objevy Sloupského potoka (<i>Zukal</i>)	38

ODDĚLENÍ PÉČE O JESKYNĚ V ROCE 2015

Důlně měřická dokumentace (<i>Ouhřabka</i>)	39
Kontroly báňské správy (<i>Šimečková, Flek</i>)	40
Programové financování opatření plánů péče realizovaných SJ ČR (<i>Ouhřabka</i>)	41
Monitoring mikroklimatu v jeskyních SJ ČR (<i>Zajíček</i>)	43
Fotodokumentace ve zpřístupněných jeskyních a dalších lokalitách (<i>Zajíček</i>)	44
Radiační ochrana v roce 2015 (<i>Zajíček</i>)	45
Knihovna, studovna, informační systém SJ ČR (<i>Mrázková</i>)	46
JESO v roce 2015 (<i>Suldovská</i>)	47

ODBORNÉ PRŮZKUMY A VÝZKUMY

Speleologické průzkumy v roce 2015

Unikátní krápníková výzdoba v gruzínské jeskyni Muradi (<i>Zajíček</i>)	49
Nové objevy v Hranické propasti (<i>Šimečková</i>)	50
Pokračující výzkumy jeskyní Prachovských skal (<i>Ouhřabka, Mlejnek</i>)	51
Nové objevy v Javoříčských jeskyních (<i>Svojanovský</i>)	52
Speleologická činnost v jeskyni Výpustek (<i>Cihlár</i>)	54

BIOSPELEOLOGIE 2015

Suchozemští stejnoonožci (Oniscidea) v našich jeskyních (<i>Tajovský, Mlejnek</i>)	56
Sčítání netopýrů (a hlavně vrápenců) v Javoříčských jeskyních (<i>Koudelka</i>)	58
Historie sčítání letounů v Jeskyni na Turoldu od roku 1958 po současnost (<i>Kapusta</i>)	59
Výsledky zimního sčítání netopýrů 2015/16 ve zpřístupněných jeskyních ČR (<i>Mlejnek</i>)	60
Obrazová galerie z depozitáře brouků (<i>Mlejnek</i>)	61

OSTATNÍ VÝZKUMY 2015

Detektivní pátrání po notoricky známém údaji (<i>Šimečková</i>)	62
Mikroklimatický monitoring v jeskyních Gruzie (<i>Zajiček</i>)	64
Jeskyňářský archiv Vladimíra Homoly (<i>Krejča</i>)	65
Průzkum nepřístupného podzemí kostela v Dobrušce a nová technologie speleologického mapování (<i>Šindelář</i>)	69

EDICE A PROPAGACE

Ediční a propagační činnost SJ ČR v roce 2015 (<i>Hladký</i>)	72
Letní povídání o jeskyních v rozhlasovém pořadu Meteor (<i>Hromas</i>)	76
Časopis Ochrana přírody (<i>Drbal</i>)	78
Festivally Cave Beat a Didgeridoo v jeskyni v roce 2015 (<i>Vilímek</i>)	79
Jeskyně a lidé – integrální expozice v Moravském krasu (<i>Drbal</i>)	80
Účast SJ ČR na domácích i zahraničních veletrzích cestovního ruchu (<i>Hebelková</i>)	82
Prezentace českých jeskyní v Poznani skončila (<i>Milka</i>)	83

EKONOMICKÉ ZAJIŠTĚNÍ A HOSPODAŘENÍ ORGANIZACE

Majetek organizace (<i>Trojanová</i>)	84
Rozpočet příjmů a výdajů organizace – závazné ukazatele (<i>Mazalová</i>)	84
Podíl státního rozpočtu na financování činností (<i>Mazalová</i>)	85
Návštěvnost jeskyní SJ ČR v letech 2006 - 2015 (<i>Bílková</i>)	86
Průzkum návštěvnosti – poučení (<i>Mrázková</i>)	88
Investiční akce financované v roce 2015 z Operačního programu Životní prostředí (<i>Příbyl</i>)	89
Ostatní investiční akce SJ ČR realizované v roce 2015 (<i>Příbyl</i>)	93

VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávací aktivity pro zaměstnance (<i>Šimečková, Flek</i>)	94
Nové trendy – interpretační výklad průvodce (<i>Milka</i>)	95
15. zahraniční studijní cesta SJ ČR – Jeskynní pralinky Belgie (<i>Komašková</i>)	96
Studijní cesta Správy Zbrašovských aragonitových jeskyní (<i>Novotná</i>)	98
Studijní cesta Správy Bozkovských dolomitových jeskyní (<i>Šimek</i>)	99
Studijní cesta zaměstnanců Koněpruských jeskyní do moravských jeskyní (<i>Komaško</i>)	101
Studijní cesta pracovníků Jeskyně Na Turoldu (<i>Kolařík</i>)	102
Studijní cesta průvodců z Jeskyně Výпустek (<i>Hloušková</i>)	103
Přednášky pro veřejnost (<i>Šimečková</i>)	104

MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

20 let od zápisu jeskyní Aggteleckého a Slovenského krasu na seznam Světového přírodního dědictví UNESCO (<i>Hromas</i>)	105
10. vědecká konference „Výskum a ochrana jaskýň Slovenského a Aggteleckého krasu“ (<i>Suldovská</i>)	107
Zahraniční rozvojová spolupráce v Gruzii (<i>Drbal</i>)	109
Mezinárodní konference „Chráněná krasová území – osvěta a vzdělávání“ v bulharské Sofii (<i>Šimečková</i>)	110

SPOLEČENSKÉ ZPRÁVY

Životní jubilea, odchod do důchodu, miminka, křtiny (<i>Šimečková</i>)	112
Svatby (<i>Šimečková</i>)	113
Vojenovi Ložkovi je devadesát! (<i>Hromas</i>)	114

Zemřel kreslíř s velkým „K“ – Kája Saudek (<i>Hromas</i>)	116
Miloš Janíček a telefon (<i>Drbal</i>)	117
Za Tondou Zelenkou (<i>Bílková</i>)	118
Jedno moc smutné výročí (<i>Hromas</i>)	119
Seniři v akci (<i>Kacel</i>)	122
Setkání jeskyňářů 2015 – Solvayovy lomy (<i>Kolčava</i>)	123

ZAJÍMAVOSTI ROKU 2015

Další významné ocenění pro Moravský kras (<i>Hebelka</i>)	125
Obnova návštěvnické infrastruktury v NPR Hůrka u Hranic (<i>Šimečková</i>)	127
Netopýři jako ochránci duchovního dědictví (<i>Bílková, Hladký</i>)	129
Informační středisko CHKO Moravský kras – Macocha (<i>Gabrišová</i>)	130

FOTO ROKU

Fotografie roku 2015 (<i>Drbal</i>)	132
---	-----

HISTORIE

Prohlídka Sloupských jeskyní na konci 19. století (<i>Zajiček</i>)	133
Radosti a strasti doktora Wankla (<i>Šebeček, Mlejnek</i>)	135
O Václavu Sedlákově (<i>Štelcl</i>)	137
Datované vstupenky do jeskyní Moravského krasu z první republiky (<i>Zajiček</i>)	139
Ani naši předchůdci to neměli jednoduché – stavba správní budovy u Punkevních jeskyní v roce 1947 (<i>Flek</i>)	140
Mám svoje dvojče! (<i>Slezák</i>)	143
Jak jsme vydávali Absolonův Moravský kras (<i>Rubín</i>)	145

POHLEDY ZVENČÍ

Úvaha o využití krasových oblastí (<i>Musil</i>)	148
Nekomerčný výlet do komerčnej jaskyne alebo plavba Punkvy suchou nohou (<i>Holúbek</i>)	152
Nejzajímavější citace z návštěvní knihy na www.caves.cz (<i>Mrázková</i>)	152

POD POKLIČKOU

Gruzínské chačapuri (<i>Drbal</i>)	156
--	-----

POHÁDKA NA KONEC

O Terce Baterce a ztraceném Honzíkovi	157
---	-----

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

159

Nový areál u Punkevních jeskyní s přístavištěm lodí. Foto: Ivana Mrázková, SJ ČR

Slovenská vokální skupina Fragile složená se známých seriálových a muzikálových osobností vystoupila na závěr sezóny v Mladečských jeskyních. Foto: Drahomíra Coufalová, SJ ČR

ÚVOD

Pár slov úvodem

Vážení přátelé, ... ano!

I tímto okřídleným výrazem Vás mohu tentokrát pozvat ke čtení naší ročenky. Ano ..., podařilo se úspěšně dokončit tři velké projekty Operačního programu Životní prostředí.

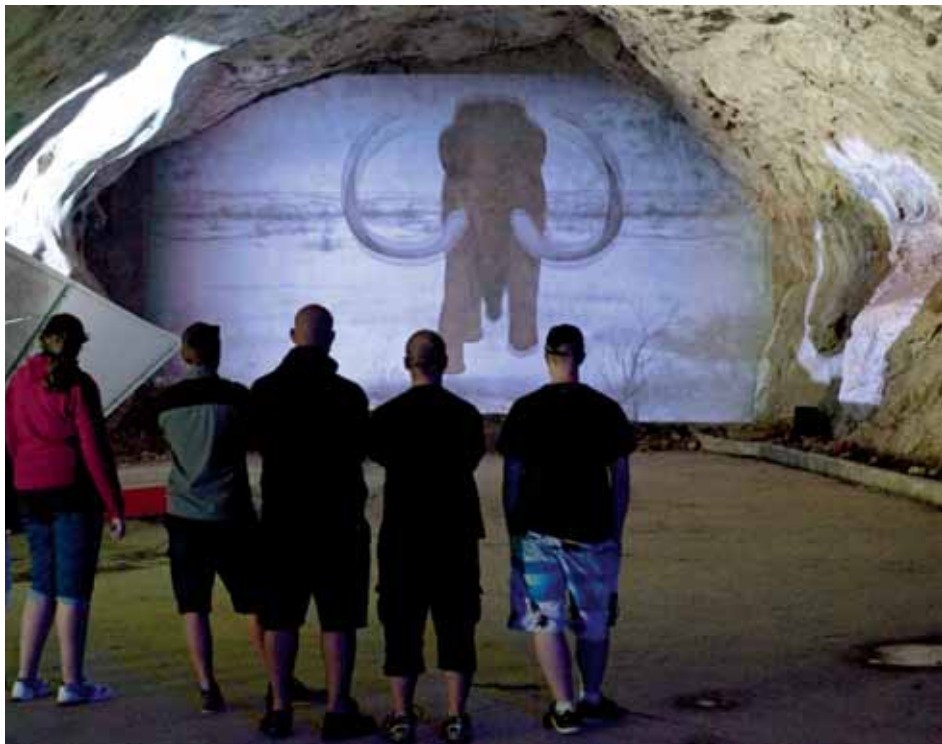
Ředitel Správy jeskyní ČR RNDr. Jaroslav Hromas při slavnostním otevření nové provozní budovy Punkevních jeskyní. Foto: Ivana Mrázková, SJ ČR

Od roku 2015 mají Javoříčské jeskyně nový provozní a návštěvní areál! Budovu u Punkevních jeskyní z roku 1947 také nahradila budova zbrusu nová, vzešlá z ateliéru renomované architektonické kanceláře a vybraná ve veřejné soutěži z 52 předložených návrhů! Současně jsme zahájili provoz našeho Informačního střediska Macocha v novém objektu, který postavila AOPK ČR spolu s Domem přírody Moravského krasu.

A do třetice, v rámci projektu obnovy návštěvnické infrastruktury jeskyní Moravského krasu se zrodila naučná expozice Jeskyně a lidé. Její těžiště v podobě malého „krasového muzea“ je v bývalých kasárnách u Výпустku, ale zahrnuje také jeskyně Kůlnu, Balcarku a Kateřinskou. Tam všude návštěvníkům ještě víc přiblížíme výrazné stopy našich

Radostné předání štafety novému vedoucímu správy Javoříčských jeskyní při otevření nové provozní budovy. Foto: Ivana Mrázková, SJ ČR

Projekce obrazu na skalní stěnu v jeskyni Kůlna. Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

dávných předchůdců, s těmito jeskyněmi spojené. Zejména neandertálská Kůlna konečně dostala důstojnou prezentaci svých světových archeologických nálezů.

I když byly tyto projekty středobodem naší pozornosti, nijak to neoslabilo práci a aktivity ostatních správ jeskyní. Na sezónu byly jeskyně připraveny v plném lesku, a i když jsme kvůli zmiňovaným stavbám museli poněkud zkrátit sezónu Punkevních i Javoříčských jeskyní, přišlo k nám oproti předchozímu roku o 34 335 návštěvníků více (celkem 719 756). A to je také radostné zjištění.

Není účelem úvodníku vyjmenovávat všechny výsledky, aktivity i zásluhy, připomínat všechny akce či nahlížet do historie. Od toho je následujících 160 stránek. A tak jen z poznámkového bloku opiší ještě pár hesel, každé na jiné téma: Jeskyně Na Špičáku výstavou i řadou akcí v roce 2015 oslavila 130. výročí zpřístupnění, Mladečské jeskyně mají k realizaci připravenou druhou etapu expozice cromagnonského člověka, gruzínský ministr životního prostředí projevil mimořádný zájem o úspěšné dokončení našeho projektu speleoterapie pro Imereti, valonští ochránci krasu projevíli zájem o naše metody péče o zpřístupnění jeskyně, společně s AOPK ČR byla obnovena práce na přípravě Domu přírody Českého krasu, který bude současně provozem správy jeskyní. A to je také docela povzbudivé.

Po 25 letech poctivé práce „přestoupil“ do zaslouženého důchodu vedoucí Javoříčských jeskyní Standa Vybíral. Ještě přestříhl pásku ve vchodu nové provozní budovy, aby ji hned předal svému nástupci Ing. Martinovi Koudelkovi. Standovi patří nejen mé velké poděkování a oběma pak přání všeho dobrého v budoucnu! A když už jsem u děkování, tak ze všech zaměstnanců si je tentokrát jistě nejvíce zaslouží pracovníci Punkevních jeskyní za jejich obětavou roční službu v provizorních podmínkách uprostřed staveniště! Snad jim to nová budova vynahradí.

A teď už Vás zvů na následující stránky.

Jaroslav Hromas

Základní údaje o organizaci SJ ČR

Název:

Adresa sídla:

Identifikační číslo:

Daňové identifikační číslo:

Poštovní adresa:

Telefonní spojení:

Adresa elektronické pošty:

Internetové stránky:

Datová schránka:

Správa jeskyní České republiky

státní příspěvková organizace

Květnové náměstí č. 3, 252 43 Průhonice

75073331

CZ75073331

Květnové náměstí č. 3, P. O. BOX 21, 252 43 Průhonice

+420 271 000 040

spravajeskynicr@caves.cz

www.caves.cz, www.jeskynecr.cz

sxwrr4r

Organizační uspořádání a obsazení vedoucích funkcí

Pracoviště Průhonice

Ředitel

Ekonomicko-provozní náměstek a statutární zást.

Odborný náměstek

Sekretariát ředitele

Odbor ekonomicko-provozní

Referát plánu a rozpočtu

Oddělení účetnictví

Oddělení technické

Oddělení péče o jeskyně

RNDr. Jaroslav Hromas

Ing. Lubomír Příbyl

Ing. Karel Drbal

vedoucí Ing. Daniela Bílková

vedoucí Ing. Lubomír Příbyl

vedoucí Ing. Jana Mazalová

vedoucí Marcela Šejblová

vedoucí Ludmila Štrobichová

vedoucí Ing. Karel Drbal

Pracoviště Blansko

Správa jeskyní Moravského krasu

Oddělení ekonomické

Oddělení technické

Informační služba

Provoz Punkevních jeskyní

Provoz Kateřinská jeskyně

Provoz jeskyně Balcarka

Provoz Sloupsko-šošůvské jeskyně

Provoz jeskyně Výpustek

Oddělení péče o jeskyně

Pracovní skupina Blansko

vedoucí Jiří Hebelka

vedoucí Jaromíra Kakáčová

vedoucí Jan Kakáč

vedoucí Jana Gabrišová

vedoucí Hynek Pavelka

vedoucí Ing. Roman Plíšek

vedoucí Eva Hebelková

vedoucí Miluše Hasoňová

vedoucí Robert Dvořáček

vedoucí Ing. Jan Flek

Ostatní pracoviště

Správa Bozkovských dolomit. jesk., Bozkov

Správa Chýnovské jeskyně, Dolní Hořice

Správa Javoříčských jeskyní, Javoříčko

Správa Jeskyně Na Turoldu, Mikulov

Správa Jeskyně Na Špičáku, Supíkovic

Správa Jeskyní Na Pomezí, Vápenná

Správa Koněpruských jeskyní, Koněprusy

Správa Mladečských jeskyní, Mladeč

Správa Zbrašovských arag. jesk., Teplice n. Beč.

vedoucí Mgr. Dušan Milka

vedoucí Ing. Karel Drbal

vedoucí Stanislav Vybíral, od 1. 8. 2015 Ing. Martin Koudelka

vedoucí Bc. Jiří Kolařík

vedoucí Evelyn Vozábalová

vedoucí Bc. Martin Kubalák

vedoucí Alexandr Komaško

vedoucí Drahomíra Coufalová

vedoucí Barbora Šimečková

PŘEHLED VEŘEJNOSTI ZPŘÍSTUPNĚNÝCH JESKYNŮ A DALŠÍCH PODZEMNÍCH OBJEKTŮ V PÉČI SJ ČR

(Stav k 1. 1. 2016, sestavil Vratislav Ouhrabka)

	název jeskyně	evidenční kód JESO	katastrální území	okres	kraj	chráněné území	celková délka jeskyně / m	celková hloubka denivelace jeskyně / m	nadmořská výška vchodu - východu m.n.m.	
Čechy	Bozkovské dolomitové jeskyně	K162 50 10 J00001	Bozkov	Semily	Liberecký	NPP Bozkovské dolomitové jeskyně (1999) 5,54 ha	1075	43	449/447	449/446
	Jeskyně pod Sněžníkem (fluoritový důl ŠP4 Jilové-Sněžník)	P141 26 1A J00029 až P141 26 1A J00043	Sněžník	Děčín	Ústecký	PP Jeskyně pod Sněžníkem (1999) 973 m² CHKO Labské pískovce	samostatné dutiny dlouhé až 150 m	cca 30	574	-
	Koněpruské jeskyně	K112 87 11 J00007	Koněprusy	Beroun	Středočeský	NPP Zlatý kůň (1972) 37,06 ha CHKO Český kras	2050	70	443	459
	Chýnovská jeskyně	K123 57 10 J00001	Dolní Hořice	Tábor	Jihočeský	NPP Chýnovská jeskyně (1949) 0,09 ha	1400	74	547/539	543
Morava	Jeskyně Na Pomezi	K163 32 10 J00001	Vápenná	Jeseník	Olomoucký	NPP Jeskyně Na Pomezí (1965) 13,78 ha	1430 (celý systém Jeskyně Na Pomezí-Liščí díra 1870 m)	47	549	545
	Jeskyně Na Špičáku	K163 29 10 J00001	Supikovice	Jeseník	Olomoucký	NPP Na Špičáku (1970) 7,05 ha	410	cca 10	439/447	437
Severní Morava	Javoříčské jeskyně	K220 34 10 J00001	Březina	Olomouc	Olomoucký	NPR Špraněk (1949) 28,70 ha	5411 (celý systém cca 6000 m)	108	445	470/488
	Mladečské jeskyně	K220 35 10 J00001	Mladeč	Olomouc	Olomoucký	PP Třesín (1993) 143,08 ha CHKO Litovelské Pomoraví	1250	30	257	257 (253)
	Zbrašovské aragonitové jeskyně	K212 06 10 J00001	Teplice nad Bečvou	Přerov	Olomoucký	NPP Zbrašovské aragonitové jeskyně (2003) 7,74 ha	1435	55	265	248
Jižní Moravský kras	Jeskyně Na Turoldu	K322 27 10 J00001	Mikulov	Břeclav	Jihomoravský	PR Turolď (1946) 16,84 ha CHKO Pálava	2800 (systém: Turolď 1650, Liščí 1150)	47	285	-
	Punkevní jeskyně	K230 12 10 J03240	Suchdol v Moravském krasu	Blansko	Jihomoravský	NPR Vývěry Punkvy (1933) 556,46 ha CHKO Moravský kras	4750 (systém: Punkevní Mačocha 3550 m, Skleněné domy 500 m, Malý výtok 150 m, Stovka 550 m)	190/65	355	350
	Kateřinská jeskyně	K230 12 11 J06940	Suchdol v Moravském krasu	Blansko	Jihomoravský	NPR Vývěry Punkvy (1933) 556,46 ha CHKO Moravský kras	950	63	342	-
	Jeskyně Balcarka	K230 12 11 J05970	Ostrov u Macochy	Blansko	Jihomoravský	PR Balcarova skála – Vínítky (1998) 7,09 ha CHKO Moravský kras	1150	40	461	458
	Sloupsko-šošůvské jeskyně	K230 12 10 J00250	Sloup v Moravském Krasu	Blansko	Jihomoravský	PR Sloupsko-šošůvské jeskyně (1999) 7,80 ha CHKO Moravský kras	4890	98	462	470
	Jeskyně Výpustek	K230 12 16 J11310	Březina u Křtin	Blansko	Jihomoravský	PR U Výpustku (1977) 21,43 ha CHKO Moravský kras	cca 2000	55	385	385

Tabulky obsahují základní data, která jsou průběžně aktualizována. Jsou zdrojem dostupných ověřených údajů k uvedenému datu pro veškerou publikační a prezentační činnost.

teplota vzduchu vody °C		objevu	rok zpřístupnění	zpřístupněná část jeskyně m	délka návštěvního okruhu* m	doba prohlídky min.	průměrná roční návštěvnost **) 1991 - 2014	průměrná roční návštěvnost **) 2006 - 2014	charakteristika/výjimečnost jeskyně
7,5 - 9	8	1947 1957	1969	350	400	cca 45	67 460	69 330	Největší jeskynní systém v dolomitech s největším podzemním jezerem v Čechách.
7 - 12	-	1983 1984	-	délka přístupných důlních chodeb 870	1740	cca 2,5 hod		pouze pro odborné exkurze	Pseudokrasové dutiny s fluoritovou mineralizací částečně přístupné z důlního díla (ŠP 4 – Jilové-Sněžník)
9 - 10,5	-	1950	1959	630 (návštěvní trasa 580)	620	cca 50-60	98 182	87 730	Největší jeskynní systém Čech a významná archeologická lokalita.
5 - 9	8,7	1863	1868	280	260	cca 40	33 887	33 034	Největší česká jeskyně v krystalických vápencích a nejstarší zpřístupněná jeskyně v ČR.
7 - 8	-	1936 1949	1950	450	390	cca 45	55 420	49 431	Největší jeskynní systém v krystalických vápencích v ČR.
7 - 9	-	před 1430	1885 1955	220	220	cca 30	14 948	15 025	Jeskyně vytvořená ledovcovými vodami, nejstarší písemně doložená jeskyně s nejstaršími historickými nápisy v ČR.
7 - 8	-	1938 1958	1938 1961	790	790 a 360	cca 60/40	47 719	40 395	Jeskynní systém s nejobtáší a nejpestřejší krápníkovou výzdobou.
7 - 9	-	1826 (1828)	1911	330	400	cca 40	18 721	18 855	Významná archeologická lokalita – největší a nejstarší sídliště cromagnonských lidí ve střední Evropě.
14 - 16	22	přelom 1912/1913	1926	375	375	cca 50	49 079	49 759	Hydrotermální jeskyně s plynovými „jezery“ CO ₂ , aragonitovými agregáty a unikátní krápníkovou výzdobou.
7 - 9	6 - 8	1951	1958 2004	140	280	cca 50	24 407 ***)	25 650	Největší jeskynní systém v druhohorních vápencích v ČR s unikátní modelací stěn a stropů.
7 - 8	4 - 10	1909	1910	1290	1250 (z toho 440 m plavba)	cca 60	199 611	201 967	Nejménámější jeskynní systém s nejmohutnější propastí a jedinou veřejnou podzemní plavbou v ČR.
7 - 8	-	část odedávna, 1909	1910	420	580	cca 40	57 446	45 213	Jeskyně s největší zpřístupněnou podzemní prostorou v ČR.
7 - 8	-	1923	1926 1935 1949	650	650	cca 60	36 168	29 274	Jeskynní systém s bohatou krápníkovou výzdobou a významná archeologická lokalita.
7 - 8	1 - 20	část odedávna 1879-Eliš.j. 1889-Šoš.j.	1881 1890	1930	1760 890 950 1300	cca 100/60	43 792	45 316	Nejdelší zpřístupněný jeskynní systém v ČR, jeskyně Kůlna je významná archeol. lokalita, naleziště pozůstatků neandrtálského člověka.
7 - 8	-	před 1608	2007	615	600	cca 75	20 471 ****)	20 471	Jeskynní systém s pohutou historií (těžba fosfátů, německá továrna) a s tajným vojenským velitelským stanovištěm.

*) délka návštěvního okruhu je trasa, kterou návštěvník projde ***) nejsou zahrnuty roky, po které byla jeskyně zavřena ****) jeskyně otevřena od r. 2004 *****) jeskyně otevřena od r. 2007

Bozkovské dolomitové jeskyně

Dušan Milka

Je to s námi jako na houpačce. Zatímco byla loňská zima, co do návštěvnosti, velmi úspěšná, letos tomu bylo úplně naopak. Sněhu sice moc nebylo, ale chladné počasí přálo milovníkům zimních sportů, a tak jsme od prvních dnů roku nabírali proti průměru minulých let ztrátu. Přišlo jaro, období školních výletů, a návštěvníci jako kdyby se našim jeskyním vyhýbali. Méně bylo i zájezdů polských cestovních kanceláří, a tak jsme s obavami očekávali prázdninové měsíce.

Na ostatních zpřístupněných jeskyních v republice stejný trend nezaznamenali, někde byla návštěvnost i vyšší. Koncem června jsme měli proti minulému roku téměř o čtyři tisíce návštěvníků méně, což sice v roční návštěvnosti nehraje takovou roli, ale za 1. pololetí je to propad o šestnáct procent, a to je hodně.

Nastaly prázdniny a s nimi přišlo letní, téměř tropické počasí. Nízká vzdušná vlhkost ještě umocňovala vysoké teploty, které neklesaly ani v noci. Nejhorší byla situace v dřevěném stánku suvenýrů, kde ani ventilátory nedokázaly vzduch ochladit.

Prodavačky si tam nosily kýbl se studenou vodou, do které si namáčely nohy a dvakrát za den chodily provádět do jeskyní jako prevenci před přehřátím. Do vstupní haly se hrnuly davy návštěvníků, mnozí s jediným cílem – aspoň trochu se ochladit. Do podzemí sestupovala výprava za výpravou, ale návštěvníků neubývalo, a v relativně krátkém čase

jsem měli po řadu dní vyprodáno až do konce návštěvní doby. Většinou jsme prohlídky i přidávali, průvodci absolvovali denně 6, 7 i 8 sestupů. Tak to šlo téměř celé dva měsíce, ke konci srpna už jsme byli všichni unavení, přetažení a poněkud apatičtí. Ještěže se to léto obešlo bez konfliktů. Na konci prázdnin už jsme věděli, že jsme ztrátu z počátku roku dorovnali. Překvapením letní sezony pro nás byla poměrně vysoká návštěvnost izraelských rodin, které přijížděly i vlakem, jak z Krkonoš, tak od Prahy.

Slabší podzimní návštěvnost se podařilo dorovnat až těsně před koncem roku, kdy byla, především díky absenci sněhu, nebývale vysoká návštěvnost po vánočních svátcích.

A tak jsme rok 2015 uzavřeli se stejným výsledkem jako rok předchozí. Ale bylo to jako na houpačce.

Přesto, že šlo o poměrně suchý rok, podzimní deště přece jenom nějaké srážky přinesly, a tak začalo koncem roku kapat nejen ve Starých jeskyních a Jezerním dómu, ale i v Blátivé a Pirátské chodbě a v jeskyni Kaple. Tak snad ještě nějakou dobu s vodou vydržíme.

Očista venkovního mobiliáře před zahájením sezóny.

Foto: Dušan Milka, SJ ČR

Chýnovská jeskyně

Karel Drbal

Provoz jeskyně se ničím zvláštním nevymykal z běžných sezón uplynulých let. Návštěvníci přijížděli a zase odjížděli, a věříme, že spokojeni.

Sezóna byla zahájena 1. dubna a skončila 1. listopadu 2015. Jeskyni navštívilo celkem 29 191 osob, z toho 2 935 bylo provedeno zdarma. Návštěvnost vzrostla o 6,7 %, což představuje 1 844 návštěvníků. Základní vstupné činilo 90,- Kč, seniorské 70,- Kč a dětské 50,- Kč. SCHJ se zúčastnila ve společné expozici mezinárodních veletrhů cestovního ruchu Regiontour 2015 a Holiday World 2015 jak propagačním materiálem, tak vlastní přítomností a poskytováním informací.

6. února 2015 proběhlo v budově SCHJ předání ochranné dokumentace mezi AOPK ČR – regionálním pracovištěm České Budějovice a Správou chráněné krajinné oblasti Blaník. Předání bylo realizováno na základě změny organizační struktury AOPK ČR. NPP Chýnovská jeskyně tímto aktem přešla z působnosti SCHKO Blaník na regionální pracoviště České Budějovice.

Pracovníci SCHJ Karel Drbal a František Krejča se zúčastnili 23. dubna 2015 na Krajském úřadě Jihočeského kraje školení Stráže přírody zakončeného úspěšně složenou zkouškou.

V rámci managementů byl proveden periodický zásah proti výskytu lampenflóry a celková očista jeskyně. V rámci PPK byla provedena likvidace náletových dřevin a kosení travních porostů v areálu jeskyně a maloplošného chráněného území. Pokračovalo pravidelné sledování mikroklimatu, sledování průtoků vod a srážek v krásové oblasti. Pokračoval projekt revizního sledování netopýrů pomocí elektronických systémů v pravidelných 14denních intervalech včetně zimního období. Projekt se i v roce 2015 realizoval společně s Národním muzeem Praha a Husitským muzeem Tábor.

Práce na realizaci Informačního centra Pacova Hora byly pro tento rok pozastaveny z důvodu realizace prioritních akcí v Moravském krasu a Javoříčských jeskyních. Přesto zde došlo k významnému řešení snížení budoucích provozních nákladů záměrem na přestěhování historické budovy výtopny do areálu k východu z Chýnovské jeskyně a likvidace budovy šaten bývalého lomu. Záměr byl projednán na vedení SJ ČR, byl přijat, a začaly přípravné práce na realizaci s financováním z OPŽP. Během roku byly prováděny běžné údržby budov.

28. srpna 2015 bylo při dopravní nehodě zničeno vozidlo Škoda Fabia přidělené na správu. Při nehodě nikdo nebyl zraněn. Viníkem byl řidič traktoru, který nedodržel bezpečnou vzdálenost a zezadu najel do služebního vozu SJ ČR. Do doby, než bude pořízen nový vůz, užívá správa jeskyně automobil Peugeot 207 zapůjčený Ministerstvem životního prostředí.

Zdrčená chýnovská Fabia po střetu s traktorem.

Foto: Josef Vandělík, SJ ČR

Průběžně byla pořizována fotodokumentace jeskyně, která následně slouží jednak jako archivní a srovnávací materiál, a také jako podklad pro případnou publikační činnost. Stejným způsobem byla pořizována dokumentace (pisemná mapová, fotografická, video, hmotná) všech činností prováděných SCHJ v oblasti Chýnovského krasu a v dalších lokalitách regionu. Nadále je doplňován písemný, hmotný, mapový a fotografický archiv SCHJ. Veškeré materiály jsou průběžně zařazovány a tříděny do systému bibliografie Chýnovské jeskyně. V knihovně SCHJ je v současné době evidováno 573 publikací a 324 položek periodik. Rozsáhlá je také sbírková činnost SCHJ, kde jsou do sbírek zařazovány zejména

mineralogické a geologické vzorky z území Chýnovského krasu a dalších mineralogických lokalit regionu. Sbírka SCHJ dosud obsahuje 925 vzorků minerálů a hornin.

Dlouhodobě probíhají průzkumy, dokumentace a badatelské aktivity v rudních revírech Ratibořské Hory a Stará Vožice, Horky u Tábora a dalších lokalitách s výskytem starých důlních děl. V návaznosti na tuto činnost jsou též poskytovány konzultace v případech výskytu podzemních objektů pro subjekty státní správy, archeologická pracoviště a další organizace

Pracovníci SCHJ se podíleli na přípravách oslav 130. výročí zpřístupnění Jeskyně Na Špičáku výrobou a instalací výstavního boxu. Významnou veřejnou akcí byl přímý přenos pořadu Výlety s Dvojkou Českého rozhlasu z Chýnovské jeskyně v sobotu 4. dubna 2015.

Pro veřejnost byly zorganizovány koncerty v jeskyni. 7. července 2015 se konal koncert Pavlína Jišové a Adély Jonášové s autorskými písničkami. 1. srpna 2015 proběhl meditační večer s názvem Gongy v jeskyni – životní vibrace manželů Marešových. 11. září 2015 pak proběhly tradiční koncerty Jaroslava Svěceného se začátky v 19.00 a 20.30 hodin. Mezinárodní noc netopýrů se v areálu Chýnovské jeskyně konala 18. září 2015.

1. srpna 2015 navštívil Chýnovskou jeskyni velvyslanec státu Izrael Gary Koren v doprovodu předsedy Výboru pro životní prostředí Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Robina Böhnische a poslance a člena Výboru pro životní prostředí PS PČR Karla Turečka.

Máme-li hodnotit činnost správy Chýnovské jeskyně v roce 2015, pak došlo k mírnému nárůstu návštěvnosti, proběhly tradiční akce, realizovalo se několik významných odborných průzkumů, a to vše relativně v klidu.

Zářijová Mezinárodní noc netopýrů na Chýnově se letos zvlášť vydařila. Na snímku RNDr. Vladimír Hanzal ukazuje dětem živé letouny. Foto: Josef Vandělík, SJ ČR

Javoříčské jeskyně

Martin Koudelka

První polovina roku byla zcela ve znamení probíhající dostavby nové provozní budovy a jejího technického zázemí. Správa jeskyní i dodavatelské firmy finisovaly se svými pracemi tak, aby mohl být provoz jeskyní obnoven v plném rozsahu od 1. 7. 2015, což se nakonec podařilo. Podrobněji se stavbě a jejímu průběhu věnuje samostatný článek v této ročence na str. 28.

V sobotu 17. ledna proběhlo v jeskyních již tradiční sčítání zimujících letounů. Akce se účastnila SJ ČR, Česká společnost na ochranu netopýrů (ČESON) a Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. Sčítání v Javoříčských jeskyních je důležitou součástí jednotného monitoringu zimovišť v celé České republice. Celkem bylo nalezeno téměř šest tisíc zimujících jedinců 8 druhů. Javoříčské jeskyně zůstávají největším známým zimovištěm vrápence malého (*Rhinolophus hipposideros*) v ČR.

V průběhu celého roku, tu s větší, tu s menší intenzitou, probíhaly ve spolupráci s ZO ČSS 7-09 Estavela práce na prodloužení známých prostor za komínem v Olomouckém dómu, mapování obtížně přístupných partií v oblasti Závrtového dómu a geofyzikální průzkum vrcholových partií Špraňku (ve spolupráci s PřF UP v Olomouci). Pomocí radiomajáku došlo k upřesnění polohy povrchových bodů koncových partií Olomouckého dómu a Křišťálové jeskyně, které byly předtím zaměřeny v podzemí. Pomalu ale jistě se rozbíhá pilotní projekt geomorfologického zaměření kopce Špraňku snímkováním s využitím dronu.

Desátého srpna 2015 došlo ke slavnostnímu otevření nové provozní budovy. Akce proběhla v neformální a přátelské atmosféře a jistě dále prohloubila vzájemné kontakty mezi zúčastněnými osobami. Pozvání přijali zástupci státní správy, ochrany přírody, stavebních firem, vědecké osobnosti a rádi jsme přivítali všechny osoby, které jsou dlouhodobě s jeskyněmi a jejich okolím pracovně či „srdcově“ spjaty.

V měsíci srpnu odešel na zasloužený odpočinek dlouholetý vedoucí Javoříčských jeskyní – Stanislav Vybíral. Chť bych mu na tomto místě velmi poděkovat za vše, co pro jeskyně, zaměstnance, jeskyňáře i ostatní nadšence kolem jeskyní za dobu svého působení vykonal. Nebyly to časy vždy lehké, ale náš „svatý Staniček“ to vždy dokázal se svým pověstným klidem zvládnout. Přejí pevné zdraví, a aby se mu představy o sezení spokojeného důchodce na lavičce před barákem do puntíku splnily... ale Stando: „Občas za nama na jeskyně přindej, jo?“ ☺

Jako v jedné z posledních zpřístupněných jeskyních natáčela také u nás v září skupina mladých filmařů pod vedením Ing. Jaromíra Žáka. Kluci projevili nejen profesionální přístup k práci, cit pro krásy podzemí, ale také velmi kladný vztah k inteligentnímu humoru, a tak práce s nimi byla každopádně velmi zajímavá.

Krátce ke zhodnocení sezóny. Přestože byly jeskyně téměř půl sezony uzavřeny, návštěvnost byla velmi příjemným překvapením, od července do konce roku je navštívilo celkem 31 097 osob. Na vysoké návštěvnosti se určitě podepsalo extrémně teplé léto, kdy mnoho návštěvníků zvolilo jeskyně jako místo příjemného ochlazení. Hodně návštěvníků se také zcela jistě přišlo podívat na novou provozní budovu. Věřme, že krása naší jeskyně a současné moderní zázemí pro návštěvníky zůstane lákadlem pro jejich cesty i v letech příštích.

Natáčení v jeskyních má své svízele. Foto: Martin Koudelka, SJ ČR

Jeskyně Na Pomezí

Martin Kubalák

Provoz jeskyní v roce 2015 byl zajištěn 4 stálými pracovníky, v době sezóny byl stav navýšen o 2 zaměstnance, z toho pro prodej upomínek (jiná činnost) jeden pracovník. Průvodcovskou službu v jeskyních vykonávalo celkem 19 sezónních pracovníků. Od 1. 12. 2015 byla uzavřena pracovní smlouva s p. Martinem Gotthardem, který nastoupil na pozici údržbář, průvodce, prodávač a pokladní.

Jeskyně navštívilo celkem 45 221 turistů (nárůst asi o 4 % proti roku 2014). Návštěvnost narostla navzdory skutečnosti, že po celou sezónu byla uzavřena hlavní příjezdová trasa na Jesenicko přes Červenohorské sedlo a zároveň probíhala rekonstrukce železniční tratě Hanušovice-Jeseník.

Nárůst návštěvnosti je potřeba hodnotit jako výsledek nemalé iniciativy zaměstnanců SJNP. Především snahou o co nejlépe odváděnou práci a osobním nasazením v propagaci jeskyní Jesenicka jak v České republice, tak i v zahraničí, především Polsku. SJNP se opět zapojila do projektu „Olomouc Region Card“. Jeskyně byly popularizovány v regionálních médiích a na veletrzích cestovního ruchu v ČR, v polském Opole a Wrocławu. Dlouhodobě spolupracujeme s informačními centry v regionu. Rozšiřujeme spolupráci s Priesnitzovými lázněmi Jeseník, ze kterých v sezóně jezdil vláček s turisty k jeskyním.

V roce 2015 byla jedním z hlavních úkolů SJNP zejména investiční příprava a projekt pro objekt občerstvení. Na základě projektové dokumentace Ing. Vaigla byla zahájena demolice objektu staré budovy pány Bílkem a Špidlíkem, která byla dokončena v listopadu 2015. Více se o ní dočtete na str. 29.

Ve spolupráci s RNDr. Jirím Šafářem a dalšími pracovníky AOPK ČR provádíme monitoring počtu zimujících netopýrů. V roce 2015 bylo zjištěno 1007 letounů v 8 druzích. Je to rekordní množství, poprvé byl překročen počet tisíce kusů v této lokalitě za celé období monitoringu, tj. od roku 1949. Probíhala výzkumná činnost ve spolupráci s ÚSMH AV ČR na monitoringu tektonických poruch, kdy byly v počátku roku instalovány automatické sběry. V prvním čtvrtletí však nebyly plně funkční a proto byla přerušena kontinuita měření.

Probíhal speleologický průzkum nově objevených prostor z listopadu 2014, který stále není v konečné fázi a doufáme, že ty největší objevy nás teprve čekají. Z managementových prostředků byla jesenickými speleology zhotovena dokumentace špatně přístupných částí jeskyně jako součást podkladů pro zpracování plánu péče pro NPP Jeskyně Na Pomezí. V rámci managementových akcí byly odstraněny deponie z nepřístupných prostor

Odstranění souší u východu z jeskyně dle požadavku OBÚ Ostrava.

Foto: Martin Kubalák, SJ ČR

na návštěvní trasu. Materiál zakládek o objemu asi 5 m³ ze zpřístupňovacích prací byl ručně vyneseno z Ledového domu. Dále byla provedena likvidace lampenflory spojená s очистou návštěvní trasy.

JNP jsou propagovány v regionálních sdělovacích prostředcích, spolupracujeme také s regionálními informačními centry. Využíváme možnosti propagace na sociálních sítích. Máme umístěn reklamní banner na krytém bazénu v České Vsi. Stále je rozvíjena spolupráce s vedením nedalekých Medvědích jeskyní v polském Kletně. V roce 2015 navštívili zaměstnanci polských jeskyní Jeskyně Na Pomezí.

Jeskyně Na Špičáku

Evelyna Vozábalová

Rok 2015 byl rokem jubilejním. Slavilo se 130. výročí zpřístupnění jeskyně. Všechny kulturní nebo výchovné akce probíhaly v tomto duchu, podrobněji se o nich dočtete na str. 30. Provoz jeskyně zajišťovaly 2 stálé pracovnice a 1 až 3 průvodci. Letos nás navštívilo 14 482 osob včetně 37 vozíčkářů. Prodej suvenýrů a občerstvení byl zajišťován již tradičně formou jiné činnosti.

V březnu proběhlo kvalifikační školení sezónních pracovníků, jeho část v profesionální režii J. Augustynka byla věnována první pomoci včetně praktických ukázek.

Po zimě se provedla údržba lomových stěn – volné kameny na skalních stěnách nad vchody do jeskyní byly odstraněny a záchytné pletivo nad turistickou stezkou a vstupním areálem opraveno a vyčištěno. V rámci managementových zásahů byla opakovaně likvidována lampenflora a očištěny skalní stěny, chodníky a vybrané sintrové útvary v jeskyni. Na skalní hraně nad výstupem z jeskyně byly odstraněny náletové křoviny a zároveň proveden ozdravný prořez bukového porostu podél přístupových cest k jeskyni.

Zjara byly realizovány další proměny venkovního areálu podle architektonické studie. Byl vyrovnán povrch druhé části přístupové cesty od budovy k jeskyni a poté zpevněn nepravidelnými bloky řezaného supíkovičského vápence, který byl uložen rovnou plochou do podsypové hmoty, přírodním zkrasovělým povrchem nahoru. Zlepšení vzhledu se dočkala odpočinková zóna západních teras, kde byla opravena původní, téměř 100 let stará teraca dlažba. Rozpadající se zkorodované zábradlí s dřevěnými lavičkami nahrazeno vkusným mobiliářem a zábradlím z matné nerez oceli.

Sezóna byla bohatá na kulturní a výchovné akce, v jeskyni se na 6 koncertech při svíčkách sešlo přes 240 posluchačů, srpnovou Mezinárodní noc pro netopýry navštívilo téměř 170 účastníků, z toho dvě třetiny dětí. Jeskyně se prezentovala na veletrzích cestovního ruchu u nás i v zahraničí, pozvánky na zajímavé akce se objevovaly ve vysílání ČRo1, ČRo Dvojka a ČRo Olomouc, ale také na turistických webech. Pro cizince jsme pořídili aktualizované studiové nahrávky průvodcovského textu v angličtině a němčině, které budou návštěvníkům k dispozici od příštího roku v audiospeakerech.

Proměny západních teras po téměř 100 letech. V pozadí pánové Bílek a Špidlík.

Foto: Evelyna Vozábalová, SJ ČR

Jeskyně Na Turoldu

Jiří Kolařík

Jako v každém roce, tak i počátkem roku 2015 jsme se aktivně účastnili veletrhů cestovního ruchu v Brně a Praze.

V lednu proběhlo v Jeskyni Na Turoldu za účasti Správy CHKO Pálava sčítání netopýrů. Bylo zjištěno 427 kusů zimujících vrápenců malých, což je historicky nejvyšší počet zimujících vrápenců malých od roku 1958, kdy zde započal monitoring zimujících netopýrů. Krom rekordního počtu vrápenců malých byli v jeskyni poprvé zjištěni 2 jedinci netopýra velkouchého (*Myotis bechsteinii*), který se vyskytuje ve vyšších nadmořských výškách.

Od prosince do března, kdy je jeskyně pro návštěvníky uzavřena kvůli zimujícím netopýrům, probíhaly přípravy na zahájení provozu. Výběr, výroba a nákup suvenýrů a občerstvení, úpravy areálu a čištění svahů v PR Turoldu od náletových dřevin, úklid a likvidace lampenflory v jeskyni, malování a úklid provozní budovy.

V měsíci dubnu jsme spolu se spolkem 7DNÍ uspořádali v PR Turoldu 9. ročník oslav Dne Země. Společně jsme vytvořili program her a soutěží o hodnotné ceny pro malé, mladé i dospělé. V průběhu dne vystoupilo divadlo dramatického kroužku v Mikulově s kouskem „O pejskovi a kočičce“. Oslav se jako každoročně zúčastnilo kolem 800 návštěvníků. V průběhu celého dne probíhaly zdarma prohlídky Jeskyně Na Turoldu.

Každý měsíc probíhá odečítání výsledků u dvou přístrojů určených k dlouhodobému měření pohybu

na zlomech a puklinách nainstalovaných Ústavem mechaniky a struktury hornin AV ČR.

V měsících červenci a srpnu probíhaly každé úterý od 19 do 21 hodin večerní prohlídky při svíčkách a v jejich rámci jsme zkušebně otevřeli náš vinný sklípek. Jinak v průběhu sezóny nebyl kromě průvodcovské činnosti, úklidů v PR Turoldu, provozní budovy a v jeskyni na nic jiného čas.

Po roční odmlce jsme se poslední srpnovou sobotu podíleli na pořadatelské „Světové noci netopýrů“, kterou v tomto roce organizoval RNDr. Josef Chytil z Ornitologické stanice Muzea Komenského v Přerově. Ve druhém

Z oživených prohlídek Jeskyně Na Turoldu. Foto: Jiří Kolařík, SJ ČR

zářijovém víkendu jsme jako každoročně podpořili oslavy Pálavského vinobraní a pro návštěvníky připravili oživené prohlídky. U jednotlivých zastavení v jeskyni byly nainstalovány postavy, které se váží k legendám a pověstem z Jeskyně Na Turoldu.

V listopadu jsme uskutečnili studijní cestu do Bozkovských dolomitových jeskyní, kde jsme kromě návštěvy trasy navštívili také části nepřístupné, Ponikelskou jeskyni, písečné stoly v Poniklé, Muzeum drahých kamenů a lom v Kozákově a brusiče minerálů pana Petra Machka.

Z managementových prací bylo jeskyňáři ze ZO ČSS 6-13 a vybranou firmou realizováno posečení dna lomu a odstranění posečené hmoty, odstranění náletových dřevin na skalních stěnách a svazích nad vchody do jeskyní a nad turistickou stezkou a čištění geologických profilů.

V roce 2015 navštívilo JNT 35 618 návštěvníků. Poprvé jsme tedy od roku 2004, kdy byla jeskyně zpřístupněna pro veřejnost, překročili hranici 30 000 návštěvníků za sezónu. Oproti roku 2014 vzrostla návštěvnost 20,1 %.

Konepruské jeskyně

Alexandr Komaško

Až na několik výjimek činnost probíhala v zažitých stereotypech. V předsezónním období probíhala další úprava zpřístupněné trasy. Tentokrát byl vzat na paškál nepříjemný úsek před Předsíní Proškova domu, kde do té doby bylo nutno více si všimnout stropu nad hlavou než okolní jeskyně. Stihlo se to do počátku sezóny, takže návštěvníci si již během ní mohli užívat lépe průchodné trasy. Následovalo mytí jeskyně, zprovoznění zazimovaného areálu, školení průvodců, 24. března provedení hostů MŽP a SCHKO ČR jeskyněmi (ochránci přírody ze Srbska), revize elektroinstalace v jeskyních a prvního dubna jsme mohli přivítat první platící návštěvníky. Prvního května se nám vrátila kolegyně z mateřské dovolené, takže jeden světlý bod. Kolem květnových svátků jsme zajišťovali část programu pro pracovníky z NP Podyjí a po polovině května se natáčením v jeskyních zabíral kolektiv pana Žáka. Sezóna z hlediska návštěvnosti se zprvu nevyvíjela nejlépe, když ale udeřila letní vedra, rázem se vše spravilo – ztrátu jsme nejen dohnali. 24. července jsme provedli dalšího hosta našeho ministerstva, a to ministra ŽP gruzinské republiky. V září nás navštívila norská velvyslankyně v ČR.

V letním období kromě rutinních činností, jako je zabezpečování pro turisty snad hladkého chodu turistické atrakce, likvidace lampenflory a výmladků na povrchu, jsme se také věnovali vyklizení antropogenních sedimentů ze Slávovy propasti. Ke konci sezóny, když již bylo volněji, se vytvořením vnitřní uzavěři dokončila první etapa prací na tzv. Penězokazeckém komínu.

V průběhu sezóny se občas objevily televizní štáby, např. TV Nova natáčela průvodní komentáře do pořadu Týden. Komentář byl moderátorkou namlouván živě a z paměti a musím přiznat, její práce byla naprosto perfektní, tak, jak bychom od profesionála očekávali. Stejně jako práce jejich kameramana, který na rozdíl od jiných se snažil ze záběru vytěžit maximum. V čase letních veder zase TV Prima ukázala návštěvníkům lokalitu, kde se mohou příjemně ochladit. Nezávisle na ní však toho opakovaně využívali mnozí lidé, a jak se mi po sezóně jeden člověk přiznal, během té horúčavy byl u nás minimálně jednou týdně. Bez slevy, takže regenerace se mu pěkně prodrazila.

V září se jedna naše kolegyně účastnila centrálně organizované studijní cesty do belgických jeskyní a v listopadu mnozí stálí i brigádní průvodci vyrazili na studijní cestu po jeskyních olomouckého a jesenického regionu.

Koncem listopadu a počátkem prosincem u nás probíhají obvyklé návštěvy dětí s doprovodem k čertům s Luciferem a andělům s Mikulášem. V Pekle řada dětí i slzu uroní a mnohé slíbí, že se polepší, a některé z nich, zejména ty malé a tvárné, tak i skutečně učiní, jak po roce při opakované návštěvě zjišťujeme z kontrolního hlášení jejich hříčů. Také k nám začínají opakovaně jezdit školní třídy a děti si v Pekle zařadí s čerty. Spokojenost na všech stranách, včetně učitelského dozoru, a bez společného fota by to nešlo. V Nebi je Mikuláš pochváli za dobré konání, ony mu něco zarecitují či zazpívají a pak se radují z dárečků, které jim andělé předají.

A protože to u některých dětí funguje, mnoho rodičů se k nám s dětmi opakovaně vrací – rekordman již po osmém. Živé takřka hodinové vysílání z akce realizovala stanice Dvojka Českého rozhlasu.

V průběhu bilancovaného roku jsme se i nadále starali o lokalitu Jeskyně pod Sněžníkem. Byly uskutečněny dvě prohlídky pro odbornou veřejnost. Prezentovali jsme také jednu přednášku na česko-německém semináři „Geologie Labských pískovců“, o níž se více dočtete na str. 104.

Nezbytné společné foto dětí, čertů a učitele.

Foto: Alexandr Komaško, SJ ČR

Mladečské jeskyně

Drahomíra Coufalová

V období leden až březen a v listopadu byla jeskyně otevřena pro veřejnost dohodou pro objednané skupiny. Zájem o návštěvu, i když byla poměrně mírná zima, však nebyl skoro žádný. Hlavní turistická sezona byla zahájena 1. dubna a ukončena 1. listopadu 2015. Z hlediska návštěvnosti byla za posledních 25 roků nejméně úspěšná.

Celkem Mladečské jeskyně navštívilo 25 416 turistů, což v porovnání s minulým rokem představuje navýšení o 22 %.

Jedním z vlivů na tento nárůst bylo do konce června uzavření Javoříčských jeskyní, z důvodu rekonstrukce provozní budovy. Tím pádem spousta školních výletů zamířila tentokrát do našich jeskyní. Druhý vliv, který nám značně povýšil návštěvnost, bylo tropické počasí v prázdninovém období, kdy návštěvníci vyhledávali na svých toulkách především chladnější prostory. V porovnání s minulým rokem byla návštěvnost v červenci a srpnu vyšší o 20 %. Od měsíce června do konce září jsme byli zapojeni do slevového programu O2 Extra, kterého využilo 2,2 % návštěvníků. Musím ale podotknout, že dobrá myšlenka byla trochu náročnější na provoz. Zadávání a ověřování kódů značně zdržovalo provoz pokladny i samotné vstupy do jeskyní. Celý rok proběhl bez vážných provozních problémů a žádných stížností.

Každoročně se zabýváme i doplňujícími akcemi pro veřejnost, které jsou převážně zaměřené na koncertní vystoupení pořádané ve spolupráci s městským klubem. Posluchači se tak hned v dubnu mohli těšit na koncert muzikálových, filmových písní a šansonů v podání Jany Sychrovské za doprovodu klavíru a violy. V červnu koncertovala v našich jeskyních sopranistka Moravského divadla v Olomouci Jana Šelle, a to u příležitosti předání ocenění Vápence Vítoul, které jim v našich jeskyních předali zástupci ČBÚ. Na závěr turistické sezony vystoupila ještě slovenská vokální skupina Fragile, která byla složena se známých seriálových, divadelních a muzikálových osobností. V jejich interpretaci zazněly známé světové hity napříč všemi hudebními žánry od různých umělců.

Pokračoval i tzv. ochranný management. Na pozemku za provozní budovou byla opakovaně provedena likvidace náletových dřevin a pokosení travnatých ploch. Jelikož se nachází ve svažitém terénu, byly zde také odstraněny nefunkční zábrany, rozpadající se dřevěné schody a jejich betonové základy a železobetonové patky, které tam zůstaly z bývalého altánu.

V závěru roku jsme ještě na obecní parkoviště, které je trochu nešťastně umístěno na okraji vesnice, instalovali na vjezdu a výjezdu tabule s podrobnou situační mapou a vyznačenou trasou, která návštěvníkům usnadní lepší orientaci k provozní budově Mladečských jeskyní.

Zástupci báňské správy před udílením ocenění Vápence Vítoul diskutují před provozní budovou Mladečských jeskyní. Foto: Drahomíra Coufalová, SJ ČR

Zbrašovské aragonitové jeskyně

Barbora Šimečková

Hned první pracovní den nového roku začal zvesela. V přízemí praskla přívodní hadička k záchodu, voda protékla do suterénu a trefila se do nejcitlivějšího zařízení – regulace k tepelnému čerpadlu. Sláveček lítal po budově s deštníkem, nadkrýval elektrické krabičky a připomínal šíleného vynálezce. Ještěže máme záložní elektrokotel, postupně se všechno dalo do pořádku a preventivně jsme vyměnili všechny hadičky v baráku za lepší, „pancéřované“.

Rozběhla se návštěvní sezóna a ovládání osvětlení v jeskyních se rozhodlo, že nás bude trápit. Dva úseky osvětlení se vypínaly a zapínaly nečekaně podle vlastního rozmaru. Elektrikáři už byli zoufalí, průvodci vyděšení, i pan Šedivec se tvářil čím dál ustaraněji. Celý rok trvalo, než se podařilo závadu najít a snad (to píší velmi nesměle) opravit.

Přišlo léto, s ním bouřky a do našeho kopce opět uhořel blesk. I když vždycky sledujeme blízkost se frontou na internetu, včas vypínáme všechno, co lze, a bleskojistek máme hromadu, nic nepomohlo. Smutný byl pohled na zničený router, převodníky, telefony, notebook a hlavně počítač k monitoringu mikroklimatu. Tomu výboj tak pocíchal nervy, že odmítl komunikovat s jednotkami dole v jeskyních a dalo hodně práce, než si vyplašené nuly a jedničky daly zase říct.

V říjnu 2015 byly po dlouhé přípravě konečně instalovány informační tabule v rámci projektu MŽP. Foto: Slavomír Černý, SJ ČR

Velké přípravy se hned musela popasovat s veškerou účetní administrativou. Neboť ta, jak známo, musí běžet, děj se, co děj. Ostatní kolegové převzali úkoly návštěvního provozu a než si všechno trochu sedlo, byl tu konec sezóny.

Happyend končí snad jedině americké filmy. A tak hned první den po ukončení sezóny nastoupil Pavlík nečekaně na operaci kolena, v pořadí už třetí, a do konce roku jsme se doplňovali v trvalém oslabení...

Takže až si někde přečtete, že sezóna 2015 byla velmi úspěšná, jeskyně navštívilo 48 044 osob, což je o 2 818 osob více než v předešlém roce, je to sice fakt, ale ta holá čísla ani zdaleka nevypovídají, co všechno se za nimi skrývá. Výstižnější je asi hodnocení, že v roce 2015 bylo horko jak návštěvníkům, kteří se chodili do jeskyní chladit, tak i nám.

Velkou dávku času a energie si vyžádala akce: „Obnova infrastruktury NPR Hůrka u Hranic“. I když jejím investorem byla Agentura ochrany přírody ČR a nás by se teoreticky týkat neměla, poskytli jsme kolegům maximální zájem a pomoc. Více se o této stavbě dočtete v příspěvku na str. 127.

A nastaly změny také v pracovním kolektivu. V červnu se provdala Martina Lukavská, začala se podepisovat Hrazdilová a počátkem září nastoupila na mateřskou dovolenou. Radostná událost, méně už z pohledu plynulého provozu v malém kolektivu. Poměrně dlouho jsme za ni hledali náhradu, nová kolegyně Erika Šindlerová nastoupila teprve v půli srpna a bez

JESKYNĚ MORAVSKÉHO KRASU

Jeskyně Balcarka

Eva Hebelková

V roce 2015 jeskyně Balcarka zaznamenala nárůst návštěvnosti, který byl částečně způsoben občasným uzavřením Punkevních jeskyní z důvodů výstavby nové provozní budovy. Jeskyni navštívilo za celý rok 37 563 osob, což je o 8 827 osob více než v roce 2014. Zvýšil se i počet organizovaných skupin, hlavně základních škol, ale i přesto jeskyně Balcarka zůstává závislá na individuálních návštěvnicích.

Hlavní pracovní náplní zaměstnanců byla opět činnost spojená s péčí o jeskyni a prováděním návštěvníků. Z důvodů neustálého zkvalitňování služeb organizuje Správa jeskyní Moravského krasu přednášky a školení jak průvodců, tak i pracovníků na pokladních jeskyní. Důležité jsou i znalosti zaměstnanců o okolních aktivitách a jiných možnostech trávení volného času v Moravském krasu. Naším cílem je nabídnout návštěvníkům vše, co mohou v jeskyních i mimo ně zažít, a tím je udržet v krasu. I proto se snažíme v sezónním období navštěvovat okolní provozy, nejen jeskyně, a zajímáme se o novinky a zkušenosti ostatních kolegů.

Absolvovali jsme povinné přezkoušení z baňských předpisů a 1. 3. 2015 otevřeli jeskyni pro veřejnost. Koncem března se na Balcarcce již tradičně zahajovala sezóna za účasti starostů okolních obcí a místních podnikatelů. Zúčastnili jsme se úklidu okolí ke Dni Země. V jeskyni byl uspořádán koncert folkové zpěvačky Pavlínky Jišové a její dcery Aděly Jonášové. Bezpečný provoz jeskyně zkontrolovaly orgány OBÚ v čele s inspektorem Karlem Klobásou. Nebyly shledány žádné závady, a tak jsme směle vstoupili do vrcholné sezony v červenci a srpnu.

Za pozornost stojí dokončení expozice v rámci projektu „Jeskyně a lidé“. Na stanovišti v Muzeu bylo instalováno promítací zařízení umožňující shlédnout krátký dokument o životě lovců sobů v Balcarově skále. Malé prostory neumožňují velké efekty jako například v sousední Kůlně, ale i tak se film setkává

s kladnými ohlasy návštěvníků, především dětí. Je to příjemné zakončení prohlídky jeskyně. Před jeskyní byly doplněny naučné panely o pravěkém životě v jeskyních Moravského krasu.

Závěr sezony nám znepríjemnilo divoké prase, které se zabilo pádem do závrtu nad O b j e v i t e l s k ý m komínem a pach rozkladu naplnil na měsíce část jeskyně.

I přes drobné provozní problémy jsme byli se sezónou 2015 velmi spokojeni a těšíme se na to, co nám přinese příští rok.

Nová expozice o životě lovců sobů v Balcarce. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

Jeskyně Výpustek

Robert Dvořáček

Rok 2015 byl osmým rokem provozování veřejnosti přístupné jeskyně Výpustek. Provoz zajišťovali 3 stálí zaměstnanci, v sezóně pak 16 průvodců – brigádníků, prodej suvenýrů byl v sezóně zajištěn brigádnicky. Mimo sezónu jsou suvenýry nabízeny a prodávány na pokladně jeskyně. Provoz občerstvení byl v sezóně zajištěn jako každoročně smluvním dodavatelem.

Jeskyni navštívilo 19 209 návštěvníků, z toho 1 449 cizinců (7,5 %). Oproti roku 2014 byl zaznamenán mírný nárůst počtu návštěvníků o 1,5 %. Úhrada vstupného byla prováděna z 86,5 % hotově, z 13,3 % platební kartou a z necelých 0,2 % fakturou. V průběhu června až září byla jeskyně zařazena do slevové akce telefonního operátora O2, při které ji navštívilo 267 návštěvníků s uplatněním 20% slevy na vstupném.

Vedle klasických prohlídek byly organizovány následující doplňkové akce ve venkovním areálu a v podzemí:

15. května – svatba v podzemí

23. května – Den parků, 92 návštěvníků

6. června – Pohádková jeskyně, 504 návštěvníků

13. června – festival Didgeridoo, 550 návštěvníků (nezahrnuto do celkové návštěvnosti)

14. června – koncert houslového virtuóza J. Svěceného, 420 návštěvníků (nezahrnuto do celkové návštěvnosti)

4. října – koncert folkové skupiny MARIEN, 221 návštěvníků

27.–29. listopadu – Ďábelský Výpustek, 1 944 návštěvníků.

Během roku 2015

nebylo nutno řešit žádné nedostatky či narušení provozních podmínek, až již ve vztahu provoz – návštěvníci či provoz a orgány baňské správy. Spokojenost návštěvníků vyjadřují mnohé kladné zápisy v návštěvní knize sloužící každoročně k průběžnému získávání názorů turistů.

Hlavní náplní velkých oprav a rekonstrukcí bylo při návštěvníckém provozu dokončit na výstavní ploše přes 200 m² instalaci expozice „Jeskyně a lidé“ v prvním patře provozní budovy. Realizační firma ji dokončila v září. Zároveň byla provedena přestavba a doplnění vstupní části návštěvnícké trasy novými exponáty.

Mimo velké opravy byla prováděna běžná údržba venkovního i podzemního areálu stanovená harmonogramem či provozním a návštěvním řádem jeskyně.

Při sčítání zimujících netopýrů v březnu 2015 byl zjištěn opět nárůst jejich počtu o cca 20 %. Již několikátý rok je tak potvrzován fakt, že celoročně provozovaná jeskyně Výpustek má dokonce blahodárný vliv směřující ke zvýšení početních stavů těchto „zimních obyvatel jeskyně“. Největší počet (107) zaznamenal vrápenec malý (*Rhinolophus hipposideros*).

Školení stálých pracovníků a brigádníků je zabezpečeno SJMK a provozem jeskyně. K dalšímu získání odborných znalostí byla provozem zorganizována třídní exkurze na Pálavu, do Jeskyně Na Turoldu v Mikulově s výjezdem do Vídeňského přírodovědného muzea, kde jsou vystaveny některé exponáty týkající se přímo i Výpustku. Více se k tomu dočtete na str. 103.

Nové otevřená expozice „Jeskyně a lidé“ na Výpustku.

Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Kateřinská jeskyně

Roman Plíšek

Letošní provoz začal nestandardně 2. ledna, jelikož jsme navázali na loňský rok, kdy končila sezóna až posledním prosincem. Punkevní jeskyně byly stále zavřeny kvůli dokončující se stavbě provozní budovy a my jsme díky povolení Správy CHKO MK mohli provádět návštěvníky o dva měsíce dříve než obvykle. Za tu dobu k nám přišlo 1 412 návštěvníků a získali jsme oproti minulým letům slušný náskok. Každý

další měsíc počet lidí stále narůstal, až jsme se vyšplhali k celkové návštěvnosti 58 030 osob. V porovnání s rokem 2014 jsme tak zaznamenali nárůst o 12 000 osob. V prosinci byla jeskyně návštěvníkům uzavřena a vrátila se do svého tříměsíčního zimního klidu, který využívají netopýři k hibernaci. I přesto, že letos přes zimu v jeskyni žádný klid nebyl a návštěvníky jsme prováděli stejně jako v sezoně, netopýřům toto narušení nevadilo, a po sčítání na jaře jsme zjistili, že jich u nás přezimovalo 178 kusů.

Během jara byla v jeskyni dokončena expozice „Jeskyně a lidé“. V Hlavním dómu ke kostře jeskynního medvěda přibyla medvědice s mláďaty v tzv. záhrabu. Je umístěna na okraji Ledové chodby, z níž je návštěvníkům pouštěn řev medvěda a celé to budí dojem, že chodbou opravdu přichází živý medvěd. Ve vstupním portálu bylo instalováno dioráma představující rituální obřad z dob neolitu. Knězka, která obřad vykonává, budí u návštěvníků kontroverzní názory, jelikož je spoře oděná a svými proporcemi vybočuje z představ o neolitické ženě.

Po roční pauze jsme uspořádali 1. a 2. května Slet čarodějnic. Jednalo se o oživené prohlídky, kdy průvodci v pohádkových kostýmech provázeli návštěvníky celou jeskyní. Mohli se tak setkat například s Rumburakem, Saxanou, Babou Jagou i Mrazíkem. Klasický průvodcovský výklad vystřídaly scénky v pohádkové úpravě, do kterých se mohly zapojit i odvážné děti. Snažili jsme se však, aby výklad i pohádkové postavy nebyly úplně stejné jako během předchozího ročníku, aby si přišli na své i návštěvníci, kteří Slet čarodějnic už jednou absolvovali. Jak již bývá na takových akcích zvykem, na konci prohlídky obdržely všechny děti malý dárek.

Medvědice s mláďaty v záhrabu. Foto: archiv KJ

Zpestřením sezony, i když, jak jsme se poté shodli, trochu rozpačitým, byl koncert Dana Bárty, Lenky Dusilové a En.Dru v rámci každoročního festivalu Cave Beat. Koncert byl poměrně obsazený, lidé se na něj těšili, protože sliboval podle jmen vystupujících nevšední zážitek. Možná trochu zklamáním byl ale repertoár interpretů. Většina lidí pravděpodobně očekávala písničky, které znají z médií, koncert však byl spíše společnou improvizací obou zpěváků a hudebníka. Další dva koncerty se konaly v rámci 18. ročníku Čarovných tónů Macochy. Zahrál a zazpíval Spirituál kvintet a po 19 letech rozezněl Hlavní dóm Hradišťtan. Organizátorům festivalu se Kateřinská jeskyně vloni zalíbila natolik, že s námi počítají i do budoucna. O měsíc později, jsme v jeskyni hostili netradiční koncert dvou pěveckých sborů, brněnské Smíšené Kantilény a jejího partnerského sboru Manteliusensemble z belgického Hasseltu. Součástí slavnostního otevření Domu přírody, postaveného nedaleko naší provozní budovy, byl i koncert v Hlavním dómu jeskyně, určený jen pro zvané hosty. Konec sezóny již tradičně patřil Muzikálové jeskyni. Z účinkujících studentů JAMU se již stali profesionální herci a zpěváci brněnských divadel. Přesto se do jeskyně opět rádi vrátili a zazpívali si spoustu známých melodií z českých i zahraničních muzikálů a filmů. Hostem letošního ročníku byl Jiří Mach, herec Městského divadla Brno.

Začátkem září jsme se spolu s Domem přírody zapojili do Evropské noci pro netopýry. Návštěvníci mohli během prohlídky názorně vidět, jak netopýři v jeskyni žijí a která místa využívají k hibernaci. Celkem jeskyni během této akce navštívilo asi 500 lidí.

Punkevní jeskyně

Pavel Pernica, Hynek Pavelka

Tak netradičně, jako skončil rok 2014, tedy tím, že jeskyně byly z důvodu výstavby nové provozní budovy uzavřeny, začal i rok 2015. Zavřeno bylo ještě v měsících lednu a únoru. Přesto jsme 24. ledna provedli jeskyněmi účastníky Světového kongresu asociace průvodců konaného v České republice.

V březnu jsme otevřeli a v dubnu, kdy byla vypuštěna vodní plavba a budovalo se nové přístaviště, byly jeskyně opět uzavřeny. Také proběhla kontrola Státní plavební správy z Přerova. Od května byly jeskyně opět otevřeny pro veřejnost.

V dubnu se část našich zaměstnanců tradičně zapojila do úklidu Moravského krasu v rámci Dne Země. 3. května se uskutečnilo focení interiéru jeskyně pro server Expedia. Byla provedena kontrola skalních stěn z důvodu bezpečnosti provozu, vypracován znalecký posudek a geotechnické posouzení. Inspektor Obvodního báňského úřadu pro území krajů Jihomoravského a Zlínského provedl kontrolu jeskyní 31. května a odvodňovací štoly 5. června. V obou případech bez závad. V červnu jsme provedli pracovníky Ruského velvyslanectví a také jeskyňáře z Rakouska. 11. 6. natáčela ČT reportáž o práci brigádníků.

Následovalo dosti hektické léto, které bylo zakončeno opět kratším uzavřením jeskyně od 31. 8. do 5. 9., tentokrát z důvodu přestěhování se z provizoria buněk do nové provozní budovy, kde hned následujícího dne byl zahájen zkušební provoz.

V měsíci září proběhlo v jeskyních několik fotografování, například pro časopis Moje země a také pro kalendáře firem VEOLIA a RIHO. Filmaři k nám opět zavítali 12. října. Tentokrát v Macoše natáčeli záběry do pořadu Duchové míst, který pojednává o sebevraždách na dně Macochy, tedy spíše o energii, kterou po sobě zanechávají.

U Zrcadlového jezírka se 12. října odehrál křest novorozeného Mirečka z jeskyňářské skupiny MYOTIS a 30. 10. svatba na dně Macochy. 20. listopadu jsme se dočkali slavnostního otevření nové provozní budovy. S tím také nastalo „vychytávání much“, nedostatků a závad pro dodatečné opravy a reklamace. V den mikulášské nadílky, tedy 5. prosince, proběhlo další kolo oživených prohlídek, tentokrát s tématem Večerníčka.

Kromě činností souvisejících s přímo s provozem jeskyní jsou periodicky prováděna báňsko-bezpečnostní školení, školení BOZP, poučení pracovníků o bezpečném zacházení s elektrickým zařízením a další nezbytná školení. Náročná je příprava lodí na technické prohlídky i likvidace lampenflóry.

I přes ztížené podmínky, různé překážky a občasné uzavření jeskyně provedl kolektiv stálých i brigádních pracovníků v Punkevních jeskyních téměř 174 000 návštěvníků.

Firma Radovana Jedličky provádí opravu návštěvního platu na dně Macochy. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

Sloupsko-šošůvské jeskyně

Miluše Hasoňová

Je velice těžké shrnout tak náročný rok, jako byl tento, do jednoho článku. Pokusím se tedy jen o to nejzajímavější.

Hned první týden v lednu se nám do Kůlny nastěhovali odborníci různých firem a začalo rozsáhlé budování nové expozice „Jeskyně a lidé“. Nečekaně, ale velmi příjemně, nás překvapil štáb ČT, který po celodenním natáčení vytvořil nádhernou reportáž do pořadu Toulavá kamera. Ta se stala velkým lákadlem na zimní prohlídky. Nestačily nám baterky ani vstupy. Jednoduše, média nás příjemně zaskočila.

V únoru nás potěšili kolegové z CHKO, kteří napočítali o něco více netopýrů než v předešlém roce, a to konkrétně 2 662, což svědčí o tom, že se u nás netopýrům líbí. V dubnu se konal další ročník Speleofóra, zajišťovali jsme opět ubytování a exkurze pro účastníky.

21. duben se zapsal do historie, došlo k historicky prvnímu telefonnímu hovoru ze dna Stupňovité propasti s dispečinkem SŠJ. Spojení proběhlo ve 12:20 za pomoci p. Lánika, který nám tím pomohl zajistit bezpečnost návštěvníků zážitkové trasy.

Červen byl plný zajímavých akcí. Báňský úřad nás navštívil hned dvakrát, kontroly provedl jak Ing. Klobása, tak Ing. Maloň, a dopadly na výbornou. Každoročně pořádaná motokářská akce „Nežij vteřinou“ proběhla 6. 6. ve spolupráci s PČR. Počasí se vydařilo a sjelo se tolik účastníků, až areál SŠJ připomínal z výšky jedno velké mraveniště.

V rámci Čarovných tónů Macochy se 11. 6. uskutečnil koncert známého kytaristy Vladimíra Brabce v Eliščině jeskyni, který měl velký úspěch. Já bych ale chtěla ještě zmínit, že pan umělec je opravdu skromný člověk se skvělým charakterem. Jeho kamarádké povídání o životě po skončení koncertu nás všechny mile překvapilo a připadal nám jako jeden z nás jeskyňářů. Budeme na toto setkání dlouho vzpomínat.

V červenci vyvrcholila rekonstrukce Kůlny a došlo ke spuštění zkušebního provozu nové expozice „Jeskyně a lidé“. Návštěvníci s úžasem sledovali lov mamuta na zadní stěně jeskyně a odcházeli spokojeni. Doba prohlídky se nepatrně prodloužila, a tím se zkomplikoval návrat průvodců, proto bylo potřeba při rekordní návštěvnosti v červenci a v srpnu přijmout nové brigádníky. Nikdo takovou návštěvnost nečekal, opět jsme byli mile překvapeni, ale za pomoci šikovných studentů jsme hlavní sezonu zvládli. Tímto jim všem děkuji.

V posledních zářijových dnech se konalo pod vedením

Nově instalovaná expozice „Jeskyně a lidé“ v jeskyni Kůlna.

Foto: Petr Zajíček, SŠJ ČR

CHKO Moravský kras ve spolupráci s pivovarem Heineken Brno opětovně čistění ponorů Sloupského potoka, které každoročně přispívá nejen k vyčištění ponorů, ale i části zážitkové trasy. V září nesmím opomenout ani zajištění exkurze v rámci studijní cesty zaměstnanců Bozkovských dolomitových jeskyní.

Za zmínku stojí i konání sedmi svatebních obřadů v Eliščině jeskyni, které představují jen asi jednu pětinu z celkové poptávky po této netradiční akci v našich jeskyních. Nakonec ještě trochu čísel. V roce 2015 navštívilo SŠJ celkem 51 786 návštěvníků. Nebývale vzrostl zájem o zážitkovou trasu Po stopách Nagela.

KAŽDÝ JEN TU SVOU MÁ ZA JEDINOU aneb specifické činnosti nebo akce

Jak jsme z Chýnovské jeskyně vysílali do éteru

Karel Drbal

Přiblížil se začátek sezóny. Známa moderátorka Českého rozhlasu Dvojky Světlana Lavičková zavolala: „Drbalíku, dlouho jsme neměli Chýnovskou jeskyni ve vysílání, nemáš tip na nějakou pěknou akci?“ Tip jsem neměl a navíc byly velikonoce. Dali jsme s Frantou Krejčou hlavy dohromady a vymysleli akci „Velikonoční objevování v Chýnovské jeskyni“. To se rozhlasákům zalíbilo, slovo dalo slovo a Český rozhlas začal připravovat „Stan výletů s Dvojkou“ jako přímý přenos s objevování nových prostor.

Z rozhlasového natáčení v chýnovském podzemí. Archiv SCHJ

Pak přišel den „D“, sobota 4. dubna 2015. Na parkoviště k jeskyni dojel přenosový vůz, nastavil antény na družici, postavili jsme rozhlasový stan, vyložili prospekty a zvědaví návštěvníci mohli na čtrnáctou hodinu, kdy přenos začínal, přijít.

Jenže ouha! Do jeskyně kabely od mikrofonů nedosáhly. Co teď? Část pořadu se odvysílá přímo z areálu, ale co to podzemí? Pak přišel nápad. Předtočíme to na záznamník a pak to přilepíme k patřičnému vstupu. A tak se skupina pracovníků správy jeskyně, jeskyňářů České speleologické společnosti a rozhlasáků vypravila do Blátivé chodby nepřístupné turistům za „velikonočními

objevy“. Výhodou celé akce bylo to, že rozhlas nemá obraz. A tak se jeskyni odehrávaly na jednom místě následující scény.

Redaktorka: „Jeskyňáři začínají kopat mezi balvany pod stěnou.“ Obraz – kluci přehazují na místě hlínu lopatkou. Franta: „Bacha, uvolnil se balvan.“ Obraz – Franta praští kamenem o zem. Redaktorka: „Je tu nějak vlhko.“ Obraz – Franta lije na zem vodu z kbelíku. Redaktorka: „Jeskyňáři se chystají mapovat a měřit.“ Obraz – Jiříček mačká tlačítka na totálce a Frantovi stojícímu vedle něj vydává pokyny: „Ještě pět metrů doleva!“ Produkční se chytá za hlavu a nařká: „Blamáz, to je blamáz na posluchače.“ Uklidňujeme ho slovy, že to je vlastně taková rozhlasová hra.

Vše nakonec dopadlo k naprosté spokojenosti. Přišli návštěvníci zvědaví na přímý přenos, soutěž o ceny mezi posluchači měla svého vítěze, produkční ohlásil, jak dopadlo objevování nových prostor, slovy: „Chýnovským jeskyňářům se podařilo o velikonočních objev nové chodby v délce fenomenálních 30 ... (dramatická pauza) ... centimetrů!“ Takže nikdo vlastně nelhal. Jenom starému jeskyňáři nešlo na rozum, jak je možné, že poslouchá snažení speleologů v jeskyni v přímém přenosu, když oni stojí na dvorku vedle něj.

Javoříčské jeskyně – otevření nového provozního areálu

Martin Koudelka, Pavel Šišma

Původní provozní areál Javoříčských jeskyní byl vybudován v roce 1954 a přes všechny opravy již nevyhovoval dnešním požadavkům. Proto bylo rozhodnuto o jeho celkové rekonstrukci. V roce 2013 byl zpracován projekt nového areálu firmou Musil-Hybská – architektonický atelier, s. r. o. v Bmě. Po přijetí do Operačního programu životního prostředí se po výběrovém řízení stala generálním dodavatelem Stavební firma Výmětal, s. r. o. z Litovle. Stavba byla zahájena v roce 2014, kdy došlo k přípravě stavby, zbourání starých objektů a vybudování základů nové stavby.

Ihned s prvními dny roku 2015 bylo intenzivně pokračováno ve výstavbě nového areálu. Prostory před vstupem do jeskyní byla jedním velkým stavenišťem. Začátkem roku došlo k přesouvání starých zachovalých kamenných sloupů k základům nové budovy. Při prvním pokusu přenést staré sloupy na nové místo byl zvolen nevhodný způsob vázání a sloup ve dvou místech praskl. Důkladnější vázání se osvědčilo a zbylých 9 sloupů bylo v pořádku přeneseno na nový základ. Další úkol byl dozdít 6 nových kamenných sloupů, k nerozeznání stejných od těch původních. To se na první pokus nepodařilo, práce starých kamenických mistrů se napodobovala jen stěží. Druhý pokus, po důkladném výběru kameniva, dopadl dobře a všech 15 sloupů je nyní jeden jako druhý. Koncem zimních měsíců se finišovalo s šalováním, armováním a betonáží zbylých částí provozní budovy. V průběhu jarních měsíců došlo na vnitřní omítky, obklady a sádkartonové podhledy, osazování dveří a oken, instalaci rozvodů elektro, vody a odpadů. Koncem května došlo na nutné terénní úpravy, budování chodníků a pojezdových ploch. V červnu byly nové prostory zařízeny vnitřním nábytkem a vybavením. Bylo zprovozněno zabezpečení všech objektů.

26. června proběhla úspěšně kolaudace. Po ní během velice krátké doby muselo dojít k přestěhování kancelářského vybavení z dočasného útočiště – chaty Jeskyňka – tak, aby od 1. 7. 2016 mohli do jeskyní přes prostory nového areálu vstoupit první návštěvníci. Zároveň se nově otevřela pro zákazníky prodejna se suvenýry a byl zahájen prodej vstupenek a suvenýrů přes systém Pegas. V podstatě za plného provozu byly ještě dolaďovány drobné nedostatky a byl zbourán starý dřevěný sklad pod provozní budovou. Před slavnostním otevřením, které proběhlo za účasti mnoha vzácných hostů dne 10. srpna, byly ještě nainstalovány informační panely a audiovizuální technika.

Poděkování patří všem, kteří se na výstavbě nové budovy jakýmkoliv způsobem podíleli. Taktéž zaměstnancům Javoříčských jeskyní za jejich trpělivost v nelehkých pracovních podmínkách stavby. Ať tedy nová stavba slouží co nejdéle svému účelu a poskytuje návštěvníkům i zaměstnancům jeskyní odpovídající služby a kvalitní zázemí.

Betonování stropu nové budovy v březnu 2015. Foto: Pavel Šišma, SJ ČR

Stará budova Jeskyní Na Pomezí, konec jedné historie

Martin Kubalák

S rostoucím významem krasového území Na Pomezí, které způsobily objevy a výzkum jeskyní v této oblasti, vyvstala potřeba zázemí pro speleology a pracovníky pracující na zpřístupňovacích pracích v Jeskyních Na Pomezí. Na místě, které dnes nazýváme „stará budova“, byla postavena již v roce před slavnostním otevřením jeskyní dne 16. května 1950 chata, která sloužila k prodeji vstupenek, občerstvení a uvažovalo se i o možnosti turistické ubytovny. V pozdějších letech byla přistavěna horní část jako zázemí pro zaměstnance a byl sem přesunut prodej vstupenek a suvenýrů. Částka za vybudování dvou provozních dřevěných budov byla 400.000,- Kčs. „*Před touto chatou, slavnostně vyzdobenou, sešli se v den otevření jeskyní zástupci úřadů a korporací a četní hosté. Po vztyčení vlajek a státních hymnách zahájil slavnost za ONV v Jeseníku Jan Mynář, který zdůraznil význam krápníkových jeskyní pro okres i celý kraj. Po něm se ujal slova v zastoupení ministerstva školství, věd a umění dr. B. Sobotík...*“¹⁾

Jeskyně i jejich zázemí byly dne 15. října 1949 předány do správy komunálnímu podniku ONV v Jeseníku, který zahájil práce na zpřístupnění jeskyní Na Pomezí. Je nutné připomenout, že jeskyně byly v letech 1950 až 1955 přístupny pouze jediným vstupem, a to v bývalém lomu ve svahu nad „starou budovou“. Jednalo se o zpřístupnění části jeskyní, kdy návštěvní trasa vedla přes dnes známý nouzový východ, Královský dóm, Klenotnici, Zvonici a od Vodního dómu po schodech vzhůru ke vstupu. Absolvování prohlídky bylo z důvodu velkého převýšení fyzicky velmi náročné.

Právě náročnost trasy a další objevy podzemních prostor vedly k rozhodnutí zbudovat vstupní a výstupní štolu. Práce byly dokončeny v polovině roku 1955 a u vchodu byla postavena dnes již nestojící turistická ubytovna. Objekt „staré budovy“ byl již v roce 1950 zamýšlen jen jako provizorní stavba zázemí pro zpřístupňovací práce a samotný provoz jeskyní. Byla to nevyhovující budova s potrubním rozvodem vody, ale vyschlou studnou a přilehlými suchými chodby.

Až po mnoha příslibech a několika odkladech byla zahájena v roce 1985 výstavba nové budovy správy jeskyní, do níž bylo v roce 1987 přemístěno zázemí provozu jeskyní a stará budova byla od té doby střídavě v provozu až do konce října 2008. Po tomto datu již stav budovy nevyhoval hygienickým normám pro hostinskou činnost a případná rekonstrukce by byla vzhledem k stavu a současným požadavkům iracionální. Budova byla využívána jen jako skladiště materiálu a protože došlo pod vahou sněhu k narušení statiky, stala se svému okolí nebezpečnou. Posledním otiskem fyzické přítomnosti „staré budovy“ v historii byla její demolice, která proběhla v měsících září, října a listopadu 2015.

Podoba bufety zhruba v druhé polovině šedesátých let. Archiv SJNP

¹⁾ Vladimír Strnad, Přírodovědecký sborník Ostravského kraje, ročník 11/1950.

Jeskyňe Na Špičáku slavila 130 let

Evelyna Vozábalová

Tajemné podzemí pod kopcem Velkým Špičákem je známo odnepaměti, ale s jistotou lze tvrdit, že patří mezi nejstarší písemně doložené jeskyňe ve střední Evropě. První zmínka o labyrintu chodeb s alchymistickými symboly zlata a stříbra na skalních stěnách se objevila v prospektorském sborníku ve 2. třetině 15. století. Poprvé se ale jeskyňe otevřela návštěvníkům před 130 lety, kdy vcházel dovnitř již s průvodcem a na cestu si svítili karbidovou lampou nebo svíčkou.

K obnovení zájmu o jeskyni došlo v průběhu 19. století a na jeho sklonku, v letech 1884-1885 ji Sudetský horský spolek zčásti zpřístupnil. První mapu jeskyňe velmi pečlivě nakreslil vojenský topograf Johann Ripper – tehdejší prezident spolku, zeť zakladatele jesenických lázní Vincenze Priessnitz. Vzhledem k vysokému vstupnému však zájem o jeskyni postupně ochabl, a proto se spolek jeskyňe zřekl.

Po staletích tajuplných návštěv a různého využívání jeskyňe a po jejím krátkém romantickém zpřístupnění na konci 19. století byla v letech 1954-1955 trasa upravena, elektricky osvětlena a doplněna novým raženým východem. Celkové modernizace se jeskyňe dočkala před několika lety.

Výročí zpřístupnění se slavilo po celý rok, ať už to byly koncerty v jeskyni nebo výstava „Paměť podzemí u Supíkovic“ v jesenické Vodní tvrzi, v níž bylo možné nechat se prostřednictvím souboru fotografických panelů a modelu „srdcové chodby“ vést od historie k současnosti.

Hlavním dnem oslav se stala jedna slunečná květnová sobota, která návštěvníkům nabídla prohlídky jeskyňe s baterkami a podvečerní koncert „Poutníkové srdce“ se Zdeňkem Vilímkem a hosty. Chuťové pohárky uspokojily grilované klobásky, domácí koláče, zlatý mok z jesenického Minipivovaru nebo skvělé moravské vínečko.

Malebné zákoutí kopce Špičáku poblíž jeskyňe s romantickým výhledem na panorama Jeseníků se tak po letech stalo opět místem odpočinku a přátelských setkávání.

„Věřte, moc rád vám zazpívám“, tvrdil hudebník Zdeněk Vilímek pozvaným hostům slavnostního setkání. Foto: Jiří Šafář

Dárkové tašky k jubileu „srdcové“ jeskyňe ukrývaly malé a milé překvapení pro hosty. Foto: Jiří Šafář

Mladečské jeskyňe – taktické cvičení HZS

Drahomíra Coufalová

Počátkem března nás oslovil HZS Litovel, zda by bylo možné uskutečnit taktické cvičení jejich jednotky za účelem záchrany osob v případě havárie v prostorách naší jeskyňe. Nastala trochu složitější situace, a to z důvodu, že v případě havárie se všechno, tedy i záchrana ohrožených osob ve zpřístupněných jeskyních, řídí předpisy státní báňské správy. Na základě toho má jeskyňe zpracovaný havarijní plán, který řeší předpokládané druhy havárie a určuje vedoucího likvidace havárie, kterým je tzv. závodní. K odstranění upřednostňuje báňskou záchrannou stanici. Přišlo nám trochu zvláštní odmítnout nabízenou pomoc, kterou bychom potřebovali v případě návštěvního provozu, kdyby se nám zranil návštěvník a my nebyli třeba schopni vlastními silami situaci zvládnout. Po dohodě všech zúčastněných stran jsme naplánovali taktické cvičení, které není závažnou událostí obsaženou v havarijním plánu, a to zranění návštěvníka po pádu ze schodiště.

Návštěvní okruh Mladečských jeskyň má poměrně velké prostorné chodby a dómy, ale do návštěvního okruhu je zahrnuta i tzv. Modrá jeskyňe, která se nachází v nejspodnějším části jeskynního systému. Návštěvníci zde schází po klikatém schodišti s poměrně úzkým profilem. Kdyby v této části došlo ke zranění osoby, těžko bychom situaci, s ohledem na počet pracovníků provozu, zvládli.

Jednotka HZS Litovel transportuje cvičnou figurínu před provozní budovu Mladečských jeskyň.

Foto: Drahomíra Coufalová, SJ ČR

Dohodli jsme termín cvičení koncem dubna a variantu, že si zraněná osoba po pádu ze schodiště způsobila zlomeninu dolní končetiny a zůstala imobilní. Dne 22. dubna v 9 hod jsem dle havarijního plánu informovala závodního o simulaci zraněné osoby a o požadavku povolat výpomoc prostřednictvím integrovaného záchranného systému. Na tishovou linku HZS Olomouckého kraje jsem ohlásila vzniklou událost s poznámkou, že se jedná o taktické cvičení. Následně jsme již postupovali podle rozdělených úkolů. Jeden pracovník pečoval o zraněnou osobu, druhý na příjezdu očekával příjezd jednotky a třetí vyčkával v provozní budově u dorozumívacího zařízení pro případnou komunikaci s pracovníkem v jeskyni.

Vzhledem k tomu, že na provoz jsme jen tři pracovníci, museli jsme použít jako zraněnou osobu cvičnou figurínu. Po patnácti minutách od nahlášení události závodnímu přijela jednotka HZS vybavena potřebným zdravotnickým materiálem pro poskytnutí první předlékařské pomoci. Po provedení základního ošetření a fixaci zraněné končetiny vakuovou dlahou transportovala zraněnou osobu na nosítkách nejkratší cestou cca 150 m z jeskyňe před provozní budovu, kde by byla případně předána zdravotnické záchranné službě. Celou akci hodnotím jako velmi zdařilou a navíc poučnou pro pracovníky v případě, že by se ocitli v této situaci.

Horní patro Kateřinské jeskyně

Jana Panáčková

Na podzim 2013 jsem se poprvé vydala prozkoumávat veřejnosti nepřístupné nitro Moravského krasu, a tím začala moje velká vášně. Od té doby jsem „prolezla“ pěkné množství jeskyní. Během jeskyňářských výprav jsem se seznámila s pár lidmi, pro které jsou jeskyně součástí života. Jelikož jsem ale brigádníci v jeskyni Kateřinské, ze všeho nejvíc mě zajímalo prozkoumat všechna její zákoutí.

Jednoho dne k nám zavítali tři jeskyňáři, které jsem už znala. Chvilí jsme se bavili a padla nabídka, že bychom se my, průvodci z Kateřinky, mohli podívat do Horního patra. Hned jsem návrh odsouhlasila a u našeho šéfa domluvila klíče od jeskyně, které nám ochotně, s pár instrukcemi, přislíbil. O zbytek povolení se postarali ti, kteří akci nabídli – Aleš Havel a Luboš Trtílek, oba členové ZO ČSS 6-21 Myotis. Na průvodcovně nás tehdy bylo okolo šestnácti a kdyby se rozhodli jít všichni, byl by to docela problém, jelikož limit byl deset osob. Ze začátku chtěla jít většina, ale heroické nadšení postupně upadalo, jak zjišťovali, že to bude fyzicky náročnější. Nakonec to část vzdala s tím, že si na to netroufnou. Výsledný tým se tedy čítal pouze pět lidí.

Od Aleše jsem zjistila, že si musíme obstarat komplet pro jednolanovou techniku. Prvních 20 metrů se totiž musí „vyjmarovat“ nahoru a posledních asi 50 metrů zase slanit dolů. Jenže takový set se nedal nikde sehnat ani půjčit. Den před onou akcí to vypadalo bledě, nakonec se vše nějakým zázrakem vyřešilo a vše potřebné poskládalo.

Blížila se třetí hodina odpolední a my se pomalu scházeli na provozu. Radkou, vedoucí dne, mi byly svěřeny klíče od jeskyně s tím, že jestli se do devíti večer neozveme, přijede, a to nikdo z nás nechtěl. Šest hodin byla velká rezerva, proto jsme si s tím nedělali hlavu. Jakmile jsme byli oblečeni do sedáků, vydali jsme se ke vstupu, kde následovala fotka s novým sousoším. Prošli jsme celou jeskyní až do Dómu chaosu. Tam jsme se přezuli, jelikož nás šéf upozornil, že pokud jeskyni, kterou asi týden před tím umývali, zašpiníme, půjdeme ji znovu uklidit. To nikdo z nás nechtěl riskovat, takže jsme si špinavé gumáčky nesli pěkně v ruce.

A šlo se na věc. Prvních 20 m jsme se protáhli prvním komínem sami, dalších 20 m nás čekalo slibované lano. Všechno šlo hladce a po pár minutách jsme byli nahore – největší strašák pro nováčky se zdolal bez větších problémů. První část byla ovšem trochu nebezpečná kvůli nestabilním kamenům, mezi kterými jsme museli prolézt. Místo jsme bezpečně překonali a udělali si společnou fotku u „jezířka“. Pak jsme se ocitli před, nebojím se říci, velmi malým otvorem ve skalním masivu, a tím se museli protáhnout. Větší z nás to malinko překvapilo, ale zvládli to všichni. Po krátké cestě se nám naskytl pohled na nádhernou krápníkovou výzdobu Horního patra – náš hlavní cíl. Strávili jsme zde pěknou chvíli, než jsme si všechny ty krásy stihli prohlédnout a vyfotit. Museli jsme si dávat velký pozor, protože prostor tu byl vskutku úzký a hrozilo nebezpečí, že se nám podaří některé krápníky omylem ulomit.

Když jsme se blížili ke konci, zaujala nás chodba, do které jsme se ze zvědavosti museli podívat. Později jsme zjistili, že to byla tzv. Němcova chodba, pojmenovaná na památku Jana Němce, který v jiné části Horního patra roku 1941 tragicky zahynul. Jak se začalo, tak se i končilo. Tentokrát padesátimetrovým slaňováním dolů. Přestože jsme byli všichni už unavení, nezbylo nic jiného, než se pěkně jeden po druhém „nacvakávat“ na tuhé a vlhké lano. Mě v tu chvíli napadla spásná myšlenka podívat se na čas. Bylo 20:35! Bleskem jsem slanila mezi prvními dolů a běžela ven, abych rychle zavolala Radce. Ta se mi do telefonu smála, že jsem tak uhnaná, a děkovala, že jsme se ozvali v časovém limitu. Uvědomila jsem si, že strávit těch šest hodin v útrobách naší „Kači“ nebyl vůbec žádný problém, spíš naopak.

Výstup do Horního patra Kateřinské jeskyně.
Foto: Michal Kala

Prezentace jeskyně na veřejnosti aneb jak to děláme na Výpustku

Robert Dvořáček

Popsat všechny oblasti, možnosti a způsoby prezentace a propagace objektu veřejnosti by bezesporu vydalo na magisterskou práci. Občas se alespoň o dílčí popsání této problematiky pokusí studenti v rámci svých odborných, především bakalářských prací. Podklady získávají mnohdy i za pomoci námi získaných dat a informací z různých dotazníků. Konkrétní závěry či doporučení, pokud ovšem jsou, jsou ale celoplošně málo využívány.

Každý provoz jeskyně si pak s větší či menší snahou stanovuje své cesty a hledá způsoby, jak návštěvníka zaujmout a „přitáhnout“. Uvědomme si, že jen v ČR je v současnosti více než 2 100 různých turistických cílů od přírodních lokalit přes sportovní, kulturní, historické, regionální, až po v poslední době polupární adrenalinové. Tyto počty stále rostou! A to zde nejsou zahrnuty jednorázové a krátkodobé akce – těch jsou další tisíce. Cílem majitelů či provozovatelů zařízení je samozřejmě zajímavou formou „přilákat“ jedince k návštěvě právě „jeho“ lokality.

V této oblasti vycházíme jednak z letitých zkušeností našeho provozu průběžně obohacovaných o zkušenosti z provozů jiných, např. j. Na Turoldu. Naším prvořadým cílem je odpovědět ANO na základní otázku: „VÍ O MNĚ POTENCIÁLNÍ NÁVŠTĚVNÍK?“

Každý provoz jeskyně, musí operativně reagovat na místní podmínky a informovat návštěvníka, který přijel do regionu, o možnosti navštívit jeskyni. Předpokládáme, že takový turista nemá ještě pevně stanovený program svého pobytu, nebo se tento může například vinou nepříznivého počasí změnit. V takovém případě se jeví jako nejučinnější podávat o nás informace přímo v ubytovacích zařízeních – hotelích, penzionech, ubytovnách, restauracích, ale také nádražích, ostatních místech kulturních a sportovních aktivit, informační centra nevyjímaje. Takto je splněn základní předpoklad možné návštěvy jeskyně Výpustek – „UŽ O NÁS VÍ“.

Pozvánka na zimní prohlídky jeskyně Výpustek. Archiv SJ ČR

zalamované, se základními informacemi o nás, případně o konkrétní krátkodobé akci. Ty na vhodném místě opět po dohodě s partnerem v jejich zařízení umístíme. Tyto „viditelné“ plakáty mohou být koncipovány pro jednotlivou akci (např. Dáblský Výpustek), pro zimní období či jako celoroční.

Úkol je každý rok stejný: inovovat seznam všech těchto zařízení a objektů do vzdálenosti deset až patnáct kilometrů od naší jeskyně, kde jsou hotely, penziony, stravovací a ubytovací zařízení, kulturní památky, samozřejmě „lůžka“ či obecní úřady. To jsou místa, kam po dohodě s provozovatelem a někdy i reciprocně umísťujeme pozvánku do našeho zařízení.

Kromě využívání „hotelových letáků“ p ř i p r a v u j e m e minimálně 4x ročně jednoduché plakáty (obsáhlejší pozvánky) ve formátu A3,

Doušek betonu ve Zbrašovských aragonitových jeskyních

Barbora Šimečková

Pro rok 2015 vybral umělecký kurátor zbrašovských výstav doc. Jaroslav Kolář díla šesti mladých sochařů z ostravského regionu. Autory spojuje Fakulta umění Ostravské univerzity, někteří jsou jejími čerstvými absolventy, další ještě studují. Výstava dostala název „Doušek betonu“, i když ne všechna díla byla z tohoto materiálu vyrobena. V každém případě to byl doušek zajímavý a osvěžující.

První umělecké dílo bývá instalováno ve Veselé jeskyni, aby návštěvníky upoutalo a navadilo. Letos to byla „Slavičinská cisterna“, jejíž autorka Eva Jančková zobrazila obskurní zákoutí z obce, odkud pochází.

Na terase Mramorové síně rozkvetly dva cínové „Krystalické květy“ Petry Doležalové, v nichž se po chvíli daly rozeznat běžící ženské figury. Pod terasou nezadržitelně kráčel netradičně pojatý bůh času „Chronos“ Jaroslava Tvrze. Od téhož autora pocházely také dva reliéfy u vstupu do Běčka, které zobrazovaly podivné předměty zahlédnuté z autobusu cestou do školy. Sympatický betonový chlapík objímající snop slámy ve výtvarném zpracování Ondřeje Fornůska jakoby přišel někde z rodinné farmy a posadil se pod skalní stěnu u chodníku.

Stěžejním a největším dílem instalovaným uprostřed plochy pro návštěvníky byla „Proměna“ – napůl člověk, napůl pták. Tomáš Bečka ztvárnil příběh z Druhé knihy Ovidiových Proměn, v němž se devět dcer Piérových odvážilo měřit své dovednosti s múzami. Byvše poraženy byly proměněny ve straky.

Milé rozloučení s výstavou zprostředkovala dvě díla u Bezejmenné jeskyně nazvaná „Domácí polštářové války“. Petr Szyroki v nich zobrazil zážitky z dětských her – skříň uhýbající letícímu polštáři, koberec škodolibě podrážející nohy skříni. Bunkr z matrací známe z dětství také asi každý, jeho materiál (beton) byl však stejný jako u skutečných vojenských bunkerů.

Vernisáž výstavy proběhla v úterý 30. června 2015, zúčastnili se tradiční příznivci výtvarna a jeskyní, noví obdivovatelé zblízka i zdaleka a zástupci médií. Výstavu zahájil úvodní projev kurátora a o hudební doprovod se postaral Smíšený pěvecký sbor Harmonia z Hranic. Po oficiální části pokračovala tradiční společenská zábava na terase provozní budovy.

Výstava byla součástí prohlídky až do konce návštěvnícké sezóny. Po několika letech figurálního sochařství bychom rádi udělali změnu, ale to už trochu předbíháme...

Proměna ženy ve straku dala zabrat i našim chlapcům, nechtěla se protáhnout dveřmi do Mramorové síně.

Foto: Slavomír Černý, SJ ČR

Kvantitativní výzkum v Jeskyni Na Turoldu

Lucie Opravilová

V rámci praktické části bakalářské práce na téma „Jeskyně Na Turoldu – cíl turistů nebo atraktivita mimoděk“, jejímž hlavním cílem je zjistit, zda je jeskyně turisty záměrně vyhledávanou a prioritní atrakcí nebo zda se jedná o pouhou doplňující atraktivitu k městu Mikulov a jeho okolí, byl v jeskyni proveden kvantitativní výzkum, který měl přinést požadované odpovědi. Tento výzkum byl proveden pomocí dotazníků, kdy jednotlivé dotazníky musely být návštěvníkům rozdávány a ihned vybírány, aby byla zaručena dostatečná návratnost. Tohoto úkolu se ujali průvodci Jeskyně Na Turoldu, za což jim patří mé velké poděkování. Dotazník byl koncipován do dvou částí – první se týkala otázek o jeskyni, druhá část obsahovala základní identifikační otázky o návštěvníkovi. Dotazování probíhalo od začátku června do konce října 2015, celkem bylo vybráno 621 dotazníků, avšak po zpracování dat jich zůstalo 511.

Vyhodnocení dotazníků ukázalo, že více než 80 % návštěvníků jeskyni navštívilo pouze jednou, nejčastěji se o jeskyni dozvěděli od známých, následně z prospektů. Na nejdůležitější otázku, zda byla jeskyně hlavním a prioritním cílem jejich návštěvy Mikulova, odpovědělo 32 % dotázaných kladně, 68 % záporně, což potvrdilo moji hypotézu, že je jeskyně doplňkem města. Dále mě zajímalo, z jakých důvodů tedy lidé navštívili Mikulov. Zde se na prvních místech objevily odpovědi: pěší turistika, vinařská turistika, cykloturistika, následovaná návštěvou zámku Mikulov. Vedlejším cílem výzkumu bylo také zjistit, jak návštěvníci hodnotí jednotlivé služby poskytované Jeskyní Na Turoldu. Nejlépe byly hodnoceny služby průvodců (odbornost výkladu, ochota, vystupování), které 80 % návštěvníků hodnotí jako velmi dobré. Na pomyslné druhé příčce se umístila přiměřenost cen vstupného (54 %). Téměř stejně (45 %) skončily možnosti parkování a navigační systém k jeskyni po Mikulovu. Oproti službám průvodců dopadla hůře propagace jeskyně a nabídka občerstvení (30 %). Dále návštěvníci pokládají za důvody atraktivity jeskyně především její polohu v blízkosti centra Mikulova a v přírodní rezervaci Turol, také unikátní výzdobu a krátkou čekací dobu na prohlídku. Možná i z těchto důvodů by přes 99 % dotázaných doporučilo návštěvu naší jeskyně.

Na dotazníky odpovídalo 44 % mužů a 56 % žen, ve věku méně než 20 let (8 %), 21 až 25 let (17 %), 26 až 35 let (21 %), 36 až 50 let (37 %), 51 až 64 let (14 %), 65 a více let (3 %). Základního vzdělání dosahovalo 7 %, středního bez maturity 14 %, středního s maturitou 38 %, vyššího odborného 7 % a vysokoškolského 34 % návštěvníků.

Místa bydliště dotazovaných. Vypracovala: Lucie Opravilová

Výstavba nové provozní budovy u Punkevních jeskyní dokončena

Jiří Hebelka

Provozní budova u Punkevních jeskyní z roku 1947 již nevyhovovala požadavkům cestovního ruchu ani požadavkům k zajištění bezpečnosti pracovníků a návštěvníků jeskyní. Proto byla v roce 2004 vypsaná veřejná architektonická soutěž na zpracování návrhu stavby nového vstupního areálu u Punkevních jeskyní. Jako vítězný byl vybrán návrh Architektonické kanceláře Burian – Krivinka z Brna. Stavba nové provozní budovy byla zahájena v červnu 2014. Realizaci stavby provedla na základě výběrového řízení firma Stavos Brno a.s.

Podle původního záměru měly být Punkevní jeskyně po dobu výstavby uzavřeny. Pro mimořádně velký zájem domácích i zahraničních turistů o návštěvu jeskyní se SJ ČR rozhodla návštěvníkům vyhovět a jeskyně nechat po maximální možné dobu otevřeny. Proto ještě před zahájením vlastní výstavby nové budovy byl v květnu 2014 zbudován pro návštěvníky ocelový vstupní tubus, který byl umístěn pod skalní stěnou za starou provozní budovou. Provizorní zázemí pro zaměstnance jeskyní bylo zřízeno ve stavebních buňkách, umístěných na parkovišti u jeskyní. V nich byla situována pokladna a dispečink, v dalších pak prostory pro převozníky, průvodce, prodejna suvenýrů a kancelář.

Dne 5. června 2014 byla předána stará provozní budova stavební firmě Stavos Brno a. s., která ihned zahájila práce na jejím odstrojení. Poté od poloviny června do poloviny července byla provedena demolice budovy těžkou technikou. Materiál byl odvážen na parkoviště u Skalního mlýna. Koncem června došlo po vydatných deštích k odtržení nestabilního svahu za budovou. Svah byl v průběhu září a října stabilizován železobetonovou opěrnou stěnou. V polovině srpna byla vybetonována základová deska a od 10. září 2014 byly zahájeny práce na svislých konstrukcích nové provozní budovy. Do konce roku 2014 byl skelet budovy hotov.

Nová provozní budova se postupně klube na svět, stav v lednu 2015.

Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

u Masarykova domu, kde byly použity nové kompozitní materiály. V té době byla také dokončena výměna ochranných ocelových konstrukcí v úseku ze dna Macochy k hornímu přístavišti a definitivní úprava Zrcadlového jezírka v Předním domu.

V březnu byly před budovou provedeny vrty pro primární okruh tepelného čerpadla. Celkem bylo odvrtno osm vrtů o celkové metráži 527 m, vystrojeno bylo celkem 444 m oproti 600 m projektovaným. Požadované metráže nebylo dosaženo z důvodu složitých litologických poměrů – výskytu rozměrných puklin a poruchových pásem s různorodou výplní a tlakovou vodou.

V měsících prosinec 2014 až únor 2015 byly jeskyně pro veřejnost uzavřeny. V celém areálu pokračovaly stavební práce, které nebylo možné provádět za běžného provozu. Jednalo se zejména o výstavbu venkovní rampy pro vozičkáře a krytého tubusu k přístavišti. Současně probíhaly práce na vyzdívkách vnitřních konstrukcí budovy a práce na rozvodech technologií. Uzavírky jeskyní využila SJMK k provedení generální opravy stavidel ve stavidlové komoře a opravy přístaviště

V dubnu byly jeskyně opět uzavřeny, byla vypuštěna Punkva, rozebráno staré přístaviště ve Výtoku Punkvy a provedeno vybudování přístaviště nového. Současně byly zahájeny výkopové práce pro pokládku inženýrských sítí mezi Skalním mlýnem a Punkevními jeskyněmi. Do konce května byly v tomto úseku položeny nové vysokonapěťové a slaboproudé kabely, optické kabely pro datovou síť, vodovodní potrubí s napojením do vodárny ve Štajgrově jeskyni a odpadní potrubí s napojením do ČOV u hotelu Skalní mlýn.

V květnu byla pro pěší návštěvníky a veškerou dopravu uzavřena silnice mezi Skalním mlýnem a Punkevními jeskyněmi. Přístup k jeskyním byl možný jen od Horního můstku propasti Macochy. V červnu, červenci a srpnu bylo provedeno zastřešení přístaviště, instalována ochranná síť nad přístavištěm a vstupem do jeskyní, instalace nových nabíječek lodí, záložních zdrojů pro jeskyně, dieselagregátů, tepelných čerpadel, vzduchotechniky, zabezpečovacího zařízení a provedeny úpravy venkovního areálu a dokončovací stavební a jiné práce.

Od 30. srpna do 4. září byly jeskyně opět uzavřeny. V té době byl demontován provizorní vstupní tubus, proběhlo přestěhování personálu do nové budovy, odvezeny stavební buňky pro zaměstnance a provedeno přepojení elektrorozvodů a optických kabelů. Další optické kabely byly položeny mezi Punkevními jeskyněmi a nově budovaným informačním střediskem u Horního můstku propasti Macochy pro zajištění provozu počítačové sítě. Tímto opatřením došlo k výraznému zrychlení a zkvalitnění internetového připojení na Punkevních jeskyních a Ústřední informační službě Skalní mlýn, což následně umožnilo zavedení platebních terminálů v pokladně a prodejnách ve správní budově Punkevních jeskyní.

Od 5. září byla budova otevřena do zkušebního provozu. Tétož dne Správa jeskyní Moravského krasu zahájila provoz i v novém informačním středisku a veřejných WC u propasti Macochy, postavených AOPK ČR v rámci výstavby Domu přírody na Skalním mlýně. V září byla provedena demolice původních veřejných záchodů a dokončeny terénní úpravy celého vstupního areálu včetně nového parkoviště, komunikace před budovou, montáže interiérů, kompletace zařízení technologií aj. V objektu byla instalována i expozice o objevování a zpřístupňování Punkevních jeskyní a dobývání Macochy. Dne 13. října 2015 byla budova zkolaudována pro řádný provoz a 20. listopadu se uskutečnilo její slavnostní otevření za účasti čestných hostů.

V nové provozní budově najdou návštěvníci prostornou vstupní halu s pokladnou, informacemi a uzamykatelnými skříňkami pro úschovu zavazadel, WC pro invalidy s přebalovacím pultem pro matky s malými dětmi, prodejny suvenýrů a expozici věnovanou objevování a zpřístupňování Punkevních jeskyní a dobývání Macochy. Občerstvení je zajištěno z automatů ve vstupní hale a v prostorách expozice. Do suterénu budovy byly integrovány velkokapacitní veřejné toalety. Nově je zastřešené také přístaviště ve Výtoku Punkvy. Návštěvníci mohou v případě nepříznivého počasí procházet krytou chodbou až přímo do provozní budovy. V neposlední řadě budova poskytuje větší bezpečnost pro návštěvníky i pracovníky jeskyní. Je stavěná tak, aby odolala pádu kamenů až o váze padesát kilogramů, které opadávají ze skalní stěny nad ní. Pro případ výpadku

Neobyklý pohled na přístaviště lodí bez vody. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

elektrického proudu jsou připraveny záložní zdroje a dieselagregát. Důležitým prvkem projektu je také nové řešení vytápění budovy pomocí tepelných čerpadel a odkanalizování budovy do čističky odpadních vod u Skalního mlýna.

Stavba přišla na 61,5 milionu korun. Projekt byl financován z prostředků Operačního programu Životní prostředí, Státního fondu životního prostředí, Ministerstva životního prostředí ČR a Správy jeskyní České republiky.

Záhady a objevy Sloupského potoka

Libor Zukal

Stejně jako napsal antický filosof Herakleitos z Efesu: „Nevstoupíš dvakrát do stejné řeky.“, můžeme tento citát přirovnat i ke Sloupskému potoku. V období dešťů se vylévá z koryt a tím způsobil nejedny záplavy (nejhorší přívalový déšť v květnu 2003). Naopak při vysokých letních teplotách vysychá kolikrát tak moc, že by se dalo s trochou šikovnosti dojít až k pramenu, který vzniká v lese u obce Suchý.

Sloupský potok nás dokáže překvapit i pozitivně, například když odsune sedimenty a vyplaví nám na povrch pozůstatky kostí jeskynních medvědů. Ty i v dnešní době nacházíme ve Spodních patrech. Na jaře Spodním patrem proteče proud vody, který jeskyni změní natolik, že nám připadá, jako bychom se procházeli po úplně novém místě. Kamení a sedimenty se uvolní, příroda si je poskládá, jak se jí zlíbí, a my se jen můžeme divit, co nám vytvořila.

Ani se nedivím, že se lidé v dřívějších dobách jeskyní tolik obávali. Při prohlídce horního patra potok z propastí burácí a vydává takový hluk, jako by Lucifer s celým peklem pořádal slavnosti. Návštěvníci nám občas s údivem nevěří, že slyší ten stejný potok, který viděli před jeskyněmi. Díky ozvěně se ale hlučnost natolik zvýší, že není slyšet ani vlastního slova.

Sloupský potok žije, a to jak na povrchu, tak ve Spodních patrech. Na povrchu jsou to pstruzi, žáby a vodní ptactvo. Ve Spodních patrech ve Wanklově jezírku můžeme spatřit úhoře, brouka potápníka, blešivce, sem tam nějakou malou ryбку, žížaly a v zimě netopýry.

Dalším překvapením bývá to, co se objevuje v tzv. ponorech, kde se propadá Sloupský potok do Spodních pater. Ponory tvoří obrovské síto, které zachytává jak přírodní, tak lidský materiál. Přírodní materiál představují různé klacky, kmeny a sedimenty. Od lidí se potom objevují plastové a skleněné láhve, obaly od jídla, papíry. Dokonce jsme narazili i na botu. Ponory se snažíme každý rok alespoň trochu vyčistit. Na jaře je čistší průvodci jeskyní především od plastových láhví, na podzim se ve spolupráci s panem doktorem Štefkou z CHKO a firmou Heineken vynáší jak přírodní, tak lidský materiál.

Sloupský potok dokáže Moravský kras zkrášlit, ale někdy i nelítostně poničit. Při procházce kolem potoka, během které slyšíte šumění vody a zpěv ptáků, Vás opustí veškerý stres a starosti a začnete vnímat úžasnou atmosféru krajiny a přírody Moravského krasu.

Pokojně plynoucí vody Sloupského potoka. Foto: Libor Zukal, SJ ČR

ODDĚLENÍ PÉČE O JESKYNĚ V ROCE 2015

Důlně měřická dokumentace

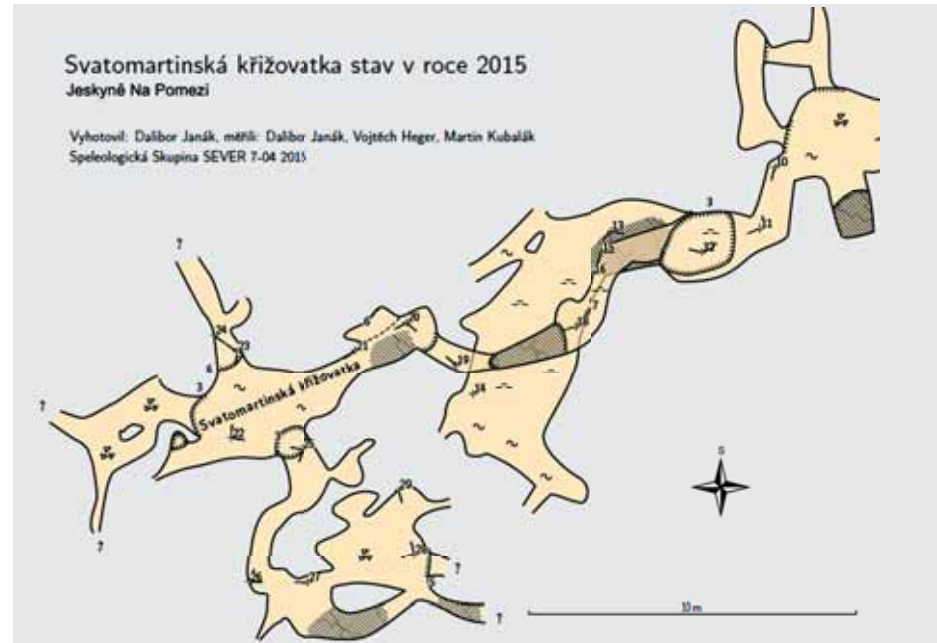
Vratislav Ouhrabka

Průběžně doplňování měřické dokumentace zpřístupněných jeskyní se během roku 2015 rozběhlo neočekávaným nebo spíše dlouho nedosažitelným směrem. Protože v rámci zpřístupněných tras našich jeskyní nedošlo k žádným výraznějším změnám, které by bylo třeba dokumentovat, obrátili jsme pozornost k souvisejícím nepřístupným částem.

Vzhledem k tomu, že se jedná většinou o „velmi špatně přístupné části nezpřístupněných částí veřejnosti zpřístupněných jeskyní“, využili jsme spolupráce s místními jeskyňáckými skupinami. Z prostředků určených na zpracování podkladů pro přípravu plánů péče se dokonce podařilo část nákladů na tyto mapovací práce jeskyňářům uhradit. Tímto způsobem jsme získali mapové podklady nově objevených částí Jeskyní Na Pomezí (tzv. Svatomartinská křižovatka) či aktualizované mapy nejrůznějších odboček Javoříčských jeskyní.

Zvláštní kapitolou je pak dokumentace vertikálních částí Zbrašovských aragonitových jeskyní. Zde se kombinují problémy technicky náročného vystrojování komínů nad návštěvní trasou s testováním nových metod dokumentace pomocí digitální fotogrammetrie. Během roku se podařilo zajistit testovací vzorek měřických dat (mračen bodů) vypočítaný z několika desítek fotografií tří míst jeskyně. 3D modely získané výpočetně velmi náročnými metodami nám pro testování připravili chýnovští jeskyňáři.

Podobné modely získané metodou laserového skenování jsou v současné době dostupné i pro některé části jeskyní Moravského krasu. Tato data připravil a poskytl v rámci svého úkolu GEOtest, a.s. Přes spoustu problémů se zpracováním, zobrazením a případně i cenou těchto prací, mají taková data mimořádný význam pro získání představ o skutečných rozměrech a charakteru podzemních prostor, a to především v místech, kde jsou tyto údaje jinými metodami v podstatě nezjistitelné. Se stále dostupnější technikou i postupně (zatím velmi mírně) klesajícími cenami bychom mohli v budoucnu získat jedinečné podklady pro novou dokumentaci našich jeskyní.

Mapa nově objevených částí Jeskyní Na Pomezí. Archiv SJ ČR

Kontroly státní báňské správy

Barbora Šimečková, Jan Flek

Během roku 2015 proběhlo na našich zpřístupněných jeskyních celkem 12 kontrol příslušných obvodních báňských úřadů.

Již v dubnu se konala kontrola Obvodního báňského úřadu pro území hlavního města Prahy a kraje Středočeského se sídlem v Praze na Koněpruských jeskyních.

Obvodní báňský úřad pro území krajů Jihomoravského a Zlínského se sídlem v Brně provedl v květnu a červnu po dvou kontrolách na Sloupsko-šošůvských a Punkevních jeskyních a po jedné na provozech j. Výpustek, Balcarka a Kateřinská. V říjnu provedl tento OBÚ kontrolu v Jeskyni Na Turoldu.

V červnu provedl také OBÚ pro území krajů Plzeňského a Jihočeského v Plzni kontrolu na Chýnovské jeskyni.

Obvodní báňský úřad pro území krajů Moravskoslezského a Olomouckého v Ostravě provedl v červenci kontrolu Mladečských jeskyní a v prosinci jeskyní Javoříčských.

Kontroly byly zaměřeny především na vedení provozní a elektrotechnické dokumentace, zajištění stability horninového masivu, zajištění vstupů do jeskyní, provoz elektrotechnických zařízení a zajištění bezpečnosti provozu.

Ve všech provedených kontrolách Správa jeskyní ČR se ctí obstarala.

Inspektoři OBÚ Ostrava se při hloubkové kontrole lomu ve Vápenně zastavili také v Jeskyních Na Špičáku.
Foto: archiv JNŠ

Programové financování opatření plánů péče realizovaných SJ ČR

Vratislav Ouhrabka

Z prostředků programů určených pro zajištění péče o chráněná území realizuje SJ ČR pravidelně se opakující asanační zásahy a údržbu ZCHÚ v podzemí i v povrchových areálech zpřístupněných jeskyní. Jejich účelem je zajistit ošetření a ochranu krasových útvarů před poškozováním způsobovaným nežádoucími organizmy, jako jsou zavlečené mechy, plísně a houby, očistu podzemních prostor a jezer od prachu, naplavenin a dalších nečistot. Opatření zahrnují drobné i větší opravy zařízení návštěvních tras (chodníků, zábradlí, záchytných sítí a plotů) instalovaných v jeskyních a nad jeskynními vchody, opravy uzávěrů vchodů, odstraňování nefunkčních technických zařízení a nadbytečných betonových ploch, případně pozůstatků starých zpřístupňovacích a průzkumných prací. V roce 2015 poskytlo MŽP na realizaci těchto tzv. managementových opatření prostředky v celkové výši 1.840 000,- Kč.

Přehled managementových opatření provedených v roce 2015

NPP Chýnovská jeskyně	Likvidace lampenflory a očista jeskyně. Likvidace náletů a kosení travních porostů v areálu jeskyní.	33.000,-
NPP Bozkovské dolomitové jeskyně	Likvidace lampenflory a prachoplísňových povlaků. Vyčištění podzemních jezer a odstranění naplavenin. Oprava bezpečnostní uzávěry v ústí sondy do Vánočních jeskyní.	95.518,-
NPP Zlatý kůň	Likvidace lampenflory a prachoplísňových povlaků v Koněpruských jesk. Likvidace náletů a kosení v areálu Zlatého koně	50.000,-
NPR Vývěry Punkvy	Výměna ochranné sítě včetně instalace lanového kotvení nad přístavištěm u vývěru Punkvy. Ošetření a očištění skalních stěn v Punkevních jeskyních. Revitalizace jezírek v Masarykově domu, Předním domu a I. sifonu v PJ. Údržba skalních stěn v areálu Punkevních jeskyní Vyčištění a odstranění nánosů z ochranné sítě u Dolního jezírka na dně propasti Macocha. Revize Pekelného jícnu propasti Macocha a komínu nad plošinou pro návštěvníky. Odstranění nefunkčního kabelového vedení v Punkevních jeskyních, včetně konzol, nosných lan a betonových patek. Oprava zabezpečení stropní části chodby z Macochy na přístaviště PJ. Odstranění uvolněných skalních bloků nad výtokem Punkvy včetně doplnění kotvení. Oprava a zpevnění kamenné zidky a navazujícího prostoru schodiště k přístavišti na dně Macochy. Odstranění stromů ohrožujících provozní bezpečnost ve vstupním areálu PJ. Ošetření a očištění skalních stěn a výzdoby v Kateřinské jeskyni. Odtěžení nasypného materiálu a odstranění nefunkčního ochranného plotu nad portálem Kateřinské jeskyně. Údržba skalních stěn nad vchodem do Kateřinské jeskyně. Údržba travnatých ploch v areálu Kateřinské jeskyně a Skalního Mlýna.	677.748,-
PR Sloupsko-šošůvské jeskyně	Ošetření a očištění skalních stěn v Sloupsko-šošůvských jeskyních. Údržba travnatých ploch v povrchovém areálu. Úprava a doplnění zábradlí nad archeologickým výkopem v jeskyni Kůlna. Údržba skalních stěn nad vchody do Sloupsko-šošůvských jeskyní.	63.150,-
PR Balcarka skála-Vintoky	Očista stěn a chodníků na zpřístupněné trase jeskyně Balcarka. Údržba skalních stěn nad vchody do jeskyně Balcarka. Likvidace náletů a kosení v areálu jeskyně Balcarka.	120.960,-
PR U Výpustku	Zhotovení a instalace bezpečnostní zábrany v okolí agregátů tepelného čerpadla v areálu jeskyně Výpustek.	41.000,-
		13.310,-

NPR Špraněk	Ošetření vybraných sintrových útvarů v Javoříčských jeskyních. Zhotovení dokumentace některých špatně přístupných částí Javoříč. jesk. Odstranění volných kamenů nad vchody a přístupovou cestou do areálu Javoříčských jeskyní.	56.000,-
PR Třesín	Likvidace náletových dřevin a následné pokosení pozemku nad budovou Mladečských jeskyní. Odstranění nefunkčních zábran, rozpadajících se dřevěných schodů, betonového základu a patek ve svahu nad areálem MJ.	118.676,-
NPP Zbrašovské aragonitové jeskyně	Celoplošná desinfekce mikrobiálního napadení aragonitové výzdoby. Údržba skalních výchozů ve svahu nad areálem ZAJ.	63.500,-
NPP Jeskyně Na Pomezí	Oprava opěrné zídky nad vchodem do jeskyně a provozní budovou Likvidace lampenflory kolem reflektorů po celé délce prohlídkové trasy. Odstranění deponií z částí nepřístupných prostor Jeskyně Na Pomezí. Zhotovení dokumentace špatně přístupných částí jeskyně.	44.500,-
NPP Na Špičáku	Zpracování epigrafické dokumentace skalních útvarů v blízkosti vchodu Jeskyně Na Špičáku. Likvidace lampenflory a očištění skalních stěn v Jeskyni Na Špičáku. Vyrovnání povrchu a zpevnění přístupové cesty ke vstupnímu schodišti do Jeskyně Na Špičáku. Údržba lomových stěn – geologických profilů v areálu Jeskyně Na Špičáku. Úprava západní terasy, revitalizace mobiliáře a oprava zábradlí v areálu. Ošetření stromů podél přístupové cesty ke vchodům do jeskyně.	362.638,-
PR Tuřold	Odstranění náletových dřevin v areálu lomu Na Tuřoldu. Údržba travnatých ploch v areálu lomu Na Tuřoldu. Údržba význačného geologického profilu v lomové stěně Na Tuřoldu.	100.000,-

Instalace nových ochranných sítí nad přístavištěm u Punkevních jeskyní. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

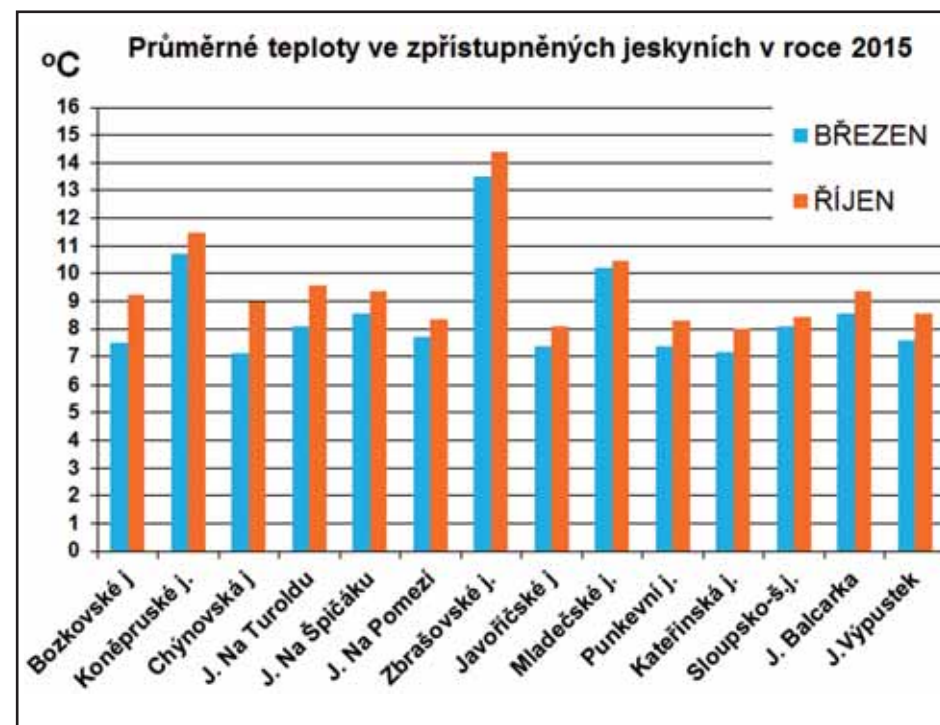
Monitoring mikroklimatu v jeskyních SJ ČR

Petr Zajíček

Základní kontrolní měření stavu ovzduší ve zpřístupněných jeskyních a v jeskyni Pod Sněžníkem probíhalo v roce 2015 v souladu s vyhláškou ČBÚ 55/96 Sb. Toto jednorázové probíhá 2× ročně. První se uskutečnilo na přelomu března a dubna, druhé pak na konci září a začátku října. Výsledky všech naměřených hodnot teploty, relativní vlhkosti, a koncentrace kyslíku, oxidu uhličitého a oxidu uhelnatého v ovzduší byly v obou termínech měření v souladu s bezpečným provozem v jeskyních.

Vzhledem k tomu, že od roku 2014 je používáno přístrojové vybavení pro měření teploty a vlhkosti, které má vysokou přesnost, jsou tyto naměřené údaje statisticky zpracovávány. Je možné např. srovnání průměrných teplot jeskynního ovzduší naměřených na jaře a na podzim, lze již také srovnávat hodnoty průměrných teplot v jeskyních za jednotlivé roky. Zajímavé je například srovnání průměrných teplot dubna v letech 2014 a 2015 a totéž srovnání hodnot v říjnu. Rozdíly jsou u některých jeskyních řádově v desetínách stupňů Celsia, u některých se jedná o rozdíly v setinách a například v Jeskyních Na Pomezí byl rozdíl v průměrné teplotě na jaře v letech 2014 a 2015 pouze tři setiny stupně a na podzim byly průměrné hodnoty v těchto letech zcela totožné. Bude velmi zajímavé sledovat tyto hodnoty i v dalších letech.

V roce 2015 probíhal nadále kontinuální monitoring teploty ve vybraných lokalitách.

Graf ukazuje průměrné hodnoty teploty ve zpřístupněných jeskyních na jaře a na podzim v roce 2015 (pro zajímavost je možno jej srovnat s grafem z Ročenky 2014). Vypracoval: Petr Zajíček, SJ ČR

Fotodokumentace ve zpřístupněných jeskyních a dalších lokalitách

Petr Zajíček

V průběhu roku 2015 byla prováděna fotodokumentace v mnoha lokalitách s ohledem na potřeby organizace. Bylo vytvořeno kolem 400 nových fotografií, z toho přibližně polovina byla pořízena v krasových oblastech Gruzie.

Z jeskyní a krasových oblastí České republiky bylo pořízeno nejvíce snímků z povrchu Moravského krasu, které byly primárně využity pro expozice. Dále byly pořízeny snímky vzniklých expozic v Moravském krasu. Byla prováděna průběžná fotodokumentace nízkého vodní stavu v období sucha ve spodních patrech Sloupských jeskyní. Pro archivní a publikační účely SJ ČR byly pořízeny desítky fotografických kopií významných historických dokumentů o jeskyních. Dále byly pořízeny nové snímky ve Zbrašovských aragonitových jeskyních, jeskyních Na Špičáku a Na Pomezí, dále v jeskyni Kateřinské a Amatérské. Podařilo se zachytit živé jedince některých troglobiontních a troglafilních živočichů.

Během praktických zkoušek povinného školení práce nad volnou hloubkou v propastovitě jeskyni Hluboký závrť se podařilo vyfotografovat její známou Ústřední propast. Zajímavou zkušeností byla návštěva odlehlé jeskyně Muradi v gruzínské krasové oblasti Racha, kde byly fotografovány unikátní formy krápníkové výzdoby.

Jeskyně Na Špičáku, útvar zvaný Hrobka.
Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Hluboký závrť v Moravském krasu. Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

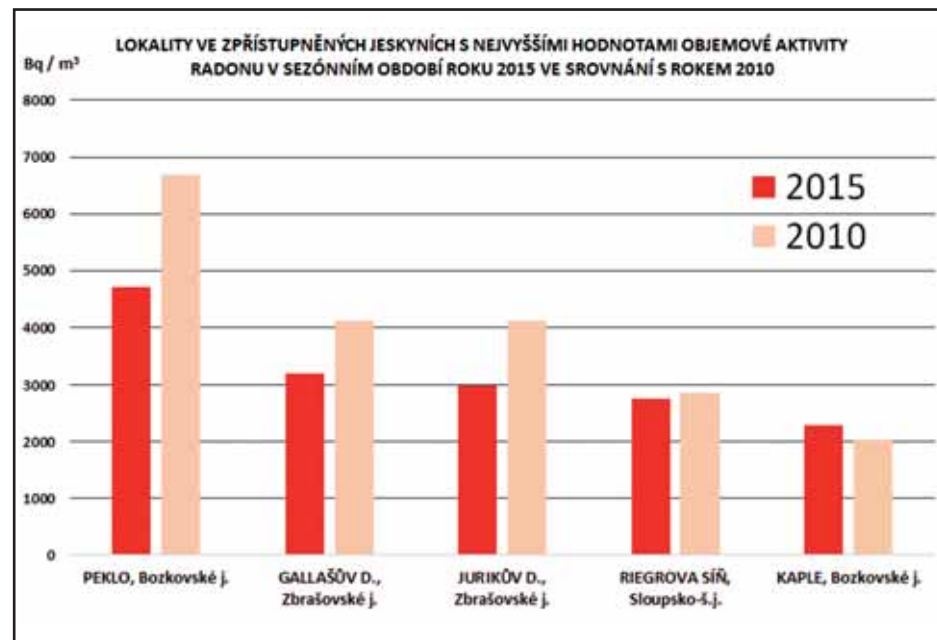
Radiační ochrana v roce 2015

Petr Zajíček

Radiační ochrana v roce 2015 probíhala ve zpřístupněných jeskyních České republiky a v jeskyni Pod Sněžníkem v souladu s pravidly stanovenými Státním úřadem pro jadernou bezpečnost a dle příkazu ředitele SJČR č. 06 z roku 2009.

V roce 2015 byly vypočítány roční osobní efektivní dávky pracovníků Zbrašovských aragonitových jeskyní za kalendářní rok 2014. Nikdo ze stálých ani sezónních pracovníků Zbrašovských aragonitových jeskyních nepřekročil v roce 2014 roční osobní efektivní dávku 6 mSv. Hodnota nejvyšší dosažené dávky v roce 2014 činila 3,91 mSv.

V ostatních zpřístupněných jeskyních ČR a v jeskyni Pod Sněžníkem byla v roce 2015 průběžně monitorována objemová aktivita radonu. Hodnoty se ve srovnání s předchozími roky pohybovaly v mezích dlouhodobého průměru. Výraznější kolísání se projevilo v jeskyních, kde jsou dlouhodobě nízké hodnoty objemové aktivity radonu. Ve Zbrašovských aragonitových jeskyních, kde jsou vypočítávány roční osobní efektivní dávky zaměstnanců vstupujících do podzemí, byl zaznamenán pokles hodnot objemové aktivity radonu oproti roku 2014 na všech měřených místech, celkově v průměru asi o 20 %. Hodnoty objemové aktivity radonu nově měřeného místa ve Sloupsko-šošůvských jeskyních (Stupňovitá propast) se pohybuje kolem celkového průměru jeskyně.

Lokality s nejvyššími naměřenými objemovými aktivitami radonu v sezóně 2015 ve srovnání s hodnotami v roce 2010. Vypracoval: Petr Zajíček, SJ ČR

Knihovna, studovna, informační systém SJ ČR

Ivana Mrázková

Nejdůležitější součástí informačního systému SJ ČR jsou data z ekonomické a účetní agendy organizace. Hospodářky z jednotlivých pracovišť se přes intranet v *Účetních náhledech* s potřebnými daty po celý rok seznamovaly.

Intranet organizace právě slouží k vzájemnému informování mezi kolegy o novinkách nejen ekonomických. V intranetu se dohledávaly aktuální příkazy ředitele, poslední informace baňsko-bezpečnostní i měřičské. Ve *Fotogalerii* byly uváděny snímky ze společných akcí. Využívána byla také kolonka *Rezervace*, kde je možné si zamluvit inspekční pokoj na různých jeskyních.

Webové stránky organizace www.caves.cz se plnily aktuálními informacemi ze speleosvětla díky Speleostřípkům kolegy Fleka. Jednotlivé správy jeskyní v aktualizacích po celý rok uváděly řadu upoutávek na zajímavé kulturní akce. Návštěvní kniha na webových stránkách zaznamenala 48 příspěvků, z 95 % pochvalných. Na všechny bylo odpovězeno. O aktualizaci webových stránek i intranetu proběhlo jednání. Byl osloven grafik, který vytvořil moderní návrh vzhledu stránek. Aby se stránky líbily a také dobře fungovaly, bude třeba ještě hodně práce. Nové stránky budou již upraveny pro responzivní web a také se chystá propojení s facebookovým profilem naší organizace. Fotogalerie na webu v roce 2015 ukazovala hlavně snímky z rekonstrukce dvou provozních budov, j. Javoříčských a Punkevních. Pokud nebyly vloženy aktuální snímky ze staveb včas, ozývali se v návštěvní knize nedočkaví pozorovatelé a vyžadovali urychlenou aktualizaci.

Databázi JESO převzala nová kolegyně Olga Suldovská a je vidět, že se databáze chopily zkušené ruce.

Do knihovního fondu přibýly knihy jak nově zakoupené v knihkupectvích, tak i z nabídky vyřazených publikací z geologické knihovny Přírodovědné fakulty UK. Byly digitalizovány šestnáctimilimetrové filmy věnované F. Skřivánkem. Kvalita snímků odpovídá době jejich vzniku.

Pokračuje přepisování audiovizuálních záznamů z nosičů CD a DVD na externí disk. Hlášení o přidělení ISBN posílané na web Národní knihovny se týkalo publikací *Acta speologica – Brouci* autorů R. Mlejnků, R. Hametů a J. Růžičky; brožury *Javoříčské jeskyně*, která byla vydána ve čtyřech jazycích díky financím z operačního programu a dále aktualizovaného vydání brožury *Punkevní jeskyně* v českém, polském a ruském jazyce.

Databáze Speleodata se plnila záznamy ze všech kategorií od listinné po hmotné díky kolegům z blanenského oddělení péče o jeskyně. Ve studovně průhonického pracoviště se připravené krabice také plní, ale jen listinnou dokumentací.

V roce 2015 pokračovala spolupráce s kolegy z Imeretských jeskyní. Opět bylo nutné zajistit letenky a korespondenci s tamější Agenturou chráněných území (APA) pro akce konané v Gruzii i v naší republice. Gruzínskou delegaci, která přiletěla v září na pracovní návštěvu, jsem pomáhala přepravit z a na letiště a věnovala se jim během jejich pobytu v Průhonicích. Spolu s dalšími kolegy jsem je provázela Prahou. Z návštěvy českých zpřístupněných jeskyní odlétali nadšení a jako výraz díky nám přeposlali všech asi tisíc fotografií, které tu nafotili.

S gruzínskými kolegy před vchodem do budovy Správy jeskyní České republiky v Průhonicích. Foto: Ivana Mrázková SJ ČR

JESO v roce 2015

Olga Suldovská

Jednotná evidence speleologických objektů (JESO) aneb informace o jeskyních, závrtech, ponorech, vývěrech, a to textové, tabulkové i grafické. Dnešní formu začalo JESO dostávat v roce 2009 na AOPK ČR, kdy byla naprogramována jeho první verze a Správa jeskyní poskytla do databáze první data (povětšinou pocházející z „modré knihy“ Jeskyně). V průběhu času přibývala mapová aplikace JESOVIEW a s ní možnosti zkoumat okolí objektů v souvislostech s tematicky jinými mapovými vrstvami.

A co přinesl rok 2015?

Některým jeskyním přibývají podrobnější informace, vlastní seznam jeskyní se rozrůstá o dříve neevidované objekty, začíná se pracovat na doplňování evidence závrťů.

Evidence netopýřích zimovišť v celé ČR se rozrostla hlavně díky dvěma dokumentům. Prvním je bakalářská práce „Morfologická charakteristika zimovišť netopýřů ve vztahu k WNS onemocnění“ P. Havlové, díky níž je v JESu nově označeno 61 jeskyní jako zimoviště netopýřů a vrápců. Všem 108 zimovištím, jimiž se práce zabývala, je přidána příslušná citace a uveden počet zimujících jedinců v zimním období 2010/2011, který bude dále sloužit jako orientační údaj o počtu letounů využívajících dané zimoviště. Druhým zdrojem údajů o zimovištích je článek „Zimoviště netopýřů v nekrasových oblastech“ J. Rejla a R. Mlejnků, otištěný v časopise *Ochrana přírody* č. 2/2015, kde z 27 zmiňovaných jeskyní bylo nově označeno jako zimoviště jedenáct objektů. Dalších šest jeskyní bude zaevidováno nejen jako nová zimoviště, ale i jako nové objekty databáze JESO.

Jako další zdroje informací jsou využívány články kolegů otištěné v *Ochrana přírody*. Některé přinášejí zajímavé údaje o jeskyních, někdy přibudou i dosud neevidované objekty. Obdobně je zpracovávan i časopis *Speleo*, digitální dokumentace *Speleostřípky* a *Speleotýdeník* zasílané kolegou J. Flekem. Nejen aktuálně vycházející zprávy jsou zdrojem nových údajů. A tak se na elektronické stránky databáze dostávají i informace z papírových knížek dříve vydaných: *Macocha Moravský kras* Karla Absolona a *Moravský kras – Průvodce celým jeho územím* a krápníkovými jeskyněmi Antonína Bočka, obě z roku 1922, uložené v knihovně SJ ČR.

Vedlejší vchod do jeskyně Jednička v Holštejnském údolí, K2301211-J-05100. Foto: Olga Suldovská, SJ ČR

V Jižních Čechách probíhal průzkum krasových jevů v lokalitě Vápenný vrch. Údaje z průzkumné zprávy byly poskytnuty do JESa. A na oplátku za pomoci JESa a GISu (Geografického informačního systému) byly kolegům poskytnuty informace o rozsahu dobývacího prostoru, chráněného ložiskového území a výhradního ložiska vápenců vzhledem k poloze a průběhu jeskyní k jednání o rozhodování o rozsahu další těžební činnosti.

Výraznější rozšíření nových objektů nastalo v kategorii závrtů. Z „Výsledků mapování přírodních a antropogenních tvarů Rudické plošiny“ Ivana Baláka bylo nově zaevidováno 327 závrtů, přičemž počet závrtů evidovaných na této plošině dosáhl 467. Evidenci závrtů Rudické plošiny lze tímto považovat za kompletní.

Na Javoříčku vyrostla nejen nová provozní budova, ale přibyl u ní i naučné panely o oblasti. A proto byly v zájmovém území zrevidovány objekty, s pomocí kolegy Vratislava Ouhrabky opravena poloha dvou jeskyní, dále byly doplněny 3 ponory (již dříve zaměřené, ale dosud neevidované), a všechny tyto údaje byly použity při tvorbě mapy na jednom z informačních panelů u nové budovy.

Objekty JESO však nemusí být popisovány pouze slovy. A tak při cestách do krasů s sebou беру fotoaparát a pořizují fotografie jeskynních vchodů, případných uzávěr či blízkého okolí jeskyní. Je-li příležitost, i něco málo z interiéru. V roce 2015 přibyl 156 autorských fotografií 82 objektů z krasů Moravského (systematičtěji z jeho severní části), Vratkovského i z jiných oblastí. Kromě svých fotografií jsem vložila i dokumentární fotografie kolegů, větší množství jich poskytl Roman Mlejnek (57), ale s troškou do mlýna přispěli i jiní.

JESO není databáze provozovaná jedinou organizací, je spoluprací AOPK ČR, která ji provozuje a zajišťuje její chod, naší SJ ČR (o té šla řeč výše), ČSS, ale i některých dalších institucí či jedinců. V roce 2015 jsem zaregistrovala nové příspěvky ZO ČSS 7-01 Orcus Bohumín v oblasti beskydského pseudokrasu, na AOPK ČR jsem hostovala s prezentací o JESu na setkání geologů, letos konaném na Křivoklátsku, a je snahou dále spolupracovat na vylepšování databáze.

Nejseverněji situovaná jeskyně Moravského krasu, Ponor pod Brusnou, K2301210-J-00012. Vchod opatřený skružemi a mřížovou uzávěrou. Foto: Olga Suldovská, SJ ČR

ODBORNÉ PRŮZKUMY A VÝZKUMY

SPELEOLOGICKÉ PRŮZKUMY V ROCE 2015

Unikátní krápníková výzdoba v gruzínské jeskyni Muradi

Petr Zajíček

V rámci projektu České rozvojové agentury „Zvýšení efektivity řízení Jeskynní chráněné oblasti Imereti“ proběhlo od roku 2012 několik pracovních cest expertů Správy jeskyní České republiky do krasové oblasti Imereti v Gruzii. V rozlehlém území jsou dvě veřejnosti zpřístupněné jeskyně, mnoho jeskyní nepřístupných a řada přírodních zajímavostí, které se stávají postupně objekty zviditelnění v rámci naučných a turistických stezek. Správa jeskyní ČR má především funkci poradenskou, její pracovníci však provádějí v jeskyních i na povrchu také podrobnou dokumentaci a pomáhají zavádět prvky nezbytné pro provoz i ochranu unikátních přírodních jevů.

Během první ze dvou cest v roce 2015, která proběhla na přelomu června a července, byli pracovníci SJ ČR seznámeni s existencí unikátního objevu v jeskyni Muradi v nedaleké krasové oblasti Racha. Vzhledem k významu objevu proběhla společná jednodenní expedice do jeskyně, kde byla pořízena mapová a fotografická dokumentace a zároveň v ní byl instalován datalogger pro průběžný monitoring teploty jeskynního ovzduší. Z velké části zalesněná rozsáhlá krasová oblast Racha je rozbrázděna stovkami hlubokých závrtů a propadlin. V oblasti je popsáno již několik jeskyní a propastí a místní speleologové prověřují další dosud neprozkoumané závrtů a vchody. Jeskyně Muradi byla známa místními pastevci již delší dobu a také z ní brali vodu z podzemního jezírka vzdáleného přibližně 150 metrů od vchodu. A právě v tomto místě, kde původně jeskyně končila, se podařilo v loňském roce speleologům překonat traverz a dostat se do dalších částí. Objevili přes půl kilometru nových prostor, které končí několik desítek metrů hlubokými propastmi. Jeskyně má velkou perspektivu k dalším objevům.

Co však činí jeskyni Muradi naprosto unikátní, je její krápníková výzdoba. V pasáži koridoru dlouhé přes sto metrů je celé dno prostor tvořené bělostnými sintrovými jezírky a kaskádami. Stěny pokrývají sněhobílé náteky a ze stropu visí množství stalaktitů různých tvarů. Zcela zarážející jsou však útvary, tvořené až několik decimetrů velkými kulovitými krystalickými tělesy, které volně visí na úzkých stalaktitech nebo jsou přirostlé ke dnu sintrových jezírek. Je zřejmé, že kulovité útvary tvořené krystalky kalcitu začaly vznikat a postupně se utvářely se pod vodou od okamžiku, kdy se konce narůstajících klasických mrkvovitých stalaktitů dostaly

Unikátní výzdoba gruzínské jeskyně Muradi. Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Nové objevy v Hranické propasti

Barbora Šimečková

Veřejnost – a to nejen ta jeskyňářská – v posledních letech s napětím sleduje souboj jeskynních potápěčů s „Tajemnou dámou“, jak bývá Hranická propast v potápěčském žargonu přezdívana. Rok 2015 přinesl další úspěch. Z webových stránek České speleologické společnosti, základní organizace 7-02 Hranický kras, která průzkum Propasti provádí, cituji aktuální zprávu:

„Dne 21. 8. 2015 se Krzysztof Starnawski potopil do hloubky 265 metrů a posunul tak hranici dosavadního maxima o 38 metrů. Při tomto ponoru uskutečnil opravdu úžasný objev – ve hloubce 240 metrů objevil v masivu velké okno a za ním veliký a dosud neznámý prostor. Jedná se o komín směřující nahoru k Rotundě mokré a ve hloubce mizící již mimo dosah světla. Další vynikající zprávou je jeho zjištění, že napadané kmeny, větve apod., které činily ve hloubce cca 205 metrů nepříjemnou překážku, spadly kamsi do spodních pater. Toto zjištění zásadním způsobem ovlivní další průzkum, protože kromě relativního zvýšení bezpečí pro potápěče usnadní nasazení techniky, které plánujeme.“

Nezbývá, než vytrvale a s nadějí držet nadále palce Krzyszskovi a všem členům potápěčského týmu.

*Krzysztof Starnawski
je mj. velkým milovníkem
českého smaženého sýra.
Foto: Zdeněk Hoferek*

Okamžik zanoření K. Starnawského při červencovém přípravném ponoru. Foto: Zdeněk Hoferek

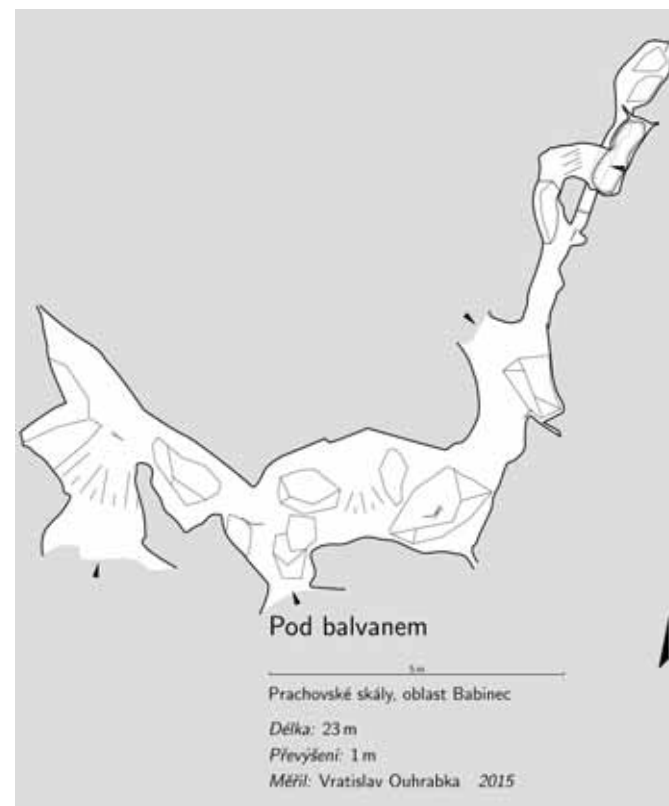
Pokračování ve výzkumech jeskyní Prachovských skal

Roman Mlejnek, Vratislav Ouhrabka

Oblast Prachovských skal je pod speleologickým drobnohledem pracovníků Správy jeskyní ČR již řadu let. Nejintenzivnější výzkumy byly prováděny v letech 2006-2008. Jejich výsledkem byla evidence 35 nových objektů. V následujících letech probíhaly pouze sporadické terénní výzkumy, při kterých bylo registrováno dalších 11 jeskyní. Z toho pět bylo dokumentováno v roce 2015. Iniciátorem byl p. Pavel Kracík, který se intenzivně zabývá historií Prachovských skal.

Nové jeskyně se nacházejí v oblasti roklí Babinec, Fortna a v centrální části skal u Turistické chaty. Nejdelší jeskyně Pod balvanem má délku 23 m. Nachází se v roklí Babinec nedaleko známé Lachmanovy jeskyně. Jedná se o typickou suťovou jeskyni vytvořenou v převážně části pod mohutným skalním blokem 5 × 8 m. Okraje balvanu jsou přesypány drobnější suti, přes kterou je jeskyně otevřena do severně vybihající úzké chodby.

V oblasti Fortna byla nalezena zajímavá puklinová jeskyně vertikálního charakteru s celkovou denivelací 13 m. Jeskyni jsme pojmenovali Hlubina. Je otevřena na úpatí skalní stěny. Pod úrovní vchodu přechází v 3 m hlubokou puklinu na hranici průleznosti. Směrem do masivu se zvedá 10 m vysoký komín vyúsťující na povrch pískovcové plošiny. V blízkosti se nachází další nově evidovaná jeskyně Nebe. Na rozdíl od předcházející se její vchod otevírá při horní hraně skalní stěny. Tato puklinovo-suťová jeskyně dosahuje délky téměř 5 m.

Půdorys jeskyně Pod balvanem. Měřil a kreslil: Vratislav Ouhrabka, SJ ČR

Při parkovišti u Turistické chaty jsme dokumentovali i z historického hlediska velmi zajímavý podzemní objekt. Běžný turista zná toto místo jako studánku u Sklípku. Původní mohutný vývěr z puklinové jeskyně byl v minulosti postupně upravován. V současné době je původní jeskyně značně rozšířená přitéváním stěn a dozvěním přepážek a klenby. Pramen je zachycen a jímán pro vodovod Turistické chaty. Z jeho přepadu odtéká voda do zmíněné studánky. Sklípek je v současné době uzamčen. Ve spolupráci s historikem Pavlem Kracíkem pátráme po dalších informacích a dokumentech, které by potvrdily původní informace místních badatelů o přírodním charakteru tohoto podzemí.

Nové objevy v Javoříčských jeskyních

Radek Svojanovský

V letech 1983-1984 byly v Javoříčských jeskyních v systému Vojtěchovské chodby skupinou ZO ČSS 7-09 ESTAVELA objeveny dosud největší souvislé podzemní prostory – Panošův dóm a Olomoucký dóm. Ten prozatím končí ve směru předpokládaného pokračování mohutným závalem. Snahou skupiny je zde nalézt především cestu do jeho pokračování. Po přesném zmapování v minulých letech jsme jako východisko k překonání závalu nadlezením zvolili Východní komín.

Postupně se s využitím mikrotrhacích prací daří pronikat a čistit cestu balvanitým závalem ve Východním komíně a objevit portál do komínovité prostory vyplněné klastickou, nestabilní, zvodnělou suti. Brzy zjišťujeme, že bez využití skutečných trhacích prací nemůžeme postoupit vpřed. Proto v roce 2012 žádáme o rozšíření výjimky ze zákona a na základě projektu báňský úřad vydává souhlas s prováděním trhacích prací malého rozsahu. 15. 10. 2012 je proveden první odstřel kamenů a suti. Práce na vyklizení pokračují na jaře po odletu zimujících letounů až do konce léta dalšími odstřely vysoce nestabilní suti a jejím vyklizením.

Dne 13. 10. 2013 se vertikálním komínem dostáváme do horizontální chodby ve výšce 11 m nad portálem (32 m nad závalem). Oproti očekávání směřuje chodba západním směrem (ve směru k Olomouckému dómu) jen asi 8 m. Vlevo (JV směr) jde puklinová chodba, místy značné výšky, vyzdobená sintry, v sedimentech se objevují oblázky svědčící o možném vstupu říčních vod.

Ve vzdálenosti 25 m sestupuje propastovitá chodba do nižší etáže (484 m n. m.) a odtud do ještě nižší etáže (472 m n. m.). Dále pak pokračuje stejným směrem do suťového závalu. Chodba je vyplněna klastickými ostrohrannými sedimenty a hlínami, je nestabilní a další prolongace bude vyžadovat přiložení trhavin. Ve středu chodby odstupuje SZ směrem komín (501 m n. m.), v jehož závěru objevujeme kořeny, jehličí a larvy hmyzu, což svědčí o tom, že se komín nachází v blízkosti povrchu. Nálezy kostí letounů v nižších etážích prokazují jejich dřívější spojení s volně přístupnými prostory komunikujícími s povrchem.

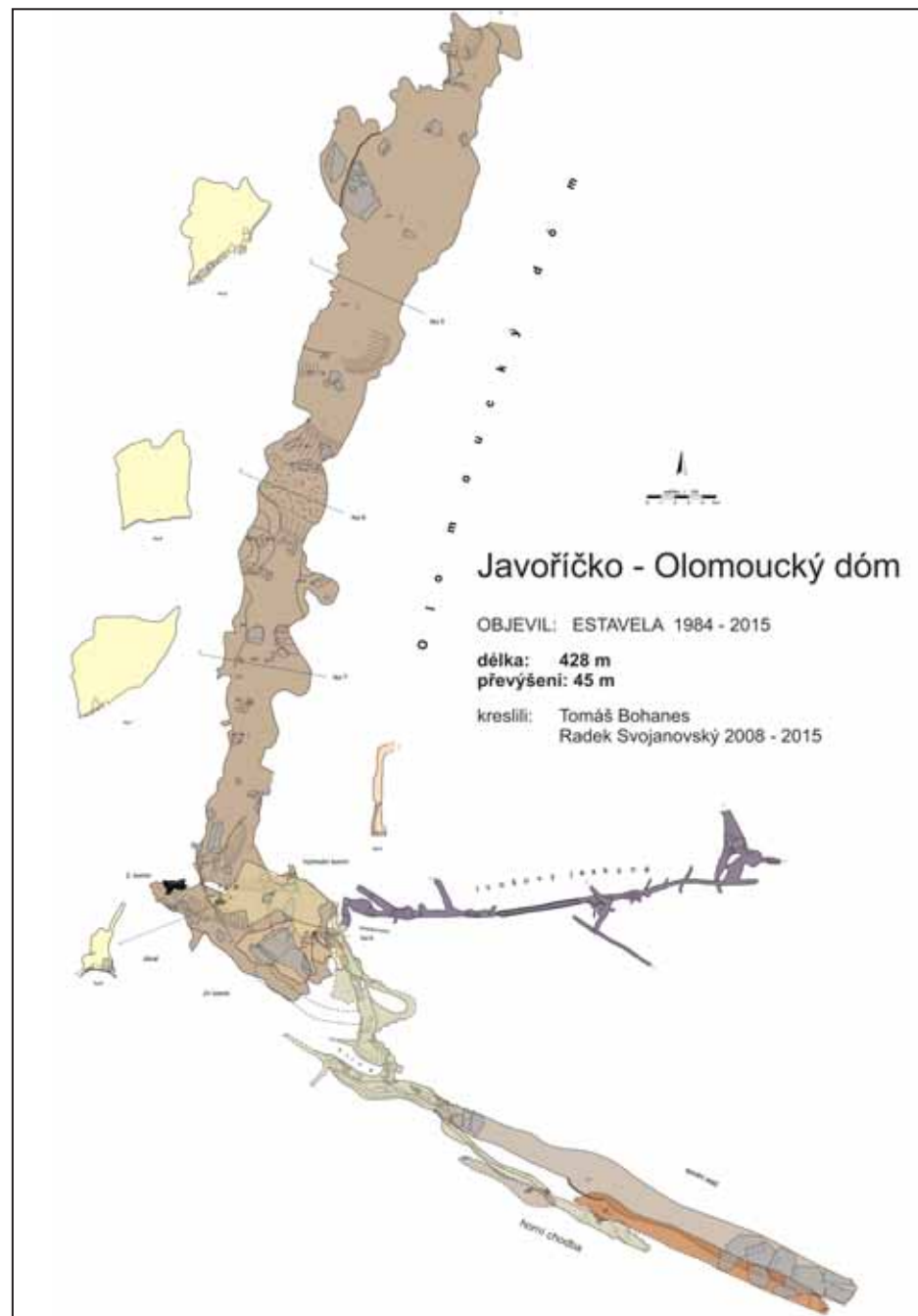
V letech 2014-2015 provádíme ve spolupráci s PřF Univerzity Palackého v Olomouci geofyzikální průzkum Špraňku metodou elektrické odporové tomografie přístrojem ARES II k detekci pokračování systému v jižním směru a také geologickým elektromagnetickým detektorem CMD s dosahem 0-9 metrů (metoda DEMP - Dipólové elektromagnetické profilování) pro detekci možných vstupů skrytých vegetací nebo povrchovými sedimenty a organickým materiálem v místech předpokládaných výstupů komínů na povrch, případně vsakovacích nebo závrtových polí.

Profily jsou referenčně umístěny také nad známé prostory a vyneseny do stávající mapy Javoříčských jeskyní a naznačují existenci nejen pokračování Olomouckého dómu, ale také existenci dalšího systému pod hřebenem Špraňku. Zaměření komínů radiomajákem pak zpřesňuje a potvrzuje blízkost povrchu (asi 6 m).

V dubnu 2015 dochází k novému zavalení komína za vstupním portálem, práce na odklizení závalu trvají až do srpna 2015. S přiletem přezimujících letounů jsou práce přerušeny až do jarních měsíců.

Nově objevená chodba je založena na příčné poruše, patrně protíná příčně Špraňek od Šplázu a je možné, že spojuje Březinskou chodbu s dosud neznámým středovým systémem a Olomouckým dómem. Tato porucha je patrná i na povrchu a zakládá předpoklad neporušeného pokračování Olomouckého dómu ve vzdálenosti cca 15 m od závalu. Celková délka nově objevených prostor je zatím cca 110 m s velkým potenciálem prolongace ve východním směru.

Radek Svojanovský je dlouholetý speleolog, člen České speleologické společnosti, základní organizace 7-09 Estavela.

Mapa Olomouckého dómu, stav ke konci roku 2015. Kreslili: Tomáš Bohanes a Radek Svojanovský

Speleologická činnost v jeskyni Výпустek

Zdeněk Cihlář

Rozsáhlé využívání jeskyně Výпустek zde v minulosti bránilo provádět speleologický průzkum. Částečné omezení pokračuje i v současné době, neboť jeskyňáři musí při své činnosti zohledňovat zpřístupnění této bezesporu velice zajímavé lokality široké veřejnosti.

První pokusy o obnovení speleologické aktivity ve Výпустku nastaly až začátkem devadesátých let. Na základě intenzivního jednání dostávají jeskyňáři z České speleologické společnosti, základní organizace 6-05 Křtinské údolí povolení k činnosti v místě za II. větrací šachtou, která sloužila k odvětrání prostor německé podzemní továrny vybudované ve Výпустku za 2. světové války. Prostory, kam byl speleologům umožněn přístup, byly fyzicky odděleny od tehdejšího vojenského areálu vystavěnou zdí. Práce vyvrcholily 15. listopadu 1992 opětovným dosažením „Salmova Výпустku“.

V plném rozsahu však byla speleologická aktivita v celé jeskyni obnovena až po r. 2001, kdy areál opouští armáda ČR. Nejprve probíhá předběžná prohlídka a seznámení se s dlouhou nedosažitelnou, avšak mimořádně zajímavou lokalitou. Otvírka bočních chodeb zazděných v období válečné okupace a další průzkum v „Babické chodbě“ ukázal samovolné poškození výdřevy a zavalení přístupu do legendárních prostor „Salmova Výпустku“. Jeskyňáři tak znovu s velkým nasazením začali v nebezpečném závalu zabezpečovat přístupovou chodbu. Náročná práce vyvrcholila dne 7. října 2007 historicky již čtvrtým znovuobjevením zmiňovaných prostor.

Následná náročná speleologická činnost v této části jeskyně, doprovázená mnoha zklamáními, přinesla 7. ledna 2012 nečekaný úspěch v podobě objevu impozantního „Janina domu“. Přes 20 metrů dlouhý dóm skýtá v jihovýchodní části krápníkovou výzdobu. Dno rozsáhlé prostory je tvořeno ohromnými zřícenými kamennými bloky.

Babická chodba, stav v prosinci 2007. Foto: Zdeněk Cihlář

Hochstetterova síňka, místo vyústění větrací šachty č. II a nezbytné zapažení chodby směřující do Salmova Výпустku, prosinec 2007. Foto: Zdeněk Cihlář

Koncem roku 2012 probíhaly v jeskyni Výпустek úpravy vedoucí k rozšíření turistické trasy v okolí dnešního východu z jeskyně (Vchod č. 1). Při těchto pracích byla objevena menší propast, označená „P 1/A“. Ústí asi 6 metrů hluboké propasti tvoří malý a obtížně průlezný otvor nyní překrytý průhledným kovovým roštem. Část dna a takřka celá západní část je tvořena krásně sněhobílými sintrovými náteky připomínajícími říční hladinu. Zbytek dna a snad i možné vertikální pokračování propasti je zahlceno sedimenty. V severní části se nachází menší krápníková výzdoba. Jedná se o velmi malé prostory puklinovitého charakteru bez dalších známek možného horizontálního pokračování.

Speleologické pozornosti neunikly ani další propasti v jeskyni Výпустek. Po opakovaných revizních sestupech vlastním jícnem takřka 40 metrů hluboké „P 9“ bylo rozhodnuto zpřístupnit spodní patro snazší cestou. Po průzkumu komínů a nezbytných úpravách se stal „Hliněný komín“ hlavní přístupovou cestou k podzemnímu aktivnímu toku Křtinského potoka vybavenou fixními žebří. Následně bylo z propasti „P 9“ i jejího dna odstraněno potrubí a další materiál, který sloužil armádě k dopravě užitkové vody pro vojenský objekt. Stejně tak i Správa jeskyní ČR využívá podzemní tok Křtinského potoka jako zdroj oplachové vody. Při instalaci čerpadla i při jeho občasné údržbě (čištění) asistují speleologové.

Jeskyňáři se rovněž snaží dosáhnout spodních pater jeskyně Výпустek dnes bohužel zasypané propasti „P 3“. Těžení kamenné sutě je však nejen časově ale i fyzicky velmi náročné. V současné době je v propasti dosaženo hloubky 26 metrů z celkových přibližně 38 m. S menším úspěchem proběhl rovněž pokus o otevření propasti „P 6“ v „Medvědí sále“. Stěny propasti se však k sobě přibližují natolik, že je zde následná práce takřka nemožná. Stejným závěrem končila i činnost v propasti „P 4“ nacházející se v „Nízké chodbě“.

Jeskyně Výпустek představuje pro celé generace jeskyňářů velice zajímavou a důležitou jeskyni Křtinského údolí. Nedávné objevy potvrdily domněnky o existenci dalších doposud neznámých prostor. Doufáme, že se speleologům v budoucnu opět podaří další dílčí úspěchy, které poodhalí tajemství podzemního toku Křtinského potoka.

Suchozemští stejnonožci (Oniscidea) v našich jeskyních

Karel Tajovský, Roman Mlejnek

Stejnonožci (Isopoda) jsou jedním z řádů bezobratlých živočichů náležících do třídy rakovců (Malacostraca), kmene korýšů (Crustacea). Skupina zahrnuje jak vodní, mořské i sladkovodní, tak suchozemské živočichy. Posledně jmenovaní, tvořící samostatný podřád (Oniscidea), opustili během svého vývoje postupně vodní prostředí a v různé míře se přizpůsobili životu na souši (Warburg 1993).

Dosud byl pro Českou republiku doložen výskyt 47 druhů, přičemž některé druhy jsou vázány na synantropní a člověkem pozměněná nebo uměle vytvořená stanoviště, a dokonce osm nepůvodních druhů obývá pouze skleníky, kam byly introdukovány spolu se substráty nebo pěstovanými tropickými rostlinami. Suchozemské stejnonožce nacházíme pod kameny, dřevem, kůrou tlejících pařezů, ve spadném listí, v mechu, ale také v kompostech, říčních náplavech apod. Za potravu jim slouží zbytky rostlin většinou v pokročilejším stadiu rozkladu s bohatě rozvinutými společenstvy bakterií a hub.

Podobně jako u řady dalších půdních bezobratlých také u suchozemských stejnonožců se setkáváme s řadou druhů, které aktivně pronikají do hlubších strukturních vrstev půdního profilu, do sutí a rovněž do nejrozmanitějších subteránních systémů včetně jeskyní. Celosvětově je známo množství druhů, které se plně přizpůsobily k jeskynnímu životu. Vyšší počty těchto pravých troglobiontních druhů jsou známy prakticky ze všech hlavních krasových oblastí světa. Troglobiontní stejnonožci se vyznačují ztrátou pigmentu, přičemž často přes tělní povrchy prosvítá tmavě zabarvený střevní obsah, a nemají vyvinuté oči. Na rozdíl od jižních částí Evropy na našem území a obecně ve střední a severní Evropě se v důsledku předchozích zalednění s pravými troglobiontními stejnonožci nesetkáváme. Nejbliže k České republice je v krasových i nekrasových podzemních systémech Slovenska přítomen troglobiontní druh *Mesoniscus graniger*. Řada druhů suchozemských stejnonožců

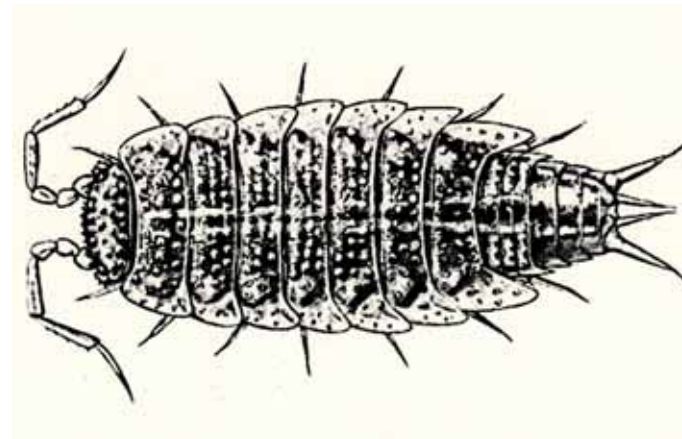

Troglofilní stejnonožec *Mesoniscus graniger* (délka těla 8 mm), nacházen v jeskyních a propastech Karpat.
Foto: Vladimír Šustr

však i v České republice aktivně proniká do podzemí a může zde dokonce vytvářet i populace trvalejšího charakteru. Mnohé druhy žijící na povrchu využívají podzemní prostředí a jeskyně se stabilnějšími teplotními a vlhkostními poměry jen jako dočasné úkryty a jejich dlouhodobější výskyt je závislý i na přítomnosti vhodných zdrojů potravy.

V rámci biospeleologického monitoringu realizovaného v uplynulých letech v krasových i pseudokrasových podzemních systémech na území ČR byl postupně shromážděn obsáhlý materiál z této skupiny. Dosavadní výzkumy potvrdily přítomnost celkem 27 druhů, což reprezentuje zhruba 57 % celé naší fauny. Dosavadní pozitivní nálezy se v současné době týkají celkem 69 nejrozmanitějších jeskynních systémů krasového i pseudokrasového charakteru. V krasových oblastech bylo zaznamenáno 20 druhů stejnonožců (tj. 43 % fauny ČR) celkově v 26 jeskyních. Co do počtu druhů ale i jedinců byly nejbohatší jeskyně Moravského krasu s 10 druhy stejnonožců, bohatá fauna byla zaznamenána také v Hranickém krasu (9 druhů). Hlubší části krasových jeskyní a chodeb jsou logicky osídlovány stejnonožci daleko méně než části bezprostředně navazující na vnější okolní nebo nadzemní biotopy. Přesto můžeme uvést výjimky.

Jednou z nich je *Androniscus dentiger*. Tento druh, který je rozšířený především v teplejších částech jižní a západní Evropy a v severní Africe a který byl zavlčen do skleníků řady dalších zemí Evropy, je stálým obyvatelům Zbrašovských aragonitových jeskyní v Hranickém krasu (Tuf a kol. 2008). Pro jeho trvalou populaci, kterou zde tvoří, jej můžeme označit jako troglofilní druh. Detailnější výzkumy právě ve Zbrašovských aragonitových jeskyních a v jejich okolí, zejména v profilu nad vlastními jeskynními systémy ukázaly, že charakteristickým druhem hlubších strukturních vrstev a rovněž na ně navazujících jeskynních prostor je často také druh *Cylisticus convexus*. Ukázalo se, že tento stejnonožec aktivně osídluje podzemní systémy do poměrně velkých hloubek. V nadložních vrstvách nad zmíněnými jeskyněmi byl monitorován pomocí hlubinných pastí velmi hojně až do jednoho metru pod půdním povrchem a v samotných jeskyních byl druhým nejčastěji zaznamenaným druhem (Tuf a kol. 2008, Tajovský a kol. 2013). *Cylisticus convexus* je častým obyvatelům řady jeskyní, hojně byl

Androniscus dentiger trvale obývá Zbrašovské aragonitové jeskyně. Délka těla 5 mm. Kresba Sutton 1972, upravil Karel Tajovský

nalézan rovněž v jeskyních Českého krasu a také v řadě nekrasových jeskyní. Do jisté míry jej lze hodnotit jako druh částečně troglofilní. Mezi další často nalézané druhy v krasových jeskyních patřily např. drobné nepigmentované hygrofilní druhy jako *Haplophthalmus mengii*, *Trichoniscus pygmaeus* nebo růžově zabarvený *Androniscus roseus*.

V ý z k u m y pseudokrasových systémů zahrnující jak lokality pískovcových skalních oblastí, tak specifické systémy v opukových horninách, ale např. i jeskyně ve sprašových sedimentech jižní Moravy, poskytly informace o 22 druzích suchozemských stejnonožců (tj. 47 % fauny ČR). Pozitivní nálezy se dosud týkají 43 nejrozmanitějších lokalit. Na rozdíl od krasových jeskyní jen výjimečně bylo v téže nekrasové jeskyni nalezeno 5 či 6 druhů, mnohem častěji byly přítomny jen jeden, dva či tři druhy.

Jeskyně tedy představují pro suchozemské stejnonožce nejen možné dočasné či přechodné úkryty během sušších a chladnějších ročních období, ale jsou i prostředím, které tyto terestrické bezobratlé živočichy mohou osídlit trvale a vytvářet v nich stabilní populace. V podmínkách jeskynních systémů i v našich zeměpisných šířkách představují stejnonožci jednu z mála skupin bezobratlých, která je nedílnou a důležitou součástí velmi zjednodušených jeskynních trofických řetězců.

Sčítání netopýrů (a hlavně vrápenců) v Javoříčských jeskyních

Martin Koudelka

Tak jako každý rok i letos... Již tradičně třetí sobotu v lednu proběhlo v rozsáhlém podzemním labyrintu Javoříčských jeskyní velké sčítání zimujících letounů. Kolem desáté hodiny se postupně scházíme na nové správní budově. Počet účastníků je dopředu vždy velkou neznámou, a tak teprve na místě poznáváme, jak jsme na tom a kolik skupinek můžeme dnes vlastně vytvořit.

V každé skupině musí totiž být vždy zkušený chiropterolog, který bezpečně v terénu bezkontaktně identifikuje nalezený druh. Dále nezbytný je znalec podzemních chodeb a chodbiček, který chiropterologovi ukáže, kde letouny hledat, a také bezpečně vyvede svěřené osoby po ukončení sčítání z podzemí na denní světlo. Letos se nás schází dostatečný počet na vytvoření tří plnohodnotných skupinek, celkem deset osob. Není to ideální, ještě jedna skupinka nám chybí. Hlinité jeskyně budeme muset prohlédnout až příští týden. Převlékáme se do pracovního, rozdělujeme si sektory jeskyní, určujeme pro každou skupinku vedoucího a – hurá na to... Prohlédnout všechny stropy a stěny, každou odbočku a puklinu zabere hodně času. Obvykle se scházíme znovu asi po pěti hodinách práce pod zemí.

První skupina postupuje po přístupné trase ve směru klasické prohlídky. Výhoda menšího zašpinění je tu vyvážena nevýhodou vysokých a rozsáhlých domů, ze kterých hodně moc bolí za krkem. Druhá skupina postupuje od Černé propasti zpět přes Jeskyně míru naproti té první. Třetí skupina má za úkol prohlédnout Olomoucký dům a Švecovu díru. Každá skupina si zaznamenává nalezené druhy a počty letounů v jednotlivých částech jeskyní. Největší koncentrované skupiny vrápenců, které jsou na stropě Dómu gigantů a ve Svěcené díře, fotografujeme a potom počty odečítáme z pořízených snímků. Usnadňuje to práci v terénu a také zpřesňuje získaná data. Po ukončení akce dáváme hlavy dohromady a výsledná čísla porovnáváme s roky předchozími.

Pravidelné zimní sčítání probíhá v Javoříčských jeskyních již od roku 1990. Máme tak k dispozici celou řadu údajů, které mohou vypovídat o trendech v početnosti těchto zajímavých chráněných živočichů. Nejpočetnějším druhem je vrápenec malý, jehož početnost se v posledních letech pohybuje v hodnotách mezi 5 až 6 tisíci jedinci. Tím se řadí Javoříčské jeskyně k největším známým zimovištím tohoto druhu. Dalším početně významným druhem je netopýr brvitý, který se zde vyskytuje v počtu kolem 200 kusů a v Olomouckém dómu tvoří zimující klastry (skupinky).

Poděkování patří všem, kteří se letos zúčastnili a zejména těm, kteří se na tuto akci pravidelně každoročně vracejí... a snad i těší ☺

A jak to tedy letos vlastně dopadlo? Výsledky sčítání naleznete v této ročence v tabulce „Výsledky zimního sčítání netopýrů 2015/16 ve zpřístupněných jeskyních ČR“ na str. 60.

Zimující vrápenci malí (*Rhinolophus hipposideros*) na stropě Dómu gigantů v Javoříčských jeskyních.

Foto: Martin Koudelka, SJ ČR

Historie sčítání letounů v Jeskyni Na Turoldu od roku 1958 po současnost

Petr Kapusta

Jeskyně Na Turoldu je známa především jako význačné zimoviště netopýrů. Sčítání zde probíhá od roku 1958, tím se řadí k nejdéle pravidelně sledovaným lokalitám v České republice. Monitoring letounů probíhá v lednu nebo únoru, nejvyšší stavy byly zaznamenávány většinou v únoru.

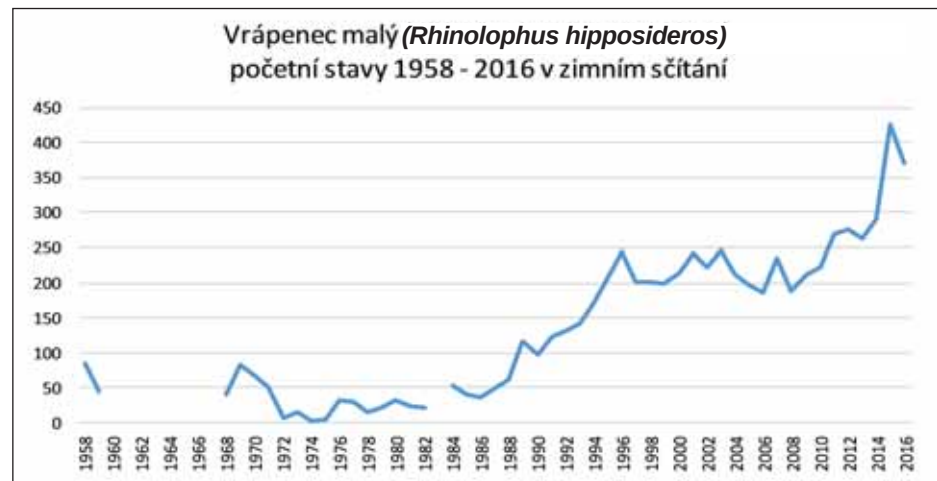
Mezi lety 1970-1975 byla jeskyně volně navštěvována a devastována. Mělo to zásadní vliv i na snižování počtů letounů, kteří byli rušeni v hibernačním období, a trvalo zhruba jedno desetiletí, než se stavy začaly zvyšovat rychlejším tempem. V roce 1976 ustanovil Státní ústav památkové péče a ochrany přírody Praha novou speleologickou skupinu s působností v Jihomoravském krasu. Tito dobrovolníci vytvořili novou uzávěru vchodu do jeskyně a uzavřeli ji před vandaly. Tato skupina – Česká speleologická společnost, základní organizace 6-13 Jihomoravský kras – funguje dodnes.

Rapidní nárůst v počtu netopýrů byl zaznamenán po roce 2004, kdy byla jeskyně regulovaně zpřístupněna a každoročně od půlky listopadu do března uzavírána pro veřejnost. Od počátku sledování zde hibernovala většina druhů letounů vyskytujících se na území ČR. Převážně tyto prostory obývá vrápenec malý (*Rhinolophus hipposideros*) a netopýr brvitý (*Myotis emarginatus*). Z ostatních deseti druhů netopýrů vyskytujících se od počátku sčítání se sporadicky v jeskyni vyskytuje několik jedinců. Za zmínku stojí netopýr ušatý (*Plecotus auritus*), netopýr velký (*Myotis myotis*), netopýr řasnatý (*Myotis nattereri*), a také netopýr velkouchý (*Myotis bechsteini*), který se v jeskyni objevil poprvé v roce 2015 v počtu dvou kusů.

Každý další rok je výjimečný různým počtem druhů a množstvím jedinců. Pro příklad *Myotis emarginatus* (brvitý, dále jen Mema) a *Myotis nattereri* (řasnatý, dále jen Mn timer). Mema: 2002 – 15 exemplářů, 2016 – 56 ex. Mn timer: 2002 – 1 ex., 2016 – 23 ex. V součtu jedinců těchto druhů se rok 2016 stal rekordním.

Při podzimních odchycích do sítí s následným kroužkováním byl nejpočetněji zaznamenán netopýr řasnatý (*Myotis nattereri*), netopýr vodní (*Myotis daubentonii*). V minulosti také v síti uvíznul i netopýr parkový (*Pipistrellus nathusii*) a netopýr pestrý (*Vespertilio murinus*).

Vrápenec malý (*Rhinolophus hipposideros*) je nejvýznamnějším obyvatelem v zimních měsících a jeho stavy se s mírným kolísáním stále zvyšují. V roce 1958 bylo napočítáno 84 kusů. Nejméně jich bylo napočítáno kolem roku 1974, kdy byl nalezen jen jeden jedinec. Roku 2014 bylo napočítáno 291 vrápenců. Tento počet byl koncem ledna 2015 překonán a v Jeskyni Na Turoldu byl napočítán rekordní stav od historie sčítání – 426 vrápenců. V lednu 2016 to bylo o něco méně, při počítání jsme se zastavili na čísle 371. Data byla získána z dlouholetého monitoringu, z archivu Správy Jeskyně Na Turoldu a od RNDr. Josefa Chytila z Ornitologické stanice Přerov.

Vypracoval Petr Kapusta, SJ ČR

Výsledky zimního sčítání netopýrů 2015/16 ve zpřístupněných jeskyních ČR

Přehled sestavil: Roman Mlejnek

Data poskytli: Miloš Anděra, Daniel Horáček, Josef Chytil, Petr Koutný, Miroslav Kovařík, František Krejča, Jiří Šafář, Hana Štěrbová, Jaroslav Veselý, Petr Zbytovský

název jeskyně	Σ 1	Σ 2	RHIP	MMYO	MBEC	MNAT	MEMA	MMYS	MBRA	MDAU	MM/B	M. SP.	ESER	ENIL	BBAR	PAUR	PAUS	PPIP
Koněpruské	5	212	74	133		1				2						2		
Chýnovská	6	92		48		17				8			2		9	8		
Bozkovské dolomitové	4	30	13	14						1						1		
Na Špičáku	6	79	62	4			5	1		4						3		
Na Pomezí	9	1 135	843	112		16	140	2	2	11				2		7		
Javoříčské	9	5 693	5 457	42		2	182	1	2	2	1				1	3		
Mladečské	2	47	39				8											
Na Turoldu	3	450	371			23	56											
Punkevní 1)	7	141	9	120		3	3				1				4	1		
Sloupско-šošůvské 2)	12	2 468	1 459	896		7	72	1		12	2	3			11	2	2	1
Kateřinská	6	181	104	37	1	2	34			3								
Balcarka 3)	3	257	243	13						1								
Výpustek 4)	7	144	117	12			7		1	3	4							

Rhip – Rhinolophus hipposideros (vrápenec malý)

Mmyo – Myotis myotis (netopýr velký)

Mbec – Myotis bechsteinii (netopýr velkouchý)

Mnat – Myotis nattereri (netopýr řasnatý)

Mema – Myotis emarginatus (netopýr brvitý)

Mmys – Myotis mystacinus (netopýr vousatý)

Mbra – Myotis brandtii (netopýr Brandtův)

Mdau – Myotis daubentonii (netopýr vodní)

Mm/b – neurčitelný druh skupiny Mmys/Mbra

M. sp. – neurčitelný druh rodu Myotis

Eser – Eptesicus serotinus (netopýr večerní)

Enil – Eptesicus nilssonii (netopýr severní)

Bbar – Barbastella barbastellus (netopýr černý)

Paur – Plecotus auritus (netopýr ušatý)

Paus – Plecotus austriacus (netopýr dlouhouchý)

Ppip – Pipistrellus pipistrellus

VYSVĚTLIVKY:

1) – V rámci Punkevních jeskyní sčítání proběhlo v Erichově jeskyni a v Tunelové chodbě. Z toho v Tunelové chodbě bylo 12 jedinců (3 druhy).

2) – Sloupско-šošůvské jeskyně i s ponorem Sloupského potoka. V ponoru bylo zjištěno celkem 219 jedinců (6 druhů).

3) – Jeskyně Balcarka s částí Muzeum. V části Muzeum a okolí bylo evidováno 42 jedinců (3 druhy).

4) – Jeskyně Výpustek s částí spodního patra, kde bylo zjištěno 21 jedinců Rhinolophus hipposideros.

Σ 1 – počet taxonů

Σ 2 – počet jedinců

Potápník *Platambus maculatus* (Linnaeus, 1758)
Lokalita: jeskyně Býčí skála. Velikost: 8,2 mm

Drabčík *Lathrobium spadiceum* Erichson, 1840.
Lokalita: Podolská jeskyně.
Velikost: 10,2 mm

Drabčík *Stenus glacialis* Heer, 1839
Lokalita: dno propasti Macocha. Velikost 4,8 mm

Kovařík *Melanotus crassicornis* (Erichson, 1841)
Lokalita: propast Macocha, osluněné skály.
Velikost: 14,5 mm

Obrazová galerie z depozitáře brouků

Text: Roman Mlejnek, foto: Václav Krivan

Materiál je uložen v depozitáři Oddělení péče o jeskyně SJ ČR v Blansku.

Detektivní pátrání po notoricky známém údaji

Barbora Šimečková

Za léta praxe jsem si v případě Hranické propasti už zvykla, že se staré údaje tradují a bez aktualizací stále dokola přebírají. V poslední době se ale v souvislosti s popularizací nových potápěčských rekordů situace hodně zlepšila a autoři různých spisků se naučili ptát se na aktuální informace, aby nebyli za zaostálé truhlíky. Nikdy mne ale nenapadlo zabývat se hloubkou Macochy, ten údaj přece všichni známe už od základní školy, Macochu bereme jako cosi stabilního a nezpochybnitelného.

To platilo do okamžiku, než jsme se Vratíkem Ouhrabkou rozhodli vytvořit obrázek – didaktickou pomůcku – porovnávající svislé řezu propastmi Macocha, Hranická a Pozzo del Merro. Potřebovali jsme jej hlavně pro naše průvodce, ale od svého vzniku se rychle zabydlel už i mezi jeskyňáři a na informačních tabulích pro návštěvníky.

O hloubce suché části Macochy není diskuze, vezmeme číslo 138,7 m jako spolehlivý údaj ověřený i naším důlním měřičem Vratíkem. Ovšem hloubka zatopené části, tedy sifonu v Dolním jezírku, to bylo pátrání hodné Hercula Poirota. Sám Vratík byl zděšen, jak různé odborné prameny uvádějí rozličné údaje, a pouze zobecňující: asi 50 m, 45 až 50 m, cca 51 m ap. Napadlo nás zavolat Michalu Piškulovi, který sifon spolu s dalšími potápěči ze ZO ČSS 6-09 Labyrint poprvé proplaval, ale bohužel, přesné číslo si nepamatoval a ani rok objevu. Odkázal mne na Tondu Tůmu, kterému dával exkurzní zprávy z ponorů do archivu SCHKO Moravský kras. Toniček mi slíbil, že archiv prohrabe, neboť ani on neznal přesný údaj a byl problémem upřímně zaujat.

A čas plynul... V zoufalství jsem se při jednom zasedání předsednictva České speleologické společnosti svěřila se svým trápením. Zdeněk Motýčka se zamyslel a vzpomněl si na drobnost: „Ten rekord prezentoval Piškula na Speleofóru, které se konalo ještě v Rudici, v Dělnickém domě, úplně to vidím! Takže to muselo být ještě před rokem 2006, kdy se Speleofórum přesunulo do Sloupa. To musí být ve sborníku Speleofóra, hledejte před rokem 2006!“

Přítomnému Vratíkovi zazářily oči, ještě téže noci prohrabal doma sborníky a ráno mi vítězoslavně volal. Údaj nalezl ve sborníku Speleofórum 2001, v příspěvku „Revize stavu chodeb mezi Dolním jezírkem a Čtyřicítkou v Punkevních jeskyních“ Michala Piškuly, kde na str. 12 stojí: 30. 1. 2000, překonání Klíčové díry, dosažení hloubky **48,9 m**.

Takto byla naměřená hloubka sifonu poprvé odborně publikována a takto je potřeba ji jako relevantní dále šířit. Mladší zdroje přebíraly údaj nepřesně a zobecňujícím způsobem. Ve výsledku to vedlo k situaci, že pouhých 15 let po objevu všichni v odborné jeskyňářské obci vědí, že hloubka sifonu Macochy je něco kolem 50 m, ale nikdo to neví přesně...

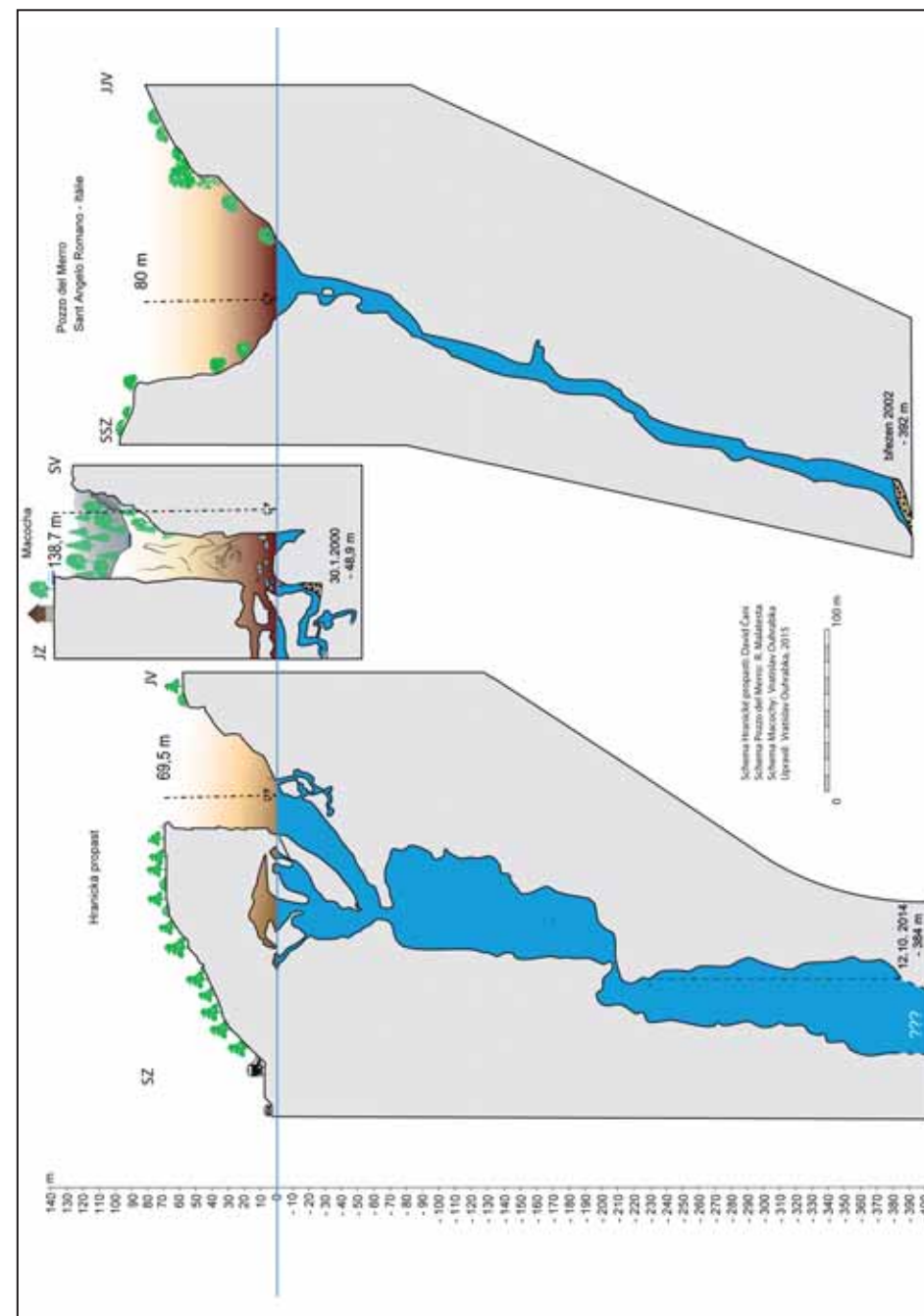
Vždyť i v „modré knize“ JESKYNĚ nalezneme u Macochy hned dva údaje. V úvodní hlavičce je uvedena hloubka propasti 190 m (což by odpovídalo hloubce zatopené části 51,3 m). V textu se pak dočteme, že: ...Punkva se přelévá do cca 50 m hlubokého Dolního jezírka, které zvětšuje celkovou hloubku propasti na cca 190 m... To není, prosím, znevažující posměšek na hlavu autorů této mimořádně cenné publikace, jen doklad předešlých tvrzení.

Takže sečteno a podtrženo, správný údaj o celkové hloubce Macochy se skládá z čísel:

$$138,7 + 48,9 = 187,6 \text{ m.}$$

Tak bychom to měli hlásat alespoň my, odborníci.

Strávila jsem nad touto detektivkou několik týdnů a zažila potápěčská dobrodružství, aniž bych musela smociť palce na nohách. Zastavit a zamyslet se nad zdánlivě samozřejmými věcmi je v životě občas velmi užitečné ...

Svislý řez propastmi Hranická, Macocha a Pozzo del Merro. Vypracoval Vratislav Ouhrabka, SJ ČR, 2015.

Mikroklimatický monitoring v jeskyních Gruzie

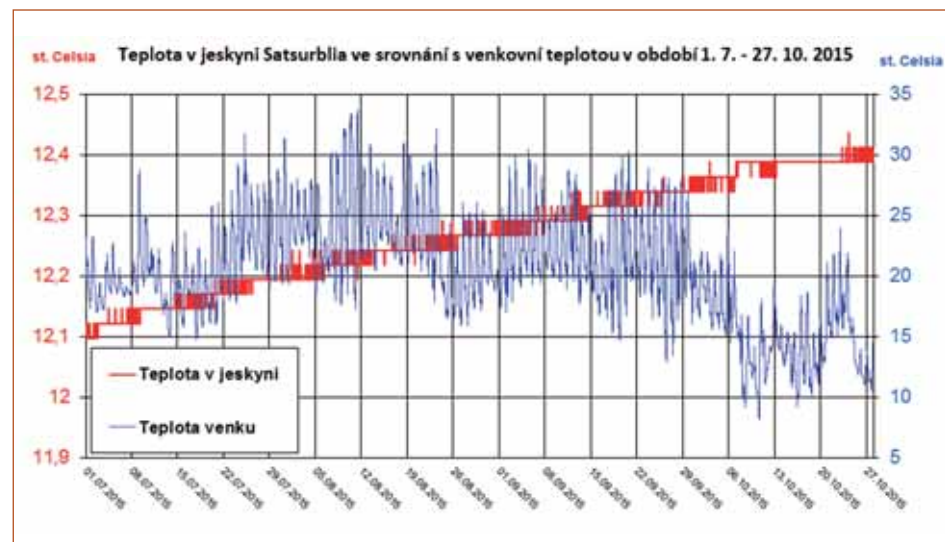
Petr Zajíček

Projekt České rozvojové agentury „Zvýšení efektivity řízení Jeskynní chráněné oblasti Imereti“, na jehož realizaci se podílí Správa jeskyní ČR, má několik cílů, jak provozního, tak i odborného charakteru. Jedním z nich je realizace průběžného monitoringu mikroklimatu ve vybraných jeskyních oblasti Imereti.

V průběhu roku 2015 proběhla instalace 28 teplotních dataloggerů do 5 jeskyní oblasti Imereti a Racha. Od července byl zahájen zkušební provoz a zároveň byl pracovníkům předán přenosný přístroj pro měření kyslíku a oxidu uhličitého v ovzduší. Proběhlo také školení vybraných pracovníků ICPAs, jakým způsobem přístrojové vybavení obsluhovat a jak dále zpracovávat získaná data. V říjnu 2015 pak proběhlo první stažení zapsaných dat z dataloggerů a jejich přenos do počítače, který byl pracovníkům gruzínské strany také předán. První výsledky ukázaly, že všechny datalogger pro monitoring teploty fungují bezchybně a bylo tak možné společně prostudovat teplotní křivky z jeskynního ovzduší za období několika měsíců.

Nejpodrobněji je monitorována jeskyně Prometheus, jejíž podstatná část je zpřístupněna veřejnosti. Jedná se o vícepatrový průtokový systém s obrovskými prostory a krátkou vodní plavbou ve vývěrové části. Podrobný monitoring jeskynního mikroklimatu je významný z důvodu sledování vlivů vysoké návštěvnosti v sezónním období. Podobně je monitorována i průtoková zpřístupněná jeskyně Sataplia. Vzhledem k menším dimenzím jeskyně je v ní také menší počet monitorovaných míst. Obě zpřístupněné jeskyně mají umístěny datalogery i v částech mimo návštěvní okruh a teploty jeskynního ovzduší jsou srovnávány s teplotami venkovními. Podrobný mikroklimatický monitoring je prováděn také v jeskyni Satsurbli, a to z důvodu plánovaného vybudování podzemní léčebny pro speleoterapii. Dále je prováděn monitoring v oddělené izolované nepřístupné jeskyni Datvi, která patrně geneticky souvisí s jeskyní Prometheus. Vzhledem k významnému nedávnému objevu pokračování jeskyně Muradi v oblasti Racha s unikátní krápníkovou výzdobou byl umístěn datalogger i v této jeskyni (spolu se srovnávacím dataloggerem před jeskyní).

V průběhu roku 2016 budou postupně zpracovány výsledky mikroklimatických měření a bude velmi zajímavé srovnání například s hodnotami z jeskyní České republiky, kde je prováděn monitoring ve stejném rozsahu.

Vypracoval: Petr Zajíček, SJ ČR

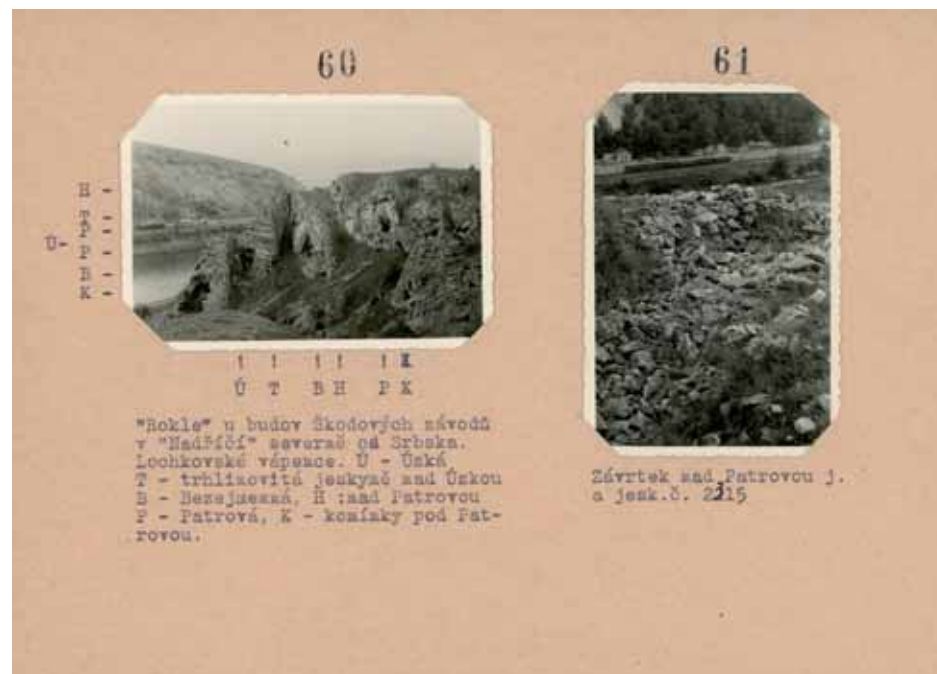
Jeskyňářský archiv Vladimíra Homoly

František Krejča

Koncem roku 2013 byla naší organizaci prostřednictvím Archivu Vysoké školy báňské v Ostravě předána složka osobního „jeskyňářského archivu“ Vladimíra Homoly. V uplynulém období jsem se zabýval jeho zpracováním, evidencí a v neposlední řadě také digitalizací, která snad zajistí zachování těchto materiálů v odpovídajícím stavu. V následujícím článku bych vás rád alespoň obecně seznámil s obsahem archivu, který může být pro většinu našich pracovišť zajímavým studijním materiálem.

Osobnost Vladimíra Homoly je ve speleologických kruzích asi zbytečně dlouze představovat. Pokud by někdo přece jen tápal, mohu odkázat na příspěvek R. Musila otištěný v loňské ročence (*Prof. RNDr. Vladimír Homola CSc.*) a zejména pak na precizně zpracovaný článek ve sborníku Český kras (*Žák, Čilek, Grmela, Český kras, 2014, Prof. RNDr. Vladimír Homola CSc., významná osobnost ve výzkumu Českého krasu*). Vzhledem k tématu tohoto článku si přesto na úvod neodpustím alespoň stručné shrnutí jeho sice relativně krátké, ale přitom překvapivě bohaté jeskyňářské činnosti.

Její počátky jsou svázány s osobou Jaroslava Petrboka, kterého již od svých šestnácti let doprovázel při výzkumných aktivitách v jeskyních Českého krasu. Protože Homola, narozdíl od Petrboka, tíhl spíše ke „klasické“ speleologii, záhy se osamostatnil a soustředil se na průzkumy a mapování krasových objektů, a to nejen v Českém krasu. V roce 1939 začíná intenzivně pracovat v Chýnovské jeskyni, na počátku čtyřicátých let pak v Ledči nad Sázavou. V květnu roku 1942 vzniká v Praze z Homolova podnětu tzv. „Jeskynní sekce Barrandien“. Přestože tato skupina existovala pouze neformálně, je možné její činnost pokládat za počátek organizované speleologie v Čechách. V následujícím roce VI. Homola zpracoval rozdělení Českého krasu do tzv. „jeskynních skupin“ a vlastně tak zavedl první systematickou evidenci krasových objektů. Zde je nutno poznamenat, že jeho systém se s drobnými úpravami používá dodnes. Zmíněná „jeskynní sekce“, v níž

Způsob uložení snímků ve fotoarchivu Vladimíra Homoly. Foto: František Krejča, SJ ČR

byl Homola bezesporu jednou z vůdčích osobností, byla později přičleněna k odboru Klubu českých turistů a prováděla speleologické práce ve většině krasových území Čech až do roku 1949, kdy zaniká.

V posledním období své jeskyňářské činnosti se Vladimír Homola zaměřuje již spíše na geologii a stratigrafii vápencových oblastí, a to nejen v Čechách, ale i na severní Moravě a na Slovensku. Tento posun zřejmě částečně vyplynul i z jeho pracovní náplně, když se stal asistentem v Ústavu pro geologii a paleontologii Univerzity Karlovy. Přesto ještě po nějakou dobu publikoval své práce s krasovou tematikou zejména v nově vzniklém periodiku Československý kras. V roce 1951 nastoupil do tehdy založeného Výzkumného ústavu naftového v Brně a zřejmě i z časových důvodů tak era Homoly – jeskyňáře prakticky končí. Jeho další profesní život byl pak po několika desetiletí spojen s Hornicko-geologickou fakultou VŠB v Ostravě, kde se posléze jeho hlavním oborem stala hydrogeologie. Vladimír Homola zemřel 17. 8. 2014 v Ústí nad Labem ve věku 92 let.

I když jsem v úvodu příspěvku použil název „jeskyňářský archiv“, přesnější by byl spíše termín „zbytek jeskyňářského archivu“. Jak mi ještě za svého života osobně sám sdělil, řadu listinných dokumentů (korespondence, mapy) poskytl již v minulosti různým zájemcům o konkrétní témata, případně o jednotlivé krasové oblasti. V některých případech byly sice pořízeny kopie původních materiálů, ale tento jev je spíše vzácností. Obdobný osud potkal i složky fotodokumentace, kde číselná řada fotografií není ani zdaleka kontinuální. U mnoha snímků pak chybí negativy, přestože původně byly (jistě u Homolových fotografií) součástí fotoarchivu. Celkově archiv obsahuje 100 tématických položek, přičemž jako jedna položka je evidována např. korespondence s určitou osobou (může obsahovat více dopisů) nebo fotodokumentace určité lokality (až desítky fotografií). Většinu fotografického materiálu (celkem 224 snímků) tvoří kontaktní otisky formátu 6 x 9 cm, které jsou založeny, nejčastěji po dvojicích, do kartonů o rozměru cca 23,5 x 17 cm, označeny pořadovým číslem a zpravidla i podrobným popisem. V několika případech jsou ke snímkům připojeny též negativy.

Jak vyplývá i z číselné řady fotografií, byl původní fotoarchiv uchovávan samostatně, avšak před jeho předáním sám Vladimír Homola zařadil veškeré snímky do složek příslušných lokalit. Podle poznámek v agendě archivu došlo k tomuto uspořádání nejspíše až v roce 2012, kdy byly provedeny i některé další úpravy. Ke každé složce jeskynních skupin Českého krasu byla např. přiřazena odpovídající část doktorské disertace autora a vypracovány seznamy materiálů jednotlivých souborů. Do archivu bylo též zařazeno několik dokumentů nalezených při reorganizaci prostor VŠB v Ostravě před r. 2009. Konkrétně se jedná o strojopis „Krasové zjevy v Barrandienu“ a tři soupisy literatury o Českém krasu.

Při pořádání a evidenci archivu bylo respektováno jeho původní dělení do čtyř základních tématických okruhů:

1. Barrandien – složky jeskynních skupin
2. Krasové oblasti v nemetamorfovaných (sedimentárních) vápencích
3. Krasové oblasti v metamorfovaných (krystalických) vápencích
4. Jeskynní sekce BARRANDIEN

Jako samostatný soubor (č. 5) je pak uložena agenda archivu, nezařazená korespondence, materiály nalezené na VŠB v Ostravě a také tzv. pracovní deník.

Materiály souboru „Barrandien“ jsou rozděleny do tzv. „složek jeskynních skupin“ (skupiny 10-31), a to podle upraveného Homolova členění. Jak již bylo uvedeno výše, ke každé skupině je přiřazen průklep odpovídající části jeho doktorské disertace. Nosným prvkem všech složek je fotografická dokumentace Českého krasu. Snímky byly pořízeny (pokud je uvedeno) v období let 1941-46 a zachycují tehdejší podobu krajiny, krasových jevů, podzemních prostor a často i detailů z jednotlivých jeskyní. Cenný dokumentační materiál poskytují zejména snímky stavu lokalit před provedenými vykopávkami nebo v jejich průběhu. Autorem většiny fotografií je Vl. Homola, výjimečně též Siegl, O. Motl a M. Schüller. Kromě prací vydaných tiskem jsou součástí složky č. 11 (Širší okolí Koněprus a Tmaně) též tři listy mapy jeskyně na Zlatém koni z roku 1951 od Ladislava Hrdličky. Ve složce č. 22 (Údolí Kačáku a přilehlé části paroviny od Hostimi po ústí Kačáku do Berounky) nalezneme korespondenci (4 dopisy) S. Vencla z Archeologického ústavu ČSAV s Vladimírem Homolou z roku 1970. Dopisy se týkají archeologického výzkumu J. Petrboka a F. Proška v jeskyni Na průchodě.

Soubor „Krasové oblasti v nemetamorfovaných vápencích“ zahrnuje kromě Moravského krasu (71 snímků) též menší tématickou složku krasu u Hranic (18 snímků) a oblast „Bouzovsko-Mladečskou“. Zde je kromě tří fotografií lokality Ludmírov od Rudolfa Burkhardta zařazen strojopis *posudku o ohrožení*

Průkaz Státního geologického ústavu ČSR vydaný Vl. Homolovi na rok 1947 pro oblast Hranice. Foto: František Krejča, SJ ČR

uvádím alespoň stručný přehled dokumentovaných jeskyní: Punkevní, Sloupско-šošůvská, Balcar, Stará a Nová Rasovna, Rytířská, Býčí skála, Ochotská. Na druhou stranu listinný materiál složky není zdaleka tak bohatý a kromě několika drobných tisků obsahuje pouze pojednání Ant. Sobola s názvem „Propasti v Křtinském údolí“. Z mapové dokumentace stojí za zmínku profilová mapa Oty Ondrouška o rozměrech 73 x 38 cm s doslova vyčerpávajícím názvem „Nejnovější objevy v Moravském krasu (v roce 1943 a 1944) provedené výzkumnou skupinou prof. Dr. K. Absolona a horolezci KČT, Podélný řez velkým bludištěm „Plánivý“ na Holštejnsku“. Výmluvně zde působí poznámka v popisu mapy: „zatajeno do května 1945“.

Nejrozsáhlejší složkou **Krasové oblasti v metamorfovaných vápencích** je oblast Ledeč nad Sázavou. Zahrnuje 18 fotografií (jeskyně Pod Šeptouchovem, Na Hůrce, Čertovy díry), korespondenci s místním badatelem R. Olivou a několik dalších materiálů. Složka Polesí a Pošumaví obsahuje veskrze dokumentaci tehdy známých lokalit pořízenou při „zájezdu“ členů jeskynní sekce OKČT Praha v prosinci 1944. Autory rukopisných zpráv a nákrešů jsou Jiří Čížek a Pravoslav Šantrůček. Fotografie (5 ks) pochází z lokality

Mladečských jeskyní těžbou kamene ... a mapka Javoříčských jeskyní z roku 1947 (podle F. Maizla, 1939).

Stěžejním tématem snímků Hranického krasu z roku 1946 jsou krajinné prvky, zejména místní lomy. Rozsáhlým dokumentem (35 stran) je pracovní zpráva za rok 1946 s názvem „Devonská oblast u Hranic na Moravě, její geologické památky a návrh na jejich ochranu“. Složka dále obsahuje drobný tiskový materiál, dva dopisy Vl. Homoly týkající se lomu Na Skalce a nedatovanou mapku Zbrašovských jeskyní. Jako historickou zajímavost mohu zmínit průkaz Vladimíra Homoly coby vědeckého spolupracovníka SGÚ pro oblast Hranice na rok 1947.

Co do počtu fotografií je nejrozsáhlejší složkou celého archivu dokumentace Moravského krasu. Mimo Vl. Homolu jsou jako autoři fotografií uvedeni též Schüller, Králík, Klíma, Svačina a Himmel. Snímky pocházejí většinou z období let 1941-48 a představují poměrně široké tématické spektrum od povrchových krasových jevů přes interiéry jednotlivých jeskyní až po detaily podzemních prostor a výzdoby. Pro informaci

Sudslavice, Malenice a Strašín. Zbývající složky tohoto souboru nejsou příliš obsáhlé a pro základní orientaci uvádím pouze stručný přehled: Poniklá – Bozkov (1x zpráva, 2x mapa), Chýnov (1x foto, 2x mapa, 2x tisk), Tišovsko (soupis krasových jevů, 2 x mapa), jeskyně Na Pomezí (3x foto, 2x dopis, 1x novinový článek).

Čtvrtým souborem archivu jsou materiály **Jeskynní sekce Barrandien**. Úvod tvoří přehled historie a činnosti skupiny zpracovaný VI. Homolou v roce 2012, který zčásti kompenzuje absenci původní dokumentace. Součástí souboru jsou též kopie tzv. „dopisů“ jeskynní sekce. Ve složitém válečném období tyto materiály suplovaly funkci informačního a vzdělávacího bulletinu. Zájemcům byly buď rozesílány poštou nebo předávány osobně. Z let 1944-45 pocházejí dva Homolovy manuskripty: „*Ochrana přírody ve speleologii*“ a „*Turistický význam jeskyní*“. I zde se jedná pouze o kopie původních dokumentů, ke druhému z nich jsou však dochovány originální nákresy řešení situací při průzkumech a zpřístupňování jeskynních prostor. Není bez zajímavosti, že obě uvedené práce ani po letech neztrácejí svoji aktuálnost. Poslední položkou souboru jsou výroční zprávy jeskynních sekcí OKČT Praha XV, Beroun a Ledec nad Sázavou za rok 1944.

Při pořádání archivu byl „uměle“ vytvořen soubor **Agenda a ostatní materiál**. Obsahuje spisy k předání materiálů, korespondenci z pozdější doby (3 dopisy), blíže neurčený strojopis „Barrandien“, 3 fotografie a již zmíněné soupisy literatury. Jednoznačně nejceněnější položkou celého archivu je pak rukopisný *pracovní deník* Vladimíra Homoly, v němž jsou podrobně popsány jednotlivé akce z let 1940-50. Pro snadnější orientaci v poměrně rozsáhlém spisu byl k tomuto deníku zpracován jmenný a místopisný rejstřík.

Fotografický materiál byl digitalizován na skeneru *Epson Perfection V850 Pro*, podle kvality snímků v rozlišení 1200-3200 dpi (formát TIF). Spisové a grafické položky jsou ve formátu PNG, pouze větší mapy byly dodavatelsky skenovány jako JPG. V době sepsání tohoto článku je veškerý materiál dočasně deponován v archivu SCHJ, o místě jeho konečného uložení má být teprve rozhodnuto. Elektronická verze je k dispozici kromě Správy Chýnovské jeskyně též na pracovišti SJ ČR v Průhonicích.

Součástí Homolova systému evidence jeskyní měly být i orientační mapky s popisem, zpracované na průsvitkách (Balcarova skála). Foto: František Krejča, SJ ČR

Průzkum nepřístupného podzemí kostela v Dobrušce a nová technologie speleologického mapování

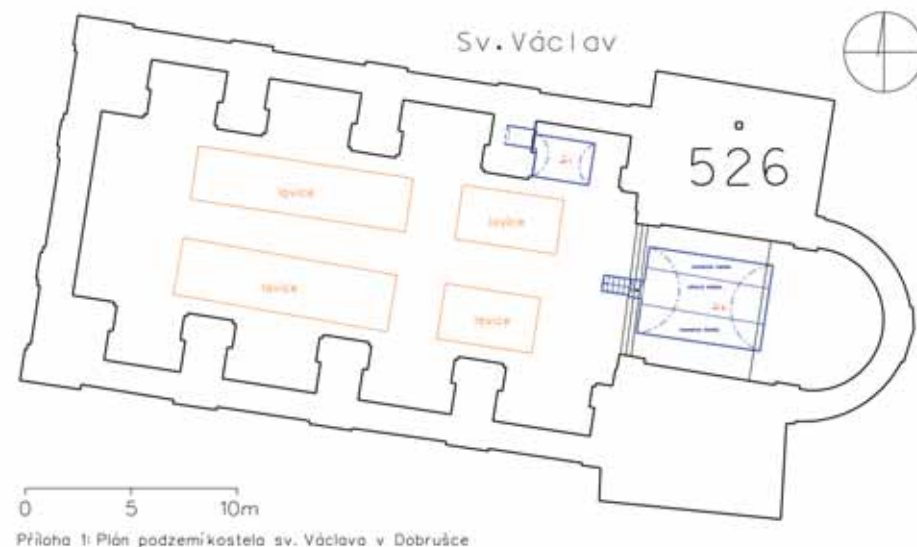
Jiří Šindelář

Dobruška je krásné město v podhůří Orlických hor založené hluboko ve středověku na křižovatce důležitých obchodních cest. Je to město plné historických památek, které má většina lidí spojeno s postavou F. L. Věky, případně pana Brzobohatého, jenž ho ztvárnil na filmovém plátně. V Dobrušce můžete navštívit řadu pamětihodností, mimo jiné i rodný dům Františka Vladislava Heka, českého vlastence, jehož autobiografii použil Alois Jirásek jako předobraz hlavního hrdiny románu F. L. Věk.

V roce 2015 jsme se na pozvání pana ředitele městského muzea pracovně vypravili do Dobrušky z Chýnovské jeskyně. Naším cílem nebylo zkoumat historii národního obrození, ale historie mnohem starší. V děkanském kostele sv. Václava, který je jedním ze svědků nejstarší minulosti Dobrušky (jeho paměť sahá až do dob, kdy město vznikalo), bylo potřeba provést sérii geofyzikálních měření a případnou podrobnou dokumentaci podzemí. Geofyzikální průzkum provedený metodou zemního radaru, jednoznačně identifikoval pod podlahou kostela dvě neznámé dutiny, evidentně hrobky větších rozměrů. Jednu hrobku před bočním oltářem v severovýchodním rohu lodi kostela a rozsáhlejší podzemní prostor pod presbytářem.

Hrobka zkoumaná v presbytáři kostela sv. Václava je poměrně velkým podzemním objektem (5,90 m × 4,1 m), který prakticky plošně vyplňuje celý prostor mezi hlavním oltářem a vítězným obloukem. Vstup do krypty zasahuje až před vítězný oblouk do lodi kostela. Umístění objektu a jeho podoba nasvědčují, že by se mohlo jednat o původní, tedy středověkou hrobku, doloženou v písemných pramenech. V pohřební komoře bylo nalezeno a zdokumentováno větší množství kosterních ostatků. V jihovýchodní části můžeme s opatrností předpokládat původní pohřby. Z míst předpokládaných nejstarších pohřbů byla vyzvednuta drobná kost pro absolutní radiokarbonovou dataci. Výsledek této analýzy by mohl potvrdit předpoklad o středověkém stáří tohoto funérálního prostoru.

Vedle podrobných informací o podobě a stavu podzemí významné památky a vedle historických poznatků, které významně posouvají poznání nejstarší historie regionu, přinesl výzkum v Dobrušce i posun v technologii

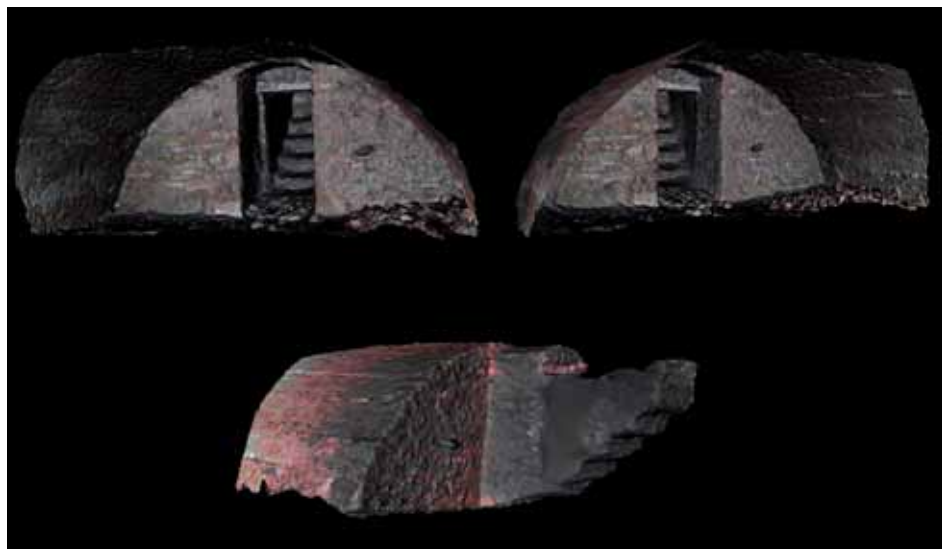
Plán kostela sv. Václava v Dobrušce s vyznačením zkoumaných hrobek. Archiv Geo-cz

mapování podzemí. Při nedestruktivním průzkumu nepřístupného podzemí jsme vždy odkázáni na záběry, které přenáší kamera do monitoru. Pokud nemáme možnost sledovat scénu stereoskopicky, bývá mnohdy velmi obtížné záběry z podzemí správně prostorově interpretovat. Přímo ukázkový problém nastal při průzkumu hrobky v presbytáři kostela v Dobrušce. Na základě sledování záběrů průzkumné minikamery nebyl výzkumný tým schopen rozpoznat, zda je původní vstup do pohřební komory (v západní stěně hrobky) druhotně zazděn nebo sleduje cihlové schodiště.

V obdobných situacích pomáhá změna nasvícení scény. Pohyb stínů v takových případech vcelku dostatečně nahrazuje stereovjem a pozorovatel si tak může udělat lepší prostorovou představu o studovaném objektu. Díky nešťastně zvolené poloze průzkumného vrtu, poměrně velké podzemní dutině a nepatrnému rozměru vstupního otvoru (vrt o průměru 3 cm) však tato jednoduchá metoda selhala. Ke zdárnému vyřešení problému a zodpovězení otázky v tomto případě pomohla matematika a speciální geodézie.

Sonda s kamerou se v podzemí mohla bez problémů pohybovat po vertikální ose, dané polohou a směrem průzkumného vrtu. Díky tomu jsme získali sérii snímků západní stěny pohřební komory z různých výšek. V tu chvíli bylo možné využít nejmodernějších možností fotogrammetrie, tedy oboru, který umožňuje obrazovou informaci z fotografií transformovat na metrická data. Není cílem tohoto příspěvku detailně seznamovat čtenáře s problematikou fotogrammetrie a speciální geodézie. Zájemce si dnes již bez problémů vyhledá relevantní informace v odborné literatuře i na internetu. Zmíním se pouze o momentální novince, která byla v případě Dobrušky použita a později mírně transformována tak, že je dnes využitelná pro mapování jakéhokoliv podzemí a vlastně i pro skenování jakéhokoliv objektu v reálném světě.

Moderní digitální možnosti vícenásobkové fotogrammetrie již nějakou dobu umožňovaly odečíst ze snímků souřadnice X, Y a Z. Množství získaných dat však bylo zatím vždy limitováno tím, co byl schopen ručně odečíst operátor. Nyní však matematici zdokonalili výpočetní algoritmy pro metodu zvanou SIFT (scale-invariant feature transform). Jedná se o algoritmy, které umí rozpoznávat charakteristické obrazové body při změně měřítka, šumu i osvětlení, a které nemění svou relativní pozici na jednotlivých snímcích. Jednoduše řečeno – matematický program dokáže automaticky orientovat jednotlivé fotografie a následně z nich odečíst mračno bodů, které se množstvím a přesností přinejmenším vyrovná výstupu z laserových 3D skenerů. Výpočet pomocí této nové fotogrammetrické metody byl vyzkoušen na snímcích pořízených v hrobce pod presbytářem kostela v Dobrušce. Výsledkem byly 3D skeny, které nejen přinesly jednoznačné odpovědi na položené otázky o podobě západní stěny (viz obrázky), ale posunuly kvalitu dokumentace nepřístupného podzemí na úplně jinou úroveň.

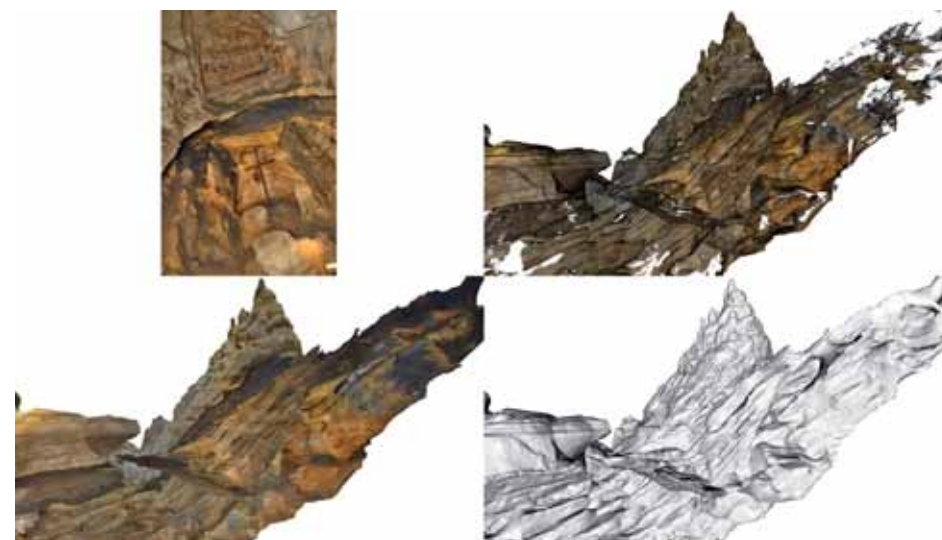
Pohledy na 3D model západní části hrobky pod presbytářem kostela v Dobrušce. Archiv Geo-čz

Po úspěšném testu jsme věnovali pozornost úpravě metodiky optického skenování pro potřeby památkové péče a mapování ve speleologii. Každý jeskyňář, který někdy prováděl v podzemí mapovací práce, mi dá jistě za pravdu, že je to sice činnost záslužná, ale velmi náročná časově a mnohdy i fyzicky. Sám si vzpomínám, jak jsem s mapováním jeskyní kdysi začínal, jak jsme s kolegy snili o kouzelné krabičce, kterou si před vstupem do jeskyně vložíme do kapsy, po prolezení všech plazivek připojíme k počítači a budeme mít podrobný a přesný plán prolezených podzemních prostor. Tehdy jsme to samozřejmě brali jako neuskutečnitelný sen a záležitost, které se nikdy nedožijeme. Technika a věda jdou však dopředu velmi rychle a zdá se, že se tato doba přiblížila.

Momentálně se podařilo vytvořit takovou posloupnost matematických výpočtů a metodiku sběru obrazových dat, že je možné sestavit přesný digitální model z pouhého filmu, který pořídíme při průchodu jeskyně. Zní to neuvěřitelně a fantasticky? První testy jsme již provedli v Chýnovské jeskyni a v podzemí Pražského hradu. Popsanou metodikou jsme podrobně skenovali morfologické útvary a podobu Kaple sv. Vojtěcha v Chýnovské jeskyni. Za relativně krátkou dobu vznikl ze dvou stovek fotografií velmi přesný virtuální model zdejšího geologického fenoménu, hrnků v klenbě Kaple. Následně jsme s fotoaparátem prošli část jeskyně (cca 70 m) a pořídili sérii 320 snímků. Na snímáné trase bylo barevně signalizováno několik bodů, připojených do souřadnicového systému S-JTSK a výškového systému Bpv. Model získaný z fotogrammetrie tak bylo možné transformovat do souřadnicového systému a také v jednotlivých skenovaných sektorech sledovat jeho přesnost.

Ukázalo se, že střední chyba modelu nepřekračuje 40 mm, což považujeme za naprosto dostačující. Zatím tedy ještě nejsme na úrovni vzpomínané krabičky do kapsy, ale stačí si vedle kvalitního světla na přílbu připevnit nějakou GoPro kameru, projít nebo prolézt chodbu a máte zmapováno. Výstup je plně srovnatelný s laserovým skenováním, ovšem bez nutnosti pořízení drahého přístroje, vysokých nároků na odbornost obsluhy a s možností skenovat místa, kam by nebylo možné skener umístit. Základním pravidlem je pouze dostatek obrazového materiálu pro výpočet a dostatečné osvětlení snímaného prostoru. Jednoduše shrnuto – kvalita výsledného modelu a tím i mapové dokumentace je přímo úměrná kvalitě pořízených fotografií.

Předkládaný článek je pouze základní informací o odborné činnosti Základní organizace ČSS 2-01 a není koncipován jako odborné vyhodnocení zmiňované metodiky. Definitivní zhodnocení přínosu této nové technologie, popis postupu prací, její omezení, exaktní doložení přesnosti apod. je námětem rozsáhlé odborné studie, která se ve spolupráci s Archeologickým ústavem AV ČR momentálně připravuje.

Kompozice pohledů na virtuální model Kaple sv. Vojtěcha v Chýnovské jeskyni. Vlevo nahoře jeden ze zdrojových snímků, vpravo nahoře mračno bodů, vpravo dole stínový model, vlevo dole model potažený fototexturou. Ukázka možnosti studia jeskyně z míst nedosažitelných v reálném světě. Archiv Geo-čz

Ediční a propagační činnost SJ ČR v roce 2015

Milan Hladký

Pracoviště **edice, prezentace a propagace** je začleněno do sekretariátu Správy jeskyní České republiky a jeho úkolem je ediční činnost, prezentace a propagace všech čtrnácti zpřístupněných jeskyní v ČR a činnosti jejich správ ve vztahu k veřejnosti. Spolupracuje s vedoucími správ jeskyní a dalšími úseky SJ ČR, s institucemi veřejné správy i soukromými subjekty v ČR i zahraničí, zaměřuje se na různé věkové a cílové skupiny. Pracoviště vypracovalo návrh edičního plánu pro rok 2015, který byl po schválení podle finančních možností SJ ČR v průběhu roku realizován.

Rok 2015 byl poněkud neklidný, neboť kromě obvyklé agendy bylo potřebné řešit i úkoly, vyplývající z přestavby budov na Javoříčku a v Punkevních jeskyních. Pro **Javoříčské jeskyně** byl inovován informační systém, navržena nová specifická typografie hlavního nápisu na budově a vytvořeny propagační čtyřjazyčné materiálu z programu Operační rozvoj životního prostředí Evropského fondu pro regionální rozvoj. U **Punkevních jeskyní** byl pořízen základní informační systém a jeho doplňování bude probíhat i v roce následujícím. Spolu s Ivanem Balákem, který připravil venkovní panely o historii Moravského krasu a Punkevních jeskyní byla zajištěna jejich výroba a osazení na ploše před jeskyněmi. Panely uvnitř v tzv. expozici jsou textově dílem P. Zajička a graficky je zpracovalo Ediční oddělení.

Dalším úkolem, kdy se oddělení měnilo na filiálku velkých světových oděvních firem, byl návrh **jednotného oblečení zaměstnanců Správy jeskyní**. Po pátrání v sortimentu mnoha obchodů se sportovními oděvy bylo

Při slavnostním otevření nové provozní budovy Punkevních jeskyní se předvedly i nové bundy. Foto: Milan Hladký, SJ ČR

rozhodnuto, že půjdeme vlastní cestou, neboť nic nevyhovovalo zcela. Po schválení návrhu vzhledu bundy a mikiny byl hledán výrobce a volba padla na tradiční českou firmu Otavan Třeboň. Bylo připraveno několik zkušebních sérií, na kterých se ladila délka mikin a jejich rukávů, nasazení kapuce, hloubka kapes a jejich umístění aby se do nich vešla například baterka a tak podobně. Přesto po dodání na jednotlivé jeskyně spokojenost nebyla stoprocentní. Nejen, že jsme lidé různí, ale i na straně výrobce byly některé nedostatky, třeba právě u výše zmíněných rukávů. Premiéra nového oblečení byla však více než důstojná – asistovaly při slavnostním otevření nové provozní budovy Punkevních jeskyní.

Při přípravě dat pro výšivky jednotlivých jeskyní vzniklo také **nové logo Koněpruských jeskyní**, bylo tak částečně sjednoceno s ostatními, které obsahují název vlastní jeskyně.

Po zhruba rok a půl trvajícím namlouvání skončilo jednání s polskou agenturou outdoor.pl o prezentaci a prodeji vstupenek a zájezdů na polském trhu. Polský partner nezvládl slíbené aktivity a z projektu odstoupil.

Pohled na stánek Správy jeskyní na GO 2015 v Brně. Kromě zajímavých fotografií a informace o činnosti v Gruzii nabízel na panelech i novinky knižní produkce SJ ČR. Foto: Milan Hladký, SJ ČR

Nabídka **aplikace do chytrých telefonů**, při které lze po natočení krátkého záznamu z návštěvy jeskyní tento odeslat do televize Prima, byla po zvážení všech pro a proti a také ceny ponechána nevyužita.

Již tak trochu evergreenem je **tvorba nových webových stránek**. Jejich vizuální podoba je již víceméně hotova, ale technologické řešení, návaznost s intranetem a možnosti fungování pod ministerským webem nejsou ještě zcela dořešeny, dokončení tak přechází do roku 2016, kdy už by měly být konečně spuštěny.

K lítosti jediného pracovníka edičního oddělení byla také zastavena příprava **flash disku** s podobou malého jeskyňáře. Bohužel čínský dodavatel prostřednictvím svého českého zastoupení stále upravoval cenu směrem vzhůru a připomínky ke tvarům jeskyňáře také nebyly akceptovány v plné šíři. Takže snad někdy v budoucnu se k tomuto nápadu vrátíme.

Z úspěšnějších realizací stojí za zmínku výroba magnetek, kde jsou použity fotografie z úspěšné knížky o netopýrech autora M. Anděry, samozřejmě s jeho svolením.

Tiskem vyšla aktualizovaná **brožura Jeskyně Na Špičáku**, za pomoci fotografií P. Zajička a E. Vozábalové, která měla na starosti úpravy a doplňky textové. Její inovované vydání bylo mimo jiné k příležitosti **130. výročí zpřístupnění Jeskyně Na Špičáku** a kde u některých akcí pomáhalo i ediční

Instalace výstavy v Jeseníku nebyla bez problémů, části připravené umělé jeskyně neprošly dveřmi. Foto: Josef Vandělik, SJ ČR

oddělení – při výrobě dárkových předmětů, plakátů, pozvánky a hlavně při přípravě výstavy **Paměť podzemí u Supíků** ve tvrzi v Jeseníku. Pro tuto příležitost vznikla „přenosná“ maketa jeskyně s vyobrazením hlavních a nejznámějších maleb. Při realizaci této akce významně pomohli „chýnovští chlapi“, nejen s dopravou rozložené jeskyně, ale hlavně se samotnou stavbou na místě.

Do nové budovy Punkevních jeskyní si nyní koupíte i **novou vstupenku**. Její podobu a čtyři opakující se motivy s čárovým kódem též připravilo ediční oddělení. Kapesní kalendářičky měli v roce 2015 dvě podoby. Již tradiční lentikulární byly doplněny o kalendářík informující o aplikaci pro chytré telefony o našich zpřístupněných jeskyních. K propagaci aplikace byly vytištěny i **samolepky** pro použití u pokladen nebo pro

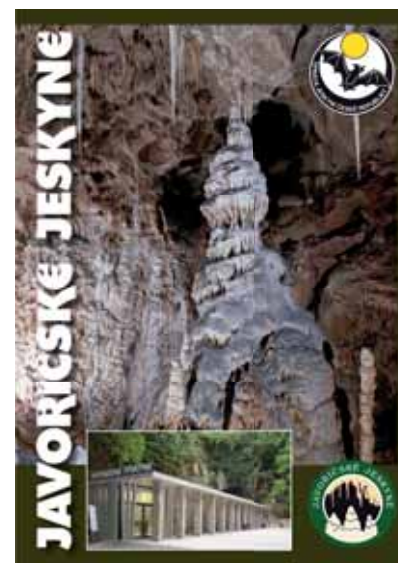
*Nové vstupenky pro turnikety v Punkevních jeskyních.
Foto: Milan Hladký, SJ ČR*

informační centra. Podle potřeby docházelo k **dotisku hotelových letáků** a prakticky u všech již v pětijazyčné mutaci. Nově vznikl leták stejného formátu pro adrenalinovou prohlídku SŠJ – Nagelovu propast. Tiskem byly ještě vydány **Dárkové poukazy** včetně obálek a také se samolepkami pro umístění u pokladen a na informačních bodech. Jejich prodej probíhá poměrně úspěšně, hlavní podíl mají objednávky na webu. Doplněna byla také zásoba **reklamních tužek** a to o nový model ve třech barevných provedeních.

Nedílnou součástí propagace jeskyní je spolupráce na **webových portálech Paseo.cz, Turistika.cz a Hedvábná stezka.cz**. Pokračovala také letitá propagace na infopanelech firmy **Daruma**. Inzerce časopisecká nepřekračuje limity posledních let – reklamní inzertní časopis Uniform, Olomoucký deník, Mladá fronta, Učitelské noviny (rozšířené o nabídku školních výletů), Drážďanský kurýr, časopis TIM (se soutěží) a podobně.

*Ukázka části nového informačního systému, použitého v Punkevních jeskyních.
Repro: Milan Hladký, SJ ČR*

Obálka brožury Javoříckých jeskyní se speciálně vytvořeným fontem pro jejich název. Foto: Milan Hladký, SJ ČR

Vydavatelská činnost oddělení roce obsáhla kromě tradičního kalendáře na rok 2016 také edici **Acta Speleologica**. V dostupné entomologické literatuře není známa žádná, která by se souborně zabývala faunistikou brouků jeskyní a propastí v ČR. Práce autorů R. Mlejnků, A. Hametů a J. Růžiček pod názvem **Brouci (Coleoptera) v jeskyních a propastech České republiky** tuto mezeru zaplňuje. Dříve vydaná knížka Naši netopýři se stále úspěšně prodává prostřednictvím velkoobchodu Kosmas.

Ediční oddělení také pomáhá při jednorázových potřebách různých pozvánek, vznikl zde zárodek snad v budoucnu jednotného **systému informačních piktogramů**, které již fungují na některých jeskyních, novoročenky SJ ČR a vzniká zde i grafická podoba **Ročenky**, kterou máte právě v rukou. Pro časopis **Průhonický zpravodaj** je každoročně sestavena zpráva o činnosti SJ ČR a tak jsou místní obyvatelé informováni o činnostech organizací působících na jejich území. Práce a výsledky Edičního oddělení jsou hlavně závislé na spolupráci se Správami jednotlivých jeskyní a zde je nutno konstatovat, že je každým rokem lepší a jediným limitujícím faktorem je zde snad pouze čas. Dík patří i kolegům na domácím pracovišti v Průhoních.

Pro expozici Moravského krasu Jeskyně a lidé vzniklo v edičním oddělení logo. Zároveň s ním byl pro část expozice na Výpustku vytvořen do páru banner v podobném duchu. Foto: Milan Hladký, SJ ČR

Letní povídání o jeskyních v rozhlasovém pořadu Meteor

Jaroslav Hromas

Navštivte v období od 1. 7. do 31. 8. 2015 co nejvíce ze 14 veřejnosti zpřístupněných jeskyní v ČR. Požádejte u pokladny o razítko METEORU na vstupenku. Orazítkované vstupenky si uchovávejte a zašlete je všechny najednou poštou nejpozději 31. 8. 2015 na adresu Meteor, Český rozhlas, Vinohradská 12, 120 99 Praha 2.

Tak hlásal letáček, distribuovaný mezi mladé návštěvníky a zájemce o jeskyně, posluchače Českého rozhlasu Dvojky. S nápadem přišel redaktor a moderátor redakce Meteoru Petr Sobotka. Objel všechny zpřístupněné jeskyně a v roli řadového návštěvníka v nich natočil autentický výklad průvodce. Koupil si vstupenku, šel s náhodnou skupinou návštěvníků a jediným privilegiem (a to jen v zájmu kvalitnější zvukové nahrávky) mu byla blízkost průvodce. Na prázdniny roku 2015, na každé sobotní vysílání populárně vědeckého magazínu Meteor, poté připravil asi patnáctiminutový sestřih toho nejzajímavějšího z jedné jeskyně. Protože těch sobot na prázdniny vycházelo pouze devět, vybral jen jeskyně (a průvodce!), které ho nejvíce zaujaly. „Bohužel“ byl tak ohleduplný, že mně neposkytl nahrávky výkladů, které považoval za „poněkud slabší“.

Sestřihané pasáže z podzemí, které společně s moderátorkou, herečkou Kateřinou Březinovou vtípně okomentovali, jsme poté ve studiu Českého rozhlasu v Praze ještě společně doprovodili jakýmsi „odborným“ výkladem, vysvětlením nejrůznějších pojmů i dalšími zajímavostmi o vzniku a vývoji jeskyní, o jejich archeologickém nebo historickém významu.

Společně jsme tak postupně „navštívili“ a posluchačům Českého rozhlasu Dvojky přiblížili devět z našich jeskyní: unikátní tvary a bohatství historických nápisů Jeskyně Na Špičáku, bohatství a barevnost výzdoby

Finalisté soutěže Meteoru před vchodem do Amatérské jeskyně 12. září 2015. Foto: Michala Janochová

SOUTĚŽ pro všechny se zájmem o jeskyně

**VYHRAJTE EXKURZI DO NEJVĚTŠÍ
JESKYNĚ ČESKÉ REPUBLIKY**

Balcarky, rozlehlost domů a neuvěřitelné množství krápníků v Javoříčských jeskyních, „korálové útesy a kamennou pěnu“ Turoldu, světovou proslulost Punkevních jeskyní, aragonitové a plynové výjimečnosti zbrašovského podzemí, tragickou kuriozitu Výпустku, tajemné svatyně mladečských kromaňonců a na závěr jsme s posluchači sestoupili až na samé dno Sloupských propastí.

Byl jsem překvapen, kolik známých i neznámých lidí sledovalo a prý i se zájmem poslouchalo naše relace, přesto, že byly vysílány v sobotu v osm hodin ráno a opakovány ve dvě po půlnoci (proto jsem z rozhlasu neslyšel relaci ani jedinou). Nezůstalo však pouze u vysílání Meteoru. Celou akci doprovázely téměř každodenní upoutávky ve vysílání Dvojky včetně pozvánky do jeskyní, krásné webové stránky, články a fotografie v Týdeníku Rozhlas, letáky u pokladen jeskyní.

Na konci prázdnin se v redakci Meteoru sešlo na šedesát obálek s potvrzenými vstupenkami. Z nich se do finále soutěže, tedy na exkurzi do Amatérské jeskyně, probojovalo patnáct. Čtrnácti soutěžícím se za dva měsíce prázdnin podařilo navštívit všech čtrnáct zpřístupněných jeskyní! V sobotu 5. září oznámil Meteor výsledky soutěže a o týden později se v Pustém žlebu před vchodem do Nové Amatérské jeskyně sešlo patnáct výherců s pracovníky rozhlasu, Správy jeskyní ČR a Správy CHKO Moravský kras. Přes třicet účastníků ve dvou skupinách pak v roli speleologů absolvovalo tzv. „ministerskou trasu“ a vyslechlo velice pěkný a fundovaný výklad geologa Správy CHKO Antonína Tůmy a biospeleologa Správy jeskyní ČR Romana Mlejnků. Celý průběh exkurze zaznamenával do svého audiopřístroje neúnavný Petr Sobotka a spolu s účastníky objektivem dokumentovala Michala Janochová.

Pěťadvacetiminutovou reportáž z vyvrcholení celé soutěže, z exkurze do nejdelšího jeskynního systému našich zemí, odvysílal Meteor v sobotu 19. září. A jaká byla reakce účastníků? Všechny nadchla nejen návštěva Amatérky bez chodníků, v blátě, přes kluzké kameny a s vlastním světlem, ale chválou nešetřili ani na adresu našich zpřístupněných jeskyní, které v průběhu soutěže poznali. Byly to prý „zážitky, které stály zato“! Až neuvěřitelný rekord se podařil manželům z Domažlic. Měli jen týden dovolené a protože prý měli ještě nějaké povinnosti, zvládli návštěvu všech čtrnácti zpřístupněných jeskyní za šest dnů! A jaké jeskyně se nejvíce líbily jiné dvojici? Prý Javoříčské s nádhernými krápníky a Na Špičáku, pro těsnost chodeb a tudíž průchod v těsné blízkosti skalních stěn. Zajímavý poznatek.

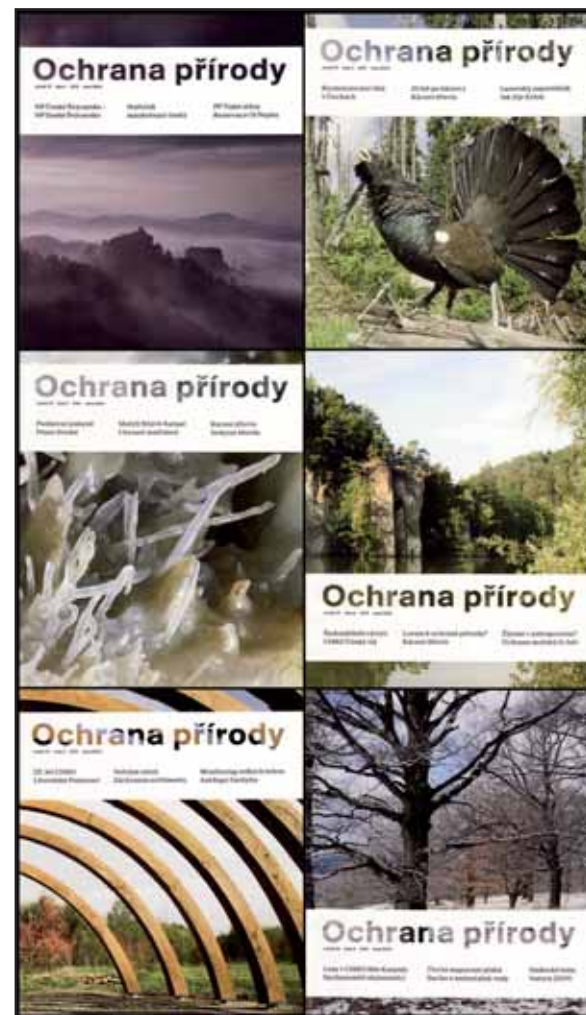
Všechna vysílání Meteoru i články o soutěži a fotogalerie z Amatérky jsou ke stažení v audioarchivu iRadio Českého rozhlasu. Díky, pane redaktore Sobotko!

METEOR

Razítko na vstupenku do jeskyně otevíralo současně cestu do soutěže Meteoru. Archiv SJ ČR

Rok 2015 byl pro časopis Ochrana přírody jubilejním rokem, kdy vstoupil do svého 70. ročníku. Vydavatelem je Agentura ochrany přírody a krajiny ČR společně se Správou jeskyní České republiky, kterou v redakční radě časopisu zastupuje Ing. Karel Drbal. Časopis pokračoval již druhým rokem v nové grafické podobě i formátu pod vedením šéfredaktora Dalibora Zachovala.

V ročníku 2015 byly publikovány následující články a příspěvky se speleologickou tematikou: číslo 1/2015 – *Růžička, Mlejnek, Tajovský, Juříčková*: Propast Macocha – specifické centrum druhové rozmanitosti; *Ouhřabka*: Spolupráce Správy jeskyní ČR na přípravě plánů péče o ZCHÚ. Číslo 2/2015 – *Rejl, Mlejnek*: Zimoviště netopýrů v nekrasových jeskyních. Číslo 3/2015 – *Zajiček*: Punkevní jeskyně; *Mlejnek, Krásenský*: Drabčáci v našich jeskyních; *Zajiček*: Jeskyně Movile – tak trochu jiný svět na Zemi; *Zajiček*: 110 let výročí objevu Brouškovy pohádkové síně.

Číslo 4/2015 – *Zajiček*: Expozice v jeskyních Moravského krasu jsou dokončeny; *Plesník*: Čtivá pozvánka do světa aktivně létajících savců Naši netopýři. Číslo 5/2015 – *Drbal, Hebelka*: Nové provozní budovy zpřístupněných jeskyní. Číslo 6/2015 – *Mlejnek, Tajovský*: Suchozemští stejnonožci (Oniscidea) v jeskyních ČR; *Zajiček*: Zajímavosti krasového podzemí Gruzie.

Elektronická verze časopisu je dostupná na adrese www.casopis.ochranaprirody.cz

Obálky prvních šesti čísel časopisu Ochrana přírody v roce 2015.

Upravil Karel Drbal, SJ ČR

CAVE BEAT 2015 – Mezinárodní benefiční festival v jeskyních

Hudební perlu čtvrtého ročníku festivalu bylo interaktivní vokální vystoupení českého tria Dan Bárta, Lenka Dusilová a EN.DRU (Ondřej Havlík), které se odehrálo v největším jeskynním dómu v České republice ve středu 6. 5. 2015. Výjimečná akustika a atmosféra starodávné Kateřinské jeskyně v Moravském krasu se tak stala výzvou pro společnou improvizaci známých, profesionálních a mezinárodně respektovaných umělců. Téměř 500 návštěvníků se nechalo unést uměleckým, smyslovým a emočním zážitkem v netradičním jeskynním prostředí.

Festival CAVE BEAT podporuje výchovně-vzdělávací eko-program pro žáky 1. stupně základních škol v jeskyních a okolní přírodě s názvem KOŘENY ŽIVOTA. Letos byla na základě pilotního ověřování v předchozích letech připravována souhrnná metodika pro učitele základních škol. Více na www.cave-beat.org.

DIDGERIDOO V JESKYNI 2015 – Mezinárodní benefiční festival

Pátý ročník Mezinárodního benefičního festivalu DIDGERIDOO V JESKYNI 2015 proběhl v sobotu dne 13. 6. 2015 tradičně v Jeskyni Výpustek u Křtin v Moravském krasu. Letos zazněly v lůně Matky Země tóny islandské, norské, německé, chorvatské, rakouské, slovenské a samozřejmě česko-moravské hudební scény. Vystoupil např. přední hráč světa na didgeridoo Dubravko Lapaine z Chorvatska, mistr alikvotního zpěvu Wolfgang Saus z Německa, česko-norské Deshane Trio a mnoho dalších umělců. Hlavní program se odehrával v Jindřichově sále s kapacitou až 1 000 lidí. Doprovodný program se konal před jeskyní v přílehlém areálu – stánky řemeslných a chráněných dílen, dětský koutek, čajovna v jurtě, tradiční moravská, vegetariánská i veganská jídla, eko aktivity, zdravotní cvičení.

Festival podporuje projekt „Muzikoterapie u dětí se zdravotně-sociálními riziky v dětském centru Ostrůvek (dříve Kojenecký ústav SZPD) v Olomouci“. Sociální a benefiční vizi festivalu je podpora komplexního systému rané péče v ČR a organizací poskytujících zdravotní a sociální služby dětem s vývojovým postižením. Díky návštěvníkům a hráčům festivalu DIDGERIDOO V JESKYNI je čtvrtým rokem podporován projekt „Muzikoterapie pro děti se sociálně-zdravotními riziky ve věku od 0-3 let“.

Celoročně je tak podpořeno osm dětí prostřednictvím intervence dvou muzikoterapeutek pod odbornou supervizi. Na projektu se podílejí lékaři, psychologové, fyzioterapeuté, zdravotní sestry a vedení DCO. Více na www.didgeridoovjeskyni.cz.

Mgr. Zdeněk Vilímek je statutárním zástupcem občanského sdružení Jeskynní tep o.s., vedoucím organizačního týmu a benefičních koncertů.

Posluchači květnového koncertu festivalu CAVE BEAT v Kateřinské jeskyni. Foto: Michal Procházka, Jeskynní tep o. s.

Jeskyňe a lidé – integrální expozice v Moravském krasu

Karel Drbal

V červenci 2015 byla dokončena a uvedena do provozu Integrální expozice Moravský kras, která dostala komerční název Jeskyňe a lidé. Počátky expozice je potřeba hledat již v roce 2012, kdy RNDr. Luděk Seitl a prof. Rudolf Musil zpracovali libreto, které bylo schváleno v únoru 2013. Realizační scénář následně zpracoval v březnu 2014 RNDr. Ivan Balák a vlastní realizace expozice byla na základě výběrového řízení svěřena sdružení firem INTEREXPO BRNO, spol. s r. o. a STUDIO ULMA – REKLAMA-DESIGN-INTERIÉRY. Projektovou dokumentaci zpracoval architektonický ateliér MUSIL-HYBSKA Brno. Sdružení dodavatelů pak spolupracovalo s řadou odborných garantů z různých institucí, aby byla dodržena věcná a odborná správnost expozic. Stavební dozor na základě výběrového řízení prováděla Ing. Petra Šimková. Celý projekt byl financován Státním fondem životního prostředí z Operačního programu Životní prostředí pod názvem „Obnova návštěvnické infrastruktury jeskyní Moravského krasu“, kde žadatelem byla Správa jeskyní České republiky. Tolik základní „suchá“ data.

O co však vlastně šlo, které jeskyňe byly do expozice zahrnuty, co se v nich dělo a kam dále směřují?

Sloupsko-šošůvské jeskyňe. Ve vstupní části vzniklo dioráma jeskynní hyeny s mláděty, avšak stěžejní část byla věnována jeskyni Kůlně. Stávající dřevěná palisáda byla nahrazena novým kovovým ohrazením vstupu. Na návštěvníky zapůsobí nepravidelná panelová stěna představující vývoj kvartérních období na základě sedimentárních sledů jeskyňe s jejich paleontologickým a archeologickým obsahem. Stěna je doplněna vitrínami s nálezy a projekčními plochami věnujícími se jednotlivým obdobím. Monumentálně na návštěvníky zapůsobí velkoplošná projekce na zadní stěnu jeskyňe představující lov mamuta skupinou neandrtálců. Jím je ostatně věnováno i dioráma u východu z Kůlny představující základní činnosti obyvatel této staropaleolitické stanice.

Balcarka. Zde byla doplněna stávající expozice o projekci na stěnu nad vitrínami s exponáty ze života lovců sobů v Moravském krasu. Projekce představuje v animaci lov sobů kromaňonci, zpracování úlovků a výrobu předmětů každodenní potřeby mladšího paleolitu.

Kateřinská jeskyňe. Expozice byla zaměřena především na život medvědů. V suťovém kuželu pod Medvědim komínem byla instalována řada replik kostí se snahou o představení náleзовé situace. O pár

Dioráma skupiny neandrtálců u východu z jeskyňe Kůlny. Foto: Milan Hladký, SJ ČR

Velkoplošná kruhová fotografie Macochy v expozici Jeskyňe a lidé na Výpustku.

Foto: Robert Dvořáček, SJ ČR

metrů dál stojí kompletní kostra medvěda, která svým podsvícením vrhá monumentální stín na stěnu jeskyňe. V Ledové chodbě čeká na návštěvníky model zimující medvědice s medvíďaty v zimním záhrabu. Expozice je doplněna diorámatem muže a ženy z období neolitu ve vstupním portálu jeskyňe.

Výpustek. Tato jeskyňe a její provozní budova doznala největších změn. Vlastní vstupní místnosti do vojenského bunkru byly upraveny tak, aby byl návštěvník uveden do problematiky Křtinského údolí a osudů vlastní jeskyňe. Přímě v jeskyni pak byla instalována projekce sestřihu válečného týdeníku umocňující minulost nacistické podzemní továrny. Zásadní však je využití bývalého vojenského objektu kasáren, které nyní slouží jako správní budova jeskyňe. V nadzemním podlaží byla vybudována „muzejní“ expozice přibližující Moravský kras z nejrůznějších pohledů a vědních disciplín. Úvodní místnost je věnována geologii a živočišstvu terciéru a kvartéru. Další místnost schematicky upravená jako jeskynní prostora představuje vývoj krasu, jeskyní, druhy speleotém, umožní návštěvníkům vyzkoušet si průlez plazivkou i vertikální puklinou. Ve druhé části pak představuje praktickou speleologii a na velkém polyekranu mohou hosté sledovat filmovou koláž o objevování jeskynních systémů Moravského krasu. Z této části expozice pak návštěvníci vstoupí do sálu věnovanému především archeologii. Prostřednictvím řady interaktivních prvků i exponátů se seznámí s archeologickými nálezy od paleolitu až po současnost. Poslední místnost zdobí velkoplošná kruhová fotografie propasti Macocha, kde je umístěna kruhová lavice a podél stěn tři dotykové obrazovky, na kterých má návštěvník možnost získat řadu dalších informací nejen o jeskyních Moravského krasu, ale i celého území České republiky.

Expozice Jeskyňe a lidé se těší velkému zájmu veřejnosti. Přesto by bylo možno dlouho vyprávět o tom, co návštěvník neví. Zejména o úsilí, zádrhelích a překážkách, za jakých se expozice rodila. Expozice má dnes ještě řadu „mich“, které se Správa jeskyní ČR postupně snaží vychytat a expozici doplnit o věci, na které se ve víru událostí i emocí prostě nedostalo. Přesto vznikla expozice, která v našich jeskyních nemá obdoby a můžeme konstatovat, že tady prostě je. Za to vše patří obrovský dík všem, kteří se na zrodu podíleli.

Účast SJ ČR na domácích a zahraničních veletrzích cestovního ruchu

Eva Hebelková

Rok se s rokem sešel a zase jsou tady veletrhy. Každoroční sérii zahájil brněnský Regiontour + GO, který se konal 15.-18. 1. 2015. Regiontour se tradičně snaží upozornit na turistická lákadla v regionech, např. památky, kulturní akce, festivaly, lázně, wellness, cyklostezky a nechybí ani gastronomie. Stánky s regionálními produkty, krajovými specialitami, domácími sýry, klobásami, slaninou, dorty, koláči, kořením, zkrátka se vším, co lidem zpřijemňuje dovolenou, zaplnily třetinu výstavní plochy. Oproti minulému ročníku výrazně vzrostl počet firem právě na Regiontouri. Na výstavě GO, která propaguje cestovní ruch doma i v zahraničí, byl zaznamenán mírný pokles vystavovatelů. Stánek jeskyní ČR graficky vytvořil Milan Hladký a soustředil se nejen krasové útvary, ale především na ediční činnost SJ ČR.

Ve dnech 29. 1.-1. 2. 2015 jsme díky spolupráci s centrálou cestovního ruchu Jihomoravského kraje odjeli propagovat jeskyně na veletrh ITF SlovakiaTour do Bratislavy. Zájem o tento veletrh roste i díky tomu, že organizátoři spojují několik souvisejících oblastí – zahraniční cestovní ruch, domácí regiony, tradiční řemesla, myslivectví, gastronomie, wellness a fitness. A také se jedná o největší veletrh svého druhu na Slovensku.

Pražský veletrh cestovního ruchu Holiday Word na výstavišti v Holešovicích se konal 19.-22. 2. 2015. I tento veletrh je hodně populární mezi vystavovateli i návštěvníky a přiznáme si, koná se přece jen v hlavním městě s vysokým potenciálem klientely. Stále je vnímán jako jedna z nejvýznamnějších akcí tohoto druhu ve střední Evropě. Na veletrhu nebyla nouze o oficiální návštěvy a doprovodné programy.

Poslední v řadě, Toursalon v polské Poznani, se konal 15.-17. 10. 2015. Polské cestovní kanceláře zařazují jeskyně celé ČR jako časté výletní cíle, proto byl zájem o náš stánek velký. Bohužel tento veletrh byl pro nás spojen s nepříjemnou událostí. Poslední den nám byl vykraden stánek, pachatelé za plného provozu vylomili zadní panel a odcizili osobní věci, doklady, mobily, platební karty – prostě všechno, co jsme si v dobré víře v uzamčené šatně nechávali. Ostraha i zaměstnanci veletrhů byli v celé záležitosti naprosto pasivní. Policie sice zajistila stopy na místě, ale nic víc nepodnikla. Tento zážitek nám sice pokazil dojem z veletrhu, nicméně lze konstatovat, že zájem o české jeskyně v Polsku neklesá.

Účast vystavovatelů i návštěvníků na veletrzích všeobecně klesá, osobní kontakty nahrazuje internet a jiné sociální sítě. Avšak ti návštěvníci, kteří na veletrhy zavítají, mají o jeskyně a vše, co s nimi souvisí, upřímný zájem.

2015	Počet vystavovatelů	Celková návštěvnost	Výstavní plocha m ²	Počet vystavujících zemí
BRNO	1 021	31 721	11 000	21
BRATISLAVA	362	62 393	30 000	21
PRAHA	658	31 550	18 800	46
POZNAŇ	330	11 000	—	20

Stánek SJ ČR na veletrhu Regiontour v Brně. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

Prezentace českých jeskyní v Poznani skončila

Dušan Milka

Jedním z největších veletrhů cestovního ruchu v Polsku je poznaňský Tour Salon. Paní Jana Gabrišová z ÚIS Skalní mlýn sem jako první jezdila představovat zpřístupněné jeskyně Moravského krasu na stánek Jihomoravského kraje. V roce 2004 na Tour Salonu poprvé vystavovaly všechny zpřístupněné jeskyně, o stánek jsme se dělili s pracovníky Magazínu TIM, kteří zařídili veškerou administrativu. Jako živou reklamu přivezli i „Pražské Pepíky“, ti hráli po celý veletrh u nás na stánku české lidovky.

Od roku 2005 jsme již dalších 10 let vystavovali samostatně, první rok jako zpřístupněné jeskyně České republiky, od r. 2006 jako Správa jeskyní České republiky. Za tu dobu jsme získali řadu zákazníků, spousta polských cestovních kanceláří k nám jezdí každoročně dodnes. Navázali jsme dlouhodobou spolupráci se Spolkem podzemních turistických tras Polska, díky které jsme získali propagaci i na dalších veletrzích cestovního ruchu v Polsku. Zde je třeba jmenovat především pana Jerzy Roszkiewiczze, který nám v tomto ohledu vyšel nezištně vstříc.

Různé podoby stánku SJ ČR na poznaňském veletrhu v průběhu let. Foto: Dušan Milka, SJ ČR

Prostě se dá říci, že jsme si za ta léta vybudovali na poznaňském veletrhu pevné místo. Ano, až do října 2015. V průběhu tohoto Tour Salonu bylo oznámeno, že se vedení veletrhů rozhodlo změnit termín konání z podzimu na jaro. To pro nás postrádá smysl, potřebujeme oslovit především zástupce cestovních kanceláří v předstihu, a navíc na jaře vystavujeme doma. Tak jsme účast na Tour Salonu pro rok 2016 odřekli a počkáme, zda se někdy v budoucnu nebude zase vystavovat v Poznani na podzim.

EKONOMICKÉ ZAJIŠTĚNÍ A HOSPODAŘENÍ ORGANIZACE

Majetek organizace

(Převzato z Finančního vypořádání pro státní závěrečný účet za rok 2015, sestavila Marcela Trojanová)

K 31.12.2015 činí majetek Správy jeskyní ČR	478 688,44 tis. Kč
Dlouhodobý nehmotný majetek činí	7 878,57 tis. Kč
Dlouhodobý hmotný majetek činí	470 809,87 tis. Kč
z toho stavby	392 736,93 tis. Kč
pozemky	5 588,14 tis. Kč
Majetek je pravidelně účetně odepisován dle odpisového plánu.	
Pohledávky z obchodního styku v celkové výši	1 183,01 tis. Kč
Pohledávky po lhůtě splatnosti	24,34 tis. Kč
Pohledávky za dlužníky v konkursním řízení	6,30 tis. Kč
Pohledávky, které jsou předmětem právních sporů	203,13 tis. Kč
Pohledávky odepsané	nejdou žádné
Finanční majetek ve výši	64 511,75 tis. Kč
Jeho hlavní část tvoří finanční prostředky vlastních fondů.	

Rozpočet příjmů a výdajů organizace – závazné ukazatele

(Převzato z Finančního vypořádání pro státní závěrečný účet za rok 2015, sestavila Jana Mazalová)

Přehled rozepsaných závazných ukazatelů v tisících Kč

Ukazatel	Rozpočet		Skutečnost
	schválený	po změnách	
Příspěvek na činnost PO	10 800	17 397	17 397
Mzdové prostředky celkem	34 934	38 003	38 003
v tom: limit prostředků na platy	28 541	28 541	28 541
vlastní zdroje fondu odměn	0	3 069	3 069
ostatní platby za provedenou práci	6 393	6 393	6 393
Počet zaměstnanců	101	101	101

Podíl státního rozpočtu na financování činnosti

(Převzato z Finančního vypořádání pro státní závěrečný účet za rok 2015, sestavila Jana Mazalová)

Druh tržeb nebo výnosů	Částka v tis. Kč	Podíl v %
Tržby a výnosy celkem	100 477	100,00
Provozní dotace od zřizovatele celkem	17 397	17,31
- Příspěvek na provoz	10 200	10,15
- ISPROFIN	5 031	5,01
- programy Vědy a výzkumu	0	0
- programy péče o krajinu	700	0,70
Prostředky z rozpočtu ÚSO	20	0,02
Druh tržeb nebo výnosů	Částka v tis. Kč	Podíl v %
Vlastní tržby a výnosy celkem	83 059	82,66
- Tržby za prodej služeb	70 170	69,84
- Tržby za prodej zboží	8 780	8,74
- Tržby z prodeje majetku	73	0,07
- Úroky	10	0,01
- Zúčtování fondů	3 075	3,06
- Jiné výnosy	952	0,95

Gruzínští kolegové při prohlídce Eliščiny jeskyně ve Sloupsko-šošůvských jeskyních.

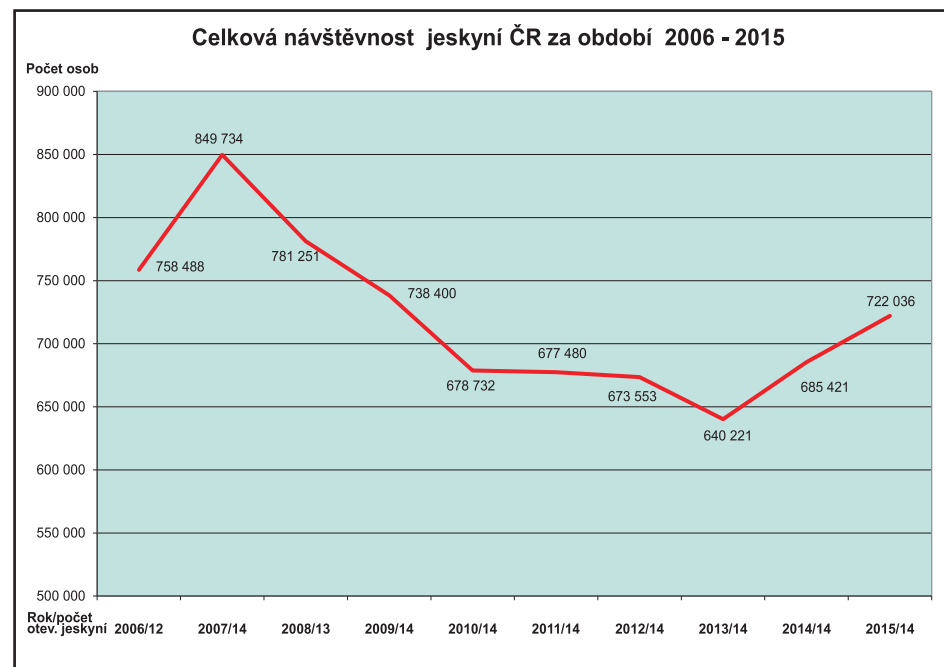
Foto: Gigo Oniani, Gruzie ICPAs

Návštěvnost jeskyní SJ ČR v letech 2006-2015

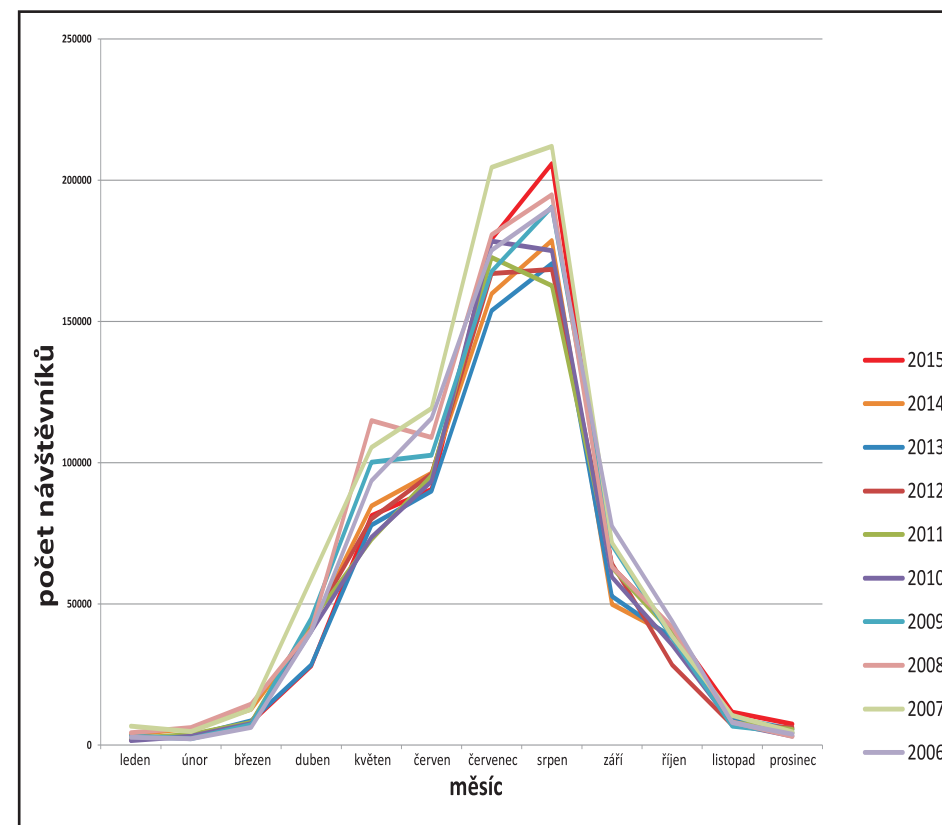
Daniela Bílková

Za 10 let činnosti Správy jeskyní, tj. od r. 2006 do konce r. 2015, navštívilo zpřístupněné jeskyně v České republice 7 205 316 návštěvníků. Průměrná návštěvnost za toto období činí 720 532 návštěvníků za rok. Nejvyšší roční návštěvnost v tomto období byla v r. 2007, kdy jeskyně shlédlo 849 734 návštěvníků. Poté začala návštěvnost pomalu klesat až do r. 2013 včetně a za poslední dva roky opět začala mírně stoupat. (viz graf na str. 86) Pokles návštěvnosti byl dán především hospodářskou krizí uprostřed hodnoceného období, snížením počtu návštěvníků z ciziny, aktuálními klimatickými projevy v daném roce a v neposlední, byť menší míře, uzavírkami jak přístupových cest k jeskyním, tak i některých jeskyní pro rekonstrukci (j. Punkevní, Javoříčko, Balcarka, Chýnov).

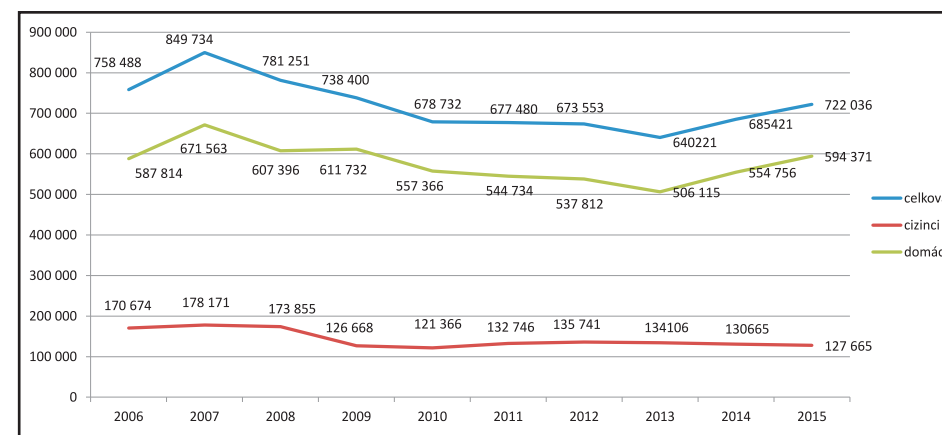
V roce 2015 navštívilo jeskyně 722 036 návštěvníků, tj. o 36 615 osob více než v roce 2014. Jako tradičně byla nejsilnější návštěvnost v prázdninových měsících, zejména v srpnu díky vysokým teplotám prudce vzrostla (viz graf na str. 87 nahoře). Pokles počtu návštěvníků byl zaznamenán na Punkevních a Javoříčských jeskyních, které pro rekonstrukci provozních areálů otevíraly dle postupu stavby. Přes toto omezení nejnavštěvovanějšími zůstaly Punkevní jeskyně s propastí Macochou a vodní plavbou na ponorné říčce Punkvě se 173 801 návštěvníky, následovány jeskyněmi Koněpruskými v Českém krasu se 88 434 návštěvníky a Bozkovskými dolomitovými jeskyněmi v Podkrkonoší s 63 912 návštěvníky. Kvůli uzavřeným Punkevním jeskyním vzrostla návštěvnost jeskyní Kateřinské, Sloupsko-šošůvských a Balcarky. Stálou oblibu vykazují mimořádně a dopředu prezentované akce (koncerty, oživené prohlídky, mikulášské nadílky ap.). I v r. 2015 pokračoval trend klesající návštěvnosti ze zahraničí (viz graf na str. 87 dole).

Celková návštěvnost jeskyní ČR za období 2006–2015. Sestavila Daniela Bílková, SJ ČR

Porovnání návštěvnosti jeskyní v průběhu roku za období 2006–2015. Sestavila Daniela Bílková, SJ ČR

Porovnání domácí a zahraniční návštěvnosti jeskyní za období 2006–2015. Sestavila Daniela Bílková, SJ ČR

Průzkum návštěvnosti – poučení

Ivana Mrázková

Mezi hlavní techniky získávání podkladů pro průzkum návštěvnosti patří pozorování, interview a dotazník. Pozorováním se zabývají určitě všichni zaměstnanci jeskyní na „place“. Jenže své poznatky si nanejvýš sdělí mezi sebou. Zjistit pomocí interview, co si návštěvníci myslí o prohlídce jeskyně, by bylo možné, pokud by si před východ stoupl dobrovolník, natáčel vše na záznamník a nahrané později vyhodnotil.

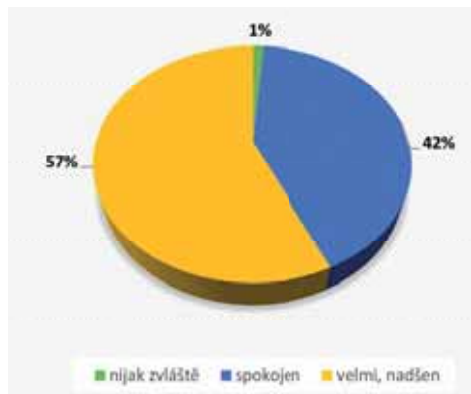
Nejvíce vypovídající je forma dotazníkového šetření. Při sestavování je třeba stanovit cíle, rozmyslet se, komu dotazník dát vyplnit, dotazníky vypracovat co nejjednodušší s jednoznačným a technicky přesným jazykem. Dotazníky distribuovat, kompletovat, vyhodnotit a zpracovat analýzu. Jak správně průzkum provést, se vyučuje na několika vysokých školách. Dotazník dnes dokáže pomocí počítače vytvořit každý. Analýza a následné zhodnocení získaných odpovědí ovšem tak jednoduché nejsou.

V jeskyních už se několik dotazníkových šetření objevilo. Například v roce 2009 napsala bakalářskou práci s názvem Analýza návštěvnosti jeskyní P. Drbalová z Vysoké školy ekonomické, Fakulta managementu, Katedra managementu veřejného sektoru. Velmi pečlivě rozebrala všech čtrnáct zpřístupněných jeskyní ČR z pohledu průmyslu cestovního ruchu. Analýzou dotazníkového šetření dospěla k doporučením, jak návštěvnost ovlivnit.

Dr. Leslie North z Western University of Kentucky se ve svém dotazníkovém šetření z roku 2013 zaměřila na to, jak se návštěvníci při prohlídce jeskyní pobaví a poučí. Dotazník byl rozeslán snad do všech krasových oblastí světa. Sběr dat získaných od návštěvníků byl prováděn buď vyplňováním vytištěných dotazníků, nebo digitálním zpracováním. Dotazníky se rozdávaly před a po prohlídce jeskyně. Návštěvníci měli odpovědět na vědomostní dotazy a porovnat znalost problematiky před a po průvodcovském výkladu. Otázky byly zajímavé, bohužel analýzu ani závěr kolegyně z Kentucky neposlala.

Velkou práci s dotazováním si dala Eva Soulková z České zemědělské univerzity v Praze, Fakulty životního prostředí, Katedry ekologie ve své diplomové práci Postoj veřejnosti k ochraně jeskyní. Rozdala 550 dotazníků ve všech čtrnácti zpřístupněných jeskyních ČR. Snažila se zjistit vzájemné korelace mezi názorem návštěvníků na nutnost ochrany přírody bezprostředně po prohlídce jeskyní a mezi jejich pohlavím, věkem, bydlištěm a vzděláním. Vliv bezprostředního zážitku na názor prokázán nebyl. Pokud někdo už s názorem jeskyně chránit přišel, s ním i odcházel. Získaná data však přinášejí zajímavé informace, které lze využít například pro další propagaci.

Mezi průzkum návštěvnosti lze zařadit také kontrolu kvality zadanou Centrálou cestovního ruchu Jižní Morava a provedenou DRING Consulting. Podrobná profesionální správa nezkoumá přímo návštěvnost v jeskyních, ale na základě zjištěných skutečností hodnotí schopnosti a úspěšnost provozovatele turistického cíle. Dotazování a zkoumání je prováděno pracovníky zmíněné firmy a do konečné analýzy bere v úvahu také dotazníkové šetření mezi návštěvníky. Výstupem tohoto zkoumání je kromě Souhrnné zprávy i Manuál dobré praxe, který stejně jako závěry výše uvedených studentských prací nabízí rady, co v péči o návštěvníky ještě vylepšit. V případě každoročně vysoko hodnocených jeskyní Moravského krasu je takových rad opravdu málo.

Návštěvníci, kteří navštěvují jeskyně občas, jsou z jejich prohlídky v průměru více nadšeni, než pravidelní návštěvníci jeskyní, kteří uvedli jako nejčastější odpověď „spokojen s prohlídkou“. Nespokojenost s prohlídkou jeskyně vyjádřil minimální počet návštěvníků.

Popisek grafu: Dojem z návštěvy jeskyně z diplomové práce Postoj veřejnosti k ochraně jeskyní Bc. Evy Soulkové

Investiční akce v roce 2015

financované z Operačního programu Životní prostředí

Lubomír Příbýl

Pokud jde o realizace investic na obnovu a udržování investičního majetku, byl rok 2015 nejnáročnější, jaký jsem u jeskyní zažil, a že toho už pamatuji hodně. V tomto roce jsme dokončovali tři akce spolufinancované z Operačního programu Životní prostředí (OPŽP) v celkové hodnotě přesahující 100 milionů korun.

Samotný objem finančních prostředků nebyl tak problematický jako složité a přesné papírování nutné k poskytování dotace. Jednotlivé faktury byly hrazeny někdy až ze čtyř zdrojů: OPŽP, Státního fondu životního prostředí (SFŽP), zdrojů obnovy MTZ MŽP a vlastních zdrojů Správy jeskyní. Zjednodušeně se to dá popsat tak, že každá faktura se musela nejdříve rozpočítat podle uзнatelných a neuznatelných nákladů z hlediska dotace OPŽP, pak se muselo stanovit, jaká částka bude z kterého zdroje uhrazena a po odsouhlasení na SFŽP a MŽP jsme dostali peníze na účet a mohli jsme dodavatelům proplatit faktury. Milionové akce musely být zaplacené na haléře přesně v souladu s podepsanou smlouvou. Ne vždy to proběhlo bez potíží, stačilo například, aby u jednoho dodavatele odjela fakturantka na dovolenou a její zástupce zapnul ve fakturačním programu zaokrouhlování DPH. Tím na několika fakturách vznikl přeplatek 17 halérů a hned bylo co řešit.

Byly dny, kdy jsem proklínal nápad požádat o dotaci z operačního programu a výkřiky: „*Že jsem se na to raději...*“, se ozývaly z mé kanceláře denně. Když jsme ale všechno překonali a bez svěřací kazajky se dočkali slavnostního otevření nových budov, které bychom bez té proklínané dotace nebyli schopni postavit, tak se zapomene na obtíže a dostaví se pocit radosti a uspokojení, že se podařilo zlepšit zázemí jeskyní pro návštěvníky i pro naše zaměstnance.

Vzhledem k tomu, že Správa jeskyní neměla žádné zkušenosti s financováním akcí z dotací EU a jejich administrací, rád bych na tomto místě poděkoval Správě Krkonošského národního parku za pomoc, kterou nám poskytla prostřednictvím svého zaměstnance Ing. Josefa Taláby. Jeho zásluhou jsme byli schopni akce úspěšně profinancovat v daných termínech v souladu s předpisy operačního programu.

Nová provozní budova u Javoříčských jeskyní

Stavba provozní budovy Javoříčských jeskyní proběhla z mého pohledu s nejmenšími problémy. Zásluhu na tom má firma Vymětal z Litvle, která ve výběrovém řízení uspěla s nejnižší nabídkou ceny. Zajímavé je, že už při otevření obálek s nabídkami nám regionální konkurent této firmy řekl: „*Bud'te rádi, že to vyhrál Vymětal, ten vám to postaví dobře a v termínu*“. To se vyplnilo doslova. Samozřejmě, všude se vyskytnou problémy, ale jejich řešení bylo vždy racionální, bez emocí a věčného skloňování slova „vicepráce“.

Stavba probíhala v sezóně 2014 bez přerušení provozu jeskyní, i když to nebylo v podmínkách výběrového řízení. Proto jsme s dodavatelem museli vytvořit podmínky pro bezpečnost návštěvníků, tedy oddělený prostor pro jejich pohyb a pro těžkou techniku, navážet materiál na stavbu mimo provozní dobu jeskyní a zřídit mobilní sociální zařízení. Pro zázemí našich zaměstnanců jsme si pronajali prostory v chatě Jeskyňka nedaleko vchodu do jeskyně. Běhali sice mnohokrát denně po desítkách schodů sem tam jako kamzíci, ale na druhé straně se mohli chlubit kamarádům, že strávili téměř rok pracovní doby ve vinárně.

Termín 20. 6. 2015 stanovený pro dokončení stavby firma Vymětal dodržela včetně získání kolaudačního rozhodnutí, a tak jsme 1. července mohli jeskyni otevřít pro veřejnost. Poděkování patří hlavním aktérům všech dějství:

- architektonické kanceláři Musil – Hybská za zpracování povedeného projektu,
- Správě jeskyní za rozhodnutí podat žádost o dotaci z operačního programu,
- Ing. Talábovi za zpracování žádosti o dotaci v takové kvalitě, že jsme ji dostali,
- Ing. Petře Šimkové za výkon technického dozoru investora a BOZP na stavbě,
- firmě Vymětal, zejména Ing. Motkovi, který měl přímý dohled nad stavbou a stavbyvedoucím p. Čepovi,
- zaměstnancům správy Javoříčských jeskyní za konstruktivní připomínky k realizaci detailů stavby,
- v neposlední řadě svatému Petrovi za mírou zimu 2014/2015, která umožnila práce téměř bez přerušení.

Když jsem v roce 2014 psal, že se mi projekt budovy osobně moc líbí a předpokládám, že se bude líbit i turistům, tak se to potvrdilo. Na vzhled areálu máme od drtivé většiny návštěvníků velmi pozitivní reakce a z hlediska kvality provedení stavby byly první měsíce užívání bez závažnějších problémů.

Provozní budova u Punkevních jeskyní

Tato akce byla v historii Správy jeskyní nejnáročnější z hlediska finančního, technického i organizačního. Celý proces výstavby byl zahájen v roce 2004 vypsáním architektonické soutěže na vzhled budovy včetně celého přilehlého areálu. Záměr byl vyhlášen s podporou tehdejšího vedení MŽP včetně určité garance financování. V soutěži zvítězila Architektonická kancelář Burian – Krivinka z Brna, jenomže pak přišla celosvětová finanční krize a zjistilo se, že státních peněz se na realizaci nedostává. Projekt byl na řadu let „upozaděn“.

Po několika letech vedení ministerstva rozhodlo o finanční podpoře projektu rozloženého do období dvou let. Definitivní zajištění financí přišlo až s vyhlášením OPŽP, kde v ose 6.2. bylo možno žádat o poskytnutí dotace na provozní budovy u jeskyní. V roce 2013 jsme předložili na SFŽP předepsanou dokumentaci a požádali o poskytnutí dotace z OPŽP. Žádost byla úspěšná, nejdříve jsme obdrželi rozhodnutí o registraci akce a následně o poskytnutí dotace. Následovalo vyhlášení veřejné soutěže na dodavatele stavby s tím, že stavba by mohla být zahájena na podzim 2013. Bohužel se jeden z účastníků výběrového řízení odvolal proti rozhodnutí o vyloučení nabídky k Úřadu pro hospodářskou soutěž. I když stížnost byla úřadem odložena, tak zahájení prací se zdrželo o řadu měsíců až do začátku června 2014.

Stavbu realizovala firma Stavos Brno a. s. V tomto případě byla stejně jako u stavby budovy Javoříčských jeskyní dohodnuta s dodavatelem realizace stavby za plného provozu jeskyní. Pro zajištění provozu musel být v první řadě zajištěn bezpečný přístup návštěvníků do jeskyní (krytým ocelovým tubusem umístěným mimo staveniště) a zřízeno provizorní zázemí pro zaměstnance včetně prodejny upomínkových předmětů. Vše bylo umístěno do stavebních buněk za silnicí naproti původní budově. O náročnosti tohoto opatření vypovídá i nutnost přepojení veškerých sítí elektro (silnoproudých, slaboproudých, telefonů, internetu, počítačové rezervace vstupenek) během jedné noci tak, aby druhý den jeskyně fungovaly bez omezení. V tomto případě výrazně pomohli i naši zaměstnanci přiložením ruky k dílu a také svými znalostmi o umístění jednotlivých rozvodů a připojovacích bodů v areálu i v jeskyni. Udržení jeskyní v provozu umožnilo mnoha desítkám tisíc turistů zhlédnout naši nejnavštěvovanější jeskyni a navíc Správa jeskyní tak nepřišla o tržby ze vstupného, které jsou hlavním zdrojem příjmů potřebných pro chod organizace.

Realizace stavby se nevyhnula neočekávaným problémům, které zapříčinily její prodloužení o téměř dva měsíce. Větších či menších problémů byly desítky, za zmínku stojí ty největší. Nejdříve se utrhł suťový svah za budovou, který musel být zajištěn robustní železobetonovou kotvenou stěnou realizovanou z prostředků MŽP. Pak vydatné deště znemožnily tři týdny položení vodorovné izolace na základy stavby. Následně se

Nová provozní budova u Punkevních jeskyní v říjnu 2015. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

Nová provozní budova Javoříčských jeskyní, srpen 2015. Foto: Ivana Mrázková, SJ ČR

zjistilo, že zeď u přístaviště nemá téměř žádné základy a místo její úpravy se musela vybourat a postavit nová. Kvůli nevhodným geologickým podmínkám se nepodařilo potřebných 600 m vrtů pro tepelné čerpadlo a musel se upravovat projekt vytápění. Nakonec při opravě silnice před provozní budovou vyšlo najevo, že oprava pěti centimetry baleného asfaltu nebude postačující, protože vozovka nemá pevný podklad a musela být vybagrována do hloubky 50 cm, aby mohl být založen úplně nový „kufř“.

Přes všechny potíže jsme mohli počátkem září začít užívat novou budovu ve zkušebním provozu. Následně v říjnu proběhla kolaudace a budova začala plně sloužit svému účelu. Z hlediska architektonického jsme získali velmi zajímavý a vydařený objekt, který se líbí laické i odborné veřejnosti. O tom svědčí i to, že v době uzávěrky ročenky provozní budova Punkevních jeskyní zvítězila v architektonické soutěži Jihomoravského kraje v kategorii občanské vybavenosti.

Obnova návštěvnické infrastruktury jeskyní Moravského krasu (ONIJK)

Posledním projektem realizovaným z dotací OPŽP byla Obnova návštěvnické infrastruktury jeskyní Moravského krasu. Pod tímto složitým názvem se skrývá rozšíření a doplnění stávajících expozičních prvků v jeskyních Moravského krasu (Kůlna, Balcarka, Kateřinská, Výpustek) a hlavně vybudování muzejní expozice ve vchodu a I. patře provozní budovy Jeskyně Výpustek. Roční návštěvnost těchto lokalit je cca 200 000 osob a předpokládáme, že v návaznosti na vybudování expozičních prvků se návštěvnost těchto jeskyní v budoucnosti zvýší. Zejména Jeskyně Výpustek má v tomto směru velké možnosti.

Projekt navazuje na expozice v Domu přírody Moravského krasu, který byl vybudován a uveden do provozu rovněž v roce 2015. ONIJK je postavena na rozvinutí informací o Moravském krasu jako unikátním ekosystému se složitou geologickou a geomorfologickou stavbou, jejíž různorodost umožňovala rozvoj širokého druhového spektra rostlin i živočichů.

Pro naplnění záměru: „Investiční opatření pro obnovu a výstavbu návštěvnické infrastruktury ve zvláště chráněných územích, evropsky významných lokalitách, přírodních památkách a geoparcích“ je celý projekt předkládán návštěvníkům co nejvíce populární formou, s interaktivními prvky a využitím AV programů. K vidění jsou ukázky lidí různých historických kultur v jejich přirozeném prostředí, dioramata s lovnou zvěří, nástroje každodenního života i návazných technologií. To vše v kontextu s doklady výrazně se měnícího klimatu v dobách, kdy ještě člověk biotopy neničil, ale žil s nimi v úzkém kontaktu.

Projekt je prezentován metodikami běžnými ve všech dosud vybudovaných návštěvnických infrastrukturách v přírodních lokalitách srovnatelných s Moravským krasem, kde je kladen důraz na umožnění kontaktu

návštěvníka s prostředím a předmětem i ztotožnění s atmosférou doby. Naším zájmem je, aby si návštěvník odnesl co nejvíce konkrétních prožitků, nebyl přesycen přemírou informací a hlavně, aby se do tohoto prostředí rád vracel a následně ho propagoval u dalších potenciálních návštěvníků.

Každá ze zpřístupněných jeskyní se tak stává součástí systému expozičních celků v Moravském krasu, aniž by se informace a způsob prezentace opakovaly. Systém lze propagačně koncipovat tak, aby nenásilnou formou směřoval návštěvníka ke zhlédnutí dalších jeskyní i jiných expozičních celků muzeí. Byli bychom rádi, aby projekt oslovoval širokou veřejnost, zejména mladou generaci, aby žákům a studentům všech stupňů vzdělávání umožnil propojení s dílčími výukovými programy a programy pro mimoškolní vzdělávání. Jednotlivé části expozice mají tato témata:

Jeskyňě Kůlna – sídliště tisíců generací lovců – otevřená kniha přírody

- Přizpůsobení lovců neustále se měnícímu životnímu prostředí a zobrazení biodiverzity Moravského krasu v úseku 120 000 let
- Změny přírodního prostředí a biotopy poslední doby ledové
- Nejstarší osídlení Moravského krasu

Jeskyňě Balcarka – jeskyňě lovců sobů a koní

- Změny přírodního prostředí a biotopy závěrečné části poslední doby ledové
- Magdalenienští lovci v Moravském krasu

Kateřinská jeskyňě – zmizelý svět Suchého žlebu

- Změny klimatu a biotopů, osídlení prehistorického centra v okolí Kateřinské jeskyňě
- Výrazné lokální změny klimatu a jejich důsledky na život v jeskyních

Jeskyňě Výpustek – jeskyňě a lidé

- Geologie – paleontologie
- Vznik a vývoj Moravského krasu
- Objevování a zpřístupňování Moravského krasu
- Osídlování Moravského krasu
- Konec jeskynního labyrintu, jeskyňě a armáda

Z nové expozice na Jeskyni Výpustek. Foto: Robert Dvořáček, SJ ČR

Ostatní investiční akce SJ ČR realizované v roce 2015

Lubomír Přibyl

S ohledem na velký objem tří akcí financovaných z velké části z OPŽP jsme v roce 2015 realizovali z vlastních zdrojů pouze akce menšího rozsahu, které nesly odkladu.

Příprava stavby nového občerstvení u Jeskyní Na Pomezí

Záměr zbudovat u jeskyňě nový objekt občerstvení vyplývá z potřeby zajistit základní služby, běžně poskytované návštěvníkům u turistických objektů. Stavba bude stát na místě staré dřevěné budovy, která je už mnoho let mimo provoz kvůli naprosté zchátralosti a nepoužitelnosti z hlediska hygienického i bezpečnostního. Prvním krokem pro zbudování něčeho nového je odstranění starého. V závěru roku 2015 byla proto demolována dřevěná stavba i robustní betonové základy. V roce 2016 bude navazovat zadání zpracování projektové dokumentace, následně stavební povolení, výběrové řízení a doufejme, že v roce 2017 zahájení prací na stavbě nového objektu.

Kanalizace u budov SJMK Blansko, ulice Svitavská

V roce 2015 proběhla na ulici Svitavská v Blansku rozsáhlá rekonstrukce celé vozovky včetně kanalizačních rozvodů a položení elektrických kabelů, akci financovalo město Blansko. Vzhledem k tomu, že jsme měli v minulosti časté problémy s odváděním odpadních vod z našich objektů na této ulici, využili jsme příležitosti a uzavřeli s dodavatelem stavby smlouvu na rekonstrukci kanalizačních přípojek do obou našich budov.

Likvidace odpadních vod z provozní budovy Kateřinské jeskyňě

Provozní budova Kateřinské jeskyňě byla před několika desítkami let vybavena čističkou odpadních vod. Ta před časem přestala fungovat a splaškové vody se musely začít vyvážet a likvidovat v ČOV v Blansku. Představovalo to roční náklady ve výši několika desítek tisíc korun. V roce 2014 zahájila AOPK ČR v těsné blízkosti Kateřinské jeskyňě výstavbu nového objektu vybaveného čističkou odpadních vod. Její kapacita byla dostatečná i pro připojení našeho objektu. V tom smyslu jsme s AOPK ČR uzavřeli patřičnou smlouvu a v roce 2015 jsme do objektu napojili naši kanalizační přípojku.

Obnova vozového parku SJ ČR

Správa jeskyní provozuje na všech svých pracovištích 18 osobních automobilů. Při přibližné životnosti deset let to představuje roční nákup dvou vozidel. Osobní automobily se v rámci celého rezortu MŽP nakupují prostřednictvím centrálního výběrového řízení vypisovaného ministerstvem. V roce 2015 jsme požádali o nákup tří osobních automobilů pro naši organizaci. Soutěž byla vyhlášena s tím, že vlastní dodávka vozů se předpokládá v I. čtvrtletí roku 2016. Jedno vozidlo nahradí vyřazené vozidlo Jeskyňě Na Špičáku, druhé bude náhradou za vozidlo Chýnovské jeskyňě, nabourané při havárii v Pacově a třetí auto bude nově přiděleno správě Javoříčských jeskyní.

Pokládka kanalizačních přípojek k objektům SJMK na Svitavské ulici v Blansku. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávací aktivity pro zaměstnance

Barbora Šimečková, Jan Flek

Každoroční nejdůležitější aktivitou v tomto smyslu je periodické školení a zkoušky pracovníků SJ ČR pro **kvalifikační oprávnění k práci prováděné hornickým způsobem** (PPHZ) podle vyhl. ČBÚ č. 378/2012 Sb. Je povinné pro všechny zaměstnance, kteří plní své pracovní úkoly ve zpřístupněných jeskyních a jimž uplynula lhůta tří let od předchozí zkoušky. Koná se tradičně v Blansku v zasedací místnosti Správy jeskyní Moravského krasu.

Ve dnech 11.-13. února 2015 proběhlo periodické školení a zkoušky pracovníků pro kvalifikační oprávnění k výkonu PPHZ a 25.-27. února se nově konalo periodické školení a zkoušky pracovníků technického dozoru. Vyhláška ČBÚ č. 378/2012 Sb. zachovává povinnost organizace opakovaně ověřovat znalost bezpečnostních předpisů zkouškou před komisí organizace ve lhůtě do 3 let od předcházející zkoušky i u pracovníků technického dozoru pro vedení důlních a podzemních děl. Zkoušky úspěšně absolvovalo 30 pracovníků pro výkon PPHZ a 24 pracovníci technického dozoru.

Sezónní průvodci z provozů jeskyní v Moravském krasu se před zahájením návštěvnické sezóny zúčastnili každoročního školení v Blansku, kde se kromě bezpečnosti práce a první předlékařské pomoci dozvěděli od kolegů z OPJ také aktuální **odborné poznatky z výzkumů jeskyní Moravského krasu**.

Ve Zbrašovských aragonitových jeskyních v rámci tradičního mimosezónního vzdělávacího cyklu nejvíce zaujala přednáška speleopotápěče Davida Čaniho „**Současný potápěčský průzkum Hranické propasti**“, na níž byly prezentovány nejnovější objevy potápěčů České speleologické společnosti, základní organizace 7-02 Hranický kras.

V Jeskyni Na Turoldu prezentoval 12. 12. 2015 Jiří Kolařík průvodcům přednášku s promítáním ze studijní cesty JNT do **krasu v Podkrkonoší** a dále z **nezpřístupněných jeskyní Pavlovských vrchů, PR Turolu, Zámeckého a Kozího vrchu**.

Přednášky o nejnovějších potápěčských výzkumech Hranické propasti se vždycky těší velkému zájmu posluchačů. Foto: Slavomír Černý, SJ ČR

Nové trendy – interpretační výklad průvodce

Dušan Milka

Před nějakým časem jsem se zúčastnil přednášky Dana Coveho z managementu australských Jenolan Caves. Odesl jsem si z ní zajímavé a inovativní podněty, ale co to konkrétně interpretační výklad je, jsem se nedozvěděl. Přesto si myslím, že by vás některé myšlenky z této přednášky mohly zaujmout.

Základní myšlenka vychází z přesvědčení, že člověk, resp. návštěvník, konkrétně návštěvník zpřístupněné jeskyně, nemá vrozenou lásku k přírodnímu světu a potřebu chránit ho. Přesto většina obyvatel nechce životní prostředí poškozovat, spíše pro ně není instinktivní uvědomit si křehkost, jež ho obklopuje, a jak snadno může být nenávratně změněno a poškozeno. Ale toto uvědomění lze často poměrně snadno vypěstovat. Jednou z účinných metod je dobře podaný interpretační výklad vysoce kvalifikovaného průvodce.

Význam interpretačního výkladu je mimořádně důležitý pro management jeskyně, protože veřejnost má pro geologickou rozmanitost obecně nižší vnímání potencionální nestability než je tomu u biologické rozmanitosti. Přitom může být geologická lokalita z biologického hlediska vnímána jako mnohem méně obnovitelný přírodní zdroj, protože se na její tvorbě podílí i čas. Řčení „pevný jako skála“ či „mezi mlýnskými kameny“ definuje geologické útvary jako něco neměnného, nezníčitelného. Geologické lokality jsou velké a staré, což vyjadřuje sílu a vytrvalost, tím pádem přece nepotřebují tolik péče. Není se co divit, že celý život žijeme s přesvědčením, že kámen nemůže nic bolet. Návštěvníci zpřístupněné jeskyně jsou mnohdy velmi překvapeni, když se dozvědí, že mohou poškodit „kámen“ i svým dotykem. A v řadě jeskyní lze přímo na místě posilovat vědomí ochrany poukazem na dřívější poškození, ať už ze zlých úmyslů nebo z neznalosti.

Další výhodou interpretačního výkladu je využití účinnosti prostředí. Řada návštěvníků není schopna se automaticky ztotožnit s vědou a jejími poznatky, ale procesy Země nemohou nikde více zaujmout, než když je jimi člověk obklopen. To je obrovská výhoda proti teoretickým výkladům v učebně, zvláště když návštěvníkům ukážeme, že věda hraje v případě geologických lokalit významnou roli a může být dokonce i zábavná.

Cílem interpretačního výkladu je vytvoření určité citové vazby návštěvníka na místo, resp. zpřístupněnou jeskyni, proměnit pasivní návštěvníky ve fanoušky, kteří budou sami pomáhat lokalitu propagovat a chránit. Ze své zkušenosti víme, že je k tomu ale potřeba nejen vysoce kvalifikované a zkušené průvodce, schopné přizpůsobit interpretační výklad různým skupinám návštěvníků, ale i dostatečný časový prostor. Obojí v Jenolan Caves mají.

Podrobná informační tabule u vstupu do Jenolan Caves. Foto: Dušan Milka, SJ ČR

15. zahraniční studijní cesta SJ ČR – Jeskynní pralinky Belgie

Alena Komašková

Dne 11. 9. 2015 malý bus Vento (jen s 22 účastníky) vyrazil z Blanska na studijní cestu SJ ČR, tentokrát do jeskyní Belgie. Nacházejí se pouze v úzkém vápencovém pásu jižní Belgie, který se táhne od východu na západ celou zemí. Jedná se převážně o devonské a karbonské vápence. Čekalo nás 11 rozmanitých jeskyní.

První z nich byla jedna z hlavních turistických atrakcí Belgie, **Grottes de Han-sur-Lesse**, která nás ohromila svou úžasnou výzdobou i svou vynikající průvodkyní. Navštíví ji 300 tisíc návštěvníků ročně, je dlouhá přes 10 km a hluboká 110 m. Údajně se její výzdobou inspiroval Gaudí ke stavbě chrámu Sagrada Família. Jen 6 km od jeskyně Han se nachází zajímavá vertikální jeskyně **Grotte de Lorette** s ojedinělou efektní atrakcí: vypuštěním teplovzdušného balónu v největší prostře vysoké 37 m, za doprovodu světla a hudby. Kupodivu ji navštíví jen 20 tis. osob ročně. Zaujalo i nové minimuzeum zdejších výzkumných prací.

Jeskyně **La Grotte Ramioul** je součástí vzdělávacího prehistorického centra, kde právě budují jedno z největších muzeí v Evropě. Jeskyně byla pro změnu velmi malá, neosvětlená (ač byla už v r. 1920 první elektrifikovaná j. v Belgii). Archeoložka Cecil nám podala velmi podrobný výklad. U jeskyně **Grotte La Merveilleuse** (= báječná) nás už čekal kromě majitele i Camille Ek, významný funkcionář Mezinárodní speleologické unie, a jeskyni nás provedl. Kromě velmi pěkné výzdoby zaujalo i zábradlí vzhledu dřeva, ač z cementu, a vykládané podlahy, neboť majitel vlastní i pískovcový lom. Po zajímavé besedě jsme si prohlédli malebný Dinant, město vynálezce saxofonu A. Saxe, s citadelou na skále, mostem přes řeku Mázu vyzdobeném obřími saxofony v pestrých barvách (darech různých zemí).

„Náš Kamil“ s námi přešel k jeskyni **Grotte Scladina**, s aktivním archeologickým výzkumem (už 25 let), sousedící s muzeem. Provedl nás vedoucí archeolog Dominik. V této jeskyni byly objeveny první neandrtálské lidské kosti v r. 1993. Po prohlídce následovala zajímavá beseda, kterou vedl Georges Michel, šéf Valonské komise pro ochranu jeskyní a podzemních prostor. I k jeskyni **Grotte et Abime de Comblain-au-Pont** nás Kamil doprovodil. V ní kladli velký důraz na ochranu netopýrů a na poučení jak dětí, tak dospělých. Ve vstupní hale měli velmi názorné pomůcky vysvětlující vznik vápenců a jeskyní. Nadchly nás. Po prohlídce nás pozvali na místní radnici, kde nás pozdravili starosta obce a místní novinář.

Následovala jeskyně **Grottes de Remouchamps** s bezmotorovou vodní plavbou. Po suché části jeskyně

Naše výprava u vchodu do jeskyně Grottes de Neptune. Foto: Dušan Milka, SJ ČR

Archeologické pracoviště v jeskyni Grotte Scladina. Foto: Dušan Milka, SJ ČR

nás provedl opět Kamil, který je na svých 81 let velice čilý, téměř po jeskyni běhal. Po ní jeskyně **Grottes de Neptune**, na řece Černá voda s plavbou na lodích, opět bezmotorových, se světelnými a zvukovými efekty, s „puštěným“ vodopádem. Prováděly nás dvě průvodkyně, které se nám velmi věnovaly a po prohlídce si vyžádaly besedu, na kterou měly připraven celý arch otázek k provozu, údržbě, výzkumu a ochraně jeskyní u nás.

Jedinou francouzskou jeskyní naší cesty byla **Grottes de Nichet**, maličká jeskyně blízko hranic plná trpaslíků, lampenfory a černé od sazí. Průvodkyně Michel si nás skládala do těsných prostor jako malé děti...

Poslední den byl velice zajímavý. **Grottes de Hotton**, soukromá jeskyně s pěkným areálem a vchodem do podzemí přímo z budovy nás ohromila jak svou výzdobou, morfologií (po 580 schodech jsme sestoupili do obřího kašonu 200 × 35 × 10 m), tak i technickým provedením trasy pro návštěvníky. Pouze dva stáli zaměstnanci, kteří si vše dělají sami. Cestou k poslední jeskyni jsme se zastavili ve Weris s muzeem megalitů a prošli se k některým z nich (Dáblovu lože, Pierre Haina).

Na poslední jeskyni, „ementálovité“ **Grotte de Goyet**, byl nejpůsobivější její průvodce, archeolog Kristián. Při výkladu lovil ze svých mnoha kapes názorné ukázky a před východem z jeskyně za významné Bářiny asistence předvedl rozdělení ohně pomocí pyritu, pazourku, choroše a sena. Jeskyně je známá nejstarším nálezem kostí psa (33 tis. let). U kosterních nálezů byly vždy obrázky příslušného zvířete.

Avšak nejen jeskyněmi byl program naplněn. Prohlédli jsme si památník Lví pahorek u Waterloo, centrum „hlavního města Evropy“ Bruselu, městečko Rochefort s jeho pivem vařeným mnichy, starobylé lázeňské město Cáchy s katedrálou P. Marie, skvostný Bamberk s Dómem ze 13. st. a raritou: radnicí, stojící na mostě uprostřed řeky (nocleh cestou tam) a tichý Hassfurt (nocleh cestou zpět).

Sehnat všechny noclehy i pro tak malou skupinu dalo Radce Bodlákové hodně zabrat. Také řehole tlumočení padla na ni (za pomoci Olgy Suldovské). Večery nám bohatě naplnilo město Namur, sídlo valonského parlamentu, ve kterém jsme se zabydleli na celý týden. Leží na soutoku řek Mázy a Sambre, dominantou je obrovská citadela. Oblast byla oblíbená už člověkem neandrtálským. Navíc se právě konal oblíbený Valon Fest, město zaplnila pódia s různými kapelami a stánky s mnohabarevnými panáky kořalky (nestihli jsme jen tradiční soutěže na chůdách).

Cesta domů byla dlouhá 1 150 km. Za celý týden jsme dle Marušky Nedomové zdolali 5 324 schodů. Stručné shrnutí závěrečné řeči Jardy Hromase: jeskyně Belgie nezapřou podobnost s Moravským krasem, v geologii s Českým krasem. Správy belgických jeskyní nehlídají tolik na pořádné osvětlení, nerez zábradlí, čisté betonové chodníky, které máme v našich jeskyních, mnohem větší důraz kladou na „učení přírodopisu“, na vzdělávání jak dětí, tak i dospělých. Mnoho modelů, map a názorných pomůcek.

Závěrem obrovský dík organizátorům!! Cesta se zdařila výtečně a máme zase nač vzpomínat a taky nač se těšit.

Studijní cesta Správy Zbrašovských aragonitových jeskyní

Zdeňka Novotná

Letos jsme při studijní cestě plynule navázali na tu loňskou a dá se říct, že jsme pokračovali tam, kde jsme skončili. V sobotu 7. 11. 2015 náš autobus opět vyrazil do Moravského krasu. S ohledem na stavbu nové provozní budovy jsme vloni Punkevní jeskyně vynechali. Ale letos už bylo hotovo, a tak jsme si prohlídku jeskyní i nového areálu nemohli nechat ujit.

Nenechali jsme se odradit deštivým počasím a začali odshora pohledem z Horního můstku do propasti Macocha, potom jiný pohled z Dolního můstku a pokračovali jsme Salmovou stezkou kolem stanoviště lanovky až k budově Punkevních jeskyní. Jako běžní návštěvníci jsme si prohlédli vstupní vestibul, prodejnu suvenýrů, ale pak už nás vedoucí Hynek Pavelka vzal i do „zákulisi“. Zbývala ještě prohlídka podzemí našich nejnavštěvovanějších jeskyní, pohled do Macochy zespodu a veselá jízda lodičkou.

Protože je „změna programu vyhrazena“ a měli jsme časovou rezervu, nemohli jsme po cestě ke Kateřinské jeskyni minout nově otevřený Dům přírody. I když na důkladnou prohlídku by bylo potřeba více času, měli jsme možnost alespoň hodinu strávit v tomto domě nabitým informacemi o živé i neživé přírodě Moravského krasu. Sahání dovoleno, spousta dotykových obrazovek, hry, modely, animace – paráda.

Na řadě byla Kateřinská jeskyně. Zpestřením pro ty, kteří už tuto jeskyni navštívili, byla nová vstupní expozice znázorňující rituální obřad a dál v jeskyni pak kostra jeskynního medvěda a brloh s medvěďaty.

Pak už nás čekal přesun na jih. Návštěvu u kolegů z Jeskyně Na Turoldu jsme začali exkurzí do jejich vinného sklepa. Musím říct, že to bylo příjemné setkání a moc pěkně se o nás starali. Následující den jsme se na Turolu vrátili a už za světla si to tam pořádně prohlédli. Zjistili jsme, že tato specifická jeskyně má poněkud náročnější návštěvní trasu, a protože víme, jací návštěvníci do jeskyně chodí, nebylo nám moc jasné, jak tady prohlídku zvládají. Při cestě zpět k provozní budově jsme si prošli geopark, který je vedle jeskyní v bývalém lomu.

I když nás už docela tlačil čas, nedalo nám to a za téměř letního počasí jsme se vydali na nedalekou vyhlídku Kozí hrádek. Krásný výhled do okolí i výklad pana správce se těžko opouštěl, ale před námi byla ještě cesta do Rajhradu a prohlídka Památníku písemnictví na Moravě ve zdejším benediktinském klášteře.

Z Rajhradu totiž do našeho kraje přišel mnich Jurik a podle legendy založil město Hranice. Je po něm pojmenovaná i největší prostora Zbrašovských jeskyní – Jurikův dóm. Paní průvodkyně nám k Jurikovi na požádání vypátrala nějaké podrobnosti, ale zajímavá byla samozřejmě celá prohlídka. A to už byl konec naší cesty. Děkuje všem kolegům za vlídné přijetí.

Dovětek: tradiční setkávání s kolegy z Koněprus při studijních cestách pokračovalo, potkali jsme se ovšem na Zbrašově při jejich studijní cestě k nám.

Od provozní budovy ke vstupu do Jeskyně Na Turoldu je pěkná procházka. Foto: Eva Pírková

Studijní cesta Správy Bozkovských dolomitových jeskyní

Miroslav Šimek

Letošní již 40. studijní cestě jsme věnovali čtyři dny na konci září. Zvolili jsme několikrát vyzkoušenou trasu, kterou jsme doplnili o několik námi méně navštěvovaných lokalit. Nejdříve patří poděkování všem kolegům na navštívených správách jeskyní za trpělivost a hlavně ochotu, s jakou se nás ujali. Popisovat jednotlivé navštívené zpřístupněné jeskyně by bylo „nošením dříví do lesa“.

Javoříčské jeskyně byly první zastávkou na naší cestě. Novotou zářící areál překvapil všechny, co zde již někdy byli. Po krátké exkurzi v nových budovách následovala prohlídka zpřístupněné trasy pod vedením Pavla Šišmy a jako vždy bylo co obdivovat v této na krápníkovou výzdobu úžasné jeskyni.

Druhou polovinu dne jsme začali v Mladečských jeskyních. Všechny zaujala expozice věnována pravěkým lovcům a samozřejmě návštěva samotné jeskyně. První den jsme zakončili ve Zbrašovských jeskyních. Po vřelém uvítání, posílnění doušky čaje a dalších osvěžujících nápojů jsme se vydali do jeskyně. Pod vedením Pavla a Slávka jsme obdivovali krásu zdejšího podzemí.

Druhý den jsme zahájili v jeskyni Výpustek. Poprvé nás prováděl někdo jiný než Robert Dvořáček. Brzy jsme zjistili, že si vychoval zdatného nástupce, prohlídka trvala jako obvykle více jak 2,5 hodiny. K vidění bylo našťásti zase mnoho nového. Nově instalované expozice jsme se bohužel pro nedostatek času nemohli dostatečně věnovat. Dalším bodem programu byla návštěva běžně nepřístupné Ochozské jeskyně. Využili jsme tzv. Dne otevřených dveří. Téměř všichni navštívili tuto zajímavou jeskyni poprvé. Prošli jsme klasickou návštěvní trasu, která ukazuje říční jeskyni s docela velkými prostorami s krápníkovou výzdobou. Cestu naučnou stezkou Údolím Řičky jsme zakončili ve významném archeologickém nalezišti – jeskyni Pekárna.

Třetí den nás čekal organizačně nejnáročnější úkol. Za základnu jsme zvolili vstupní areál jeskyně Balcarka. Zavedením kyvadlové dopravy Balcarka – parkoviště Macocha jsme úspěšně zvládli přepravu jednotlivých skupinek, které postupně navštívily Amatérskou jeskyni pod vedením Filipa Chalůpky z CHKO Moravský kras a kolegy Kubu Gabriše. Pro některé, kteří ještě nebyli v takto velké jeskyni, docela zajímavý zážitek. Během dne jsme v několika skupinách navštívili prohlídkovou trasu jeskyně Balcarka. Několik odvážlivců navíc sestoupilo do nedaleké propast'ovitě jeskyně Vintoky. Díky klukům z Tartarusu jsme absolvovali celkem náročnou

výpravu do zajímavého podzemního labyrintu.

Poslední den jsme hlavně věnovali Sloupsko-šošůvským jeskyním. Po předchozím náročném dnu se na trasu Po stopách Nagela odvážilo pouze 17 účastníků. Svého rozhodnutí nelitovali. Pod vedením vynikajících průvodců zase jiný pohled na zdejší podzemní svět. Zbývající účastníci si prohlédli zpřístupněnou trasu a navštívili rozhlednu Podvrší u Veselice. Závěr cesty obstarala návštěva Punkevních jeskyní. Tady jsme mohli obdivovat novotou zářící budovu. Prohlídková trasa zakončila naše čtyřdenní putování po moravských jeskyních a pohled do propasti Macocha byl poslední tečkou této úspěšné studijní cesty.

Bozkovští jeskynáři se na terase připravují ke vstupu do zbrašovského podzemí. Foto: Slavomír Černý, SJ ČR

Povídka napsaná několik dnů po příjezdu ze studijní cesty kolegy průvodci:

Jak prolézají někteří bozkovští průvodci nepřístupné úseky v Moravském krasu

Miroslav Šimek

Zdař Bůh!

Předem chceme upozornit, že prozradit jméno nepřipraveného průvodce by nebylo taktní a pan K. by se klidně mohl urazit. Říkejme našemu kolegovi třeba Babadook.

Vypráví se o legendární akci, konané skupinkou nadšenců a obdivovatelů jeskynních krás z Podkrkonoší vždy, kdy příroda zbarví krajinu do ruda, oranžova i žluta. Švarný jinoch, udatný Babadook, využívá příležitosti ku prospěchu svému, nehledě na varování otce, matky i Ducha svatého, odcestoval se skupinou mladých, svěřích a lehce alkoholem opojených kumpánů do míst neprobádaných. Nedbaje však instrukcí a pouček zkušenějších kolegů svých, zanedbal přípravu ochrany – krycího ošacení, zejména na spodní třetinu těla. I vydal se Babadook v botách značky Nike na strastiplnou cestu plnou bláta a hektolitrů vody. I přes veškeré snahy si vycházkovou obuv potřísnil a zaneřádl bahenní směsí s následujícími složkami: plivanci zdeptaných průvodců, výkaly žílal i netopýřů, krví, potem a slzami svými.

Jak z toho plyne poučení? Chceš-li Nike v suchu mít, nechej mámu zabalit!

Pobavení průvodci

Průchod po suchém kamenitém dně jeskyně Pekárna značkové střevíce udatného Babadooka zřejmě ještě vydržely. Foto: průvodci

Studijní cesta zaměstnanců Koněpruských jeskyní do moravských jeskyní

Alexandr Komaško

To, že moravské jeskyně nejsou jen v Moravském krasu, se ve dnech 13.-17. 11. 2015 přesvědčili naši zaměstnanci na vlastní kůži.

V pátek ve večerních hodinách 13. listopadu jsme dorazili na správní budovu Zbrašovských aragonitových jeskyní. Druhého dne se nás ujal Slávek, který skupinu nejdříve protáhl „svými“ jeskyněmi a seznámil je i s jejich zvláštnostmi – podhlahinovou výzdobou tvořenou zejména tzv. koblihami a raftovými stalagmity, ukázal aragonity a sádrovce. Po té je vzal k Hranické propasti. Všichni návštěvu přežili, a tak jsme se přesunuli k jeskyňářům do Březiny. Zde řadu osob z naší skupiny zaujal výčep přímo na základně, což následně po večerech testovali.

V sobotu jsme se nechali provést vedoucím Javoříčských jeskyní po zpřístupněné trase. Následně se jich část odhodlala pohybovat se nějakou dobu po kolenou či pídalkovitým pohybem vleže a navštívili Olomoucký dóm. V podvečerních hodinách jsme s Plakátem absolvovali jeho již legendární jeskyni Za hájovnou – krásná jak jeskyně, tak i názorná ukázka, čeho je možno v krasu usilovnou činností docílit.

V neděli nás nejdříve čekaly Jeskyně Na Pomezí a pak Jeskyně Na Špičáku. Každá jiná, každá pěkná, jedna však zmalovaná.

V pondělí nás čekala Mladeč, kde nás Draha protáhla „svými“ jeskyněmi. Opět jiný typ jeskyní, navíc již využívaný v pravěku. Po návratu do reálného času návrat do domovské oblasti.

Během studijky byly k vidění jeskyně naprosto rozdílných typů. Zbrašovské, zčásti modelované i vodami s příměsí minerálky a dotované přísunem oxidu uhličitého. Javoříčské, jejichž vznik byl výrazně ovlivněn podzemním tokem, přicházejícím z nekrasové oblasti. Na Pomezí – drenážní systém, v minulosti odvádějící vodu od mnoha drobných ponorů do Maďarských pramenů. Na Špičáku – vznik prý ovlivněn tavnými vodami z ledovce. Mladečské jeskyně, modelované jak volně tekoucí vodou, tak vodami vystupujícími na povrch. Studijka splnila svůj účel a průvodci si rozšířili své teoretické znalosti o vlastní zkušenosti s jinými krasovými oblastmi.

Koněpruská výprava u Mumie v Mladečských jeskyních. Foto: Alexandr Komaško, SJ ČR.

Studijní cesta Správy Jeskyně Na Turoldu

Jiří Kolařík

Jak je již několikaletou tradicí, uskutečnila Správa Jeskyně Na Turoldu i v roce 2015 studijní cestu. Tentokrát jsme se rozhodli pro návštěvu Bozkovských dolomitových jeskyní, kde jsme naposled byli v roce 2008.

Vzhledem k provozní době Jeskyně Na Turoldu a menšímu počtu zaměstnanců jsme naplánovali cestu na druhou polovinu listopadu. Zprvu to vypadalo, že nám nebude stačit ani autobus, ale vzhledem k délce studijní cesty na 4 dny se postupně počet ustálil na 23 účastnících. Dalších 5 jeskyňářů z řad členů ZO ČSS 6-13 Jihomoravský kras jelo svým autem.

Vyrazili jsme od SJNT v sobotu ráno 14. listopadu. První zastávkou byl v odpoledních hodinách Votrubečův lom u Kozákova a muzeum drahých kamenů pana Josefa Votrubce. Nepřízeň počasí, sníh, déšť, vítr a teploty okolo nuly nikoho neodradily. Všichni účastníci několik hodin pobíhali po lomu, kde hledali minerály vhodné k dalšímu zpracování u pana Votrubce.

Druhý den dopoledne jsme měli v plánu navštívit zpřístupněné a nepřístupné části Bozkovských dolomitových jeskyní a odpoledne naučnou stezku Údolím Vošmendy a Vošmendovu jeskyni. V BDJ se nás ujal Vratík Ouhrabka, pod jehož vedením jsme prošli zpřístupněnou trasu. Odpolední program jsme však po poradě se znalci místních poměrů změnili, déšť totiž neustal ani přes noc a byl stále intenzivnější. Zvolili jsme variantu rozdělení do tří skupin a odpoledne strávili v nepřístupných částech Bozkovských dolomitových jeskyní.

Třetí den jsme odjeli do Jablonce nad Nisou, kde se nám dostalo vřelého přivítání od pana Petra Machka, známého brusiče minerálů, který nám přichystal malé pohoštění a také asi zařídil změnu počasí, protože přes zataženou oblohu začalo vykukovat slunce. Po velmi příjemné několikahodinové návštěvě u pana Machka, kde jsme zhlédli ukázkou řezání, broušení a leštění minerálů a dozvěděli se také něco z geologie Krkonoš, jsme vyrazili do Poniklé. Zde nás již čekali jeskyňáři z místní skupiny, kteří si nás rozdělili na dvě skupiny a hurá do písečných štol a Ponikelské jeskyně.

Den čtvrtý, den odjezdu. Přes únavu musíme sbalit a uklidit ubytovnu na Bozkově. Na programu máme ještě poslední plánované zastavení – hospic Kuks. Mnozí z účastníků byli na Kuksu vůbec poprvé a někteří o něm ani neslyšeli. Proto byli překvapeni jeho monumentalností a historií.

Myslím, že se nám studijní cesta opět velmi vydařila. Především musím poděkovat kolegům a jeskyňářům z Bozkovských dolomitových jeskyní, jmenovitě Vráťovi Ouhrabkovi, dále panu Petru Machkovi a také všem účastníkům za klidný a pohodový průběh studijní cesty.

Hledání vzácných minerálů ve Votrubečově lomu u Kozákova. Foto: Petr Kapusta, SJ ČR

Studijní cesta průvodců z jeskyně Výпустek

Pavla Hloušková

Vzdělávat se musíme po celý život a tak se v polovině listopadu vyrazil proškolený i pracovní tým jeskyně Výпустek. Celá skupina v čele s vedoucím Robertem Dvořáčkem se vydala v pátek 13. 11. 2016 na jih Moravy. Cílem byla mikulovská Jeskyně Na Turoldu, kde jsme měli zajištěný nocleh až do neděle.

První zastávkou byla sama Jeskyně Na Turoldu, kterou nás provedl místní průvodce. Už cestou ke vchodu nás okouzila okolní krajina, ale to nebylo nic proti tomu, co nás čekalo uvnitř. S překvapením jsme zjistili, že – na rozdíl od jeskyní, jak je známe v Moravském krasu – se nám tady může od bot klidně pršet. Jeskyně Na Turoldu je totiž opravdu suchou jeskyní, a tak jsme na krápníky nenarazili. Viděli jsme však něco docela jiného – korálové útesy jako ze dna moře! Nadchla nás i místní fauna, jeskyně je totiž zimovištěm hned několika druhů netopýrů a vrápenců. Téměř každoročně zde odborníci najdou nějaký vzácný či ohrožený druh. Na ten jsme sice štěstí neměli, zato jsme si okamžitě zamilovali netopýry brvité, kteří tvoří zajímavé kolonie ve tvaru „koláčků“. Několik osamocených kusů jsme díky stísnějším prostorům, než na jaké jsme z Výпустku zvyklí, mohli detailně prohlédnout.

Kromě Pohádkového domu či výstavky nálezů různých kostí i minerálů přímo v jeskyních byla třešínkou na dortu prohlídka Jezerního domu. Jezírko, které během roku mění výšku hladiny (a to často zcela v rozporu s venkovním počasím), s vodou tak průzračnou, že na první pohled téměř nejde vidět, nás doslova fascinovalo.

Druhý den začal brzy ráno, protože studijní povinnosti nás zavály až do zahraničí. Vyjeli jsme z Mikulova dálkovým autobusem, který nás vysadil uprostřed Vídně. Rychle jsme se rozkoukali a zamířili do Přírodovědeckého muzea (Naturhistorisches Museum), kde se nachází spousta nálezů z Moravského krasu.

Celá skupina společně jsme si prošli spodní patro s nejstarší historií a námi hledanými artefakty přímo z naší jeskyně nebo blízkého okolí. Na vlastní oči jsme tak spatřili skelety jeskynního medvěda nalezeného při výzkumech v 19. století ve Výпустku i nálezy z nedaleké Býčí skály. Nevynechali jsme ani oddělení mineralogie.

Pak se naše cesty rozdělily – někdo zůstal delší dobu u minerálů, někdo se přesunul o poschodí výše do oddělení fauny. Po pěti hodinové prohlídce jsme se sešli na krátkém občerstvení v kavárně uprostřed muzea.

Poté jsme ještě navštívili Haus des Meeres, obří akvárium v centru Vídně. Tam nás doslova pohltila hejna sladkovodních i mořských ryb. Utahání, ale s dobrou náladou jsme se večer vrátili do Mikulova a na druhý den odjeli domů.

Na studijní cestě jsme se i letos něco nového naučili, něco nového viděli a také se pobavili. Na závěr velké poděkování Báře Šimečkové za zprostředkování kontaktu na valašského jeskyňáře a geologa Iva Baroně, který pracuje přímo v NHM. Jemu pak děkujeme za pomoc při organizaci návštěvy Přírodovědeckého muzea ve Vídni.

Průvodci z Výпустku zaujati výkladem v Jeskyni Na Turoldu. Foto: Jiří Liška

Přednášky pro veřejnost

Barbora Šimečková

Rok 2015 byl na počet přednášek ještě chudší než ten předchozí. Byly prezentovány sice jen dvě, ale zato velmi hodnotné přednášky.

Vratík Ouhřabka s Romanem Mlejnkem se v říjnu 2015 zúčastnili konference k 60. výročí založení CHKO Český ráj v Trsovcích – Semíně s prezentací „Mapování pseudokrasových jeskyní Prachovských skal“. Součástí programu konference bylo i zajištění exkurze do Bozkovských jeskyní a společný oběd v oblíbené restauraci Dřevěnka v Bozkově.

Přednáška Alexandra Komaška s názvem „Fluoritové žíly u paty Vysokého Sněžníku“ byla přednesena 24. 11. 2015 na česko-německém semináři „Geologie Labských pískovců“ v Krásné Lípě. Seminář pro odborníky zabývající se problematikou daného území pořádala Saská zemská nadace přírody a životního prostředí a Národní park Saské Švýcarsko se sídlem v Bad Schandau. Na přednášce bylo autorem doloženo, proč je nutno odmítnout dosavadní představu o vzniku dutin jako důsledku svahových gravitačních pohybů a přijmout závěr, že k rozevirání skalního masívu Děčínského (též Vysokého) Sněžníku docházelo v důsledku tektonických pohybů v dané oblasti.

Velmi zajímavá akce probíhala 1. 8. 2015 před správní budovou Koněpruských jeskyní. Ve spolupráci se Zdravotnickou záchrannou stanicí Středočeského kraje byl zajištěn celodenní program pro veřejnost o poskytování první pomoci.

Jeskyňě Pod Děčínským Sněžníkem, pohled do stropu chodby SL1. Fluoritová výplň ustržena tektonickým pohybem, rýhování tektonické plochy svědčí o subhorizontálních pohybech. Foto: Alexandr Komaško, SJ ČR

MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

20 let od zápisu jeskyní Aggteleckého a Slovenského krasu na seznam Světového přírodního dědictví UNESCO

Jaroslav Hromas

Potkal někdo z Vás v jeskyni dva prezidenty pohromadě (rozuměj prezidenty dvou států)? Slyšeli jste přímo v podzemí jejich státnické projevy? A o jeskyních?

Tuto příležitost, snad první ve světové historii, měli 22. září 2015 účastníci slavnosti, konané v Koncertním domě jeskyní Baradla v Aggteleku při příležitosti oslavy 20. výročí zápisu jeskyní Aggteleckého a Slovenského krasu na seznam Světového přírodního dědictví UNESCO a připomínky 70. výročí založení organizace UNESCO.

Slavnost se konala společně s 10. ročníkem vědecké konference „Výskum a ochrana jaskýň Slovenského a Aggteleckého krasu“, kterou tentokrát pořádala společně Správa slovenských jaskýň se Správou Aggteleckého národního parku. Zúčastnili se jí tedy nejen představitelé státních institucí a čestní hosté, ale i řadoví účastníci konference, odborníci, kteří se věnují výzkumu krasu a jeskyní, připraveni podělit se o výsledky své práce s ostatními kolegy. Proto byl úžasný Koncertní dóm, jedna z největších prostor Baradel, jehož proscénium je zdobeno monumentálními stalagmitovými sloupy a sintrovými girlandami, naplněn snad do poslední plastové židličky (s polštářkem).

Prezidenti Andrej Kiska a János Áder se přivítali na státní hranici, společně si prohlédli nejhezčí pasáže Baradel a Domice, společně poobědvali, ale hlavně přednesli své slavnostní zdravice. V roli hostitelů je nejprve krátkými „přihovory“ přivítali Balázs Veress, ředitel Aggteleckého národního parku a Ján Zuskin, ředitel Správy slovenských jaskýň. Oba prezidenti poté svými projevy „zasadili“ slovenské a maďarské jeskyně do kontextu světa a jeho současného dění. Shodně poděkovali všem minulým i současným badatelům a správčům za objevy, výzkumy a práci, jejímž výsledkem je současný stav poznání a ochrany zdejších jeskyní, za výsledky, které vedly k uznání hodnot zdejších jeskyní za světové dědictví. Ocenili spolupráci odborníků i institucí obou zemí a poukázali na nezbytnost další důsledné ochrany, společného výzkumu a péče o toto vzácné území. Zavazují k tomu nejen samy přírodní hodnoty jeskyní, ale i jejich mezinárodní uznání, vyjádřené právě známkou světového dědictví. A o to naléhavější je tento přístup v době, kdy v jiných částech světa jsou přírodní a kulturní hodnoty barbarsky ničeny.

Prezidenti Andrej Kiska a János Áder jdou na prohlídku jeskyní Domica a Baradla. Foto: Pavol Staník

Uznání jeskyní za světové dědictví je pro obě země nejen ctí, ale především velkým závazkem. Je důvodem k hrdoosti na to, že hodnoty zde skryté nejsou jen dědictvím zdejších obyvatel, dokonce ani ne dvou států, ale celého světa! Prezident Áder připomněl slova z poslední encykliky papeže Františka: „...*přírodní prostředí představují všeobecné blaho, dědictví celého lidstva a zodpovídáme za ně všichni*“. Poděkoval slovenským a maďarským vědcům a pracovníkům obou národních parků za to, že „*k přírodě se každý den obracíme s patřičnou úctou*“ a poté projev zakončil slovy: „*Tak, jako Otto Herman žádal nás, s láskou pramenící z rozumu, konejte i nadále.*“

Slavnost pokračovala koncertem Miškolcské filharmonie. Skladby současných maďarských autorů v jejím podání zněly jeskynními prostorami opravdu velmi, velmi působivě.

Mezi účastníky slavnosti byli přítomni i dosud žijící „strůjci“ světového úspěchu zdejších jeskyní. Náročnou diplomatickou anabází před více než dvaceti lety absolvovali společně aktivní úředníci ministerstev životního prostředí Slovenska i Maďarska, opření o neméně zapálené odborníky, kteří jim připravovali všechny nezbytné odborné podklady. Cesta k zápisu trvala několik roků. Za slovenské ministerstvo má na něm lví podíl Jozef Klinda, za maďarské János Tárdy. Obrovskou mravenčí práci – podklady, posudky, hromady dokumentace a náročné terénní prezentace mezinárodním hodnotitelům, obětavě oddělili pracovníci Správy slovenských jeskyní pod vedením tehdejšího ředitele Jozefa Hlaváče a zejména (klobouk nutno smeknout obzvláště hluboko) pracovnice Speleologického institutu v Budapešti Kinga Székely (tehdejší ředitelka) a Katalin Takácsné-Bolner (pozdější ředitelka).

Usnesením komise UNESCO pro Světové dědictví na 19. zasedání ve dnech 4.–9. prosince 1995 v Berlíně byly „Jeskyně Aggteleckého a Slovenského krasu“ (včetně Ochtinské aragonitové jeskyně) podle Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví z roku 1972 zapsány na seznam Světového přírodního dědictví UNESCO (World Heritage UNESCO). Usnesením téhož orgánu byl v roce 2000 zápis doplněn o Dobšinskou ledovou jeskyni. Všechny dokumenty jsou k dispozici na <http://whc.unesco.org/en/list/725>.

K červenci 2015 bylo na seznamu WH UNESCO zapsáno celkem 802 kulturních, 197 přírodních a 32 smíšených objektů a lokalit ze 163 států světa. Z jeskyní jsou mezi nimi Mamutí a Karlsbadské jeskyně v USA a Škocjanské jeskyně ve Slovinsku, najdeme tam Jihočínský kras a některá další krasová území, která jsou součástí významných národních parků.

Slovenským a maďarským kolegům nelze jinak, než gratulovat. Náš návrh na zápis Moravského krasu, zpracovaný krátce před jejich návrhem ve Státním ústavu památkové péče a ochrany přírody v Praze, ani neopustil území tehdejšího Československa. Dodnes Česká republika nemá na seznamu WH UNESCO ani jeden přírodní útvar.

Oba prezidenti s ředitelem SSJ Jánem Zuskinem při prohlídce jeskyně Domica. Foto: Pavol Staník

10. vědecká konference

„Výskum a ochrana jaskýň Slovenského a Aggteleckého krasu“

Olga Suldovská

Výroční konferenci konající se na pomezí Slovenska a Maďarska tentokrát pořádala Správa slovenských jaskýň ve spolupráci se Správou Aggteleckého národního parku a Správou Národního parku Slovenský kras. Konference se konala u příležitosti 20. výročí zapsání jeskýň Slovenského a Aggteleckého krasu na seznam památek světového dědictví UNESCO, 70. výročí založení organizace UNESCO a 30. výročí vyhlášení Aggteleckého národního parku.

O oslavách výročí pojednává předchozí článek, zde se budu věnovat průběhu vlastní konference, která se konala v termínu 22.–25. září 2015. Na konferenci přijeli účastníci ze čtyř států Evropy, kromě pořádajících států Slovenska a Maďarska také z České republiky a Polska. Série prvních přednášek probíhala celou středu v zasedací síni budovy radnice ve slovenské Rožňavě. Ve čtvrtek se konference přesunula do Maďarska. Dopoledne byly v budově informačního střediska Aggteleckého národního parku v obci Bódvaszilas předneseny zbývající přednášky, následovány prezentací posterů. Odpoledne se pak konala exkurze do opuštěných podpovrchových lomů a z nich objevených jeskyní Rákóczi, nacházejících se v nitru kopce Esztramos, nedaleko obce Bódvarákó. Účastníci byli rozděleni na tři skupinky a postupně se vystřídali při exkurzích do jeskyně Rákóczi 1. sz. barlang, Rákóczi 2. sz. barlang a přilehlých důlních lokalit. Měli možnost mj. nahlédnout na semennou banku, umístěnou v prostoru navazující na důlní chodbu, kde jsou ve dvou zařízeních uchovávána semena kulturních rostlin a divoce rostoucích rostlin Maďarska. Ve stěnách důlních chodeb bylo možno pozorovat výchozy minerálu hematitu. V samotných jeskyních účastníci obdivovali bohatou sintrovou výzdobu, na některých místech doplněnou krystaly vápenců. Nahlédli též na nově budovanou zážitkovou trasu vedoucí po nerezových žebřících nad hladinu podzemního jezera.

Účastníci konference před vchodem jeskyně Domica. Foto: Olga Suldovská, SJ ČR

Témata prezentací se týkala problematiky geologických podmínek vývoje krasu a jeskyní, morfologie a geneze jeskyní, hydrogeologie a hydrochemie, jeskynního klimatu, biospeleologie a mikrobiologie, geoinformatiky, mapování a dokumentace jeskyní a krasových jevů, využívání a ochrany krasu a jeskyní, archeologie a historie. Velká část referátů byla věnována problematice Slovenského či Aggteleckého krasu. Celkem bylo předneseno 33 referátů a vystaveno 10 posterů. Správa jeskyní ve své prezentaci představila formou off-line ukázky, jaké informace poskytuje česká databáze jeskyní a dalších krasových jevů, tzv. JESO (Jednotná evidence speleologických objektů). V posterové prezentaci pak upozornila na novinky ve zpřístupněných jeskyních z let 2014-15, jimiž jsou mj. nové provozní budovy Javoříčských a Punkevních jeskyní, bezbariérové zpřístupnění dna Macochy, zahraniční spolupráce s Gruzii či restaurování maleb v Jeskyni Na Špičáku. Samostatná přednáška byla věnována významnému českému krasovému badateli Vojenu Ložkovi k jeho devadesátiletému jubileu.

Poslední den konference byl věnován poznávání Slovenského a Aggteleckého krasu. Účastníci se rozdělili na dvě skupiny. První se zúčastnila podzemního přechodu (nebo spíše podchodu) slovensko-maďarské státní hranice z jeskyně Domica na Slovensku do jeskyně Baradla na maďarském území. Druhá skupina pak procházela jeskyní Baradla v úseku z Aggteleku do Jósvalfö.

Konference proběhla úspěšně a jak účastníci, tak pořadatelé vypadali spokojeně, bohatší o nově nabyté informace i nezapomenutelné zážitky. Přítomno bylo 75 účastníků, z toho 37 přijelo ze zahraničí. Abstrakty přednášek byly otištěny v 20. ročníku časopisu Správy slovenských jaskýň Aragonit.

Budova infocentra Národního parku Aggtelek, kde se konala maďarská část konference.

Foto: Olga Suldovská, SJ ČR

Zahraniční rozvojová spolupráce v Gruzii

Karel Drbal

Po úspěšně schváleném návrhu na pokračování zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS) v Gruzii byly zahájeny práce na realizaci projektu s názvem „Zvýšení efektivity řízení Jeskynní chráněné oblasti Imereti II.“ Impulz k prodloužení a navázání na projekt z let 2012-2013 vyšel z gruzinské Agentury chráněných území (APA) a byl Českou rozvojovou agenturou (ČRA) akceptován. Řešitelem se stala opět Správa jeskyní ČR a projekt byl plně hrazen z prostředků ČRA.

Projekt byl nastaven na řešení v letech 2015-2017 v několika základních etapách. První etapa probíhala v roce 2015, předmětem bylo zavedení kontinuálního monitoringu mikroklimatu ve vybraných jeskyních oblasti Imereti v Gruzii. Druhá etapa plánovaná na rok 2016 se bude zabývat přípravou podkladů pro zavedení speleoterapie a vytipováním vhodné jeskyně pro speleoterapeutickou léčbu. Rok 2017 je pak zaměřen na PR aktivity a propagaci, zejména speleoterapie.

Pro zavedení kontinuálního monitoringu mikroklimatu byl zpracován projekt a na jeho základě pořízen potřebný materiál. Do cílového místa byla ve dnech 22. 6.- 4. 7. 2015 vyslána skupina dvou expertů. Cílem mise bylo provést montáž 28 datalogerů včetně stojanů pro kontinuální monitoring mikroklimatu. 15 kusů bylo umístěno v jeskyni Prométheus, 10 v jeskyních Satsurblia a Sataplia a 3 v jeskyni Datvi. Zároveň byl partnerské organizaci předán přístroj Dräger XAm 5600 pro monitoring plynů a adaptér pro datalogery. Ve zbylém čase se experti věnovali mapování zájmových jeskyní pro budoucí speleoterapii.

Ve dnech 26. 10.- 3. 11. 2015 vycestovala do zájmové lokality skupina tří expertů v rámci projektu ČRA „Vysílání expertů do transformačních zemí“ (CzDA-GE-2015-25-41082) s cílem „Vypracování koncepce rozvoje pro jeskyně v oblasti Imereti, Samegrelo a Racha“. Tato cesta byla sice financována ze zvláštního zdroje, nicméně volný čas expertů byl využit ke školení pracovníků ICPAs při stahování mikroklimatických dat z datalogerů, zacházení s přístrojem Dräger XAm 5600 a k předání notebooku k zobrazení a vyhodnocování dat.

Ve dnech 16.-22. 6. 2015 byli přijati čtyři pracovníci APA a správy Chráněné jeskynní oblasti Imereti (ICPAs) v České republice. Předmětem bylo seznámení s organizační strukturou Správy jeskyní ČR, některými provozy našich zpřístupněných jeskyní, organizací provozu, návštěvnické infrastruktury a finančních toků. Byla jim představena zážitková trasa ve Sloupsko-šošůvských jeskyních a speleoterapeutická léčebna v Ostrově u Macochy. Dále byli seznámeni s kontinuálním monitoringem mikroklimatu v jeskyních Moravského krasu, snímáním dat a jejich vyhodnocováním vzhledem k ochraně jeskynních ekosystémů.

Mimo výše uvedené výjezdni mise se pracovníci SJ ČR věnovali v tuzemsku vyhodnocování a analýzám stavu mikroklimatických měření a speleoterapie z Gruzie. Přípravnou fází projektu bylo kontaktování specialistů v oblasti měření záporných iontů jako předpokladu zdárného fungování speleoterapie ze Státního zdravotního ústavu v Praze, dále lékařů zabývajících se speleoterapií a projektantů stavebních úprav v podzemí, jako předpokladu pro odborné zpracování terénních úprav vybrané jeskyně. Pracovníci OPJ rovněž shromáždili dostupné informace o využívání gruzinských jeskyní ke speleoterapii v době sovětské éry a v současnosti.

Petr Zajíček instaluje datalogery v jeskyni Satsurblia.

Foto: Vratislav Ouhrabka, SJ ČR

Mezinárodní konference „Chráněná krasová území – osvěta a vzdělávání“ v bulharské Sofii

Barbora Šimečková

Na pozvání Národního institutu geofyziky, geodzie a geografie Bulharské akademie věd (NIGGG BAV) se zástupci SJ ČR zúčastnili mezinárodní konference „Chráněná krasová území – osvěta a vzdělávání“ konané v rámci programu mezinárodního vědecko-výzkumného projektu ProKARSTerra ve dnech 22.-26. září 2015 v bulharské Sofii. Konference byla věnována památce polského geografa a karsologa prof. Mariana Puliny (1936-2005).

Účast na konferenci byla dalším krokem SJ ČR ve spolupráci se zahraničními partnery při řešení problematiky osvěty a výchovy v krasu, v tomto případě v rámci mezinárodního projektu ProKARSTerra. Byla také příležitostí ke sledování vývoje praktického řešení ochrany krasu v krasových oblastech Bulharska v posledních letech.

Konference se zúčastnili zástupci vědeckých, odborných, vzdělávacích a správních institucí z Bulharska, České republiky (AOPK ČR, SJ ČR, Gymnázium Ústí nad Orlicí), Číny, Japonska, Litvy, Polska a Německa. Byly předneseny odborné referáty na téma osvěty, výchovy a vzdělávání v krasových oblastech a jeskyních s prioritním cílem zachování jejich optimálního vývoje, ochrany a využívání. Účastníci prezentovali konkrétní kroky přispívající ke zvyšování povědomí veřejnosti o specifikách krasových oblastí, a to v širokém spektru – od osamělých entuziastů pracujících s dětmi ve speleologickém kroužku při škole (Bulharsko) přes sofistikovanou nabídku několika „krasových“ tras pro školní výuku spojujících tři spolkové země (Německo) až po detailně propracovaný mnohoveštvý způsob práce s veřejností včetně zapojení místní komunity (Národní park Akioši, Japonsko). Byly prezentovány také výsledky pilotní akce „Traveling Summer School of Karst in Bulgaria“, která proběhla pod záštitou ProKARSTerra v červenci 2015, a to jak očima organizátorů, tak i přímých účastníků akce – žáků středních škol.

Zástupci SJ ČR Barbora Šimečková a Vratislav Ouhrabka prezentovali konkrétní zkušenosti SJ ČR v edukaci a osvětě prostřednictvím dvou komentovaných posterů se zaměřením na speciální a výchovné prohlídky jeskyní, kulturní akce, budování naučných expozic a novinky v návštěvnické infrastruktuře. Reakce přítomných na informace prezentované zástupci SJ ČR i zástupci AOPK ČR byly mimořádně příznivé a současný stav v České republice všeobecně označován za příkladný.

Vyhlášení výsledků mezinárodní dětské výtvarné soutěže. Foto: Petar Stefanov

Do vzdálenějších částí jeskyně Goluboiča je potřeba se prostrkat polosifonem na gumovém člunu.
Foto: Petar Stefanov

- V závěrečném hodnotícím resumé konference zazněly mj. tyto zajímavé závěry:
- Krasoví odborníci (vědci) nemají čas se zabývat ve větším měřítku výchovou a vzděláváním.
 - Vzdělávání a výchova musí začít od nejnižších stupňů škol, na univerzitě už je pozdě.
 - Geografie v Evropě je v krizi – na základních a středních školách klesá počet vyučovacích hodin zeměpisu, na vysokých školách klesá počet praktických terénních cvičení. Klesá zájem o studium geografie a přírodních věd obecně na vysokých školách, studenti nevidí v tomto oboru perspektivu. Projevuje se nedostatek učitelů geografie na všech úrovních (lukrativnější nabídky). Jednou z cest je oslovování začínajících amatérských speleologů a jejich získání pro studium „krasových“ oborů.
 - Došlo k překotnému pokroku v infotechnologiích, mladá generace nerozumí slyšenému slovu bez vizuálních podnětů, zhoršila se představitost a sociální komunikace. Potýkají se s tím i pedagogové. Objevuje se už i přesycení infotechnologiemi a úspěch zaznamenávají co nejjednodušší praktické zážitky s aktivním zapojením dětí: „vyzkouším a nezapomenu“.
 - „Kras“ se nelze naučit z knihy, nutná jsou praktika, a to dlouhodobá. Exkurzní forma (jednorázové výlety) se neosvědčují. Doporučují se delší studijní cesty, opakované. Spolupůsobením vztahů ve skupině vznikají emoce, vazby a tím kontakty, které mohou děti v budoucnu využít.

Kamerální prezentace a posterů doplnily terénní přednášky během exkurze do Karlukovské a Panežské krasové oblasti (severní Bulharsko). Během navazující postkonferenční exkurze ve dnech 27.-30. září 2015 se účastníci seznámili se současným stavem praktického řešení ochrany krasových jevů v oblasti Západních Rodop (jižní Bulharsko). Pro zástupce SJ ČR to byla příležitost ke sledování vývoje ochrany a péče o některé krasové jevy, které již navštívili při dřívějších cestách v letech 2011 a 2013. Naopak zcela nové poznatky získali při prohlídce dvou jeskyní čerstvě zpřístupněných tzv. zážitkovým způsobem, které provozují místní jeskyňářské skupiny.

Z časových důvodů se zástupci SJ ČR nemohli zúčastnit celého programu prvního konferenčního dne 23. září, kdy proběhlo slavnostní zahájení konference a vyhlášení vítězů mezinárodní soutěže výtvarných prací na téma „Ochrana krasu – dar budoucím pokolením“. V Národním přírodovědném muzeu v Sofii byla zahájena výstava těchto prací a expozice japonských výtvarných děl se stejnou tematikou. Avšak ani tato část konference nezůstala bez českého zastoupení. Do soutěže se zapojili také žáci a studenti českých škol a v široké mezinárodní konkurenci se v několika kategoriích umístili na vítězných pozicích. Můžeme si jen přát, aby je tento úspěch podnítl k hlubšímu zájmu o kras a jeskyně a dovedl je do budoucna třeba až k profesnímu zaměření.

SPOLEČENSKÉ ZPRÁVY

Životní jubilea

V roce 2015 oslavili někteří kolegové významná životní jubilea. Jako tradičně přesné číslo neuvádíme, ale všem oslavencům srdečně blahopřejeme!

Petr Zajiček
Josef Vandělík

Aleš Záleský
Jana Gabrišová

Dušan Milka

Karel Drbal
Evelyna Vozábalová
Ivana Foitová
Antonín Zouhar

Odchod do důchodu

V průběhu roku nastoupily do starobního důchodu kolegyně Evelyna Vozábalová a Ivana Foitová, které dále zůstávají v pracovním poměru u naší organizace. Se služebními povinnostmi se nadobro rozloučili Stanislav Vybíral z Javoříčka a Jiří Holan z průhonické účtárny. Upřímně jim oběma děkujeme za všechno, co pro jeskyně ve svých profesích vykonali.

Miminka

Dne 27. října 2015 se rozrostly řady budoucích zbrašovských průvodců. Naše kolegyně Martina Hrazdilová se stala šťastnou maminkou syna Aleška. Upřímně blahopřejeme a už se těšíme, jak za 16 let nastoupí jako sezonní průvodce! Některé ze současných kolegů ještě zastihne ve službě ☺

Křtiny

Tohle ve společenské rubrice ještě nebylo! Dne 17. října 2015 proběhly na Punkevních jeskyních jeskyňářské křtiny malého Mirečka, synčka dlouholeté zdejší průvodkyně a jeskyňářky Barborky Mádrové.

*Křest vodou z Punkvy
na sebe raději hrdinně
vzal tatínek,
i podle jeskyňářských
měřítek byla prý
na mimino moc studená.
Foto: Jan Flek, SJ ČR*

ZPŘÍSTUPNĚNÉ JESKYNĚ 2015

Svatby

Barbora Šimečková

V roce 2015 se na našich jeskyních uskutečnilo celkem 16 svatebních obřadů, to je jen o jeden méně než v předchozím rekordním roce.

Nejvíce (7) se jich tradičně konalo ve Sloupsko-šošůvských jeskyních, asi by tam kolegové měli pomalu pomýšlet na založení svatební agentury. Tři svatby se odehrály na Kateřinské jeskyni a dvě v Jeskyni Na Špičáku – jedna z nich byla laděna romanticky s hudbou finské metalové kapely Nightwish.

Po jedné svatbě měli v jeskyních na Bozkově – novomanželé Zemanovi se brali v punkovém duchu – na Výпустku, na Punkvě a na Javoříčku – tady naopak v prostoru decentně osvětleném svíčkami a s živou hrou na violoncello. Stále více se ukazuje, že představy snoubenců o podobě svatebního obřadu jsou mnohdy velmi originální a je dobře, že i v našich jeskyních dokážeme alespoň některé z nich naplnit, samozřejmě v rámci daných provozních a ochranných omezení.

Také v našem pracovním týmu jsme zaznamenali jednu svatbu, kolegyně Martina Lukavská ze Správy Zbrašovských aragonitových jeskyních se dne 6. 6. 2015 provdala za Aleše Hrazdila.

Všem novomanželům přejeme šťastnou společnou cestu životem!

*Novomanželé
v Srdcové chodbě
Jeskyně Na Špičáku,
listopad 2015.
Foto: Sylva Janhubová*

ZPŘÍSTUPNĚNÉ JESKYNĚ 2015

Vojenovi Ložkovi je devadesát!

Jaroslav Hromas

Dne 26. července roku 2015 se dožil neuvěřitelných devadesátí let Vojen Ložek – doktor přírodních věd, československý i evropský špičkový vědecký pracovník, nositel mnoha ocenění. To je však velmi slabá definice. Vojen Ložek je totiž možná poslední žijící polyhistor.

Vojen Ložek je muž neobyčejné pile a badatelské svědomitosti. Těžiště jeho bádání je v přírodě, a také v přírodě, na exkurzích po lokalitách, svoje poznatky nejraději předává dál.

Od prvních studií zoologie se specializací na malakofaunu se rychle propracoval k nejširšímu záběru disciplín živé i neživé přírody. Od recentní malakofauny k fosilní, k jejím souvislostem v kvartérních sedimentech, ke komplexnímu poznávání proměn přírody a krajiny kvartéru, zejména holocénu, k poznávání, definicím a zobecnění zákonitostí a jejich aplikaci pro Evropu.

Věnoval se půdám, travertinům, krasovým procesům, doprovodnému výzkumu archeologických lokalit, komplexnímu výzkumu kvartéru, prognózám vlivů člověka, ochraně přírody. Jako málokterý vědec dokonale prozkoumal opravdu celé území Československa.

Díky své kompútrové paměti dokáže z hlavy, bez hledání v hromadách dokumentace, přímo do stroje psát odborné práce česky, slovensky, francouzsky, německy či anglicky. Svoji první práci publikoval v roce 1939 (Přezimování hlemýžďe zahradního) a do dneška jich zveřejnil více než 1300, včetně monografií, z nichž nejznámější jsou Příroda ve čtvrtohorách, Zrcadlo minulosti či Měkkýši českého kvartéru. Šíří jeho záběru dokládá například práce Český kras, hospody a rozvoj přírodních věd.

Ložek je velkým vypravěčem, pedagogem a popularizátorem. Vychoval nejen generace studentů přírodních věd, ale i pracovníků státní ochrany přírody a dobrovolných ochránců. Pamatuji doby, kdy výsledky svých výzkumů prezentoval tím, že obcházel „pražský polygon“: Geologický ústav – Archeologický ústav – Státní ústav památkové péče a ochrany přírody – Přírodovědeckou fakultu, a obsáhlé a dlouho seznamoval své přátele s novými mystérii. Jeho poselství předcházela občas telefonická upozornění: „*Vojen je na trase!*“, takže ti, kteří ke své lítosti (to zdůrazňuji) neměli čas Ložkovým přednáškám naslouchat, včas prchali do úkrytu. A všichni jen říkali: „*Kdy vůbec ten Vojen píše ty své obsáhlé práce? Snad po nocích.*“

Ač je to k nevíře, mladý Vojen začal

Ložek (vlevo), Skřivánek a Prošek v padesátých letech vyrazí ze železniční zastávky Srbsko do terénu. Archiv Krasové sekce

Vojen Ložek (vlevo) se starým kamarádem Jiřím Kuklou. Archiv Václava Cílka

poznávat přírodu přímo na území Prahy, kterou díky jejímu geologickému složení a počtu druhů rostlinstva považoval za ideální učebnici přírodovědy. Coby gymnazista, za válečného uzavření vysokých škol, začínal u Jaroslava Petrboka v Národním muzeu. Poté studoval na Přírodovědecké fakultě zoologii a antropologii.

Ve Státním geologickém ústavu jako čerstvý absolvent přijal všemi odmítaný úkol „Mapování půdních substrátů a přirozených hnojiv“ (1956-1963). Díky němu Ložek fyzicky prozkoumal doslova každý kilometr území tehdejšího Československa, a to s možností nezanedbatelného technického zázemí k širším výzkumným aktivitám. A tuto příležitost využil dokonale. Vedle samotné mapy a mnohasetstránkových komentářů odkryl a podrobně zpracoval množství lokalit zásadních pro poznání kvartéru v nejobecnějších souvislostech a současně zmapoval mikrobiogeografickou proměnlivost společenstev měkkýšů a rostlin v měřítku, o kterém se tehdy v Evropě nikomu nesnilo. Získané poznatky se staly základním impulsem pro komplexní přehodnocení stratigrafie mladších čtvrtohor i pro nové tematické vymezení příštího výzkumu. S tím přišel Ložek do nově založeného Geologického ústavu ČSAV. Ale to už bych se vrátil znovu k začátku svého vyprávění.

Na závěr si ještě vypůjčím slova Václava Cílka: „*Vojen Ložek není jeden člověk, ale tým specialistů. Je básníkem světa, průzračným médiem jeho tajemství.*“ A za sebe dodávám: „*Těšme se ještě dlouho z jeho přítomnosti, čerpejme z jeho moudra a k tomu mu přejme hodně zdraví!*“

Zemřel kreslíř s velkým „K“ – Kája Saudek

Jaroslav Hromas

Po neuvěřitelných osmi letech v bezvědomí zemřel dne 25. června 2015 Kája Saudek. Bylo mu rovných 80 let. Na žádost přátel jsem na posledním rozloučení, které se konalo v galerii Art Salon S v Tančícím domě v Praze, shodou okolností uprostřed výstavy jeho prací nazvané 18+ (jakoby se chtěl až provokativně ohlédnout), pronesl těchto pár slov:

„Vážená rodino, přátelé Káji, dámy a pánové,

byl jsem požádán svými kamarády, jeskyňáři z České speleologické společnosti, abych jako jejich bývalý předseda využil této poslední příležitosti k poslednímu poděkování Kájovi za vše, co pro české a moravské jeskyňáře vytvořil.

A nejen za to, co vytvořil, ale také za přátelství, která při této spolupráci vznikla, za nádherné chvíle přitom strávené, a možná se budete divit, i za společná dobrodružství prožitá v jeskyních Českého a Moravského krasu. Kája, jako „správný řemesník“, totiž nejprve musel jeskyně vidět a pořádně prožít, a teprve poté je „dávát na čtvrtku“. (Sám o sobě totiž říkal, že je „řemesník“, ne umělec. Že zná jen jedno slovo horší než umělec, a to je umělkyně.)

Kája byl autorem prvního prezentačního plakátu Koněpruských jeskyní (1975), řady plakátů, obálek a ilustrací mnoha periodik České speleologické společnosti (zejména bulletinu „Speleo“), a jeho práce pro jeskyňáře vygradovala do série komiksových sešitů s tématy, dotýkajícími se jeskyní, podzemí, tajemna... Mezi jejich autory se kromě Káji objevují jména Josefa Nesvadby, Miloše Macourka, Jaroslava Weigela, Jaroslava Foglara a Ondřeje Neffa.

Přes odpor úřadů (odborů kultury ONV, KNV i MK) je redakce, vedená Kájovým přítelem Pavlem Nосkem, vydávala na vlastní zodpovědnost poloilegálně, „jen“ jako interní tiskovinu České speleologické společnosti, základní organizace „Zlatý kůň“.

Autoportrét Káji Saudka, archiv ČSS

I v době, kdy se Kája mohl věnovat lukrativnějším zakázkám, ochotně a poctivě kreslil pro jeskyňáře nepřeberné množství drobné grafiky; od nejrůznějších diplomů přes pozvánky, novoročenky, až třeba po svatební oznámení. Mezi jeskyňáři převažují lidé mladí, aktivní, s životním stylem, který dokonale souzněl s vyjadřovacím projevem Káji.

Dodnes s úsměvem vzpomínáme na jeho erotické zobrazení „Stop AIDSů“, jimiž proložil i sborník, který prezentoval Českou speleologickou společnost na Mezinárodním speleologickém kongresu v Pekingu v roce 1993, a kde jsme zachraňovali kriminálně ohrožený osud české delegace vlepováním narychlo sehnanych kousků tapet. Pro Českou speleologickou společnost Kája ztvárnil i její oficiální znak!

Dlouhý by byl přesný výčet prací Káji pro jeskyňáře. Přes dvacet let publikací v našich knihovnách je navždy poznamenáno jeho grafikou a pro mnohé z nás i osobními vzpomínkami. Za to vše, od nás všech, ještě poslední poděkování!

Dovolte mi také tlumočit touto cestou upřímnou soustrast rodině.“

Návrhu Jaroslava Hromase a Pavla Noska dal Kája Saudek definitivní grafickou podobu. Archiv ČSS

ZPŘÍSTUPNĚNÉ JESKYNĚ 2015

Miloš Janíček a telefon

Karel Drbal

Vždycky, když jsem vytáčet telefon a chtěl mluvit s Milošem Janíčkem, zmáčkl jsem v adresáři „Janíček“ a za chvíli se ozvalo s typickým jihomoravským přízvukem: „Kurňa Drbale – tak co? Jak je? Samozřejmě, že do plusu, co?“ A pak se rozvinul hovor. V hlavě mi tehle okřídlený úvod trčí stále. Miloš v létě odešel někam jinam a já věřím, že to není daleko, že tu pořád je.

Pro mne byl nejen kolegou a spolupracovníkem. Byl víc než kamarád. Byl přítel. Dokonce i rodinný přítel. Stal se i v kostele kmotrem mé dcery v dobách, kdy se to nenosilo a bylo to dokonce riskantní. Říkali jsme si toho moc někdy až příliš moc. Měli jsme svá tajemství, která uchovávám dodnes. Když Miloše v Moravském krasu smetla sametová revoluce z pozice ředitele a on odešel na místo technika do Moravského zemského muzea, ptal jsem se sám sebe „proč“? Nikomu neublížil, žil jeskyněmi, byl skvělý a poctivý člověk. Po několika letech jsem se na místě vedoucího Správy jeskyní Moravského krasu ocitl i já. Situace tomu chtěla a já byl nucen v kolotoči rozsáhlé rekonstrukce Punkevních jeskyní hledat nového vedoucího, který by dokázal rekonstrukci dovést do konce. Přemýšlel jsem ... Miloš!

Miloš Janíček. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

Vzal jsem telefon a zavolał. „Kurňa Drbale – tak co? Jak je?“ Vyklopil jsem nabídku. Miloš se nerozmýšlel a Punkevní jeskyně dotáhl do konce. A když jsem já postoupil na žebříčku hierarchie, vrátil se Miloš tam, kam podle mne patřil – na místo vedoucího Správy jeskyní Moravského krasu. A zase jsme si volali a domlouvali setkání v krasu, na Oboře, na veletrhu, u nás doma... A volali jsme si, i když nám nebylo zrovna dobře, a setkávali jsme se, aby nám dobře bylo. Každý, kdo ho znal, s ním měl nějaký vztah a každý by mohl vyprávět po svém a možná dlouhé historky. Už si nevoláme. Ale telefonní číslo v mém mobilu je stále. Co kdyby zazvonil a ozvalo se: „Kurňa Drbale – tak co? Jak je?“

Miloš Janíček s Ali Block Absolon, dcerou Karla Absolona, kolem roku 2000. Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Za Tondou Zelenkou

RNDr. Antonín Zelenka (19. 5. 1948 – 25. 2. 2015), původním povoláním organický chemik, byl ve svém volném čase zanícený milovník přírody se zaměřením na kras, jeskyně a Brdy. Znali jsme jej jako jeskyňáře, člena České speleologické společnosti nejprve v ZO 1-11 Barrandien, poté v ZO 5-07 Antroherpon, specialistu na speleologickou techniku, propagátora a instruktora jednolanové techniky, aktivního člena Speleologické záchranné služby, stanice č. 1 Český kras. Byl držitelem průkazu instruktora horolezecké techniky a členem Profesního sdružení pracovníků provádějících stavební práce ve výšce pomocí horolezecké (speleologické) techniky. Méně lidí kolem vědělo, že byl v dobách zavřených hranic též řádným členem The National Speleological Society (NSS, USA). Pro radost si založil svoji soukromou speleoalpinistickou skupinu Vertikála (SSS Vertikála).

Tonda, který byl ohledně svého soukromí tajemný jako hrad v Karpatech, byl současně ten nejlaskavější a nejhodnější kamarád mezi námi. Medvědivitý samotář, který se pohyboval každý víkend v Českém krasu a po Brdech, které miloval. Vždy v dobrém svérázně připomínkoval naše činnosti, se svým typickým pousmáním.

Byla jsem nesmírně šťastná, když přijal moji nabídku a přišel pracovat mezi nás do oddělení jeskyní, na Agenturu ochrany přírody a krajiny ČR a později na Správu jeskyní ČR, a systematicky zde vytvářet jednotnou evidenci speleologických objektů. Miloval práci s počítačem. V práci se vždy převlékal ze svých maskáčů do modrého pracovního pláště...

Se svými detailními znalostmi pečlivě probíral údaje o jednotlivých jeskyních, objevoval nesoulady v dostupných údajích a snažil se najít vždy ty správné. Tak začal vytvářet a vytvořil první, ucelený, jednotný soupis jeskyní na území České republiky s jejich lokalizací a základními morfologickými údaji.

Moje očekávání beze zbytku splnil. A protože byl vášnivým milovníkem červeného vína, symbolicky pozvedám sklenku do výše se slovy: „Tondo, díky. Máme Tě stále moc rádi.“

Za všechny okolo Dana Bílková

*Tonda sám sebe často podepisoval SDV – Starej Dobrej Vůl. Jeho autoportrét ho charakterizuje snad nejlíp – volný, sám sebou, na „trati“. Byl průkopníkem jednolanové techniky a otcem jeskynního záchrannářství u nás. A za jeho ramena by se schoval celý svět...
Foto Antonín Zelenka, archiv Dany Bílkové.*

Jedno moc smutné výročí

Jaroslav Hromas

Je mnoho historek o hašteřivosti jeskyňářů v Moravském krasu, až se jim věřit nechce. Velký profesor Radim Kettner to komentoval slovy: „Moravský kras, ač území vápencové, je půda sopečná!“ V září před dvaceti lety tam opravdu k jednomu takovému velkému výbuchu došlo. Byl to výbuch nezištného spojení lidského úsilí, obrovské jeskyňářské solidarity a obětavosti.

Už celé generace jeskyňářů se snažily o průnik do předpokládaného jeskynního systému pod Ostrovskou plošinou, systému paralelního k Amatérské jeskyni, který odvádí krasové vody ostrovské, krasovské a vilémovické kilometry neznáma do hlubin jeskyně Stovky, odkud vychází Malým výtokem do Pustého žlebu. Opakovaně selhaly pokusy prorazit z Vintoků či dalších hlubokých děr a neprostupné se dlouho jevilo i místo nejvíce přitažlivé – odtokový sifon potoka Lopače pod Ostrovem. Všichni potápěči se odtud vraceli s nepořízenou.

Jedním ze zarputilců, který se řešení této záhady ujal, byl Honza, Ing Jan Šimeček z Hranic, jeden ze zakladatelů ZO ČSS Aragonit, zkušený speleolog a potápěč. Několik roků zkoušel všechny nabízené možnosti, až se soustředil na ponor Lopače. Potok, stovky let stoka obce Ostrova u Macochy (posledních pár let už přes čističku), se pod obcí noří do ponoru a po krátké pouti jeskyní mizí v sifonu. Dlouhém, velmi těsném, plném páchnoucího bahna, s vodou téměř neprůhlednou. Sifon velmi odpudivý a přitom tolik přitažlivý.

Jak vyplývá z dokonale vedených exkurzních zpráv, prostudoval Honza veškerou dokumentaci z předchozích ponorů a jeskyňářských bádání, než se v sobotu 13. května 1995 poprvé do sifonu sám zanořil. „Již když jsem vlezl do vody, bylo jasné, že halogen. svítidlo mi bude sloužit jen jakési psychické uklidňovač. Voda byla totiž tak neprůhledná, že ani předmět ve fyzickém kontaktu se zorníkem masky nebyl patrný. Světlo vytvářelo jen jakési rozzářené kolo žlutavé bary“, zapsal tehdy do deníku. Vytočil 15 m šňůry, sestoupil do hloubky 6,6 m a protáhl se i zúžením o výšce pouhých 35 cm! Pod vodou byl 24 minut.

Následovaly čtyři další ponory: 20., 26. a 27. května a 25. června. V sobotu 17. června pro vysokou vodu ponor raději vzdal: „Netroufl jsem si do toho vodního mlýna vlézt. V řadě míst totiž vyplňují celý/téměř/ profil chodby a tak jsem měl obavy, zdali mě voda pustí proti proudu zpět.“ Již to naznačuje, jak náročný byl průnik sifonem a jak zodpovědně k němu Honza přistupoval! Další stránky exkurzního deníku popisují, jak pomalu a opatrně pronikal sifonem, prohrabával úžiny rukama i motýčkou, do riskantních míst šel nohama napřed, pečlivě vyvazoval vodící šňůru, aby nekopírovala problematický strop. Zaznamenával proměny jeskynního kanálu, jeho stěny i strop, přecházející na několika místech patrně do komínů s volnou hladinou. Každým ponorem postoupil o několik dalších metrů.

Honza Šimeček při průzkumu bouzovské hradní studny v srpnu 1995. Archiv Barbory Šimečkové

V neděli 25. června teklo ještě trochu víc vody, a tak „Tartarosáci“ zahradili přepad rybníka. Honza poté v sifonu navázal na jedenapadesátý metr v hloubce okolo 9 m. Pronikl další těsnou úžinou i úsekem s „rapatými stěnami“. „Po nějakém tom metru postupu jsem pocítil, že se mi nafukuje oblek, to značí, že vystupuji, že chodba vede nahoru. Skutečně po čase zmizelo bahno a začal písek. Svah se zvětšil a já šel do svahu s vytříděným pískem. Zrna tak asi 10 mm. Ale hned – po cca 2 m se tento svah přiblížil ke stropu. Předemnou byla pouze štěrbiná asi metr široká a mezi stropem a pískem jsem neprostrčil ani prst. Podle mého názoru je to konec sifonu a vývěr do nějakého jezírka již s volnou hladinou. Chvilu jsem hrabal, ale bez mechanizace /motyčky/ jsem toho moc nesvedl. Písek je sice krásně sypký, ale sype se i se shora. Když jsem natáhl ruku hodně dopředu, nahmatal jsem nad sebou kameny „kulmáky“, podélné větší kameny. Úplně jiné, než vytřídění v tom nejužším místě. To mě vede k domněnce, že tam je již materiál „potočního“ dna. Takové dno je i v řečišti Lopače před koncovým jezerem. Rovněž strop se asi 60 cm nade mnou lomí nahoru. Asi jsem již v dalším suchém pokračování Lopače.

Jelikož jsem dnes opět neviděl na manometry, chvíli jsem hrabal, ale poté se obrátil na cestu zpět. Výnořil jsem se po 50 minutách. Příště s sebou motyčku a dá-li jeskyňářský bůh, sifon bude překonán. Po vynoření jsem prohlédl buben, na kolikátém metru jsem řezal dnes. V sifonu je k dnešnímu dni vytočeno 61 metrů. Zapsal: Ing. Šimeček Jan“ (připojen vlastnoruční podpis).

Ono zmíněné příště byla neděle 3. září 1995 a „jeskyňářský bůh“ musel sehrát strašlivou hru. Honza už se z Lopače nevynořil. Jeho bezvládné tělo nahmátli daleko, v šílené úžině sifonu, kamarádi Dan Hutňan a Martin Hota až k ránu druhého dne při záchranné akci. Oni, ani okresním úřadem později přivolaná Báňská záchranná služba z Ostravy, jej nemohli vyprostit, aniž by riskovali své vlastní životy. Přitom nabídka pomoci přicházela ze všech stran, nejvíce pochopitelně od členů České speleologické společnosti a její Speleologické záchranné služby. Na půdě okresního úřadu byl proto schválen zdánlivě nereálný návrh jeskyňářů: vyhloubit k Honzovi šachtu, prostřílet se k němu tvrdou vápencovou skalou do hloubky kolem 30 m! Obvodní báňský úřad provedl bleskově místní šetření a vydal povolení včetně nezbytných trhacích prací. Jejich garantem se stal Josef Řehák (s kvalifikací technický vedoucí odstřelu), který práci osobně řídil. Když Zdeněk Šerebl radiomajákem lokalizoval tělo Honzy v podzemí, bylo rozhodnuto o umístění šachtice. 13. září ve 12 hodin bylo zahájeno hloubení. Od této chvíle po 20 dnů žil tábor záchrannářů u Lopače svým nepřetržitým zvláštním životem, směřujícím ke smutnému cíli.

Velín záchranných prací v maringotce, dveře otevírá střelmistr Jan Výmola. Ve skupince v přílbě potápěč Stanislav Bílek, s brýlemi Joska Řehák, vpravo Robin David z Tartarosu. Foto: Miroslav Braun

Skupinová porada o dalším postupu. Zcela vlevo v modrém Jiří Moučka, v oranžové přílbě velitel vojáků kpt. Martin Červenka. Druhý zprava Jaroslav Hromas. Foto: Miroslav Braun

Pepa Řehák společně s náčelníkem SZS ČSS Bohoušem Kouteckým – Kocourem sestavovali harmonogram, podle něhož se v nepřetržitém hloubení šachty střídali dobrovolníci ze základních organizací ČSS z celé republiky i z dalších institucí, a na provádění odstřelů kvalifikovaní střelci z jejich řad. Techniku na povrchu i celé logistické zázemí v podobě stanového tábora zajistil 74. záchranný pluk civilní ochrany z Bučovic vedený kpt. Ing. Martinem Červenkou a mjr. Aloisem Vrchotou. Techniku pro podzemí poskytla správa jeskyní, studnaři i jeskyňářské skupiny. Trhaviny a rozbušky darovala Syntesia Pardubice – závod Explosia Semtín a Zbrojovka Vsetín. Potraviny přicházely do tábora nejen od občanů Moravského krasu, ale od dárců z mnoha koutů republiky (zvláště výdatné zásilky přicházely z jižních Čech). Na konto záchranné akce přišly i příspěvky finanční. Obětavě se zapojili také pracovníci jeskyní AOPK ČR. Statistika této smutné akce obsahuje seznam 96 speleologů z 31 základních organizací ČSS (odpracovali cca 4 400 hod.), 26 hlavních sponzorských firem, 19 příslušníků záchranného pluku CO. Pomocí 92 kg Perunitu 28 a 514 ks rozbušek DeM Sicca bylo rozpojeno a následně vytěženo 50 m³ horniny.

Ve čtvrtek 28. září, v pozdních nočních hodinách, se po odstřelu v hloubce 30,1 m otevřel otvor do dosud neznámých, vodou protékaných jeskynních prostor. Tři síně s hlubokou vodou, o celkové délce přes 50 m však vedou opačným směrem, než se nachází radiomajákem identifikovaná poloha Honzy. Po snížení hladiny čerpáním o 3,5 m se otevřel přístup do labyrintu těsných kanálů a puklin sifonu pode dnem šachtice, proti přítoku potoka. K ránu 29. září se ve svislé dutině, asi 2 m od hlavního prostoru, objevilo nad hladinou tělo potápěče. Ještě dlouhé hodiny však trvalo rozšiřování neprůchodných skalních průlezů sbíječkou a trhacími klíny, ještě na pár hodin se jeho tělo opět skrylo za skalní kulisou. Ať to zní jakkoliv, Honza svého vysněného cíle dosáhl. Stál tam, ve výstupní větvi sifonu, v prostůrci za malými okénky, snad dva, tři metry před svojí novou velkou jeskyní. Nejevil stopy paniky či nouze, jeho výstroj byla v pořádku, vše na svém místě tak, jak má být.

Jeskyňáři, kteří dnes pokračují v exploraci, už nemusejí opakovat jeho cestu. Do Lopače sestupují šachtou, kterou se Honza ze svého posledního velkého objevu navracel...

(Zpracováno s použitím exkurzních zpráv J. Šimečka, deníku z hloubení šachtice, vedeného J. Řehákem a oficiálního závěrečného protokolu a tiskových zpráv ze záchranné akce, které vypracoval J. Hromas.)

Senioři v akci

Václav Kacetl

Je již tradicí, že počátkem léta se sejdou jeskyňáři senioři – dámy v letech a staří dědci – někde v Moravském krasu, aby mohli zavzpomínat na minulé doby, a to, co sami zapoměli, doplnit (a stejně zase brzy zapomenout) o vzpomínky kamarádů. Na současných výzkumných pracovištích už se moc nesetkáváme (léta jsou neúprosná a zdraví nepřibývá), a takové setkání je o to příjemnější.

Pozvánka na v pořadí už 12. setkání dne 20. 6. 2015 zaujala lákavým programem, vstupem do běžně nepřístupné, ale rozumně schůdné Ochozské jeskyně, a odpoledním posezením na již léty vyzkoušeném hřišti ve Vilémovicích.

Dopolední návštěva jeskyně poněkud vytrídila zájemce. Nešlo ani tak o požadované vlastní světlo (elektrické osvětlení speciálně pro návštěvu penzistů místní skupina nenamontovala, a tak posloužila kromě moderních diod i dnes už exotická karbidka), ani odpovídající obuv (k vidění bylo všechno, od tenisek až po rybářské holínky). Zapůsobila ale přece jen trochu omezená dostupnost, neboť konečnou část cesty je nutno absolvovat pěšky bez ohledu na to, odkud se vychází – odevšad je to poměrně daleko. Někoho to odradilo, někoho ne, jeden z účastníků dokázal až k jeskyni přivést i svoji příbuznou na vozíku pro invalidy.

Organizátoři zajistili správné počasí, neboť přšelo pouze v době, kdy jsme byli v jeskyni. Někteří si připomněli své jeskyňářské začátky právě v této jeskyni (já sám jsem zde poprvé byl, když mi bylo 8 let a už mi to zůstalo), a na své si přišli i odborníci na „podzemní“ vědy, kteří na místě dlouho diskutovali o složení, důvodech a způsobu ukládání sedimentů v hlavní chodbě i dalších tématech. Náš „domorodý“ průvodce byl dobře připravený, a tak vládla všeobecná spokojenost. K tomu přispěl i fakt, že z jeskyně se šťastně vrátili všichni a nikoho nebylo třeba hledat.

Po individuálním přesunu do Vilémovic k náladě přispěli početní hudebníci s repertoárem, jehož většinu si účastníci pamatovali, což vedlo k hudební spolupráci. K dispozici bylo také občerstvení, a tak dobrou náladu nekazil ani chladný vítr, který se odpoledne rozfoukal, takže se nikomu ani nechtělo končit.

Uvážíme-li skutečnost, že celá akce byla organizována dobrovolníky, je zřejmé, že udělali kus profesionální práce, která sice není moc vidět, ale bez ní by to vůbec nebylo možné. Už jenom získat podklady a sledovat, kolik nás zase přibýlo, všechny kontaktovat, zajistit nezbytnou spolupráci, potřebné prostředky a dopravit všechno nezbytné včas na správné místo, a to není zdaleka všechno. Takže všem pilným organizátorům je třeba poděkovat za vynaložené úsilí stejně jako těm, kdo pomohli finančně.

Záměrně zde neuvádím jména účastníků, neboť vypisovat všechny (sešlo se nás snad 50) by hodně natáhlo text. Nikdo z nás neví, co mu přinese budoucnost. Ale vzpomínka na setkání letošní (i všechna předchozí) hřeje a lze si jenom přát, abychom se za rok ve zdraví mohli všichni zase sejít.

Václav Kacetl je dlouholetý jeskyňář, člen České speleologické společnosti, základní organizace 6-17 Topas.

Jeskyňáři – senioři při prohlídce Ochozské jeskyně. Foto: Václav Kacetl

Setkání jeskyňářů 2015 – Solvayovy lomy (aneb ve stopách Jiřího Kukly a Tondy Želenky)

Michal Kolčava

Tradiční podzimní akce doputovala po čtyřech letech zpět do místa svého vzniku, tedy do Českého krasu, netradičně však do lomařského skanzenu Solvayovy lomy. Rovněž netradičně byly pořadatelské otěže v rukou ZO ČSS 1-05 Geospeleos. Událost se uskutečnila pod širým nebem ve dnech 2.-4. října 2015.

Organizovat akci po javoříčských předchůdcích nebylo snadné, vždyť pomyslná laťka se díky jejich schopnostem a skvostnosti tamních jeskyní ocitla velmi vysoko. Od kolegů jsme tedy alespoň „okoukali“ pozici místa konání – hluboký les – a zbytek byl již na nás, na našich partnerech a na genu loci skanzenu Solvayovy lomy, který buduje od roku 1993 náš bratrský spolek Společnost Barbora a jehož někteří členové jsou rovněž našimi členy.

Protože námi vytipovaný „hluboký les“ trpí nevýhodou, že v něm není elektřina, voda a ani použitelný zastřešený prostor pro případ deště a zimy, museli jsme pro zdárnost akce vše dodat, a to formou elektrocentrál, nádrží s pitnou a užitkovou vodou, WC, vytápění a zbudováním skupiny velkých stanů (konferenční, společenský, výstavní, registrační, dětský, kuchyně, spací). Netřeba se dlouze rozepisovat o dalších nutnostech, bez kterých bychom se v našem „podniku“ asi těžko obešli, jako je např. vyjednání výjimky MŽP (lokalita je na hranici NPR Karlštejn), nadchnutí sponzorů a spřátelených organizací, zřízení registrační webové stránky, dojednání výrobců trik, samolepek, plakátů, SpeleoCD a označovacích pásek a jejich navržení a připravení, zajištění občerstvení a stravování, skloubení „podniku“ s běžnými turistickými prohlídkami ve skanzenu atd.

Ani Správa jeskyní ČR nezůstala s pomocí pozadu, např. zapůjčení výstavních panelů umožnilo připravit důstojnou vzpomínku na krasové velikány, jímž bylo letošní setkání zasvěceno a také prezentovat krasové lokality a výzkumy naší skupiny či potěšit oko 70 kresbami s podzemní i nadzemní tematikou. Mimo to platící účastníci měli umožněnu prohlídku Koněpruských jeskyní. Grafické zkušenosti Milana Hladkého zase dopomohly k úspěchu triček, která se líbila natolik, že ¾ nákladu z 300 ks „zmizelo“ z pultu prakticky okamžitě.

Slavnostní zahájení setkání, představení pořadatelů. Foto: Lucie Pražáková

Celkový pohled na areál setkání v Solvayových lomech. Foto: Lucie Pražáková

Během pátečního večera se účastníci formou několika přednášek a krátkých filmů seznámili se Solvayovými lomy a jeskyněmi v jejich okolí, shlédli premiéru nového filmu Martina Mandela o Petzoldových jeskyních a medailon o Ferry Skřivánkovi. Tento večer byl věnován vzpomínce na Tondu Zelenku, zazněla Jeskyňářská hymna. Sobotní dopoledne patřilo hlavně exkurzím – účastníci si mohli z „menu“ vybrat buď jeskyně (Aragonitka, Arnika, Arnoldka, Čerinka, Javorka, Martina, Nad Kačákem, Petzoldovy, Srbské a Netopýří na Chlumu, Studniční j.), doly (Skalka v Mníšku pod Brdy, Chrustenice, Mořina – Amerika) nebo zvolit podrobnou prohlídku Solvayových lomů či se „jen“ projít po povrchu s Karlem Žákem, který představil zdejší geologické a další zajímavosti.

Úzkorozchodná dráha je velkou atrakcí Solvayových lomů. Foto: Josef Bílek

Během dne bylo možné absolvovat jízdu historickým vlakem úzkorozchodné železnice Solvayových lomů vyjíždějícím z areálu setkání do jižního lomu, kde Speleologická záchranná služba pro účastníky připravila 80 m dlouhý lanový traverz. Odpolední program byl zahájen v konferenčním stanu vzpomínkou na Jiřího Kuklu následovanou vlastní konferencí „Výzkum v podzemí 2015“, a v budově historické třídmrny vápence pak tradiční fotografickou soutěží „Czech Speleo Photo 2015“. Sobotní program vrcholil vyhlášením vítězů fotosoutěže, oficiálním rozloučením s účastníky letošního setkání, tombolou a vystoupením kladenské kapely „Atd...“ s hosty, která odehrála téměř 50 písní. V neděli bylo možné znovu navštívit některé z vybraných exkurzních lokalit a pro zájemce byla připravena možnost potápění v jezere lomu Velká Amerika.

Celkový počet registrovaných účastníků dosáhl čísla 247, přijelo také několik kolegů ze Slovenska, Polska, Belgie a Řecka. Spokojenost účastníků ukázala, že vložený čas a práce nebyly promarněny, podíl na tom mělo nejen v rámci ČR jedinečné místo s přívětivou atmosférou dýchající průmyslovou historií, ale také, že se tu sešli lidé, kteří něco dovedou. Velký dík Vám všem, kteří jste nám pomohli a těšíme se na další ročník – štafeta by tentokrát měla zamířit do Bozkova.

Na závěr ale ještě nutno něco dodat: Svatý Petr, Tonda Zelenka, George Kukla či první předseda Společnosti Barbora Robert Švajda – někdo z nich tam nahoře musel zařídít to nádherné počasí, které akci provázelo, rozfoukal mraky a řekl slunci, aby ty dny na nás svítilo trochu víc; a s prvním deštěm vyčkat až na zabalení posledního stanu na neděli podvečer. Kluci – děkujeme!

Michal Kolčava je zkušeným jeskyňářem České speleologické společnosti, základní organizace I-05 Geospeleos.

ZAJÍMAVOSTI ROKU 2015

Další významné ocenění pro Moravský kras

Jiří Hebelka

Moravský kras získal v roce 2015 od obřího cestovatelského amerického serveru TripAdvisor® další nejvyšší možné ocenění „Certificate of Excellence – 2015 Winner“, udělované na základě trvalé vynikající zpětné vazby cestovatelů. Stejný certifikát výjimečnosti jsme poprvé získali již v roce 2014.

Na stránkách webu TripAdvisor se uvádí, že „web TripAdvisor® je největší cestovní web na světě, díky kterému si mohou cestovatelé naplánovat a zarezervovat dokonalý výlet. Na webu TripAdvisor naleznete rady od milionů cestovatelů a širokou nabídku možností výběru cest i funkcí pro plánování a přímé odkazy na rezervační nástroje, které prohledávají stovky webů, aby našly nejlepší ceny hotelů. Weby

Ocenění
cestovatelského
serveru
TripAdvisor.
Archiv SJ ČR

spadající pod značku TripAdvisor vytvářejí největší komunitu zájemců o cestování na světě. Každý měsíc zde 340 milionů jedinečných návštěvníků čerpá z více než 320 milionů recenzí a názorů týkajících se více než 4,9 milionů ubytovacích zařízení, restaurací a atrakcí. Weby fungují ve 45 zemích po celém světě. Společnost TripAdvisor má také specializovanou divizi TripAdvisor for Business, která nabízí zájemcům z oblasti cestovního ruchu přístup k milionům návštěvníků webu TripAdvisor měsíčně.“ Ankety portálu TripAdvisor nabízí ověřené tipy, recenze a hodnocení skutečných lidí, kteří dané místo navštívili nebo jej znají.

Získaného ocenění si velmi vážíme zejména proto, že je dalším potvrzením spokojenosti návštěvníků z celého světa s našimi službami. Důležité jsou pro nás i kritické poznatky a ostatní náměty k dalšímu zlepšování služeb, získané z jejich recenzí. Ocenění je pro nás o to cennější, že se je podařilo získat i v náročných podmínkách výstavby nové provozní budovy a areálu u Punkevních jeskyní.

Ukázku několika recenzí z webu TripAdvisor uvádím níže:

* Pelanat, Tel Aviv, Izrael

“תקרתנו תידווחי הייחודי”

Recenzováno: 8. července 2015

תדוקנ לכב ליעפמש קירדמ ידי לע הוולמ תילגנאב רויסה. הרעמל הסינכל ונתוא הלעמש הנשק תבכרל סיטרכ מישכור האיציה תדוקנמ מג עצבל רשפאש דך, הקיטסוקאה ללגב הרקמ לכב נבומ דך לכ אל - תילגנאב טסקט מע עמש תכרעמ (רויסה קלהמב ולא 8 שי) הריצע הוולמש הקוקמה לע תיפצתה רקיעב. המיהדמ טושפ תורעמב טיישה תיווחו, מיידוחיו סימיהדמ תוארמה. רתוי שלשל לבחו תיכצב רויסה תא לע תפצתלו תוגרדמ נומה מע רטמ 300-כ ליבשב תדרלו לבכר דך רחא תולעל קלמומ. הרעמה קותב תוגרדמ הברה יד !תיסאלק הקיזומב תותיב מישרמ תויהל קלוהש הארנש מישדח מירקבמ זכרמ תמקורו קופישב חחתמה (2015 ילוי) גנייהשכ. הלעמלמ הקוקמה

* kishAnSL, Badulla, Sri Lanka

“Amazing expirience !!!”

Recenzováno: 16. června 2015

Take the cable car to the bottom ! Or walk down, I wouldn't waste my energy on that rather take the walk to Katherine caves..

Very cold in side so better be prepared.. What an amazing experience to ride the boat in underground river. Try to use public transport and walk as much as possible when you are in this area. I strongly suggest stay in one of the villages close to the caves and experience Czech country side ! Amazing !

* AussieCowboy, Byron Bay, Australia

“Don't miss it”

I have visited many of the worlds wonders, and personally i would include these caves with the wonders of the southern Bolivian desert-scape and the ruins of Machipichu. Absolutely fantastic, and worth coming to the Czech Republic to these caves...

* IRINA Z, Stavropol, Rusko

“В гостях у „хозяйки Медной горы“”

Не будучи от природы любителем острых ощущений, поездку в Моравский Крас я изначально не включила в свой двухнедельный тур в Чехию. И, как оказалось, была абсолютно не права. Такого бурного всплеска эмоций я от себя никогда и не ждала! Во-первых пещеры! Я прошла все пять, в которые пускают туристов. И всё время казалось, что идешь по съемочной площадке фильма о хозяйке Медной горы. Там и вазы, и канделябры и сказочные статуэтки, и фигурки (все зависит от „разгула“ фантазии!), только созданы они не человеческими руками, а руками природы! С потолка то и дело падают капли воды, вправо и влево уходят таинственные тропки в неизведанные пещеры, кажется, ступи шаг и не вернешься никогда! Ну, а когда плывешь на лодке по узеньким низким сводам, пригибаясь, чтобы не зацепиться о скалы, а лодочник объявляет, что над нами около 800 метров скал, а под нами 40-метровая пропасть воды, тут уж никакие „американские горки“ не идут в сравнении! Вот он, царство Аида! И когда лодка, наконец „выныривает“ на свет, невольно хлопаешь в ладоши от радости возвращения. Потрясающе!!! Кстати, на входе слева продаются украшения из натуральных самоцветов, серебра, чешского граната и крошечные бутылочки-амулеты с сусальным золотом внутри. Очень красивые и по весьма демократичным ценам!

* Zdroj: www.tripadvisor.cz

Obnova návštěvnické infrastruktury v NPR Hůrka u Hranic

Barbora Šimečková

NPR Hůrka je stále více vyhledávaným turistickým lákadlem, zejména po medializaci potápěčských úspěchů v Hranické propasti v posledních letech. Největší přivaly návštěvníků zažívá po přístupovém chodníku od železniční stanice k Propasti zhruba od května do srpna, ale ani v zimě zcela neosíř. Technické vybavení stezek však již dávno neodpovídalo dnešním standardům a státní ochrana přírody dlouho hledala způsob, jak nežádoucí stav s trvalým efektem napravit. V roce 2009 se zabýsklo na lepší časy, ale od počátku byla celá akce provázána neuvěřitelnou nepřízní osudu.

Od přípravné fáze v březnu 2009 byla iniciátorem projektu „Úprava objektů návštěvnické infrastruktury v NPR Hůrka u Hranic“ spolu s AOPK ČR – správou CHKO Poodří, také SJ ČR. Spolupracovala při tvorbě „ideového záměru“, technického, provozního a estetického řešení, zajistila rozpočtový odhad a zhotovila měřické podklady (Ouhřabka, květen 2009). Projektovou dokumentaci pro stavební řízení a provedení stavby zhotovil Projektový a inženýrský ateliér Domia art s. r. o. Brno pod vedením Ing. Kamila Kocmánka. Projekt byl předán zadavateli a v terénu se rozhostilo ticho.

Následujících pět let to vřelo leda v kancelářích. Na stavebním úřadě, na pražském pracovišti AOPK ČR, na Státním fondu životního prostředí – několikrát se prodlužoval souhlas stavebního úřadu, stavba se překvalifikovala podle nových předpisů, doplňovala se projektová dokumentace, finanční prostředky se nedařilo sehnat, chvílemi byly, a pak zas kvůli nějakému procesnímu zdržení propadly. Dodavatel (firma Commodum s. r. o.) i technický dozor investora (Ing. Martin Šimek) byli vybráni již koncem roku 2012. Nakonec se prostředky podařilo zajistit z Operačního programu Životní prostředí, oblast podpory 6.1 – Implementace a péče o území soustavy Natura 2000. Staveniště bylo dodavateli předáno koncem roku 2014. Do toho se od 1. 1. 2015 změnila územní kompetence v AOPK ČR a stavba tak „spadla na hlavu“ jinému pracovišti – správě CHKO Litovelské Pomoraví, jejíž pracovníci se museli urychleně zorientovat v nové problematice.

Při pravidelných kontrolních dnech během roku 2015 probíhal tradiční stavařský folklór – tu nekalitní práce dodavatele, tam skluz termínu, výklady na téma: co tím chtěl projektant říci, změny požadavků investora za pochodu apod. Těsně před dokončením se do akce nečekaně a nešťastně vložil zástupce samosprávy města Hranic, kterému se nelíbila vizuální podoba ochranných plotů a kamenných zídek. Nastala další jednání, prodloužil se termín dokončení a stavba byla fyzicky ukončena před vánoci 2015, se soupisem vad a nedodělků.

Nové ochranné ploty usměrňující pohyb návštěvníků v nejfrekventovanější části NPR Hůrka. Archiv AOPK ČR

Leden 2016 přinesl další zádrhel, stavební úřad zahájil řízení o odstranění stavby z důvodu drobných změn, jejího údajného rozporu se stavebním povolením, projektovou dokumentací a dotčení dalších pozemkových parcel neuvedených ve stavebním povolení, na kterých ovšem stály již i původní zdi a trasy. AOPK ČR znovu vše projednávala, předložila smlouvy s vlastníky dotčených pozemků a připravila podklady pro nové územní řízení a stavební povolení. Stavební úřad je vydal v průběhu května a června 2016. V době uzávěrky ročenky stavba dosud neprošla kolaudací potřebnou pro konečné přiznání finanční dotace z OPŽP. Investorovi se naštěstí podařilo zajistit na SFŽP prodloužení termínu pro čerpání finančních prostředků.

I přes tyto administrativní a technické komplikace je možno konstatovat, že stavba je (alespoň z většiny pohledů) pro území přínosem. Za její technicky nejvydařenější i řemeslně nejlépe provedenou část jednoznačně pokládám novou vyhlídkovou plošinu z nerezové oceli, instalovanou na jv. hraně Hranické propasti. Poskytuje nejen necloněný efektní pohled do jejího jícnu běžným turistům, ale současně zajišťuje oddělení a bezpečný vstup do Propasti pro potápěče, badatele a záchranné složky. Kolem ohlubeně Propasti vyrostlo nové ocelové zábradlí, stejně jako na vyhlídkách z hradu Svrčova a od Sv. Jana. Stezky v celé rezervaci byly vybaveny příčnými odvodňovacími žlaby a občasně vodoteče překlenuty dřevěnými můstky. Opěrné kamenné zdi byly znovu nasucho přerovnány a dle potřeby dobudovány.

Podél stezek byly vybudovány ochranné dřevěné plůtky regulující pohyb návštěvníků po vymezené trase a zabraňující vyšlapávání divokých pěšin. Právě ony jsou a do budoucna ještě budou předmětem největších diskusí – na jednu stranu nikdo asi v lese ploty nevidí rád, na druhou stranu předmět ochrany, v tomto případě cenný rostlinný kryt, musí ochrana přírody proti neukázněným návštěvníkům nějak zajistit.

V rezervaci byla rovněž obnovena naučná stezka s názvem „Kolem Hranické propasti“, na níž bylo instalováno 13 informačních panelů s aktuálními přírodovědnými a dalšími poznatky.

Správa jeskyní ČR spolupracovala v průběhu celé akce s investorem, dodavatelem i správními orgány, účastnila se kontrolních dnů, zajišťovala fotodokumentaci i zázemí pro administrativní jednání. Asi nejradostnější však byla práce na dvou panelech naučné stezky. Byly při ní využity nejnovější odborné informace o Hranickém krasu, Propasti a zdejších krasových jevech, „didaktický“ svislý řez Hranickou propastí z dílny Vratíka Ouhrabky i nové, dosud nepublikované fotografické záběry.

Na závěr si dovoluji popřát nové stavbě, aby po úspěšné kolaudaci dobře sloužila všem uživatelům a svému účelu, dlouho vydržela celá a návštěvníkům přinesla příjemný užitek, bezpečí a radost.

Nová vyhlídková plošina na hraně Hranické propasti v prosinci 2015. Archiv AOPK ČR

Netopýři jako ochránci duchovního dědictví

Daniela Bílková a Milan Hladký

Biblioteca Joanina je barokní knihovna na univerzitě v Coimbre. Byla postavena v letech 1717 až 1728 a nese jméno svého zakladatele, jímž byl portugalský král João V. Ještě za jeho vlády sem byly v roce 1750 umístěny první knihy. Nachází se v horní části historického centra Coimby, na nároží slavného univerzitního komplexu s kaplí sv. Michaela a univerzitní věží. Její architektura, navržená João Carvalho Ferreirou, nejen chrání cenné knižní svazky, ale také oslavuje monarchu a bohatství Portugalska, proto nalezneme nad vstupním portálem královský erb.

Sestává ze tří velkých sálů, oddělených oblouky zdobenými ve stejném charakteru jako portál a na její výzdobě se podíleli výhradně portugalská umělci. Stěny jsou pokryty policemi ze zlacených nebo malovaných exotických dřevin, alegorické malby na stropě vytvořili lisabonská umělci Simões Ribeiro a Vicente Nunes v harmonii s ostatní výzdobou. Knihovna obsahuje přes 70 tisíc svazků z oborů medicíny, geografie, historie, občanského a církevního práva, filosofie a teologie. Svazky pocházejí z 16.–18. století a z velké části představují nejvýznamnější díla Evropy.

Univerzita včetně knihovny stojí nad městem. Foto: Milan Hladký

Knihy ale mají ještě dalšího spojence ve svém každodenním boji za své uchování: v interiéru tohoto „chrámu knihy“ sídlí kolonie malíčkých netopýrů, ne větších než palec, kteří tráví noci pojidáním hmyzu. Samozřejmě přítomnost těchto drobných savců vyžaduje dodatečnou péči, aby nedošlo k poškození vzácného dřeva a knih jejich výkaly. Každý den, když se knihovna uzavírá, pokrývá asistent mobiliář koženými přehozy a každé ráno je pak potřeba důkladně vyčistit podlahu.

Knihovna je portugalskou národní památkou s neocenitelnou historickou hodnotou. Stala proto jednou z hlavních turistických atrakcí jak univerzity, tak i města Coimby.

Ve dne návštěvníci uvidí netopýry pouze výjimečně. Foto: google

Informační středisko CHKO Moravský kras – Macocha

Jana Gabrišová

Dne 5. 9. 2015 bylo na Horním můstku na Macoše otevřeno pro veřejnost nové moderní informační středisko, které provozuje Správa jeskyní ČR.

Informační středisko bylo vybudováno v rámci akce Dům přírody Moravského krasu na Skalním mlýně, která byla spolufinancována z Evropského fondu pro regionální rozvoj – Operační program Životní prostředí. Správě jeskyní ČR bylo dáno do bezplatného užívání a provozování smlouvou o výpůjčce na dobu trvání 10 let. Obě smluvní strany, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a Správa jeskyní ČR se dohodly na používání názvu „Informační středisko CHKO Moravský kras – Macocha“. Náklady na stavební objekt včetně interiérového a exteriérového vybavení činily 13.899 455,- Kč, realizační firmou byla SYNER Morava a. s., Studio Ulma & Interexpo Brno. Pilotní i plný provoz návštěvnického střediska je hrazen z rozpočtu nájemce, tedy Správy jeskyní ČR.

Dřívější informační středisko na Macoše bylo umístěno v nevyhovujících prostorách S. M. K., a. s. naproti chatě Útulna, bez jakéhokoli zázemí, WC a vody. Radost pracovníků informační služby při stěhování v prvním zářijovém týdnu 2015 byla proto veliká, a ani skutečnost, že jsme den před zahájením provozu neměli elektrické připojení pro PC na prodej vstupenek, nás neodradila. Vyřešilo to 15 metrů prodlužovací šňůry. Během měsíce září a října se dořešily za provozu větší či menší nedostatky a informační středisko bylo připraveno na sezónu 2016 na 100 %. Nyní jsou v IS dvě pracovní místa s počítači a platebními terminály k prodeji a rezervaci vstupenek do Punkevních jeskyní, další pracovní místo pro prodej dopravy v Moravském krase, prodej suvenýrů, map, tiskovin apod.

Pracovníci podávají návštěvníkům nejen informace o otevíracích dobách, provozu a péči o zpřístupněné jeskyně v Moravském krase i celé ČR, taktéž informace o regionu se směřováním turistů do dalších částí regionu, ubytování, stravování, turistických cílech i zásadách chování v chráněných územích. Dle smlouvy o výpůjčce je povinností pracovníků IS informovat také o ochraně přírody a krajiny v CHKO Moravský kras, Domu přírody na Skalním mlýně, propagovat stávající naučné stezky v CHKO Moravský kras atd.

V prostorách IS je pro návštěvníky nově k dispozici infobox a před budovou zázemí s lavičkami a stoly pro odpočinek. U IS byly postaveny prostorné moderní toalety, jejichž provoz zabezpečuje Správa jeskyní MK a pro návštěvníky je používání bezplatné. Mezi IS a Punkevními jeskyněmi byly nataženy optické kabely, které vel-

mí významně posílily internetové spojení v těchto objektech i v informačním středisku na Skalním mlýně. Došlo ke změně technologie připojení z ADSL na VDSL, čímž se 3x zvýšila rychlost připojení internetu. Středisko je tedy připraveno k provozu a my si přejeme, aby naši klienti zde byli se službami spokojeni.

„Stará informačka“ na Macoše je již minulostí. Foto: Jan Flek, SJ ČR

Budova nového informačního střediska na Macoše. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

Dům přírody Moravského krasu na Skalním mlýně, s jehož výstavbou započala AOPK ČR v listopadu 2013, byl slavnostně otevřen pro veřejnost dne 19. 8. 2015 za účasti ministra životního prostředí. Jeho provozovatelem je obecně prospěšná společnost Dům přírody Moravského krasu. Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

Fotografie roku 2015

Karel Drbal

Do soutěže se v tomto roce zapojilo celkem pět autorů se 13 snímky. Jako vítěz z roku 2014 jsem příliš nehodnotil technickou kvalitu, ale spíše ducha, zachycení jedinečného okamžiku, výpovědní hodnotu a promlouvání fotografie. Vítězem soutěže „Fotografie roku 2015“ se stává Hynek Pavelka se snímkem pořízeným na Punkevních jeskyních s názvem „*Nešťastný Jirka Ondroušek přemýšlí, proč nám ty hajzly zbourali*“.

Vítězná fotografie roku 2015. Foto: Hynek Pavelka, SJ ČR

Prohlídka Sloupských jeskyní na konci 19. století

Petr Zajíček

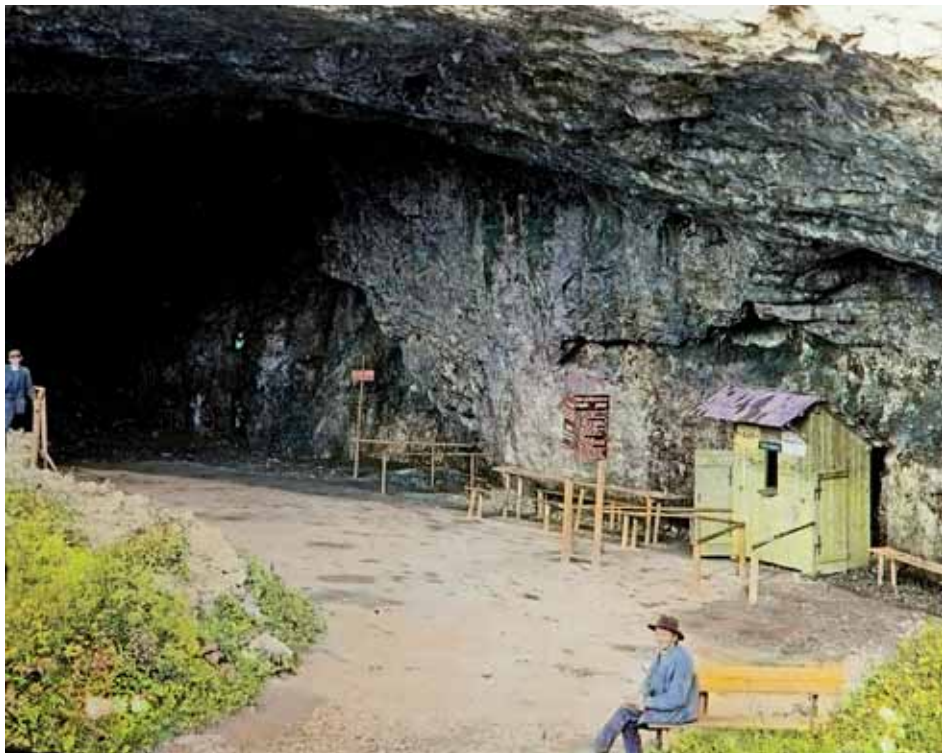
Na přelomu 19. a 20. století bylo podzemí Moravského krasu objektem zájmu mnoha významných krasových badatelů. Ti své výsledky průzkumů i podrobné popisy krasového území publikovali v mnoha člancích a knihách. Jména jako Kříž, Koudelka, Trampler, Knies, Procházka a samozřejmě Absolon patří mezi ikony našich krasových výzkumů. Občas se však objeví i literární díla autorů méně známých a těch, kteří v oblasti Moravského krasu či jeho okolí vůbec nepůsobili. Mezi ně patřil i pardubický učitel a spisovatel František Rosůlek. Rád cestoval po českých zemích a vydal několik útlých cestopisů. Mimo jiné také „O Moravském Švýcarsku“.

Jeho výprava vedla údolím Orlice přes Českou Třebovou a dále pak údolím Svitavy do Brna. Odtud směřovaly jeho kroky přes Rájec do Sloupu. Navštívil Sloupské jeskyně a propast Macochu a v samostatných kapitolách tyto exkurze podrobně popsal. Dochoval se tak dokument z konce 19. století, který vypovídá o zážitcích svým způsobem laického návštěvníka, psaný rukou literáta. Podobných autentických popisů z návštěvy zpřístupněné jeskyně z této doby není mnoho. A člověk si tak může udělat obrázek o tom, jak vlastně tehdy prohlídky probíhaly:

„Zaplativše vstupné 20 kr. jednomu z mužů, následovali jsme druhého, jež nám podal rozžaté svíce. Výstraha u vchodu, hrozící pokutou od 1 do 10 zlatých zničila nám naši naději, že si odtud nějaké ty krápníky neb krápele přineseme. Ujdouce od vchodu asi 400 m, přijdeme k nejkrásnějšímu útvaru: oponě, skrze níž světlo svíčky jasně prosvitá, jako skrze oponu postojenské jeskyně a pak po třinácti nerovných, misty klzkých schodech sestoupíme do ohromné síně, ve které dříve průvodčí po zábradlí kol jejího nerovného dna rozsvítil svíčky; my zatím čekali v úzkém výklenku. Průvodce nám zde ukáže skupinu krápníků zvanou turecký hřbitov a vodopád, vyhlížející jako zkamenělé vápenité proudy. Ale světlo sedmnácti svíček jen málo ozařuje tuto prostoru i zapálí nám průvodce ještě magneziový drát.

Eliščina jeskyně na počátku 20. století. Archiv SJ ČR

Starý vchod do Sloupských jeskyní. Archiv SJ ČR

Pak ukáže nám sloupský vykladač kandelábr, lesík a zvon, a ve varhanové kapli 20 m vysoké varhany, krápníky dolů visící jak svinuté listy, na něž zaťuká-li se, vydávají různé tóny, jako píšely varhanové. 'Dajou pozor; včel jsou světla rozhořeny – lepší vidět' napomíná nás průvodce...

Takto Rosůlek popsal návštěvu Elištiny jeskyně. Po její prohlídce hned následovala návštěva Starých skal, která je popsána v následující stati:

„Do staré jeskyně, která také obci Sloupu náleží, provázeli nás dva průvodci: muž a chlapec s otepí draček. Prošedše za 10 minut ulicí, uvidíme hada a sestoupivše po schodech níže, kráčíme pak po silném náplavu k místu, kde r. 1866 Prusové při hudbě tančili. Tu opustí nás hoch a ztrácí se nám v daleké chodbě; brzy neslyšíme jeho kroků; tu zastaví se a ukazuje nám k 'řezaným kamenům'. Po chvíli pak zříme, kterak máchá v dále hořícími dračkami, jakoby nám kynul, abychom jej následovali. Příšerný to v tu dálku tmavou a v tom hlubokém tichu pohled! Ulice, kterou chlapec proběhl, jest 2 minuty dlouhá a nalezeny byly v ní zbytky kostí. Odtud dal si udělati kníže Karel Salm Reifferscheid z krápníků dva veliké stoly, které možno spatřiti v rájeckém zámku. V trámové ulici ku polední straně směřující, ukazují nám nahoře v klenbě černé trámy na příč zasazené; jež pocházejí asi z doby, kdy odtud lámali krápníky na zřízení umělé jeskyně v Lednici a okrášení zámecké kašny v Rájci. Lidé domácí vykládají, že trámy tyto pocházejí z doby třicetileté války, kdy obyvatelé zde se ukrývali před Švédy. Pak přivede nás průvodce do velké postranní síně, v níž rozevřít se 70 m hluboká kotlina, zvaná Černá propast (dnes Kolmá propast, pozn. aut.), do níž vhodíme-li kámen, odráží se, jak slyšeti, od vyčnívajících stěn podzemních, až pád jeho po 25 vteřinách teprve zanikne.“

Následuje pak obšírný popis spodních pater, kam však prohlídka nevedla. Vzhledem k tomu, že Rosůlkova knížka není datována, lze jen odhadovat rok jeho návštěvy. V kratičkém pasáži o návštěvě Šošůvské jeskyně píše, že jeskyně je navštěvována teprve pět roků; lze tedy předpokládat, že Rosůlek navštívil Moravský kras kolem roku 1895.

Radosti a strasti doktora Wankla

Vladimír Šebeček, Roman Mlejnek

MUDr. Jindřich Wankel je veřejnosti znám jako zakladatel moravské archeologie a zdatný jeskyňář. Ale jaký to byl vlastně člověk a jak mohl hodnotit svůj život, když už jako vážně nemocný v roce 1897 v Olomouci umíral?

Jako mladý muž byl plný ideálů. Odmítl jako životní cíl zajištěnou existenci státního úředníka. Toužil sice po finanční nezávislosti a jisté váženosti, ale chtěl i vyniknout na poli vědy. Takže lékařství pro něj bylo jedinou možností. Opustil nereálné touhy po profesorském místě na cařihradské univerzitě a stal se hutním lékařem na panství knížete Salma, kde pak strávil třiatřicet let svého života. Let krásných i problematických.

Poslední fotografie Jindřicha Wankla.
Fond Moravské zemské knihovny.

Dělníci, o které se především staral, ho milovali. Zatímco dříve se jim dostávalo zdravotní péče jen nedostatečně, jejich nový lékař se jim ochotně věnoval, choval se k nim jako rovný k rovným a navíc se stále více přikláníl k českým kořenům své maminky, až se z pražského Němce Heinricha stal český vlastenec Jindřich. Jejich vděk však měl své meze. Jindřich Wankel byl velmi společenský člověk, který se nevyhýbal posezení v hospodě u partičky taroků, ale upřímně nesnášel místní opilce, kteří propíjeli svým ženám celou výplatu. Když prosadil zákaz prodeje kořalky v závodní kantýně, z některých jeho oddaných pacientů se rázem stali zuřiví nepřátelé. Jeho tlak na zvyšování bezpečnosti práce v továrnách zase vzbuzoval nechuť u nadřízených.

Wankla očarovala příroda Moravského Švýcarska a zcela propadl výzkumu jeskyní, pokud mu to ovšem čas dovoloval. Kníže ho v tom podporoval a dával mu najevo svoji přízeň. Výzkumy si sice hradil sám, ale když bylo třeba, kníže Salm poskytl své dělníky, aby byli panu doktorovi k ruce. Jindřich Wankel tak mohl mít představu o jisté výjimečnosti svého postavení. Stačil však náhodně vyslechnutý rozhovor dvou šlechticů, pozvaných na

svatbu jeho dcery, a zřítíl se zase do reality. Pro svého vznešeného zaměstnavatele a jeho rodinu byl jen obyčejným zaměstnancem, byť o nějaký ten stupeň výše postaveným než dělníci, které tak obětavě léčil.

V Blansku žil ve šťastném manželství s milující ženou, která jej podporovala v jeho lékařské práci i badatelské činnosti a se svým praktickým hospodařením dokázala vést domácnost s manželovým nevelkým platem a jeho nákladnými vědeckými zálibami. Svým čtyřem dcerám dopřáli vyšší vzdělání v češtině a vychovali je jako opravdové vlastenky. Dá se však předpokládat, že dcery, jakkoliv je miloval, mu nemohly nahradit syna. Ten by mu mohl být jednou pomocníkem, kterému by předával své zkušenosti a mohl by navázat na otcovu práci. Místo toho se musel starat o budoucnost děvčat. Lucie si vzala Františka Bakeše a tímto manželstvím byla ze všech sester nejlépe hmotně zabezpečená, avšak soukromý život mladičké novomanželky s ním nebyl zdaleka jednoduchý. Karla se provdala za MUDr. Vilibalda Absolona, který však zanedlouho zemřel a nechal svou rodinu bez prostředků. Nejlépe si Jindřich Wankel rozuměl s profesorem Janem Havelkou, manželem Vlasty, který však svého tchána a spolupracovníka také nepřežil. Čtvrtá dcera Madlenka se neprovádala.

Doktor Wankel při své náročné lékařské práci stihnul za svůj život mnoho vědeckých výzkumů, poznávacích cest do zahraničí, kongresů, při tom ještě pilně korespondoval s předními evropskými vědci a psal odborné práce i podklady k chystané knize pro laickou veřejnost. Ani se nechce věřit, že jeho den měl jen čtyřicet hodin. A to ještě často i večery a noci využíval k bádání v jeskyních. Měl proto respekt u svých kolegů a rád s nimi diskutoval o archeologických výzkumech. Vědecké disputece miloval, ale velmi těžce snášel nespravedlivou či osobně vedenou kritiku. A čekalo jej stále více střetů s novou generací archeologů a jeskynních badatelů, kteří v něm nejprve viděli svůj vzor, ale pak jim začal překážet v malém území Moravského krasu, ve kterém si hledali prostor pro vlastní výzkumy. Zvláště jedinečný objev halštatského obětiště a pohřebiště v Předšíně Býčí skály, tehdy dobře známé a běžně přístupné výletníkům, musel vzbudit mnoho vědecké žárlivosti, která Wanklovi ničila pocit z dobře vykonané práce.

A ta se na Blanensku chýlila ke svému konci. Blížilo se penzionování a stěhování do Olomouce. Tam začala závěrečná etapa jeho života spojená s budováním prvního českého muzea na Moravě, na kterém se Wankel usilovně podílel. Dokonce pokračoval i ve výzkumech v terénu. Mohl by pociťovat oprávněnou hrdost na své dílo, kdyby mu osud neuchystal nezasloužená trápení. Před chystaným odchodem do penze musel prodat své sbírky, aby se finančně zabezpečil na stáří a mohl v Olomouci zakoupit dům. To mu pak bezohledně vyčítali všichni jeho konkurenti, aniž by tušili, jak těžce nesl, když jeho poklad z Býčí skály balili do beden a odváželi do Vídně. Jeho soukromý život pak také poznamenalo pracovní přetížení, neshody s mladým knížetem ze Salmu, úmrtí přítele Josefa Mánesa, bratra Viléma a svého spolupracovníka při průzkumech jeskyní Antonína Mládky. Ale největší tragédie přišla v roce 1883. Tehdy při návštěvě u své provdané dcery Lucie v Ořehovičkách její dvanáctiletý syn a pozdější slavný brněnský chirurg při neopatrné manipulaci s otcovou puškou zastřelil Wanklovu milovanou sestru Betty.

Po smrti profesora Havelky a jen nepravidelném vyplácení slíbené penze se začala zhoršovat i finanční situace rodiny. Doktor Wankel si kvůli své vědecké činnosti neotevřel v Olomouci lékařskou praxi, jak asi původně zamýšlel, a jeho manželce posléze nezbylo, než občas tajně prodat něco ze sbírek, které si manžel ještě ponechal, aby měli prostředky na živobytí. A také zdravotní stav Jindřicha Wankla se postupně zhoršoval. Přišel záchvat mozkové mrtvice, částečné ochrnutí a nakonec zlomenina krčku stehenní kosti, která tehdy znamenala definitivní upoutání na křeslo či lůžko. Přesto ještě v tomto stavu se nechal na nosítkách odnést do muzea, aby se rozloučil s nashromážděnými sbírkami.

Ve věku sedmdesáti šesti let odcházel z tohoto světa jistě s pocitem, že toho mohl pro své pacienty i pro vědu vykonat ještě více. Ale také mohl očekávat přicházející konec s čistým svědomím a pocitem, že život nepromarnil. Těžko si však mohl představit, že ještě téměř sto dvacet let po smrti si ho přátelé Moravského krasu budou stále připomínat jako otce moravské archeologie a dobrého člověka.

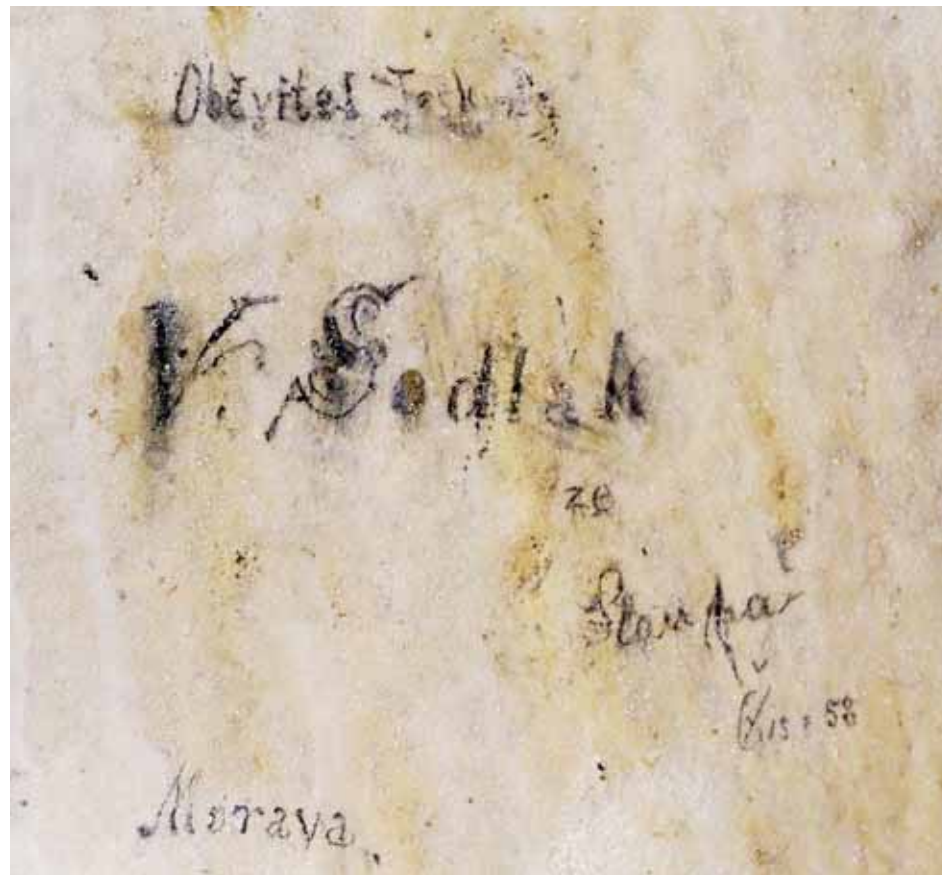
Spoluautor článku speleolog Vladimír Šebeček je členem ZO ČSS 6-01 Býčí skála, zabývá se historií a archeologií Moravského krasu, zejména Býčí skály. Jeho specialitou je vytváření replik historických artefaktů.

O Václavu Sedlákovi

Ivo Štelcl

Nošením dříví do lesa by byla informace, že Václav Sedlák objevil v prosinci r. 1879 Eliščinu jeskyni ve Sloupských jeskyních a o deset let později vchod do Šošůvských jeskyní. Kdo byl tento úspěšný objevitel, který trávil většinu volného času v „dírách“ a stal se natolik nepostradatelným, že jeho služeb využívali všichni badatelé ve Sloupsko-šošůvských jeskyních i v dalších jeskyních severní části Moravského krasu?

Václav Sedlák se podle matriky obce Sloupa narodil manželům Františkovi a Barboře Sedlákovým v srpnu 1837 v domě č. 46 ve Sloupu¹⁾. Ve svých 34 letech se roku 1871 oženil s Marií, dcerou Františka Plcha, krejčovského mistra ve Sloupu. Nejříve bydleli v domě čp. 2 společně s rodiči manželky. Kupní smlouvou ze dne 24. srpna 1892 odprodal obecní výbor Sedlákovi pozemek – část pastviny – za 30 zl. Manželé Sedlákovi na něm vystavěli rodinný domek čp. 58, který stojí za potokem – z náměstí směrem k jeskyním. Z manželství se narodilo 7 dětí – pět chlapců a dvě děvčata: František (*1872), Bedřich (*1874), Vincenc (*1876), Marianna (*1878), Marie (*1880), Vincenc (*1882) a Václav (*1884). Tři děti (Marianna, Václav a Vincenc *1876) zemřeli ještě v kojeneckém věku.

Připomínku objevu Eliščiny jeskyně v ní najdeme za skupinou krápníků Galerie, v níž vědovi tzv. Vodopád. Foto: Jan Štěpán

Václav Sedlák byl havířem v hlinitých dolech rájeckého panství, později pohrabáč (dřívější označení cestáře) ve Sloupu. Jako znalec místních jeskyní pomáhal při výzkumech několika badatelům. Pracoval s Jindřichem Wanklem, Martinem Křížem a Floriánem Koudelkou, od roku 1886 s učitelem J. Kniesem, v r. 1890 pracoval pro vídeňského geografa R. Trampleru při průzkumu Starých skal, po roce 1898 s Karlem Absolonem ve Sloupských jeskyních a později při průzkumu Punkvy. „Venca“ byl vůdce všech „kopáčů“, kteří získávali obživu vykopáváním kostí v jeskyních a prodejem krápníků turistům. Ale nejen turistům, kostru jeskynního medvěda prodal i J. Kniesovi, jak o tom badatel psal ve svém sdělení obecnímu zastupitelstvu ve Sloupu v roce 1923.

Jan Knies (*Lidové noviny* 8. 1. 1926) také popisuje, že „...Sedlák byl postavy malý, ve stáří shrbený, jakoby zlomený, jeho modrá neklidná, ale chytrá očka poukazovala na jakousi duševní vyspělost, která se často projevovala správným úsudkem.“ Prof. Absolon označil Sedláka za „skalního ducha č. 1“. Vyjadřoval se velmi pochvalně o jeho schopnostech vypreparovat „medvěďáky“, o „umění ze dvou defektních vykoulit jeden bezvadný“ i o jeho znalostech netopýrů, které uměl pojmenovat i latinskými názvy. O Sedlákově se ve svých Pamětech (1970) zmiňuje i Miloslav Hýsek. Konstatuje, že jeho práce pro Sloup znamenala mnoho a vyjadřuje politování nad tím, že jeho domek není označen pamětní deskou.

V roce 1899 postihla Sedlákovu rodinu smutná událost. V dubnu zemřela na chronický zánět ledvin Václavova manželka Marie ve věku nedožitých 57 let. Syn Bedřich, nádeník a cestář, zemřel v roce 1912, Vincenc se odstěhoval za prací do Ameriky a navštívil Sloup ve třicátých letech, ale vrátil se do Ameriky. Syn František se odstěhoval do Veselice a stal se později starostou obce. Skalní duch Václav Sedlák zemřel dne 13. ledna 1906. Matrika zemřelých obce Sloup, uložená v Moravském zemském archivu v Brně (ozn. 794) uvádí, že Václav Sedlák zemřel 13. ledna 1906 ve věku 68 let 4 měsíce a 20 dnů. Z toho můžeme zpětně dovodit i datum narození, jak je uvedeno výše. Dosud chybně uváděné datum úmrtí bylo 1. 1. 1906²⁾ nebo 7. 1. 1906³⁾.

1) Vlastivědná ročenka Okr. archivu Blansko 1990 nesprávně uvádí, že se narodil v dubnu 1837.

2) Sloup v Moravském krasu, Obecní úřad Sloup, 2001.

3) R. Musil: Sloupsko-šošůvské jeskyně, 2002, str. 127 – úmrtí Sedláka 7. 1. 1906.

Dům čp. 58 ve Sloupě dnes. Archiv Ivo Štelcla.

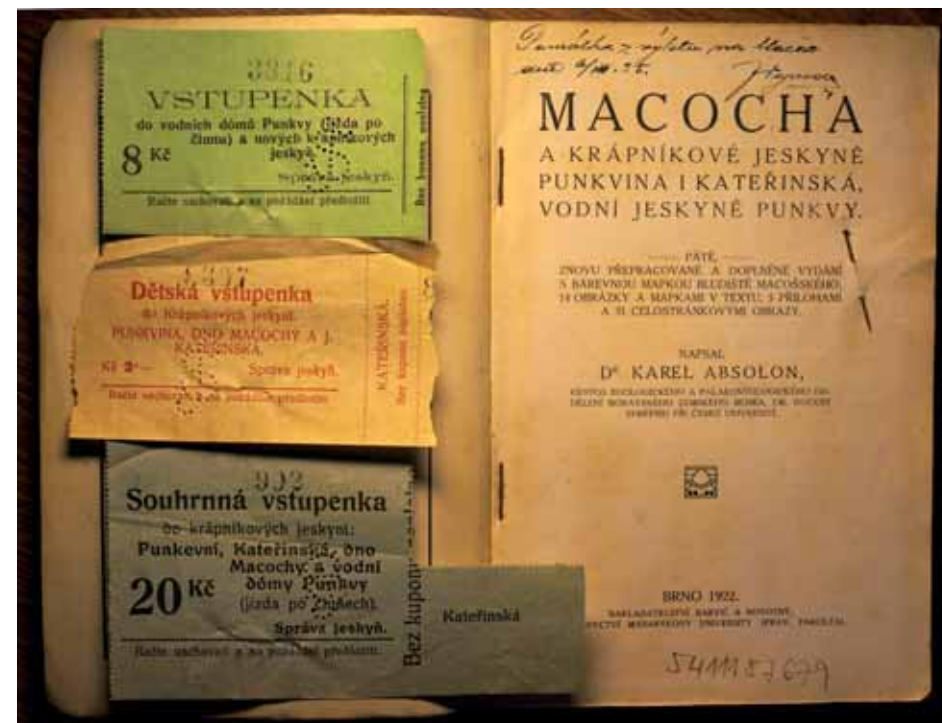
Datované vstupenky do jeskyní Moravského krasu z první republiky

Petr Zajíček

Sítě antikvariátů průběžně zachycují historické publikace a dokumenty o našich jeskyních. Občas se objevují i vzácnější materiály, neobvyklé pohlednice, nedostupné knihy či publikace s podpisy autorů, věnováním nebo zajímavými poznámkami.

K takovým hodnotným publikacím patří i známá kniha Karla Absolona Macocha – Moravský kras (podtitul Macocha a krápníkové jeskyně Punkvina i Kateřinská, vodní jeskyně Punkvy). Jedná se o páté přepracované vydání z roku 1922, které je samozřejmě součástí knihoven mnoha krasových badatelů. Zmíněný exemplář publikace má však dvě významná specifika.

Uvnitř knižičky byly starým špendlíkem připíchnuty tři vstupenky do jeskyní Punkevních a Kateřinské. Ty jsou navíc přesně datovány. Návštěvník jeskyní a zároveň majitel publikace si do ní vepsal následující text: „Památky z výletu na Macocha dne 6. VII. 25. J. Vejvoda“. A i z vlastních vstupenek s útržky lze vyčíst jisté souvislosti. Jedna vstupenka je souhrnná pro Punkevní jeskyně, na dno Macochy, Kateřinskou jeskyni a vodní dómy Punkvy za 20 Kč. Zde je však zachován útržek z Kateřinské jeskyně. Podobně je na tom dětská vstupenka do Punkevních jeskyní, na dno Macochy a do Kateřinské j. za 2 Kč (též zůstal útržek do Kateřinské). Poslední vstupenka za 8 Kč je pouze na vodní dómy, tehdy to byl samostatný vstup Vývěrem Punkvy do Masarykova domu a zpět. Patrně se jedná také o dětskou vstupenku, neboť v součtu dětská „na sucho“ a tato „vodní“ činí 10 Kč, tj. přesně polovina dospělé „celkové“ vstupenky. Možná v pokladně ještě dobírali starou váрку dětských vstupenek nebo je měli takto rozděleny záměrně, třeba se každé dítě na plavbu člunem neodvážilo. V každém případě to však vypadá, že Vejvodovi již nestihli prohlídku Kateřinské jeskyně, protože u obou vstupenek útržky zůstaly.

Vstupenky do jeskyní z roku 1925. Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Ani naši předchůdci to neměli jednoduché – stavba správné budovy u Punkevních jeskyní v roce 1947

Jan Flek

Jak lze vysledovat na dobových snímcích, pokladna se zřejmě nacházela v dřevěné boudě u silnice (viz foto vlevo dole). Bouda pro průvodce byla situována přímo u vchodu do jeskyně, vedla k ní strmá, v horní části zastřešená stezka (viz obraz vpravo dole).

Dole u silnice stál bufet s venkovním posezením a zřejmě i prodejna suvenýrů. „Buffet pod Macochou“ byl dán správou pivovaru Hugona Salma Reifferscheidta do pronájmu p. Rudolfu Zapletalovi z Vilémovic 5. května 1920. Domnívám se, že to byla první novostavba takového zařízení u Punkevních jeskyní (foto str. 141).

Boudy Národní správy Moravského Krasu zůstávají v původní podobě patrně až do roku 1947. Do roku 1933 stála zřejmě i pokladna u přístaviště loděk, po zpřístupnění dna Macochy „po vodě“ a upravení prohlídkové trasy do současného rozsahu zanikla.

Dřevěné boudy zcela nevyhovovaly rozvíjejícímu se turistickému ruchu i zázemí provozu. To si velice dobře uvědomovala Národní správa Moravského Krasu, která iniciovala výstavbu nové provozní budovy (foto str. 142).

Uvádím dva zkrácené dopisy z korespondence se Státním památkovým úřadem v této věci, dokladující tehdejší diskusi o hledání vhodného řešení. Mnohé argumenty jsou platné dodnes.

Vchod do Punkevní jeskyně.

Nad původní pokladnou visely velké cedule s cenami vstupného. Archiv SJ ČR

Podobu zastřešeného přístupového chodníku zachytil štětec neznámého výtvarníka. Archiv SJ ČR

ZPŘÍSTUPNĚNÉ JESKYNĚ 2015

Národní správě Moravského Krasu.

Brno, Zelný trh 7.

24. 5. 1947

K Vašemu dopisu podáváme následující vysvětlení:

Aby se předešlo rozporům v názorech památkových a názorech provozních, navrhuje toto řešení:

1/ Nebude trpěno žádné shromažďování návštěvníků na prostoru před vstupem do Macochy. Pokud jde o ochranu před nepohodou nelze rovněž na to brát zřetel tím způsobem, aby se hned před vchodem zřizovala přístřeší, dokonce i restaurace a trh marností zpravidla velmi málo vkusných pamětních předmětů.

2/ Vyšetří se za účasti veřejných bezpečnostních orgánů, kolik návštěvníků může projít jeskyní v návštěvním čase a toto číslo bude úředně stanoveno jako maximální zatížení. Při tom třeba přihlížeti tomu, aby návštěvníky, jež přicházejí z odborného zájmu, bylo ponecháno více času.

3/ Návštěvníci se shromáždí v čekárnách, a sice dvou, jedna by byla ve Skalním mlýně a druhá na vhodném nerušivém místě směrem ke Sloupu. Zde se zřídí malá síň, ve které se pro každou skupinu, která nastupuje, promítne poučný film o Krasu s rozhlasovým výkladem. Skupina pak se dopraví autobusem ke vstupu do Macochy, tyto vozy pak zase dopraví zpět onu skupinu, jež již jeskyní prošla. Ta pak může nalézt osvěžení i v čekárně. Zde také bude možno odložit tlumoky, se kterými by se z bezpečnostních důvodů neměl dovolovati vstup do jeskyň.

4/ Pokud jde o náklad za autobusy, mohl by se vkalkulovat do ceny vstupenek. Tímto získají vážní návštěvníci nerušený dojem z celého úchvatného zjevu a tím také ukážeme cizincům, jakou úctu máme ke svým památkám a jak je u nás postaráno o pořádek a bezpečnost.

Za Státní památkový úřad v Brně: přednosta Ing. Stan. Sochor v. r.

Bufet disponoval také venkovním posezením. Archiv SJ ČR

ZPŘÍSTUPNĚNÉ JESKYNĚ 2015

K Vašemu stanovisku, že u Punkevní jeskyně byste mohli připustit stavbu malého, povaze místa odpovídajícího domku pouze s místností pro průvodce a že ostatní zařízení sloužící návštěvníkům /čekárna pro návštěvníky, prodejna vstupenek, bufet, prodejna pamětních předmětů atd./ by mohla být umístěna ve Skalním mlýně, máme tyto námítky.

Jak je Vám známo soustřeďuje se u Punkevní jeskyně největší návštěvy z celého Moravského krasu, takže některé dny přesahuje až 3.000 osob, např. 5. - 6. / 7. téměř 6000 osob. Při tom stojí lidi ve frontě od Punkevní jeskyně až za Výtok Punkvy skoro tři hodiny, než na ně přijde řada. Vchod by byl přímo z čekárny do jeskyně, takže v případě deště by lidé nezmokli, jak je tomu dosud. Je velmi nutné, aby čekárna byla vybudována přímo u vchodu, abychom se vyvarovali podobných příhod, jaká se stala dne 5. t. m. Nad Krasem se rozpoutala bouře s lijákem a obecnost, které nemohlo najít úkryt venku /restaurace a autobusy byly přeplněny/, vrhlo se na železnou branku a asi 1000 lidí vtrhlo do Punkevní jeskyně, mezi nimi i cizinci, kteří si jistě neodnášeli ten nejlepší dojem. Na štěstí nedošlo k žádnému neštěstí. Promočení lidí se třáslí zimou a mnozí z nich vyhrožovali, že o tom podají zprávu do novin, že se správa jeskyní nedovede postarat o řádné přístřeší v podobných případech.

Není možné, aby čekárna byla umístěna až na Skalním mlýně, který je od vchodu do jeskyně vzdálen téměř půl hodiny a autobusová doprava není taková, aby zvládla odvážení několika tisíc lidí. Přitom většina lidí autobusy nepoužívá, protože šetří, vždyť jenom cesta vlakem je stojí mnoho peněz. Dále přichází k Punkevní jeskyni velká většina návštěvníků buď od Sloupu, nebo od propasti Macochy, ti by jistě nesouhlasili s tím, aby si šli půl hodiny do Skalního mlýna pro vstupenku a zase půl hodiny zpět ke vchodu do Punkevní jeskyně.

Přírodní ráz místa nebude novou stavbou porušen, protože se jedná o přízemní budovu, která úplně zapadne do rámce okolí. Projekt je vypracován prof. Ing. Liebacherem.

Doufáme, že po tomto vysvětlení změníte Vaše zamítavé stanovisko, poněvadž přírodní ráz místa nebude touto stavbou porušen.

Za Národní správu Moravského Krasu:
prof. Dr. Karel Zapletal

Tuto provozní budovu máme mnozí ještě v živé paměti. Archiv SJ ČR

Mám svoje dvojče!

(Vzpomínka k 70. výročí ukončení 2. světové války)

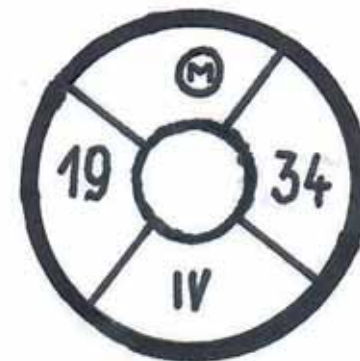
Ladislav Slezák

Poslední zbytky Schörnerovy armády důsledně plnily zdržovací bojové akce. Severní okraj Brna prožíval urputné střety dům od domu a náš rodinný domeček už neposkytoval pro naši tříčlennou rodinu ani trochu ochrany. Utekli jsme do pivovarských sklepů, odkud jsme vylezli až 9. května, všichni a zdraví. Vrátili jsme se k tomu, co zbylo z naší chaloupky, a zatímco maminka ronila slzy, otec prohlásil: „Neboj, to dáme zas do cajku!“

Vnitřní prostory domku byly poškozené méně. Hrozný nepořádek, hromady prázdných německých i ruských nábojnic a ve zdi obýváku probouraná díra k sousedům. Tudy se navzájem „navštěvovali“ vojáci jedné či druhé strany. Nemilé překvapení nás čekalo v kuchyni. Na podlaze ležel mrtvý německý voják. Dodnes mám před očima jeho třící, onucemi obalené nohy zbavené vojenských vysokých bot. Společně s otcem jsme vyvěkli mrtvolu do předzahrádky a uložili na dno kráteru od bomby, která nám odnesla střechu. Kráter jsme postupně zasypali vším možným, co zbylo po úklidu. Ten neznámý obránce Řeckovic tam odpočívá dodnes. Jako zvědavý kluk jsem nedaleko objevil pušku, ale bez závěru. Ten otec objevil záhy, „mauzera“ zkompletoval, naplnil zásobník ostrými a uklidil do kouta s poznámkou, co kdyby se ještě hodila.

Poslední Rusové se vraceli domů a ještě se snažili získat nějakou válečnou kořist. Naše „mauzerka“ stála v pohotovosti až do vyhlášení výzvy k povinnému odevzdání všech zbraní a munice. Odevzdal jsem ji osobně a s nechtutí. Na památku jsem si ponechal jeden z pěti ostrých nábojů, které ve svých útrobách po celou dobu skrývala.

Roky ubíhaly, munice i zbraně byly posbírány a my kluci jsme byli odkázáni už jen na nahodilé nálezy. Na naší ulici bydleli bratři Vlkovi. Byli to už starší frajeři, o nichž se vědělo, že jsou členy Osady Prolhanců, jejíž sídlo bylo v chatách u Jelínkova mlýna na Říčkách v jižní části Moravského krasu. Jednou mne jeden z nich oslovil, zda nemám nějaké náboje. Posbíral jsem doma kde co a on mne na oplátku pozval mezi Prolhance. Byla to opravdu povedená parta. Podmínkou členství bylo vlastnictví střelných zbraní,

Signatura vyražená do dna nábojnice:
M v kroužku je označení prachové náplně,
IV značí měsíc výroby,
1934 rok výroby kompletního náboje.

Grafické schéma dna nábojnice. Kreslil: Ladislav Slezák

dívka „do nepohody“ a pes. Scházeli se u Jelínků v hospodě, kde se ožírali a pak stříleli do stropu lokálu. V jeskyni Pekárně měli svoji střelnici. Střílelo se na rozřaté svíce rozestavěné na balvanech na konci jeskyně. Byl jsem tam s nimi několikrát jako host. Kluci od Prolhanců se později rozutekli do světa.

Čas běžel dál. Dostudoval jsem a odešel „do světa“. Po smrti rodičů zůstala chaloupka sestře a já občas přebíral různé haraburdí. Objevil jsem plechovou krabičku a po jejím otevření nevěřícně zíral na její obsah. Střepina z bomby po náletu na Kuřim, nábojnice ráže 7,62 mm do Špagina (ruský samopal), nábojnice ráže 9 mm do pistolí Walter a Parabellum a v papíru zabalený ostrý náboj do pušky Mauser. Byl to ten, který jsem si ponechal na památku v r. 1945. Pietně jsem jej vybalil, uvolnil střelu a z nábojnice vysypal drobný čtverečkový střelný prach. Na kousku novin jsem jej spálil na dvorku. Charakteristický zápach mně připomněl události dávné doby, kdy umírali lidé, a přesto měl život tak obrovskou cenu. Prohlížel jsem si prázdnou nábojnici a vtom mi to došlo! Do dna nábojnice je vyražen letopočet 1934, tedy rok její výroby.

A tak se u příležitosti 70 let od konce 2. světové války hlásím k tomu, že jsem objevil své „dvojče“. Jsme stejně staří. Možná, že jsem léta uchovával něco, co bylo určeno, aby přineslo smrt. Budeme žít nadále pospolu. Vím ale jistě, že moje dvojče mne určitě přežije, a pokud je objeví některé z mých vnoučat, bude si muset přečíst tento příspěvek, aby porozumělo. Snad už ani pojmu „válka“ nebude rozumět. Snad.

Za upřesnění odborné puškařské terminologie redakce děkuje des. Vojtěchu Šimečkovi.

Jeskyně Pekárna sloužila v poválečných časech jako klukovská střelnice. Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Jak jsme vydávali Absolonův Moravský kras (Vzpomínka na velkou postavu české přírodovědy)

Josef Rubín

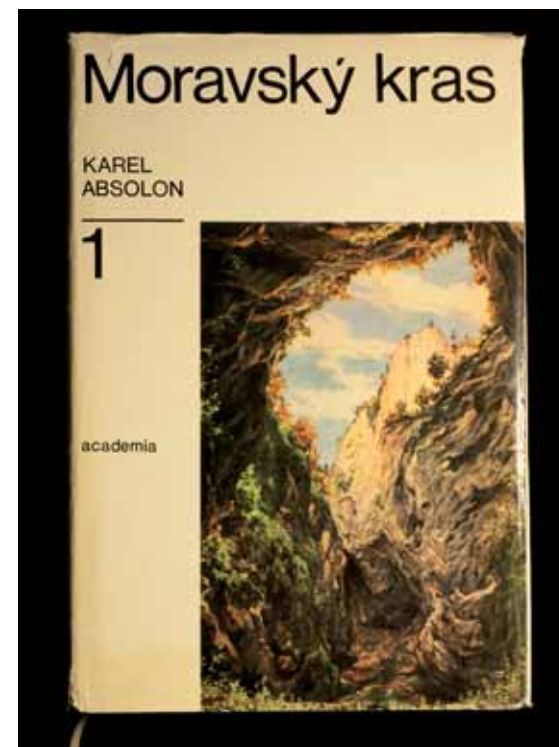
Kdo se zajímá o historii epochálních jeskyňářských objevů na území naší největší krasové oblasti od nejstarších dob, neobejde se bez seznámení se s životním dílem Karla Absolona (1877–1960): Moravský kras 1 a 2 (celkem 766 str., 607 obr., 37 skládaných příloh; Academia, Praha 1970).

Jako jeden z několika málo dosud žijících geografů, kteří věhlasného badatele a v letech 1926–1948 profesora Univerzity Karlovy měli možnost osobně poznat, popř. s ním na díle spolupracovat, mohu nyní vzpomenout na mnohdy dramatické události, jež se v nakladatelské činnosti nevyskytují často. Pozoruhodné mohou být i některé drobné střípky z posledních let autorova života.

Od poznání k osobnímu setkání

Snad náhoda, snad klukovská zvědavost tomu chtěla, že s Absolonovým jménem jsem se trvale seznámil již ve svém útlém mládí. Psal se rok 1933, když jsem čítával tatínkovi přes rameno v novinách palcové titulky oznamující „Další úspěch prof. Absolona v Moravském krasu“ či jiná superlativa spojená s tehdy všeobecně populárním a odvážným badatelem. Dobře se na tu slavnou éru pamatují. Jako žák 2. třídy obecné školy jsem ovšem netušil, že se s legendární postavou Absolonovou v budoucnu setkám osobně přímo u pracovního stolu, při společné vyjížďce jeepem po nejzajímavějších lokalitách Moravského krasu, neřku-li u dobrého oběda, večere, natožpak jako host přespávající občas v jeho domácí vědeckou literaturou přečpané knihovně. I to byl velký zážitek, neboť spáči v úzkém prostoru mezi regály při neopatrném pohybu hrozilo zavalení a udušení řícením nikoliv skalním, ale knižním ...

Psal se rok, tentokrát 1954, když jsem pracoval v jedné z přírodovědných redakcí Nakladatelství ČSAV (od roku 1965 Academia). Jednoho dne nám došel neobvyklý přípis ministerstva informací. Oznamoval, že prof. Karel Absolon dokončil své velké životní dílo o Moravském krasu. Současně vyzval nakladatelství, aby s autorem navázalo jednání a podle možností jeho dílo vydalo knižně. Budiž. Telefonická dohoda o termínu návštěvy a se šéfredaktorem dr. Skalníkem letíme do Brna. Nesměle zvoníme u velké vily v zahradní čtvrti, Všetickova 31, kde Absolonovi bydleli. Přišla otevřít paní Valerie, sympatická dáma a druhá Absolonova manželka, přesně o 20 let mladší, a pozvala nás dále. Absolon byl ještě ve svých 77 letech vysoký statný muž s šedým knírkem pod nosem a s jiskrnými očima, bystrý a pohotový. Po našem příchodu do pokoje vstal z křesla tak hbitě, že jsme se museli upřímně obdivovat jeho svěžestí. On však mávl rukou a bodře odvětil: „Ále, tělo stojí za h... , ale duch, ten je zatím fit, a s ním budete ještě mít co dělat?“ A měli jsme!

Obálka 1. dílu Absolonova Moravského krasu.

Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

Seznamujeme se s rukopisem

Po výtečném telecím řízku, který k obědu servírovala sama paní Valerie, jsme zasedli k velkému stolu. Autor na něj významně položil tlusté fascikly textového materiálu o neznámém počtu normostran a vedle na židli vysloužilý velký kufr plný neznámého počtu kusů materiálu obrazového. Úmyslně užívám poněkud kontroverzního pojmu materiál třeba místo rukopis, ale vím, proč. Takový objem a diverzitu podkladů pro tisk jediného knižního titulu jsem nikdy neviděl a patrně neuvidím. Nebylo proto divu, když po několika hodinách prohlížení jsme znatelně umdlávali. K náhlému oživení došlo, když mi šéfredaktor potají zašeptal cosi o nutnosti zkrácení tak rozsáhlého spisu. Výborný sluch pana profesora, zvyklý vnímat každý záchvěv jeskynního ticha, to ihned zaregistroval. Jeho postava se rázně vztyčila z ušáku a zahřimal tak, že to muselo být slyšet snad až někde v Pisárkách: „*Co jste to řekli? Zkrátit? Já? Než bych to zkrátil o jediný řádek, to to radši chytnu a hodím do Macochy!*“ Chvilí trvalo, než se nám podařilo s vydatnou pomocí zkušené paní Valerie („*Ale Karle, viš, že se nemáš rozčilovat, pánové to s Tebou určitě myslí dobře.*“) podařilo „Karla“ uklidnit a mohli jsme pokračovat v prohlížení. Suše konstatuji, že toho dne jsme odjžděli zcela vyčerpaní a s pocitem, jako by Absolonovi bylo 30 a nám skoro 80 a nikoliv obráceně.

Během několika měsíců následovala řada dalších návštěv v Brně. Podíl prohlédnutých částí rukopisu se však posunoval kupředu jen šnečím tempem. Příčinou bylo, že téměř každý obrázek autor doprovázel podrobným slovním komentářem – pro mne sice zajímavým, ale přece jen dlouho trvajícím. Přes veškerou snahu se mi nepodařilo tempo urychlit. Nejdéle se autor zdržel u fotografií a plánů závrtu Městikád, kterážto lokalita byla tehdy klíčovým místem pro odhalení podzemního toku Punkvy. Velice emotivně, s hlubokým dojetím a se slzami v očích nám vylíčil onu nešťastnou událost v noci ze 6. na 7. října 1934. Tehdy byli jeho dělníci prakticky na dosah ruky k proniknutí ze dna Městikáde do rozsáhlých podzemních prostor, jak Absolon správně předpovídal. Úmyslně založený požár však zničil nejen nákladnou výdřevu šachtice a strojní zařízení, ale i naději na prioritu v objevu Nové Amatérské jeskyně jako části celého systému současné Amatérské jeskyně. (Podrobnosti se dočteme ve 2. dílu Moravského krasu.)

Leč vraťme se k osudu vlastního rukopisu na jeho trnité cestě ke knižnímu vydání. Po několika dalších sezeních jsme se konečně doklopýtali k jakž takž relevantnímu odhadu celkového rozsahu díla, nezbytného pro schvalovací řízení v ČSAV a pro výpočet potřebné dotace na vydání knihy. Leželo před námi přes 2 000 stran textu a 1 800 obrázků. Byly to černobílé, starší, ale kvalitní fotografie, různé kresby, barevné malby podzemí, staré mapy a zejména plány jeskyň a propastí kreslené na pauzáku nebo na balicím papíru o velikosti menšího koberce – tzv. běhounu. Pokud jde o textovou část díla, byla také neobvyklá. Rukopis psal autor postupně zhruba mezi roky 1899 a 1954, a to nejrozličnějším způsobem a pro různé potenciální vydavatele. Např. prvních asi 60 stran bylo psáno ručně – ne sice husím brkem, ale obyčejným kovovým perem namáčeným do inkoustu, jak jsme se učili ve škole ještě za našeho mládí. Ani další stránky psané na strojích neměly náležitou formální úpravu a byly odsouzeny k přepsání. Podobně obří plány jeskyň na balicím papíru byly jen podkladem k překreslení pro tisk. S rukopisným materiálem jsme se tedy seznámili, ale jak dál?

Ukázka Absolonova rukopisu z počátku 20. století.
Archiv Josefa Rubína

Karel Absolon na exkurzi do Moravského krasu v červnu 1957. Foto: Josef Rubín

o historii výzkumu Moravského krasu. Zásadně by tedy mělo být vydáno, ovšem po určitém zredukování textu i obrázků na únosnou míru a samozřejmě po technické úpravě pro tisk.

S uvedeným závěrem jsem tedy seznámil VK GG a požádal o návrh na vědeckého redaktora Absolonova díla. Kolegium však jmenovalo jednoho ze svých členů – prof. J. Kinského z Přírodovědecké fakulty UK v Praze. Jak se dalo očekávat, při nevalných osobních vztazích mezi některými pražskými a brněnskými geografy tím vznikla jen další významná překážka. Když jsem při další návštěvě Brna co nejšetřněji informoval autora, bylo to jako píchnutí do vosího hnízda. Absolon se opět vztyčil z ušáku, tvář se mu zvrásnila a z úst doslova zahřmělo: „*Cóó? Kinský? Taková vědecká nula? Ten se může nanejvýš dát ke mně zapsat do prvního semestru a něé, aby se mi hrabal v rukopisu!*“

Absolonovo odmítnutí Kinského muselo být znovu projednáno na schůzi VK GG. Zbývala snad poslední možnost, jak nalézt kompetentního vědeckého redaktora přijatelného pro všechny strany. Nemohl to být už nikdo jiný než Radim Kettner (1891-1967), v té době náš nejslavnější geolog, v letech 1920-1967 profesor Přírodovědecké fakulty UK, který vychoval několik předválečných a nejméně tři poválečné generace geologů v Československu. VK GG Kettnera skutečně jmenovalo vědeckým redaktorem a zároveň jej pověřilo ve spolupráci s autorem zajistit dříve deklarované přiměřené zkrácení rozsahu díla (zhruba o jednu čtvrtinu, přesná čísla si již nepamatuji). O tomto stanovisku VK GG a Akademie byl autor písemně informován. S Kettnerovým jmenováním byl srovnán, avšak požadavek zkrácení rozsahu se jej prý dotkl natolik, že byl blízko infarktu. Čas plynul a na rukopisný materiál ve Všetickově 31 se opět snášel prach ...

(Pokračování a dokončení v příští ročence.)

Poznámka J. Hromase: Autor článku RNDr. Josef Rubín (1926) je významným českým geografem, dlouholetým odborným redaktorem geografické a geologické literatury Nakladatelství ČSAV a Academia, autorem řady kompendií a učebnic a mnoha odborných článků. Je členem několika vědeckých společností a také dlouholetým členem Krasové sekce České speleologické společnosti. Jako redaktor Nakladatelství ČSAV obětavě připravoval k vydání Absolonovo životní dílo „Moravský kras“. Jeho zážitky ze spolupráce s profesorem by naplnily knihu.

Složitě schvalovací řízení

Jak je ve všech akademiích a vědeckých nakladatelstvích běžné, každé dílo určené k vydání musí být posouzeno špičkovými kapacitami v oboru. Tzv. vědeckí redaktoři jsou jmenováni příslušnými edičními orgány, tj. v našem případě vědeckým kolegiem geologie a geografie (dále jen VK GG) a ediční radou prezidia ČSAV. Měli by rukopis prostudovat a sepsat posudek s doporučením nebo nedoporučením k tisku. Celá tato procedura je dosti složitá a někdy trvá až roky (obdobně jako naše soudní procesy). Proto ji zde nebudu blíže rozvádět. Soustředíme se raději na závěry vyplývající z orientačního seznámení se s rukopisem.

Pro urychlení a usnadnění schvalovacího řízení naše redakce již během prohlížení rukopisného materiálu zajistila – samozřejmě se svolením autora, aby se s ním přímo u autora alespoň zběžně seznámili prof. F. Vitásek z brněnské a prof. R. Kettner z pražské univerzity, kteří připadali v úvahu pro funkci vědeckého redaktora. Zatímco Vitásek se po prohlídce materiálu kandidatury vzdal, Kettner po kratším přemlouvání nebyl proti. Podstatné je, že došlo ke všeobecné shodě v názoru jak nakladatelství, tak prof. Vitásk a Kettnera, že jde o dílo s nesmírně cennými prameny

Úvaha o využití krasových oblastí

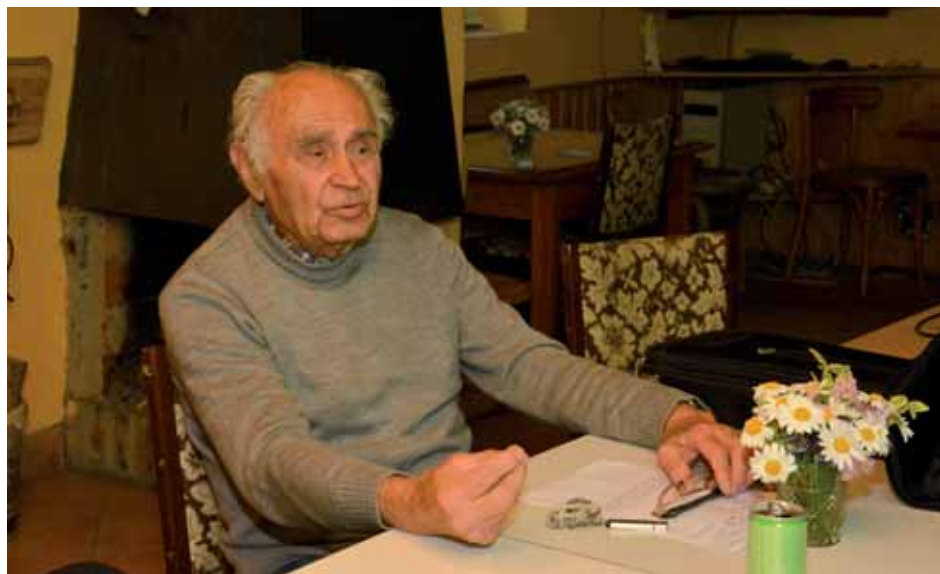
Rudolf Musil

Byl jsem požádán, zda bych nenapsal krátký hodnotící článek o současných aktivitách Správy jeskyní v krasových územích a jak tomu někdy bez rozmýšlení bývá, na žádost jsem kývl. Teprve později, když jsem v klidu o tom přemýšlel, došel jsem k názoru, že i když se má jednat o krátký článek, je nutné k němu přistoupit aspoň stručně z hlediska interakcí všech objektů působících v krasových oblastech. V opačném případě musí být jakýkoliv pohled neúplný. K tomuto závěru mě vedlo i to, že krasové oblasti jsou ve všech svých parametrech zcela odlišné od oblastí nekrasových. Na poměrně malém území koncentrují na rozdíl od oblastí nekrasových neobvykle velký počet nejrozličnějších informací. Již to samo o sobě ukazuje, že jakýkoli rozbor činnosti související s krasem by měl být nutně multidisciplinární, monodisciplinární pohled bude vždy pouze částečný. To zároveň ukazovalo, že by bylo nutné zhodnotit dopad odborné a popularizační činnosti mnohem důkladněji, ne ovšem pouze z hlediska jedné organizace, ale z komplexního pohledu.

Krasové oblasti prodělaly v poslední době z hlediska organizačního a nakonec i z hlediska metodického přístupu k průzkumu a výzkumu a svého popularizačního využití obrovský rozvoj. Toto období stále čeká na hlubší historickou analýzu. Organizace speleologické činnosti, jak státní, tak i amatérské, a jejich využití pro popularizaci, je v různých státech velmi různá. U nás jsou to v současné době tři hlavní subjekty, které organizují, zasahují nebo ovlivňují speleologickou práci. Jedná se o organizace: Správa jeskyní České republiky, Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, konkrétně správy jednotlivých chráněných oblastí, Česká speleologická společnost sdružující zájemce o práci v krasových oblastech a odborníci nejrozličnějšího vědeckého zaměření pracující samostatně v různých institucích.

Správa jeskyní České republiky

Správa jeskyní České republiky je státní příspěvkovou organizací Ministerstva životního prostředí a jak již název říká, spravuje zpřístupněné jeskyně, ne tedy jeskyně všechny. V současné době je jich v naší republice 14. Pomineme-li

Přednášky profesora Musila jsou pro posluchače neodmyslitelně spjaty se slovem „medvědi“ a s tímto pro něj tak typickým gestem. Foto: Miroslav Vaněk

administrativně organizační strukturu zabezpečující vlastní činnost, jsou z hlediska jeskyní nejdůležitější oddělení péče o jeskyně (Blansko, Praha a Bozkov) a deset správ jeskyní, které v některých případech mají ještě svá oddělení.

Hlavním zaměřením jsou tedy zpřístupněné jeskyně, jejich komplexní popularizační využití a s tím samozřejmě související dobré zpřístupnění. Tato činnost a jakákoliv aktivita s ní související se dělí ve dva úseky, které na sebe do určité míry navazují. V prvé řadě je to činnost ústředí, které určuje obecný směr rozvoje a zabezpečuje pro něj nutné finance. Stará se o technické vybavení jeskyní a o jejich provoz. Finančně nejnákladnější jsou jistě probíhající rekonstrukce návštěvnických tras a výstavba moderních provozních budov u jeskyní. Ve zpřístupnění jeskyní stojíme pak jistě na jednom z prvních míst.

Nemám samozřejmě informace, které by mně dovolily hodnotit efektivitu tohoto úseku. Z toho, co však mohu vidět, mohu jen konstatovat, že nikdy v minulosti se nevěnovaly tak velké finanční částky na úpravy jeskyní a na vlastní provozní budovy. Dokazuje to pouze jedno, že vedení nečekalo na to, až něco dostane, ale snažilo se aktivně hledat finance všude, kde to bylo možné. Jako nesmírnou přednost vidím, že v ústředí pracují lidé, kteří prošli jeskyňářskou praxí a znají proto důkladně problematiku, kterou řídí. Nejedná se tedy pouze o běžné úředníky, kteří sice musí rozhodovat, ale pokud neznají, o co jde, nemusí rozhodovat vždy správně. To však není všechno. Velmi široká je ediční činnost, informace o ní by si vyžádaly mnoho místa. Vydávají se nejrozličnější propagační a odborné tisky, ať již se jedná o periodické nebo neperiodické tiskoviny různého obsahu, pohlednice, letáky ap. Jestliže k tomu připočteme propagaci v rozhlasu, televizi, oficiální internetové stránky, akce pro novináře a mezinárodní spolupráci, můžeme jen obdivovat tak široký záběr. A to jsme jistě neuvedli vše. V poslední době zajišťuje dokonce i realizaci výstavek v jeskyních, případně přímo expozice u jeskyní. Po této stránce se nacházíme ve srovnání se zahraničím na vysoké úrovni.

Realizace, rozhodující účinnost a úspěšnost popularizační činnosti jsou však ovlivněny druhým úsekem, to je aktivitou a do určité míry i specifitami jednotlivých jeskyní, vynalézavostí a aktivitou jejich pracovníků. Každá jeskyně je svým způsobem specifická a záleží na vedení, jak je schopno toho využít. A tak můžeme vidět, že se mnohdy nespokojují pouze s výkladem v jeskyních, ale využívají jeskynní prostory i k nejrozličnějším akcím, pořádání koncertů, mikulášským nadílkám, dokonce loutkovým divadlům a jistě k celé řadě činností, o kterých nevím. Takové komplexní využití je v podstatě celoevropským trendem, v některých státech mnohdy ještě rozsáhlejší než je tomu dnes u nás.

Nejdůležitějším a pro popularizaci rozhodujícím činitelem jsou průvodci, především obsah a způsob jejich výkladu. Ti přicházejí do bezprostředního kontaktu s návštěvníky. I když jsem přesvědčen o tom, že většinou již vymizely věty, které by patřily spíše do úrovně myšlení dětí, domnívám se stále, že dnešní výklad se svým obsahem většinou ještě příliš neliší od minulého století. Jsem přesvědčen, že znalosti kmenových průvodců by měly být podstatně širší než jen to, co si přečtou v dodaném textu a o čem pak podávají výklad. Dotazy návštěvníků se mohou týkat, a jistě se týkají i jiných vědomostí, než které jsou obsaženy v dodaných textech. Zároveň se domnívám, že tyto texty by měly být pro určité době stále pravidelně doplňovány a podrobovány recenzím, jak je tomu u odborných článků. Ne proto, aby se v nich hledaly nedostatky, ale proto, že by byly doplněny novými znalostmi. Vývoj našich poznatků jde totiž velmi rychle dopředu.

U kmenových průvodců to předpokládá buď určitý stupeň vzdělání, což asi naráží na finanční problémy s platy, nebo systematické vzdělávání formou seminářů z různých oborů. Ani výklad v jeskyních nelze však časově

Profesor Musil při paleontologickém výzkumu Jeskyně Za hájovnou v Javoříčském krasu. Foto: Miroslav Vaněk

natahovat. Proto bych se zamyslel nad tím, zda by nebylo možné opustit již takové „jednobarevné“, pro všechny návštěvníky stejné výklady v jeskyních, a nabídnout vedle nich i možnost různých výkladů monotematických. Ty by musely být samozřejmě avizovány pro veřejnost nějakým způsobem v propagačních tiskovinách, časově předem, pouze jako možné v určitý den a v hodinu. U průvodců by to znamenalo znát nejen obecný výklad, ale i jejich určitou odbornou diferenciaci i pro výklad jiného druhu. Znamenalo by to zcela jinou organizaci průvodcovské činnosti, než je dnešní. První kroky byly někde již učiněny.

Dosavadní způsob výkladů se podle mého mínění již přežil. Také mě zaráží, že návštěvník se většinou vůbec nedoví nic o tom, co vidí z krasových povrchových jevů v okolí jeskyně, i když v některých případech o tom okolí přímo volá. Výklad začíná až jeskyní a přitom kolem ní bývá poměrně velké množství zajímavých objektů. A když již se vydávají nejrůznější letáky o jeskyních, nemohlo by se uvažovat i o tom, že by každý návštěvník dostal krátký stručný leták, co uvidí v dané jeskyni, spojený možná i s některými důležitými údaji. Byla by to velmi účinná propagace.

Kladně je nutno hodnotit výstavy v jeskyních a případné expozice. Vhodně by měly doplňovat výklad v jeskyni. Vzniká však otázka, zda jsou dostatečně využité. Návštěvník se mnohdy jen podívá, co se tam ukazuje a obdivuje možná pouze ty exponáty, které jsou výjimečné. Nebylo by možné, aby výklad o těchto výstavkách byl součástí výkladu průvodců? Jinak nejsou, přes jistě poměrně velké finanční náklady, plně využité. Tyto expozice by se někde mohly stát i společenským kulturním centrem regionu, ne tedy jen pasivním místem výkladu speleologické činnosti. Stačilo by si pouze vzít vzor z některých jiných oborů. Domnívám se, že v organizaci široké popularizace mají naše jeskyně stále ještě hodně nevyužitého prostoru.

Nyní zbývá se ještě aspoň stručně zmínit o ostatních složkách, které se krasem zabývají. Bohužel jsem se zavázal pouze ke třem stránkám a takový podle mě nutný celkový pohled by jich vyžadoval podstatně více.

Agentura ochrany přírody a krajiny

Agentura je organizační složkou státu, jejím úkolem je zajišťovat odbornou péči o přírodu a krajinu a poskytovat o nich zájemcům informace. Její pracovní náplň je tedy velmi široká. Pokud se týče krasových oblastí, nejedná se jen o podchycení speleologických výzkumů, ale o celou řadu dalších činností, které v mnohém překračují vlastní krasovou problematiku. Pro chráněné oblasti platí některá omezení, to se týká i speleologických průzkumů. Zákonem jsou chráněny pouze paleontologické nálezy, archeologické lokality jsou chráněny zákonem památkové

Ani během léčení v teplých lázních si prof. Musil nenechal ujít novinky z potápěčského výzkumu Hranické propasti. Po přednášce pak se Sašou Komaškem ještě několik hodin intenzivně báдали ve zbrašovském podzemí. Foto: Slavomír Černý, SJ ČR

Se studenty při třídění osteologického materiálu z Jeskyně Za hájovnou. Věřili byste, že panu profesorovi bude na této fotce brzo devadesát? (Po uzávěrce s radostí doplňujeme, že se jich ve zdraví dožil!). Foto: Miroslav Vaněk

péče. Agentura vede evidenci všech speleologických objektů (JESO). Věnuje se osvětové popularizační činnosti (geologické naučné stezky, naučné expozice atd.). V žádném případě se však nejedná o výzkum.

Česká speleologická společnost

Hlavním posláním tohoto spolku, který slučuje zájemce o speleologickou činnost, je vedle této konkrétní činnosti i vzdělávání zájemců ve speleologii a uchovávání poznatků, které z výzkumu vznikají. Dosažené výsledky prezentuje různým způsobem odborné i široké laické veřejnosti. K tomuto účelu vydává vlastní periodika. Organizačně se člení do základních organizací (v současné době je jich 61). Jejich členové se zabývají převážně objevováním nových jeskyní nebo jejich částí a jejich dokumentací. Všechny nové zásadní objevy v krasových oblastech pocházejí ze systematické dlouhodobé práce amatérských speleologů.

Nekoordinovaná vědecká činnost

V našem státě neexistuje bohužel samostatný ústav, jehož náplní by byl výzkum krasových oblastí. Všechny vycházející vědecké publikace týkající se krasové problematiky nejsou proto pracovní náplní jednotlivých odborníků, ale spíše jen jejich zájmovou činností, na kterou si daný autor musel najít volný čas.

Závěr

Česká republika má velmi dobře zabezpečenou ochranu krasových oblastí hlavně z hlediska biologických oborů a krasových jevů. Velmi dobře, jak po technické stránce, tak i po stránce přednáškové, je zajištěna činnost popularizační, převážně však pouze prohlídkami jeskyní. V té jsme na vysoké úrovni, pokud se týče evropských jeskyní. Horší je to již s popularizací povrchových krasových jevů, i když v poslední době se tato situace formou naučných stezek podstatně zlepšila. Jejich panely zcela správně podávají komplexní pohled na přírodu a krajinu, bohužel povrchové krasové jevy jsou většinou pouze nepatrně zastoupeny. Při tak velkém počtu našich krasových oblastí by se daly předpokládat v muzeích stálé expozice. Není tomu tak. Do určité míry to nahrazují „Domy přírody“ a expozice při některých jeskyních. Aktivní speleologická činnost spočívá výlučně na dobrovolné práci lidí. Jejich celostátní, plně funkční organizaci, nám může ostatní svět pouze závidět. Vědecké karsologické práce, mimo archeologické výzkumy, nejsou systematické a závisí spíše na citových vztazích ke krajině. Je to způsobeno tím, že u nás neexistuje žádný samostatný ústav nebo oddělení, které by se touto činností zabývalo. Bohužel neexistuje ani roční bibliografie vydávaných publikací nebo pouze zpracovaných karsologických prací. Úhrnem je však možné říci, že spíše převládají kladná hlediska nad zápornými. Pokud se nepodlehne nějaké stagnaci, je v silách stávajících organizací a společností dosavadní situaci stále zlepšovat.

Nekomerčný výlet do komerčnej jaskyne alebo plavba Punkvy suchou nohou

Peter Holúbek

Punkevní jaskyne som navštívil pri prvej ceste do Moravského krasu v roku 1992. Vtedy v neďalekých Lysiciach bol strelmajstrovský kurz, ktorého súčasťou bola aj výučba jaskyniarov. Z rýchliku v Brne som v závere marca vystúpil s bicyklom v snahe ušetriť, ale aj spoznať tento kraj. Najkratšou cestou som išiel na sever do Moravského krasu. Samozrejme, že predtým som si prečítal jeho históriu. Prvým dotykom s ním bol pád, keď som preletel cez bicykel, ktorý sa nečakane zastavil na hranici obrábanej a neobrábanej pôdy pri závrte Městikád.

Pohľad do Macochy bol úchvatný, fascinoval ma podzemný tok Punkvy hlboko pod mostíkom. Zišiel som k pokladni a s malou dušičkou ukázal legitimáciu Slovenskej speleologickej spoločnosti majúcej na pamäti nedávny pokus o návštevu Škocianskej jaskyne, kde sme boli úplne bez prostriedkov. Slovinci boli neoblomní a ten istý preukaz SSS nám vtedy nebol k ničomu. Na prekvapenie mi hneď v pokladni Punkevných jaskýň vydali bez platenia lístok a ešte aj ochotne počas prehliadky postrážili bicykel. Aj po rokoch by som sa chcel vtedajším pracovníkom na jaskyni poďakovať za to, že mi zdvihli cenu nášho malého zeleného preukazu. Počas troch jarných týždňov som vtedy spoznával popri štúdiu trhacej techniky aj Moravský kras, vrátane sprístupnených jaskýň.

Odvtedy uplynulo veľa času a počas Speleofóru v roku 2015 sme chceli túto úžasnú lokalitu navštíviť opäť. Aké však bolo naše sklamanie, keď sme sa dozvedeli, že prebieha rekonštrukcia jaskyne a Punkva je vypustená. Takže s návštevou sa nedalo počítať. Nádej nám však dala zbrašovská Bára, ktorá nám vraví: „Ved' je tu na Speleofóru Jardo Hromas, zavolať na jaskyňu a iste Vás pustia!“ Priznám sa, že moc takejto skratky nemám rád, pretože si pamätám na ohlásenú prezidentskú návštevu do múzea. Jeho manželku sme čakali celý deň a nakoniec ani neprišla. Niečo podobné bola aj návšteva ministra obrany Sovietskeho zväzu Ustinova na Liptove začiatkom 80. rokov minulého storočia. Pred jeho návštevou sme celý deň zbierali okolo školy smeti a skrášľovali okolie. Keď mal ísť okolo, mali sme mávať a vítať ho. Po niekoľkých hodinách čakania prefrčala okolo nás kolóna áut rýchlosťou cez 100 km za hodinu. Dmitrij Fjodorovič spoza skla žiadny neporiadok vidieť nemohol a s veľkou pravdepodobnosťou nezaregistroval ani našu školu.

Miroslav Blažek na dne Macochy počas výkladu pre nás. Foto: Peter Holúbek

Po zvážení sme však príhovor pána riaditeľa využili, mimochodom počas strelmajsterského kurzu v Lysiciach to bol jeden z lektorov. Najskôr sme navštívili Sloupsko-šošůvské jeskyně. Lístok vydaný v pokladni sa mi však kdesi zamotal a pri vstupe do jaskyne som ho nemohol nájsť. No asi som vyzeral presvedčivo, pretože pani sprievodkyňa nás piatich pustila bez lístka. V jaskyni som ho samozrejme našiel a dodatočne sa legitimoval. Výklad mladšej slečny bol profesionálny, bez zaváhania s milými humornými vsuvkami, nič mu nebolo možné vytknúť. No vnímavý návštevník cítil, že sa jedná o naučené frázy bez hlbšieho precitenia bohatej histórie Moravského krasu.

Potom cez Pustý žleb sme sa presunuli ku vchodu do Punkevních jaskýň. Ku zvyku zdraviť sa pri stretnutí protiúdiacich turistov sme pridali náš región, čo sme odkukali od pána z južných Čiech, takže náš pozdrav v Pustom žľabe vyzeral: „Nazdar, Liptovský Mikuláš!“ S malou dušičkou sme prekročili zákaz vstupu na stavenisko. V provizórnej kancelárii nás privítal pán správca Hynek Pavelka so sprievodcom Miroslavom Blažekom. Intervencia pána riaditeľa pomohla, dostali sme sa bez problémov do podzemia. Pán sprievodca – sám s jaskyniarskou minulosťou – nám odovzdal svoju dušu. Porozprával zaujímavosti, ktoré sa bežný návštevník nedozvie, prechádzka jaskyne bol skôr dialóg, kde sme sa rozprávali ako kolegovia. Dozvedeli sme sa o problémoch prevádzky, vrtochoch Punkvy pri záplavách a podrobnostiach rozsiahlej rekonštrukcie.

Stavidlá Punkvy boli vypustené a tak sme mali možnosť vidieť plavbu suchú, čo sa bežnému návštevníkovi nepodari. Filozofovali sme tu so Silvošom nad prácou dr. Absolona. Na jednej strane úžasné technické dielo a na strane druhej nenávratná zmena prírodného fenoménu. Aj v minulosti si naši predkovia kladli podobné otázky, na ktoré nevedeli jednoznačne odpovedať. Vyriešili to jednoducho tak, že zobrazovali božstvá s dvoma tvármi, dobrou a zlou...

Na záver ešte fascinujúci pohľad na dno Macochy z Horného mostíka. Netradičnú tabuľu odstrašujúcu samovrahov od posledného skoku okomentovala naša Mirka slovami: „Ak by som sem prišla a váhala či odísť z tohto sveta či nie, tak po prečítaní tejto tabule by som asi skočila...“

Na záver patrí srdečná vďaka za ochotu pánovi riaditeľovi Správy jaskýň Českej republiky a pánovi správcovi Punkevních jaskýň. Poďakovanie patrí aj sprievodcovi Miroslavovi Blažekovi, o ktorom môžem tvrdiť, že keď sme sa lúčili a ďakovali za výklad a ochotu, tak to bolo ako s dobrým kamarátom.

Tabuľa pri Hornom mostíku na Macoche. Foto: Peter Holúbek

Nejzajímavější citace z návštěvní knihy na www.caves.cz

Výbrala Ivana Mrázková

V návštěvní knize naší organizace jsou stále v převaze příspěvky kladné až nadšené. Pokud jsou kritické, objevuje se v nich slovo nudný – buď průvodcovský projev nebo průvodce sám. Zcela kritických byla v roce 2015 jedna desetina z celkového počtu zaslaných příspěvků.

Luděk 03.02.2015 23:11

Všem, kdo mají alespoň trochu hlubší zájem o jeskyně (a vlastně nejen o ně, ale i o přírodu jako takovou) mohu doporučit nádhernou a výpravnou knihu „Zpřístupnění jeskyně České republiky“ – v každé knihovně bude taková kniha výtečnou reprezentací neživých krás naší přírody. Tu živou krásu pak může vhodně doplnit knížka „Naši netopýři“, která se neomezuje pouze na nějaký strohý výčet u nás žijících netopýřů, nýbrž poskytuje spoustu cenných informací i netušených zajímavostí (a aniž by to někdo tušil, tak dojde i na humor...) Luděk

Ivana Mrázková 04.02.2015 10:16

Děkujeme za Vaše doporučení. Je potěšitelné, že obdiv k živé i neživé přírodě zpracovaný v zajímavých publikacích způsobuje nadšení u čtenářů. Obě zmíněné publikace vydané SJ ČR v minulém roce jsou opravdu krásné.

Martin Hrubý 18.03.2015 21:21

Dobrý den. Nevím jak dlouho je v provozu tato verze www stránek, ale každopádně tleskám. Naprosto úžasně zpracované, přehledné a s dostatkem informací.

Ivana Mrázková 20.03.2015 10:06

To je překvapivé sdělení...! Děkujeme za podporu, ale my si naopak říkáme, že stránky jsou zastaralé a chystáme inovaci. Doufám, že se Vám i potom budou naše „webovky“ líbit.

Jana Janatová 10.05.2015 20:59

Dobrý den, v sobotu 9.5.2015 v 14:40 jsme navštívili Punkevní jeskyni. Moc se nám líbil profesionální přístup průvodkyň i přes stavbou ztížené podmínky. Výklad dokázal zaujmout i naše děti a jízdu na lodičce se šikovným kormidelníkem si opravdu užily. Děkujeme za příjemný zážitek a těšíme se na návštěvu dalších jeskyní.

Ivana Mrázková 12.05.2015 09:12

Punkevní jeskyně prodělávají proměnu z ošklivé kukly v krásného motýla a je to náročné pro všechny zúčastněné. Tím víc těší Váš pozitivní přístup k dané situaci a především Vaše pochvala. Pracovníci Punkevních jeskyní budou Vaši chválou rozhodně potěšeni a všichni se těšíme na Vaši další návštěvu.

Johana Benešová 10.05.2015 19:49

Dobrý den, rádi bychom poděkovali za čarodějnickou prohlídku Kateřinské jeskyně. Ježibaby i ostatní pohádkové bytosti byly velmi vtipné, milé k dětem, vše bylo úžasně nachystáno. Příště rádi přijdeme zase. Benešovi

Ivana Mrázková 12.05.2015 09:03

Čarodějnice, které určitě ještě v Kateřině po svém náročném výkonu odpočívají, budou z Vaší chvaly nadšené! Těšíme se všichni na Vaši další návštěvu.

Caver 22.07.2015 17:39

Navštívil jsem o víkendu Zbrašovské aragonitové jeskyně a chtěl bych krom krásné jeskyně pochválit i slečnu průvodkyni Elišku. Výklad byl poutavý především díky jejímu ukázkovému přednesu. Po nedávné návštěvě jiných veřejně přístupných jeskyní s unylým výkladem byla pro mě tato procházka jeskyní příjemným překvapením. Paní Šimečková, takové průvodkyně si hýčkejte:)

Ivana Mrázková 28.07.2015 10:14

Právě proto, že si vedoucí Zbrašovských aragonitových jeskyní, Barbora Šimečková, své průvodce hýčká, jsou tak dobří!

Hana Lichotová Hájková 28.08.2015 18:15

Dobrý den, dnes jsme navštívili Javoříčské jeskyně a jsme velmi spokojeni. Prohlídka byla zajímavá i pro našeho dvouletého chlapečka, zejména kvůli netopýrovi, který odpočíval zavěšený blízko prohlídkové trasy a na kterého nás upozornila ochotná paní průvodkyně. Těšíme se na další návštěvy v našich jeskyních.

Ivana Mrázková 01.09.2015 11:26

Během léta se v Javoříčských jeskyních ukrývá jen malé množství netopýřů. Takže jste Vy i Váš synek měli štěstí, že jste si mohli zajímavě zvěřátko prohlédnout zblízka. Na zimu se pak do Javoříčských jeskyní stěhuje velmi početná kolonie netopýřů a vrápenců. V loňském roce jich bylo napočítáno téměř šest tisíc.

Adam Ženíšek 10.09.2015 19:06

Dobrý den, mám na vás dotaz. Víím, že jeskyně pod Sněžníkem nejsou veřejnosti přístupné, ale byla by možná nějaká prohlídka? Rád bych se tam podíval už jen kvůli tomu, že mě to zajímá, ale navíc to máme jako školní projekt. P.S. Dopravod dospělého by taky byl (dohromady 3-4 osoby) a dokonce geologa :)

Alexandr Komaško 14.09.2015 13:38

Turistické návštěvy jsou Provozním řádem zcela vyloučeny. Návštěvu podzemí je možno umožnit pouze odborníkům pro studijní a výzkumné účely a odborným exkurzím za poplatek 2.400,- Kč. Během návštěvy je v podzemí zakázán sběr přírodnin. Nutností je vybavení pro pohyb v podzemí (vhodná obuv, oblečení, helma a dvě svítilna (jedno z nich je rezervní) s dostatečnou dobou provozu a dobrou svítivostí. Nepíšete nic bližšího ohledně Vás (věk, co a kde studujete, bydliště) i Vašeho školního projektu (čeho se týká, kdo Vám ho zadal a za jakým účelem, kdo je jeho garantem atp.). Prosím o upřesnění.

Ze romantickou projíždkou na lodičce po Punkvě se skrývá tvrdá práce lodníků a techniků.
Foto: Jiří Hebelka, SJ ČR

POD POKLIČKOU

Imeretské chačapuri - იმერეთის ხაჭაპური

Karel Drbal

Během účasti na projektu zahraniční rozvojové spolupráce v Gruzii naši pracovníci nejen plní své úkoly, ale setkávají se s lidmi, novým prostředím i přírodou. Musí někde bydlet a nějak se stravovat, takže pro nás exotická kuchyně přináší řadu překvapení a kulinářských zážitků. Mezi nejtípější jídla patří bezesporu kinkali – jakési těstovinové váčky plněné masovou směsí a chačapuri – pečená placka z těsta plněná sýrem. Gruzínci milují ovoce pro nás známé i neznámé, na stůl patří šašlik z vepřového, telecího či skopového masa, hovězí maso podávají v ořechevé omáčce, ryby jsou pečené či vařené v polévce zvané ucha. Pijí sladké limonády, kvas, pivo, gruzínské víno a pálenku z hroznů zvanou čača. Mým nejukrutnějším zážitkem byl pokrm zvaný chaši – telecí žaludek a nožky i s paznehty vařené v mléce s česnekem a solí – brrrr... Tenkrát jsem to nedal. Přesto se chci podělit o skvělý pokrm podávaný zejména k snídani s názvem Imeretské chačapuri. Imeretské proto, že existuje také Adžarské, Abcházské a další druhy, které se výrazně liší

Suroviny:

Na těsto:

500 g hladké mouky
150 ml mléka
3 vejce
60 g rozpuštěného vlažného másla
1 lžička soli
20 g čerstvého droždí

Na nádivku:

420 g Imeretského sýra, který u nás nahradíme
směsí 1/3 mozzarely a 2/3 balkánského sýra
1 lžíce másla

Postup přípravy:

Těsto vypracujeme obvyklým způsobem a necháme vykynout. Oba sýry rozdrobíme či pokrájíme na kostičky a smícháme s kousky másla. Těsto rozdělíme na dvě části a obě rozválíme na pláty. Jeden plát pokryjeme syrovou nádivkou, přikryjeme druhým plátem a důkladně zahňeme na okrajích. Položíme na rozpálenou, pokud možno litinovou pánev, přikryjeme pokličkou a pečeme 8-10 minut na mírném ohni. Potom placku obrátíme, pomazeme rozpuštěným máslem a vejcem a pečeme bez pokličky.

Chačapuri podáváme horké, pomazané rozpuštěným máslem.

Takhle vypadá chačapuri v gruzínské praxi.
Foto: Karel Drbal, SJ ČR

A toto je chačapuri v českém provedení.
Foto: Petr Zajíček, SJ ČR

POHÁDKA NA KONEC

O Terce Baterce a ztraceném Honzíkovi

Byla, nebyla jednou jedna Terezka. Čůpky jako snůpky, tvářičky malované, botičky lakované, veselá a usměvavá. Každému ráda pomohla, když potřeboval, a o pomoc poprosil. Ráda se smála a všude jí bylo plno. A že byla takhle plná energie, říkalo se jí Baterko. Pro opuštěné a smutné uměla být světýlkem ve tmách, oči plné jiskříček a stále kladný náboj. Ale ještě jeden důvod pro tuhle zvláštní přezdívku byl. To bylo kdysi dávno, když byla Terezka ještě docela malá.

To bylo jednou v létě. Mouchám se horkem lepila křídla a motýli odpočívali ve stínu kapradin. Kdo mohl, schovával se ve stínu, a kdo nemohl, alespoň usilovně vzpomínal na chladné dny zimní. „Mít tak alespoň kousek ledu, malý rampouch... rampoušek, hrstičku sněhu.“ Bylo dokonce takové horko, že lidé utíkali od rybníků do lesa. „Také vám bylo u vody takové horko?“, potkávali se pak v lese známí i neznámí s prázdnými košíky na houby a modrými rty od borůvek. „Taky, taky. A voda byla už jako kafe, to není žádné pořádné osvěžení. To takhle v květnu, když jsme se byli koupat... voda byla jako led.“ „To muselo být báječné, říkáte, že se v té vodě nedalo vydržet, jak byla studená? Vyprávějte mi o tom, prosím.“

A jak se tak zapovídali, ani si nevšimli, že malý Honzík Nezbeda se vydal sám na průzkum lesa. „To je pořád nějakých řečí,“ bručel, když prolézal mechovými polštáři, „jaké bylo horko minulý rok a rok předtím a jaké bylo léto před deseti lety. Copak já vim, já u toho nebyl.“ Chvilíkem lezl pod větvemi smrků, chvíli šel kolem borovic, občas sebral šišku do kapsy nebo malinu do pusy. Až přišel k jeskyni hluboko přehluboko v lese. „Budu tady žít jako Robinson.“ Vzpomněl si na svou oblíbenou knížku a začal přemýšlet, co by tak v tuhle chvíli mohl správný Robinson dělat.

„Nejprve obhlédnu svůj nový dům,“ vydal se prozkoumat tmavou jeskyni. „Buď opatrný,“ vzpomněl si na babičku, jak mu starostlivě ráno oblékala galošky a zapínala bundičku, „hlavně buď na sebe opatrný!“ „Když

Co by asi ztracený Honzík dal za takovou baterku, jakou mají na Javoříčku! Foto: Ivana Mrázková, SJ ČR

*Do této jeskyně určitě také lezou děti. Jmenuje se Smrtní a najdete ji u Vilémovic v Moravském krasu.
Foto: Petr Zajíček, SJ ČR*

opatrně, tak opatrně,“ řekl si Honzík a do jeskyně vlezl obezřetně a pomalu. Pečlivě si všechno v jeskyni prohlédl, byla to spíš taková kapsa ve skále, která nikam nevedla a nakonec nebyla příliš hluboká. Natahal nějaké větve dovnitř. „Tady budeme můj Pátku dnes přenocovat,“ řekl druhovi, kterého si k jeskyni právě přimyslel, protože domorodce by v českých lesích jen těžko hledal. „O večeri se nestrachuj,“ představoval si Honzík, jak by Pátka uklidnil před obavami ze smrti hladem, „svačinu mám s sebou ještě úplně celou. Ani jablko jsem nesnědl.“ Povečeřeli tedy. Pak si Honzík zalezl do chvoji a vyčerpán dobrodružstvím usnul. Horká noc ho hrála místo ohně a sny se mu zdály téměř pohádkové.

Jestli si myslíte, že teď je ta pravá chvíle, aby se na scéně objevila Terka Baterka a malého Honzika zachránila, máte pravdu. Ale tak jednoduché to zase nebude. Nad lesem už totiž krouží vrtulník a les pročešávají lidé z vesnice. Svítí na všechny strany a volají: „Honzíku!“ Všechno marně. Hledají velcí, hledají malí. I Terka hledá, ale už je unavená, zhasne svou baterku, posadí se u vchodu jeskyně do mechu a už také spí jako dřevo.

Je ráno. „Pátku, Pátku,“ lamentuje Honzík na svého druha, „neměli jsme všechno sníst již včera večer. Co budeme snídat?“ Pátek mlčí, což ostatně vymyšlení kamarádi dělají přesně v těch nejméně vhodných chvílích. „Musím jít na lov,“ přichází nakonec se spásným nápadem Honzík sám a Pátka nechává za trest v jeskyni. Výjde ven, ale jen udělá první krok, vidí, že si Pátek může v té jeskyni klidně zůstat až na věky. „Terko, kde se tu bereš?“, třese spící zachránkyní. „My jsme tě hledali. Já jsem tě hledala.“ „A já se našel sám, jen mám hrozný hlad,“ směje se Honzík. „Nedal by sis buchtu? Jsou tvarohové. Babička večer pekla.“ „Jen dvě? To jsi jich moc nevzala!“ „Doma je jich celý pekáč a čeká jenom na nás.“ Posnídali a pěšinka nepěšinka, trochu oklikou a někdy docela přímo vraceli se zpátky do vsi.

To bylo radosti! „Tak se nám ti ztracenci zase našli!“ Nejprve dostali trochu vynadáno, ale pak jim dali buchet, co jen snědli. „A kde jsi nechala baterku,“ ptali se Terky. „Ta zůstala Pátkovi,“ odpověděl Honzík.

A potom už se jim nikdy jinak neříkalo, než Baterko a Pátku.

Autory pohádky neznáme, v hlubinách internetu a archivu Speleodata ji pro nás objevil Kelf. Děkujeme za vyprávění a dobrou noc! ☺

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
AV ČR	Akademie věd České republiky
CEV	Centrum ekologické výchovy
ČBÚ	Český báňský úřad
ČESON	Česká společnost pro ochranu netopýrů
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
ČRo	Český rozhlas
ČSOP	Český svaz ochránců přírody
ČSS	Česká speleologická společnost
ČT	Česká televize
GÚ AV	Geologický ústav Akademie věd
CHKO	chráněná krajinná oblast
ISBN	International Standard Book Number (Mezinár. identifikace číslování knih)
ISPROFIN	Informační systém programového financování
IZS	integrováný záchranný systém
JNŠ	Jeskyně Na Špičáku
JNT	Jeskyně Na Turoldu
KJ	Kateřinská jeskyně
KČT	Klub českých turistů
MK	Moravský kras
MŠ	mateřská škola
MŽP	ministerstvo životního prostředí
NPP	národní přírodní památka
NPR	národní přírodní rezervace
OBÚ	obvodní báňský úřad
OPJ	oddělení péče o jeskyně
ORC	Olomouc Region Card
PO	příspěvková organizace
PP	přírodní památka
PR	přírodní rezervace
SDD	staré důlní dílo
SCHJ	Správa Chýnovské jeskyně
SCHKO	Správa chráněné krajinné oblasti
SJ ČR	Správa jeskyní České republiky
SJMK	Správa jeskyní Moravského krasu
SOD	smlouva o dílo
SP	stavební povolení
UIS	Union internationale de Speleologie (Mezinárodní speleologická unie)
ÚIS	Ústřední informační služba
UP	Univerzita Palackého
ZAJ	Zbrašovské aragonitové jeskyně
ZCHÚ	zvlášť chráněné území
ZO ČSS	základní organizace České speleologické společnosti

